

Dit rapport maakt deel uit van
het Leefbaarheidsonderzoek Westhoek
gemaakt in opdracht van de Provincie West-Vlaanderen
met steun van
het Europese Fonds voor Regionale Ontwikkeling.

Leefbaarheidsonderzoek in de Plattelandskernen van de Westhoek

VOORZIENINGENONDERZOEK

Sofie Vandelannoote
o.l.v. Prof. dr. Albert Martens
Departement Sociologie, K.U. Leuven

1997

Dit onderzoek en de verschillende deelrapporten stonden onder de wetenschappelijke begeleiding van dr. Frans Thissen - Amsterdam study centre for the Metropolitan Environment (AME) - UvA.

Dit deelrapport voorzieningen maakt deel uit
van de onderzoeksopdracht rond
**HET VERHOGEN VAN DE LEEFBAARHEID
VAN DE PLATTELANDSKERNEN IN DE WESTHOEK**

Dit onderzoek werd uitgevoerd in opdracht en met financiële steun van de PROVINCIE WEST-VLAANDEREN en het EUROPESE FONDS VOOR REGIONALE ONTWIKKELING in het kader van het 5B programma voor het gebied WESTHOEK - MIDDENKUST.

Coördinatie van het onderzoek :
WESTVLAAMSE INTERCOMMUNALE VOOR TECHNISCH ADVIES
EN BIJSTAND VOOR RUIMTELIJKE ORDENING

Betrokken partners :
WESTHOEKOVERLEG, SAMENLEVINGSOPBOUW WESTHOEK

Het onderzoeksproject stond onder voorzitterschap van
de Heer JAN DURNEZ, Gedeputeerde voor de Provincie West-Vlaanderen.
De coördinatie van het onderzoeksproject gebeurde door de Heer NIEK DE ROO

De rapportage van het onderzoek bestaat uit 4 boekdelen :
Deel 1 Bewonersonderzoek - uitgevoerd door UNIVERSITEIT GENT
Deel 2 Voorzieningenonderzoek - uitgevoerd door KU LEUVEN
Deel 3 Dorpenonderzoek - uitgevoerd door SAMENLEVINGSOPBOUW
WESTHOEK
Deel 4 Eindrapport - uitgevoerd door AME - UNIVERSITEIT VAN
AMSTERDAM en PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

De wetenschappelijke onderzoeksgroep stond onder leiding van
de Heer dr. FRANS THISSEN - Amsterdam study centre for the Metropolitan Environment
(AME) - Universiteit van Amsterdam

De HEER dr. FRANS THISSEN was tevens co-auteur van het Deel 2.1. van dit deelrapport.

Voor het verzamelen van de noodzakelijke gegevens werd o.m. gebruik gemaakt van de
databestanden van het WESTVLAAMS ECONOMISCH STUDIEBUREAU.

Het project werd geadviseerd door de stuurgroep LEEFBAARHEID :

*Ackerman Dirk, Anzepamber Sylvie, Boury Filip, Cleenewerck Peter, Coudenys Hilde,
De Man Luc, De Rynck Filip, Declerck Johan, Desmytere Hans, Druant Viviane,
Hemschote Jacques, Hoste Guido, Leterme Yves, Leus Bea, Maddelein Marc,
Maenhoudt Bernard, Morlion Koen, Pectoor Kristof, Schaessens Fernand, Sissau Isabelle,
Vandermeulen Anne, Vanberck René, Vanneste Patrick*

Voor de secretariaats- en organisatorische ondersteuning van het onderzoek werd beroep
gedaan op : *Dorine Pattyn, Katrien Cnockaert, Sabine Derck.*

Inhoudstafel	1
DEEL 1 Theoretische omkadering	11
1.1 Theorie	12
1.1.1 Malcolm Moseley	12
1.1.2 De situatieschets van het onderzoek	13
1.1.3 De organisatorische gevolgen: de optimale dienstverlening	
1.2 Het empirisch onderzoek	19
1.2.1 Het onderzoeksobject	
1.2.2 De onderzoeksvragen	20
1.2.3 De onderzoeksmethoden	20
DEEL 2 EMPIRISCHE BEVINDINGEN	22
2.1 Het voorzieningenaanbod in de plattelandskernen van de Westhoek	23
2.2 De vraagzijde	22
2.2.1 De respondenten die aan huis gebonden zijn	30
2.2.2 Algemene gegevens betreffende het autogebruik	32
2.2.3 Analyse van het gebruik van voorzieningen	33
2.2.4 Besluit	38
2.3 De aanbodzijde	39
2.3.1 OCMW's	39
2.3.2 Gemeentelijke dienstverlening	47
2.3.3 Jeugd	55
2.3.4 Dienstencentra	69
2.3.5 Gezins- en bejaardenhulp	78
2.3.6 Kind en gezin	89
2.3.7 Gehandicapten	95
DEEL 3 BESLUITEN/STRUCTURBEELDEN	100
3.1 Overzicht van de belangrijkste empirische onderzoeksresultaten	101
3.1.1 Schaalvergroting in de Westhoek	101
3.1.2 Bereikbaarheidsproblemen	102
3.1.3 De vervoersafhankelijken	102
3.1.4 Niet alle diensten en voorzieningen zijn in gelijke mate on-bereikbaar	102
3.1.5 Samenvattend schema	102
3.2 Scenario's voor verder onderzoek en voor het voorstellen van oplossingsalternatieven	104
3.2.1 Het 'volume' van de dienstverlening: een mogelijkheid om de types van dienstverlening te profileren	104
3.2.2 Organisatiemodellen voor de uitbouw van voorzieningen in plattlandsgebieden	106
3.2.3 De centrum-periferie discussie : scenario's van mogelijke antwoorden	107
Uitgewerkt voorbeeld : het cultuurbeleid naar de deelgemeenten	108

DEEL 4 BELEIDSAANBEVELINGEN112

4.1 Samenvattende tabel met overlappende vormen van dienstverlening113

4.2 Beleidsaanbevelingen per dienst114

 4.2.1 Vraagafhankelijke aanbevelingen114

 4.2.2 Doelgroepgerichte aanbevelingen115

 4.1.3 Centrum/periferie120

Bibliografie122

DEEL 3 EMPIRISCHE BEVINDINGEN

1.1 Het voortbestaan van de publieke sector van de Wetgeving123

1.2 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving124

1.3 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving125

1.4 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving126

1.5 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving127

1.6 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving128

1.7 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving129

1.8 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving130

1.9 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving131

1.10 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving132

1.11 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving133

1.12 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving134

1.13 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving135

1.14 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving136

1.15 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving137

1.16 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving138

1.17 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving139

1.18 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving140

DEEL 2 REALITEITSTRUCTUREN

2.1 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving141

2.2 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving142

2.3 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving143

2.4 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving144

2.5 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving145

2.6 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving146

2.7 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving147

2.8 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving148

2.9 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving149

2.10 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving150

2.11 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving151

2.12 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving152

2.13 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving153

2.14 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving154

2.15 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving155

2.16 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving156

2.17 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving157

2.18 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving158

2.19 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving159

2.20 De organisatie van de publieke sector van de Wetgeving160

Bijlagen

- 1a Vragenlijst 59 kernen leefbaarheidsonderzoek Westhoek
- 1b Het aantal voorzieningen per kern 1988 en 1997
- 1c Oplossingen voor ondervonden bereikbaarheidsproblemen
(opgegeven door contactpersonen per dorp)

- 2a Overzicht problemen die zich stellen voor personen die aan huis gebonden zijn
- 2b Overzicht oplossingen voor personen die aan huis gebonden zijn
- 2c Het gemiddeld autobezit 1981-1991
- 2d Gemiddelde afstand tot de zes geselecteerde voorzieningen

- 3a Overzichtstabel gebruik per voorziening, met percentage in eigen buurt gelegen
- 3b Overzichtstabel tevredenheid met de ligging per voorziening
- 3c Frequentie van het gebruik per dienst
- 3d Overzicht vervoermiddel per voorziening

- 4a Topiclijst OCMW's
- 4b Adreslijst mindermobielencentrales

- 5 Uittreksel jaarverslag bibliotheek Leuven (1995)
- 6 Klanten dienstencentrum Diksmuide en Veurne: relatie vervoermiddel-woonplaats
- 7 Extramurale dienstverlening: een stand van zaken
- 8 Gezins- en bejaardenhulp: evolutie in gepresteerde uren West-Vlaanderen
- 9 Gezins- en bejaardenhulp: aantal klanten per gemeente en per dienst,
gerelateerd aan de bevolkingscijfers
- 10 Gezins- en bejaardenhulp: Evolutie in bijdragen per gepresteerd uur
- 11 K&G: Percentage ingeschreven kinderen naargelang van leeftijd, per provincie
- 12 K&G: Totaal aantal ingeschrevenen 1996 per gemeente
- 13 K&G: Gemiddeld aantal consultaties per zitting, regio Westhoek.
- 14 Casestudy: De culturele verenigingen in Diksmuide

Figurenlijst

- Figuur 1 De drie componenten van bereikbaarheid
 Figuur 2 Bereikproblemen met de interveniërende variabelen
 Figuur 3 Conceptueel schema
 Figuur 4 De aanwezigheid van een aantal voorzieningen in de 59 plattelandskernen in de Westhoek in 1988 en 1997.
 Figuur 5 Problemen bij DGBH i.v.m. de bereikbaarheid/afstanden
 Figuur 6 Samenvattend schema
 Figuur 7 Grafische voorstelling 'volume' van dienstverlening
 Figuur 8 Productie- en distributieactoren van diensten

Tabellenlijst

- Tabel 1 De gebruikte onderzoeksmethoden
 Tabel 2 Het voorkomen van een groot aantal voorzieningen in de 59 deelgemeenten en de samenhang met het aantal inwoners
 Tabel 3 Het voorkomen van de drie gemeenschapsinitiatieven in de 59 deelgemeenten in 1988 en 1997 en de samenhang met het aantal inwoners
 Tabel 4 Samenhang tussen enkele kenmerken van (de ontwikkeling van) het lokaal voorzieningenniveau en (de ontwikkeling van) het aantal inwoners van de 59 deelgemeenten
 Tabel 5 Samenhang tussen enkele kenmerken van (de ontwikkeling van) het lokaal voorzieningenniveau en veronderstelde woonmilieutypen
 Tabel 6 Leeftijdverdeling van de respondenten, vervoersafhankelijken en aan huis gebondenen in absolute aantallen en procentueel
 Tabel 7 Procentuele verdeling volgens inkomen : vergelijking respondenten, vervoersafhankelijken en aan huis gebondenen.
 Tabel 8 Percentage gezinnen met personenwagens, 1991
 Tabel 9 Het autogebruik per gezinlid: respondenten-vervoersafhankelijken
 Tabel 10 Samenvattende tabel tevredenheid versus ligging in eigen buurt of niet
 Tabel 11 Samenvattende tabel frequentie gebruik versus tevredenheid, indien in eigenbuurt gelegen
 Tabel 12 Samenvattende tabel frequentie gebruik versus tevredenheid, indien NIET in eigen buurt gelegen
 Tabel 13 Samenvattende tabel vervoermiddel versus tevredenheid over de ligging, indien voorziening in eigen buurt gelegen is
 Tabel 14 Samenvattende tabel vervoermiddel versus tevredenheid over de ligging, indien voorziening NIET in eigen buurt gelegen is
 Tabel 15 Overzicht voorzieningen binnen de OCMW's
 Tabel 16 Selectie uit het aanbod van gemeentelijke dienstverlening
 Tabel 17 Overzicht aantal klanten CBJ en enkele kenmerken
 Tabel 18 Overzicht maaltijden dienstencentra
 Tabel 19 Leeftijdverdeling bezoekers dienstencentra
 Tabel 20 Vervoermiddel bezoekers dienstencentra
 Tabel 21 Overzicht aanbod dienstverlening DGBH, per thuiszorgdienst en per regio
 Tabel 22 Tewerkgesteld personeel DGBH in de Westhoek, per dienst en per regio
 Tabel 23 Aantal gezinnen per thuiszorgdienst
 Tabel 24 Verdeling gezins- en bejaardenhulp volgens thuiszorgdienst
 Tabel 25 Inschrijvingen t.o.v. geboorten (Kind & Gezin) 1996 per gemeente (procentueel)
 Tabel 26 Aantal aanvragen CWL naar woonplaats van de cliënt
 Tabel 27 Centralisatie versus decentralisatie als mogelijke scenario's
 Tabel 28 Samenvattende tabel met overlappende vormen van dienstverlening

AFKORTINGEN

AS	Alarmsysteem of personenalarm
BB	Budgetbegeleiding
CB	ConsultatieBureau
CBJ	Comité voor Bijzondere Jeugdzorg
COB	Central Openbare Bibliotheek
CWL	Centrale Wachtlijst voor personen met een handicap
DGBH	Diensten voor Gezins- en BejaardenHulp
GECO	Gesubsidiëerde Contractueel
HIVA	Hoger Instituut Voor de Arbeid
JAC	JongerenAdviesCentrum
JIP	JongerenInformatiePunt
KD	Klusjesdienst
KUL	Katholieke Universiteit Leuven
K & G	Kind en Gezin
MB	Maaltijdbedeling
MMC	Mindermobielen centrale
MPI	Medisch-Pedagogisch Instituut
NIS	Nationaal Instituut voor de Statistiek
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn.
PD	Poetsdienst
PMS	Psycho-Medsich Schooltoezicht
POS	Problemtaische Opvoedingssituatie
RH	Rusthuis
RISO	Regionaal Instituut Samenlevingsopbouw
RVT	Rust- en VerzorgingsTehuis
SF	Service-flat
SIT	Samenwerkingsinitiatief thuiszorg
SOW	Samenlevingsopbouw Westhoek
TB	Thuisbegeleiding
VDAB	Vlaamse Dienst voor ArbeidsBemiddeling
WH	Westhoek
ZF	Ziekenfonds

KAARTENOVERZICHT

- Kaart 1 De ligging van de 59 kernen
- Kaart 2 Hiërarchie van de kernen en onderlinge afhankelijkheid binnen West-Vlaanderen
- Kaart 3 Aanwezigheid van een basisschool
- Kaart 4 Aanwezigheid van een bibliotheek
- Kaart 5 Aanwezigheid van een winkel
- Kaart 6 Aanwezigheid van een zaal
- Kaart 7 Aanwezigheid van een postkantoor
- Kaart 8 Ontwikkeling aantal voorzieningen 1988-1997
- Kaart 9 Onafhankelijkheid kernen
- Kaart 10 Aanwezigheid gemeenschapsinitiatieven
- Kaart 11 Aantal thuisdiensten OCMW-dienstverlening 1997
- Kaart 12 Bibliotheken 1997
- Kaart 13a Kunstacademies 1997
- Kaart 13b Muziekacademies 1997
- Kaart 14 Aantal klanten van dienstencentra 1997
- Kaart 15 Totaal aantal klanten familiehelp, solidariteit voor het gezin, familie zorg en thuishulp 1995
- Kaart 16 Kind en Gezin : consultatiebureaus en steunpunten 1996
- Kaart 17 Aantal klanten Begeleid Wonen en Thuisbegeleiding 1996
- Kaart 18 Bezoekers aan dagcentra voor gehandicapten 1996

DOORLICHTING VAN HET VOORZIENINGENAANBOD VOOR VERVOERSAFHANKELIJKEN

Voorwoord

Het rapport is ontstaan dankzij de medewerking van vele diensten die we hier wensen te bedanken.

- de opdrachtgever: de Provincie West-Vlaanderen.
- de bevoorrechte getuigen en de leden van de verschillende diensten die ons de tijd en de moeite ruim gegund hebben om de gevraagde informatie op te zoeken, op te sturen, om de vragen te beantwoorden en om ten slotte de afgewerkte rapporten na te lezen en te verbeteren.
- de leden van de onderzoeksgroep om hun kritische en aanmoedigende opmerkingen.

Wij hopen dat met dit werkstuk, zonder haast maar met spoed, de mobiliteit van de vervoersafhankelijken in de Westhoek zal worden aangezwengeld...

DOORLICHTING VAN HET VOORZIENINGENAANBOD VOOR VERVOERSAFHANKELIJKEN

De Nederlandse Staat heeft de afgelopen jaren een aantal maatregelen genomen om de concurrentievervalsing op de markt voor vervoersafhankelijken te beperken. Deze maatregelen zijn bedoeld om de concurrentievervalsing te beperken en de concurrentievervalsing te beperken.

De Nederlandse Staat heeft de afgelopen jaren een aantal maatregelen genomen om de concurrentievervalsing op de markt voor vervoersafhankelijken te beperken. Deze maatregelen zijn bedoeld om de concurrentievervalsing te beperken en de concurrentievervalsing te beperken.

De Nederlandse Staat heeft de afgelopen jaren een aantal maatregelen genomen om de concurrentievervalsing op de markt voor vervoersafhankelijken te beperken. Deze maatregelen zijn bedoeld om de concurrentievervalsing te beperken en de concurrentievervalsing te beperken.

De Nederlandse Staat heeft de afgelopen jaren een aantal maatregelen genomen om de concurrentievervalsing op de markt voor vervoersafhankelijken te beperken. Deze maatregelen zijn bedoeld om de concurrentievervalsing te beperken en de concurrentievervalsing te beperken.

Het kabinet is voornemens

De Nederlandse Staat heeft de afgelopen jaren een aantal maatregelen genomen om de concurrentievervalsing op de markt voor vervoersafhankelijken te beperken. Deze maatregelen zijn bedoeld om de concurrentievervalsing te beperken en de concurrentievervalsing te beperken.

De Nederlandse Staat heeft de afgelopen jaren een aantal maatregelen genomen om de concurrentievervalsing op de markt voor vervoersafhankelijken te beperken. Deze maatregelen zijn bedoeld om de concurrentievervalsing te beperken en de concurrentievervalsing te beperken.

De Nederlandse Staat heeft de afgelopen jaren een aantal maatregelen genomen om de concurrentievervalsing op de markt voor vervoersafhankelijken te beperken. Deze maatregelen zijn bedoeld om de concurrentievervalsing te beperken en de concurrentievervalsing te beperken.

De Nederlandse Staat heeft de afgelopen jaren een aantal maatregelen genomen om de concurrentievervalsing op de markt voor vervoersafhankelijken te beperken. Deze maatregelen zijn bedoeld om de concurrentievervalsing te beperken en de concurrentievervalsing te beperken.

De Nederlandse Staat heeft de afgelopen jaren een aantal maatregelen genomen om de concurrentievervalsing op de markt voor vervoersafhankelijken te beperken. Deze maatregelen zijn bedoeld om de concurrentievervalsing te beperken en de concurrentievervalsing te beperken.

INLEIDING

Dit deelonderzoek kadert in het Europese 5b-programma "ondersteuning, visievorming en toetsing tot het verhogen van de leefbaarheid van de plattelandskernen in de Westhoek."

Het onderzoek beslaat verschillende deelonderzoeken :

. **Deelonderzoek bewoners** : aan een kleine 500 huishoudens in 59 plattelandskernen is een uitvoerige vragenlijst afgenomen. Centraal in dit deel van het onderzoek staat het opsoren van de kwaliteiten van het wonen in de plattelandskernen zoals die door verschillende bewonersgroepen worden gezien;

. **Deelonderzoek dorpen** : de collectieve groep van bewoners van enkele dorpen in de Westhoek worden hier centraal gesteld : hoe kijken zij tegen de leefbaarheid van hun dorp, welke knelpunten constateren zij en welke oplossingen zien zij hiervoor.

Dit 'deelonderzoek voorzieningen' staat en stapt op vier benen: een gebied, mensen, diensten en verplaatsingen tussen de mensen en die diensten. Nu eens wordt het gebied vooropgesteld, dan weer de mensen, de diensten of de verplaatsingen. Met andere woorden, we willen hier onderzoeken of binnen een bepaald gebied, tussen mensen en diensten, problemen van bereikbaarheid bestaan en hoe die (kunnen) worden opgelost.

Op die vier begrippen - of de vier onderzoeksvlakken - gaan we nu even in. Later worden zij nog uitvoeriger behandeld.

Het gebied: de Westhoek.

Het meest westelijk deel van Vlaanderen, achter de Noordzeekust, aan de Franse grens, ten Noorden van Henegouwen, de taalgrens. Het is een landelijk gebied, dun bevolkt, en waar vier stedelijke kernen zijn (Ieper en Poperinge in het zuiden, Diksmuide en Veurne, in het noorden).

Mensen die verspreid, in een dunbevolkt gebied wonen, moeten vaak grote(re) afstanden afleggen om instellingen en diensten te bereiken.

Afstanden overbruggen kost tijd en geld. Voor sommige mensen meer dan voor anderen. Omdat voor de meeste bewoners het overbruggen van de afstanden naar voorzieningen geen grote problemen met zich meebrengt - veel bewoners beschikken immers over een auto - concentreren wij ons in dit rapport op de 'vervoersafhankelijke' bewoners van het gebied. Het gaat om mensen van wie wordt verondersteld dat zij bereikproblemen hebben, wanneer ze bepaalde diensten of voorzieningen willen bereiken. Ze kunnen zich moeilijk "verplaatsen", omdat ze nog te jong zijn om zelfstandig de weg op te gaan, of omdat zij te oud zijn en zich met moeite nog zelfstandig kunnen bewegen en (grote) afstanden afleggen, of omdat een of ander handicap hun mobiliteit belemmert, of omdat zij geen gepast vervoermiddel hebben alhoewel zij volwassen en gezond zijn.

Die vervoersafhankelijken vormen een heterogene groep. Maar vanuit dit onderzoek zal men zich voornamelijk op drie categorieën richten: (a) de jongeren, (b) de ouderen (c) de "huisgenoten zonder vervoer". Het zijn de drie "doelgroepen" van het onderzoek. Ze worden in het onderzoek ook "de minder mobiele" genoemd. We veronderstellen dat de mobiliteit van die drie categorieën mensen problematischer wordt wanneer zij op een verspreide wijze, in een dunbevolkt gebied verblijven, zoals in de Westhoek. Bovendien daar het om een klein aantal mensen gaat - een bewering die wij moeten onderzoeken - zou het wel eens kunnen dat zij "gemakkelijker" in de dienstverlening worden vergeten en verwaarloosd - een tweede bewering die moet onderzocht worden.

De diensten: alle soorten voorzieningen die mensen gebruiken om "menswaardig" te leven.

Het gaat hier zowel om commerciële diensten als om publieke, overheidsdiensten en -voorzieningen: winkels, kantoren, verzorgings-, onderwijs-, welzijnsinstellingen e.d.m. Aan deze diensten werden twee vragen gesteld, (hier bondig weergegeven): of de vervoersafhankelijken de dienst (konden) bereiken en of zij die vervoersafhankelijken willen bereiken. Dit is uiteraard Karikaturaal gesteld. De bevraging concentreert zich voornamelijk op de bereikbaarheid van deze diensten en de verschillende middelen die worden aangewend om deze bereik-

baarheid te ondersteunen. Welke zijn de kansen dat vervoersafhankelijke bewoners, diensten kunnen bereiken en andersom, welke zijn de kansen dat diensten met de vervoersafhankelijken contact krijgen?

De verplaatsingen tussen mensen en diensten.

Het gaan en komen tussen de woonplaats en de dienst. Afstand en tijd om van de dienst gebruik te kunnen maken, staan hier centraal. Het gaat hier zowel om de hoeveelheid (afstand en tijd), om de kost (in tijd en geld), om het vervoermiddel dat mensen en diensten gebruiken om elkaar te treffen, als om de bereikstrategieën en -plannen die mensen en diensten aanwenden om het onderling verkeer mogelijk te maken of te bevorderen. In een dunbevolkt gebied, waar mensen verspreid wonen en de diensten vaak in grotere centra zijn of worden geconcentreerd, veronderstellen we dat het bereiken van mensen en diensten moeilijker wordt. Tenslotte kan het vervoer als een dienst ook worden aangeboden. De Belbus en Mindermobielen centrales zijn hier voorbeelden van. De efficiëntie en de effectiviteit van de vervoermiddelen en de bereikmogelijkheden voor de drie doelgroepen zullen in deze studie nader worden onderzocht.

De lezer van dit onderzoeksrapport zal nu wel begrijpen dat men niet tegelijkertijd de vier onderzoeksvlakken (of -benaderingen) in ogenschouw kan nemen of de vier benen tegelijk kan verzetten. Zo hij/zij van enig ongeduld blijk geeft of voor meer dan één van de aspecten geïnteresseerd is, dan kan hij/zij onmiddellijk naar een bepaald hoofdstuk stappen. Doch wanneer in de opeenvolgende delen, één aspect op de voorgrond treedt moet hij/zij niet vergeten dat de drie andere steeds (op de achtergrond) onder ogen worden genomen.

Het onderzoeksrapport bestaat uit drie delen.

In een eerste deel worden theorieën, onderzoeksmethoden en -technieken toegelicht, en de perspectieven en de ingenomen wegen zullen worden geschetst.

KAART 1

In het tweede deel vinden wij de onderzoeksresultaten van de verschillende bevragingen: (a) (de evolutie van) de ruimtelijke spreiding van de voorzieningen in (59) kernen¹ van het gebied "Westhoek", (b) het profiel van de drie categorieën "vervoersafhankelijken", ook de "vraagzijde" genoemd, (c) de verschillende (welzijns)diensten die geselecteerd werden op basis van hun relevantie voor de vervoersafhankelijken en die binnen de regio opereren, de "aanbodzijde".

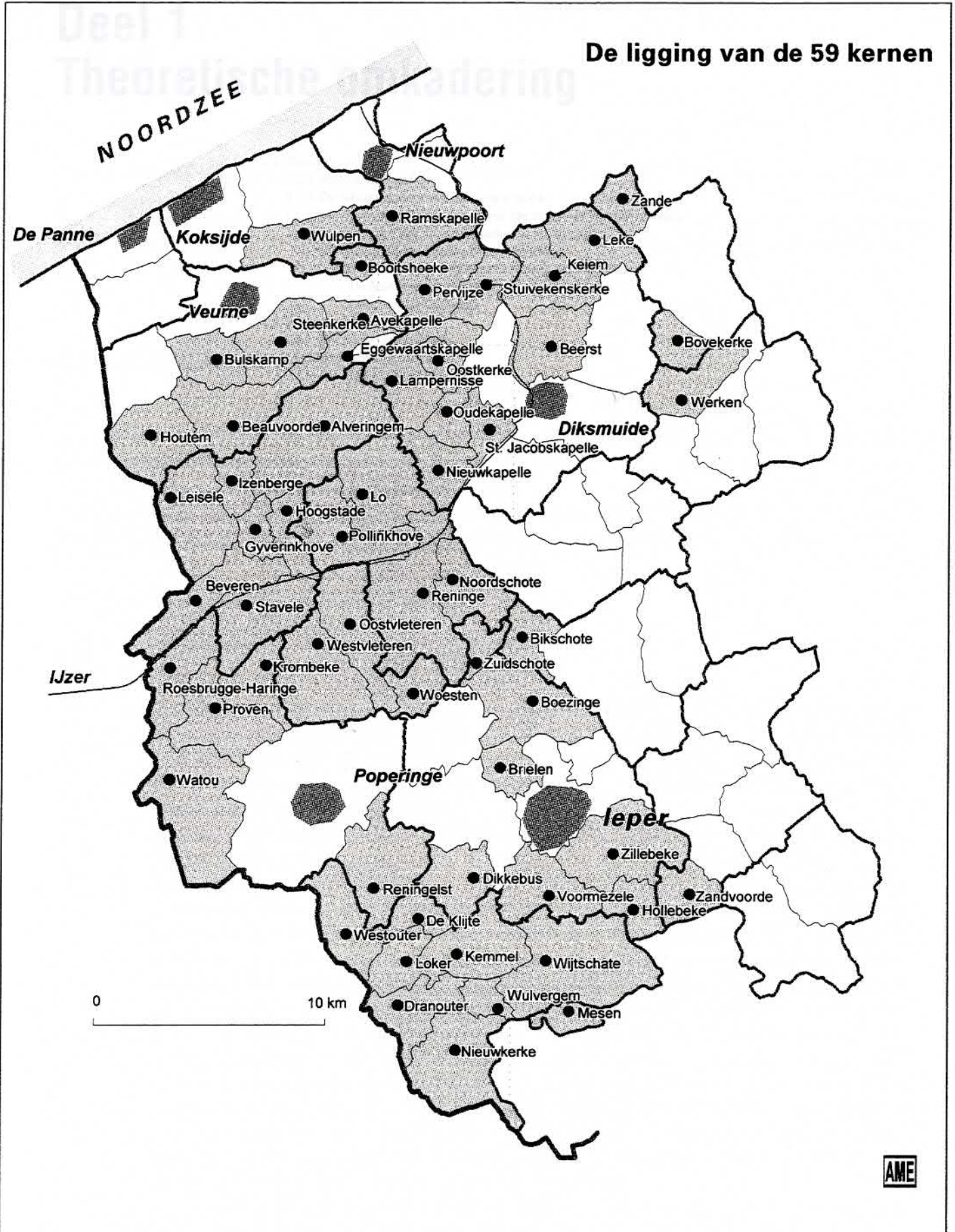
In het derde deel besluit men met de terugkoppeling van de empirische bevindingen met de theoretische uitgangspunten. Er worden een reeks scenario's en aanbevelingen geschetst waarrond de verschillende betrokken partijen elkaar kunnen treffen om de kwetsbaarheid van de vervoersafhankelijken te lenigen en/of te voorkomen.

Het probleem dat vervoersafhankelijken in dunbevolkte gebieden (zouden kunnen) ondervinden om diensten te bereiken, is niet nieuw. Het werd door andere onderzoekers al lang bestudeerd en "in kaart gebracht". Zowel in Groot-Brittannië als in Nederland verschenen hierover wat studies. Moseley, Van Dam en Huigen zijn de belangrijkste auteurs die ons bruikbare uitgangspunten boden om het probleem nader te omschrijven. Ze maakten ons attent op zaken waarop onze blik moesten richten.

¹ Bij de afbakening van het onderzoek tot 59 plattelandskernen (zie kaart 1) spelen de volgende overwegingen mee:

- De problematiek richt zich in eerste instantie op kernen tot omstreeks 1000 inwoners;
- Technische redenen: alle 59 kernen zijn deelgemeenten, een aantal kernen met een zeer kleine omvang en een onduidelijke structuur zijn buiten het onderzoek gehouden (De Moeren en Zoutenaai);
- Het onderzoek wordt uitgevoerd in het 5b-gebied, voor zover het met de problematiek van leefbaarheid in plattelandskernen te maken heeft. Zo blijft het -verstedelijkte- kustgebied buiten het onderzoek;
- Vanwege de regionale samenhang van de problematiek worden ook plattelandsnederzettingen elders in de Westhoek, die niet tot het 5b-gebied behoren, in het onderzoek betrokken.

KAART 1 - DE LIGGING VAN DE 59 KERNEN

Deel 1

Theoretische omkadering

1.1 Theorie

1.1.1 Malcolm Moseley

1.1.2 De situatieschets van het onderzoek

1.1.3 De organisatorische gevolgen: de optimale dienstverlening en de mogelijke bereik(baarheids)-strategieën

(a) Wat is een optimale dienstverlening

(b) Bereikbaarheidsopties theoretisch voorgesteld

- . Definiëring en theoretische overwegingen

- . Conceptueel schema

1.2 Het empirisch onderzoek

1.2.1 Het onderzoeksobject

1.2.2 De onderzoeksvragen

1.2.3 De onderzoeksmethoden

PEOPLE → LINK → ACTIVITY

1.1 De situatieschets van het onderzoek

Theorie

Het probleem dat vervoersafhankelijken in dunbevolkte gebieden (zouden kunnen) ondervinden om diensten te bereiken, is niet nieuw. Het werd door andere onderzoekers al lang bestudeerd en "in kaart gebracht". Zowel in Groot-Brittannië als in Nederland verschenen hierover wat studies. Moseley, Van Dam en Huigen zijn de belangrijkste auteurs die ons bruikbare uitgangspunten boden om het probleem nader te omschrijven. Ze maakten ons attent op zaken waarop we onze blik moesten richten.

1.1.1 Malcolm Moseley

Malcolm Moseley (1979) vertrekt van een zeer elementair "kapstok-schema" om nadien verschillende componenten van het bereikbaarheidsprobleem op te hangen. Het gaat om:

- (a) mensen (people) die in rurale gebieden verblijven
- (b) diensten of activiteiten (activity) die mensen wensen of nodig hebben
- (c) de verbinding (link) die mensen en diensten bij elkaar brengt, het verkeer.

Figuur 1 : De drie componenten van bereikbaarheid

PEOPLE → LINK → ACTIVITY

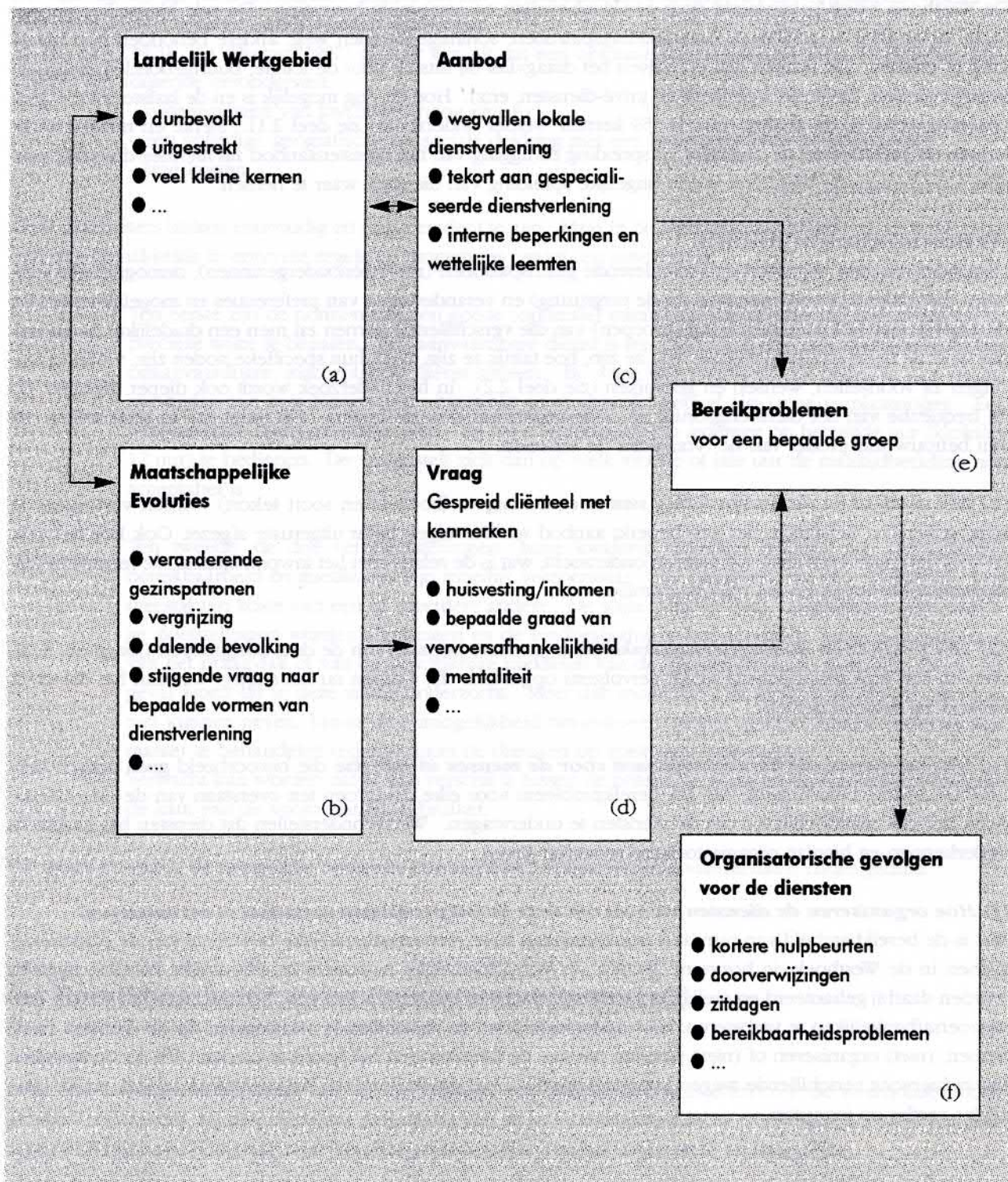
Eenvoudiger kan het niet, het ware dat deze drie componenten voortdurend aan veranderingen onderhevig zijn. Mensen, verkeer en diensten zijn geen on-veranderlijke entiteiten. Over de jaren heen wordt het anders, en verschillend voor andere groepen van mensen: er zijn groepen bewoners met verschillende mogelijkheden en preferenties en op grond daarvan 'bundels van activiteiten' en verschillende bereikproblemen.

1. Mensen worden ouder, verhuizen, trouwen vroeger of later, hebben meer of minder kinderen, die vroeger of later studeren, gaan werken en wonen dichtbij of veraf van de ouders..
2. De aangeboden diensten (winkels, scholen, gezondheidsinstellingen enz.) veranderen eveneens. In landelijke gebieden en in kleinere dorpen gaan sommige dicht, concentreren of verdwijnen; nieuwe diensten en voorzieningen worden opgericht, her en der ingeplant. Uit buitenlands onderzoek blijkt dat op het platteland sprake is van een voortgaand proces van schaalvergroting.
3. Ten slotte worden mensen en diensten ook anders "gelinkt". Wegen worden verhard en verbreed, andere verwaarloosd. Wie over een wagen beschikt kan vlugger, grotere afstanden afleggen. Duur is het wel, maar ook comfortabeler. Maar niet iedereen kan met een auto rijden. Mensen en diensten moeten niet steeds fysiek met elkaar in contact komen. Ze kunnen ook van op afstand communiceren. Telefoon, fax, personalarms, radio enz. bevorderen het bereik. Maar het gebruik van die middelen vereist ook een specifieke kennis, (menselijke) vaardigheden en een gepaste infrastructuur. Niet iedereen is het gegund om met die (nieuwe) middelen om te springen. Bovendien als er veel of nieuwe vervoer- en communicatiemiddelen worden gebruikt dan gaan er weer andere, minder renderen en/of verdwijnen. Wie van die laatste (veel) gebruik maakt wordt dan opnieuw minder mobiel, of wordt hij/zij gedwongen naar een ander middel te zoeken, of te verhuizen.

1.1.2. De situatieschets van het onderzoek

Om al deze factoren en hun wederzijdse beïnvloeding te overzien kan onderliggend "plaatje" ons wat helpen. Het steunt voor een groot deel op onderzoek over de schaalvergroting bij voorzieningen dat op het Nederlandse platteland aan de gang is (Van Dam, 1995: 15).

Figuur 2 : Bereikproblemen met interveniërende variabelen

De verschillende componenten van het schema worden nu achtereenvolgens overlopen.

De soort relatie tussen de drie doelgroepen (de vervoersafhankelijken) en de respectieve diensten wordt bepaald en beïnvloedt door een reeks factoren: (a) de geografische ligging en (b) de maatschappelijke en bevolkingsevoluties. Ligging en sociaal-economische evoluties hebben gevolgen voor de hoeveelheid en de verscheidenheid van de aangeboden voorzieningen (c) en de herprofilering van de vraag naar diensten (d). De afstand, de veranderende (steeds groter wordende?) discrepantie tussen het aanbod van en de vraag naar diensten genereren bereikproblemen (e) en kunnen voor de diensten organisatorische gevolgen hebben (f).

We hernemen die verschillende punten in het kort:

(a) Het landelijk werkgebied

De Westhoek wordt gekenmerkt door een dunbevolkte en verspreide bewoning. De vele kleine kernen vertonen bovendien verschillende ontwikkelingspatronen: sommige kwijnen weg, andere behouden hun bevolking of groeien. De dorpen zijn en blijven het draagvlak bij uitstek voor de lokale, buurtgebonden dienstverlening (winkels, kantoren, openbare en privé-diensten, enz). Hoe dit nog mogelijk is en de laatste jaren is geëvolueerd wordt in de analyse van de "59 kernen" verder onderzocht (zie deel 2.1). Sterke en minder sterke kernen en gebieden en de ongelijke verspreiding en ligging van het dienstenaanbod zal hiermee duidelijk worden. Ook binnen de Westhoek is een ongelijke spreiding van diensten waar te nemen.

(b) Maatschappelijke evoluties.

Hieronder rekenen wij zowel de veranderende gezinspatronen (meer éénoudergezinnen), demografische evoluties (het dalend bevolkingsaantal en de vergrijzing) en veranderingen van preferenties en mogelijkheden. Uit de analyse van de lokale bevolking(sgroepen) van die verschillende kernen zal men een duidelijker beeld krijgen over de vervoersafhankelijken: wie ze zijn, hoe talrijk ze zijn, welk hun specifieke noden zijn, welke oplossingen zij voorstellen, wensen en gebruiken (zie deel 2.2). In het onderzoek wordt ook dieper ingegaan op de frequentie van het dienstengebruik en de tevredenheid over de ligging. Dit moet ons in staat stellen om een betrouwbaar profiel van de "vraagkant" te schetsen.

(c) Het aanbod en de verspreiding van voorzieningen (hoeveel en soort tekort) worden vervolgens in kaart gebracht. Gebieden met een beperkt aanbod worden tegen beter uitgeruste afgezet. Ook hoe het aantal voorzieningen evolueert, zal worden onderzocht: wat is de relatie met het inwonersaantal, de recente bevolkingsontwikkelingen en het type woonmilieu.

(d) Het profiel van de vervoersafhankelijken en meer bepaald van de drie doelgroepen (jongeren, senioren en aan huis gebonden) wordt vervolgens opgesteld. Zij worden nu het subject waaraan het dienstenaanbod zal worden getoetst.

(e) Wat betekenen die bereikproblemen voor de mensen in kwestie die bijvoorbeeld geen wagen hebben? De nadere omschrijving van het bereikprobleem voor elke doelgroep ten overstaan van de drie categorieën laat ons uiteindelijk toe om de diensten te ondervragen. We veronderstellen dat diensten het probleem onderkennen en hieraan organisatorische gevolgen geven.

(f) Hoe organiseren de diensten zich nu om deze bereikproblemen eventueel te verminderen?

Wat is de bereikbaarheid van relevante voorzieningen voor vervoersafhankelijke bewoners van de plattelandskernen in de Westhoek, in hoeverre worden vervoersafhankelijke bewoners bereikt, welke bereikstrategieën worden daarbij gehanteerd en welke mogelijkheden zien de aanbieders van voorzieningen om het bereik van vervoersafhankelijken te verbeteren. Hier onderzoeken wij de verschillende maatregelen die de diensten (niet) nemen, (niet) organiseren of (niet) plannen om aan de bereiknoden het hoofd te bieden. We veronderstellen dat zij hiervoor verschillende wegen kunnen opgaan. Daar dit de kern van het onderzoek betreft, wordt hieronder verder op ingegaan.

1.1.3. De organisatorische gevolgen: de optimale dienstverlening en de mogelijke bereik(baarheids)-strategieën

(a) Wat is een optimale dienstverlening?

De maatregelen die diensten kunnen nemen om het bereikbaarheidsprobleem van de verschillende doelgroepen op te lossen, moeten steeds worden afgewogen.

M. Moseley (1979: 164, Huigen 1997) gaat er van uit dat een optimale dienstverlening voor de plattelandsvolking het volgende veronderstelt:

- voorzieningen van kwalitatief hoog niveau
- een volledige geografische en sociale dekking met een hoge graad van bereikbaarheid
- lage kosten

Deze parameters blijken eenvoudig en nogal evident te zijn. Maar in de werkelijkheid blijken zij om twee redenen niet gemakkelijk in concrete regels en procedures omzet- en uitvoerbaar.

Ten eerste zijn de normen van een goede (optimale? minimale?) dienstverlening niet steeds en op precieze wijze te bepalen. Een aanvaardbare dienst is iets dat zich tussen een zeer goede en een onaanvaardbare, inacceptabele dienst situeert. Bij wijze van voorbeeld: de bedeling van warme maaltijden aan huis binnen een uitgestrekt en dunbevolkt gebied eist lange verplaatsingen. Een vervoerronde duurt meerdere uren. En het is onmogelijk om iedereen op hetzelfde uur (klokslag 12 uur) te bedienen. De vraag stelt zich dan op welk vroege of late uur de maaltijdbedeling nog acceptabel is.

Ten tweede, de drie veronderstellingen (hoge kwaliteit, volledige dekking met gemakkelijke bereikbaarheid en goedkoop) zijn moeilijk verzoenbaar. Het nastreven van één doelstelling gaat meestal ten koste van een of meerdere andere. De wijze waarop deze verschillende tegenstrijdige doelstellingen worden afgewogen en de eindbeslissing wordt genomen, hangt grotendeels af van het draagvlak of van de beschikbare middelen van de dienstverlenende instelling. Geval per geval wordt dit in deze studie onderzocht. Meer dan mogelijke oplossingsscenario's zal men hier niet kunnen geven. Vanuit de onmogelijkheid om iedereen op een (gelijke) sociaal rechtvaardige manier te behandelen (equity), gaan de diensten op zoek naar oplossingen.

Verwacht kan worden dat er een verschil is tussen de potentiële vraag en de werkelijke vraag aan de kant van de voorzieningengebruiker.

Dit wordt nu m.b.t. de (mogelijke/optimale/aanvaardbare) bereikbaarheid van diensten nader geduid.

(b) Bereikbaarheidsopties theoretisch voorgesteld

Deze opties worden in het kader van "de leefbaarheid" van een bepaald gebied en t.o.v. de weerhouden doelgroepen onderzocht. Na een duidelijke definiëring van de termen en theoretische overwegingen, komt het conceptueel model aan bod waar deze bereikbaarheidsopties worden voorgesteld en toegelicht.

'Leefbaarheid' wordt hier in de volgende betekenis van het woord gebruikt (Groot, 1979 : 318): *de subjectieve waardering van een sociaal-ruimtelijke situatie met betrekking tot de verwerving van een redelijk inkomen en het genieten van een redelijke mate van sociale zekerheid, de adequate bevrediging van de behoeften aan goederen en diensten door de verzorgende outillage, de verschaffing van woongenot door de fysieke uitrusting en het zich wel bevinden in de betreffende sociale eenheid.*

Er worden een aantal aspecten onderscheiden die voor de bewoners van plattelandskernen een rol spelen: inkomen en sociale zekerheid, de verzorgingssituatie, het fysieke woonklimaat, het sociale klimaat en de mate waarin mensen greep hebben op hun eigen omgeving.

Leefbaarheid wordt beschouwd als een door bewoners opgemaakt eindbilan van woonvoorkeur-motieven bepaald o.m. door aanwezigheid of bereikbaarheid van werk, voorzieningen, diensten en recreatiemogelijkheden, de kwaliteit van het wonen en de omgeving, en mobiliteit.

Net zoals er graden zijn van landelijkheid, zijn er graden van leefbaarheid. Nochtans moet opgepast worden dat met het begrip leefbaarheid niet de indruk gewekt wordt dat de Westhoek onleefbaar is. Het platteland heeft inherente kwaliteiten zoals rust, schoonheid van het landschap,...

De term *bereikbaarheid* heeft betrekking op een bestemmingslocatie. Het is een eigenschap van een plaats/vestiging, die de moeite/het gemak aangeeft waarmee men vanuit het omliggende gebied die plaats/vestiging kan bereiken. Bereik is daarentegen een eigenschap van individuen (Van Dam, 1995 : 38). Het wordt opgevat als een reeks mogelijkheden, die een individu heeft om deel te nemen aan activiteiten en voorzieningen op plaatsen waar en tijden waarop deze worden aangeboden (Atzema e.a., 1987 : 13). Het ene kan niet zonder het andere gedacht worden.

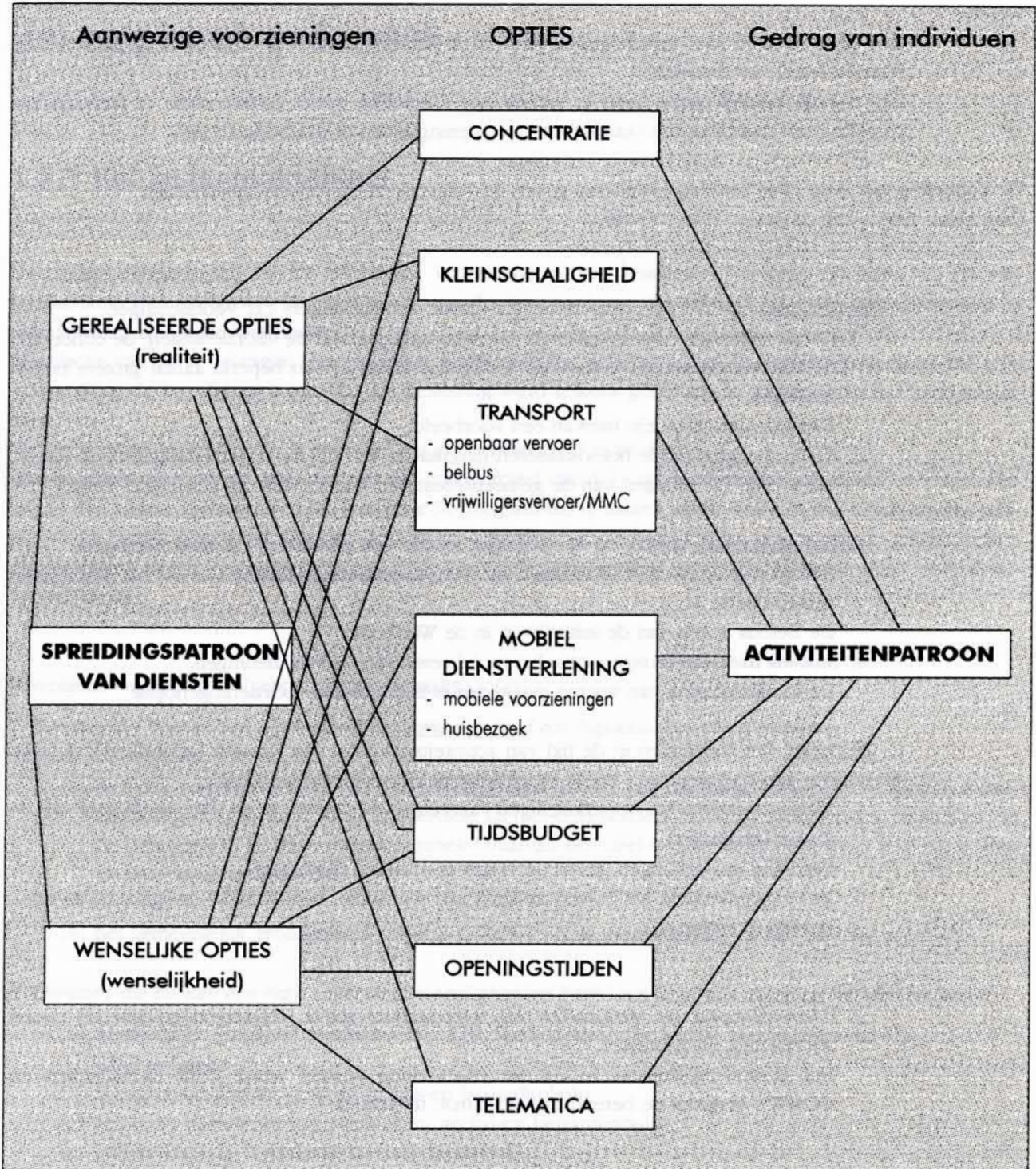
I.v.m. de bereikbaarheid van voorzieningen kan het volgende worden gezegd (Van Dam, 1995 : 36)

- 1) Het bereikbaarheidsprobleem is te beschouwen als een inherent probleem in landelijke gebieden wegens a) de afstand en b) de beschikbare tijd;
- 2) De bereikbaarheid van voorzieningen staat onder invloed van trends als individualisering, een toenemende individuele mobiliteit en een terugtrekkende overheid;
- 3) Het bereikbaarheidsvraagstuk dient te worden gedisaggregeerd naar specifieke bereikbaarheidsproblemen, geldende ten aanzien van bepaalde voorzieningen, en geldende voor bepaalde voorzieningen, en geldende voor bepaalde gebruikers (i.c. vervoersafhankelijken).

De *tijd-ruimtebenadering* is tot slot ook van belang: een bepaald spreidingspatroon (in tijd en ruimte) impliceert een bepaalde set van gedragsopties ten aanzien van het bezoek aan deze voorzieningen. Een verandering in dit spreidingspatroon zou deze set dus kunnen wijzigen. Hierbij speelt niet alleen de ruimte maar ook het tijdsaspect een belangrijke rol (Van Dam, 1995 : 46). Aannemelijk is dat de materiële-ruimtelijke structuur van landelijke gebieden het ruimtelijk handelen en het ruimtelijk gedrag van bewoners in sterkere mate beïnvloedt dan dit in andere gebieden het geval is².

² In feite komt dit neer op een integratie van sociale geografie en sociologie. In de eerste wetenschap bleef het sociaal handelen lange tijd onderbelicht, in de tweede de categorie ruimte (Wisserhof, 1996 : 52).

Figuur 3 : Conceptueel schema

In hoeverre heeft de aanwezigheid van diensten een invloed op het gedrag van de individuen (activiteitenpatroon)?³ Welke invloed hebben de oplossingen die worden aangebracht door de diensten op het activiteitenpatroon? Om deze vraag te beantwoorden vertrekken we van het spreidingspatroon van de diensten. Hierbij hanteren we twee invalshoeken: de actuele situatie (realiteit) en wat de diensten zouden willen realiseren (wenselijkheid).

³ Het activiteitenpatroon kan daarnaast vanzelfsprekend ook beïnvloed worden door de eigen opties van de individuen.

Om de optimale dienstverlening te verzekeren, kunnen de diensten verschillende bereikbaarheidsopties aanwenden:

Een eerste bundel van optiemogelijkheden heeft betrekking op het al dan niet verplaatsen van mensen hetzij van diensten.

Een tweede bundel opties heeft te maken met ruimtelijke opties (concentratie of kleinschalige spreiding) en met tijdopties (aanpassen van openingstijden of tijdsbudgetoptie).

De koppeling van deze twee bundels variabelen geven de volgende zeven optiemogelijkheden (Van Dam, 1995 : 219; Moseley, 1979 : 77-78).

A. Locatieopties, gericht op een permanente locatie van gebruikers c.q. voorzieningen:

1. *Concentratieoptie*: het lokaliseren van woongelegenheden bij voorzieningen, de concentratie van voorzieningen, woon- en werkgelegenheden in een beperkt aantal grotere nederzettingen.
Bejaardentehuizen zijn hiervan een voorbeeld.
2. *Kleinschaligheidsoptie*: het lokaliseren/handhaven van (kleine) voorzieningen in de directe omgeving. De zitdagen van de gemeentebesturen kunnen hier als voorbeeld dienen.

B. Verbindingsopties, gericht op een tijdelijke locatie van gebruikers c.q. voorzieningen:

3. *Transportoptie*: het bewerkstelligen van verplaatsingsmogelijkheden, ofwel het mobiliseren van mensen.
De Belbus is één van de initiatieven in de Westhoek.
4. *Mobiele dienstverleningsoptie*: het mobiliseren van de voorzieningen.
De thuisbezorging van warme maaltijden is een mobiele voorzieningsoptie.

C. Tijdopties, het afstemmen in de tijd van activiteitspatronen van mensen (gebruikers), de openingstijden van voorzieningen en de beschikbaarheid van vervoermiddelen.

5. *Tijdsbudgetoptie*, het bewerkstelligen van een ruimer bereik in de tijd aan de kant van de vrager (gebruiker).
Flexibele uurregelingen geven de vrager een ruimer tijdsbudget.
6. *Openingstijdenoptie*, het bewerkstelligen van een ruimer bereikbaarheidsregime bij de voorziening in kwestie.

Tot slot :

7. *Telematicaoptie*, het verschaffen van telecommunicatieve interactiemogelijkheden tussen voorziening en gebruiker.
Het personalarmsysteem dat ter beschikking gesteld wordt door mutualiteiten en OCMW's vergroot de bereikbaarheid d.m.v. telematica.

Hoe is (was) de actuele situatie en wat zullen (of hebben ze eraan gedaan) ze eraan doen: m.a.w. voor welke optie wordt door de verschillende diensten gekozen. Dit kader vormt de basis voor dit onderzoek.

In dit deel van het leefbaarheidsonderzoek zullen zowel de bestaande en de gewenste locatieoptie als de bereik(baarheids)strategieën op systematische wijze worden onderzocht.

1.2 Het empirisch onderzoek

1.2.1 Het onderzoeksobject

De onderzoekseenheden zijn de aanwezige voorzieningen, die geselecteerd worden op basis van de vervoersafhankelijke doelgroep. Het gaat m.a.w. om die voorzieningen die relevant zijn voor deze doelgroep en die aanwezig zijn in de Westhoek.

Bij selectie van de te bevragen voorzieningen wordt rekening gehouden met de bevolkingsstructuur, het type woonmilieu, de bevolkingsdichtheid... De beslissing werd telkens genomen in overleg met het onderzoeksteam.

Wat de voorzieningen betreft, is gepoogd om gebiedsdekkend te werken.

Wat de afbakening betreft: alles wat met het commercieel circuit (= marktgebonden) en arbeid en tewerkstelling (= een andere hefboom van het Europese 5b-programma) te maken heeft, wordt buiten beschouwing gelaten. Ook wordt geopteerd (wegens praktische redenen) om de basisscholen niet verder te onderzoeken. Kinderopvang wordt eveneens buiten dit onderzoek gehouden wegens te weinig relevantie m.b.t. vervoersafhankelijkheid.

Vervolgens werden de volgende keuzes gemaakt:

I. Diensten die binnen een afgebakend territoriaal gebied een bepaalde bevolking bedienen

- (a) de kern, waarvan er 59 in ons onderzoeksgebied zitten⁴, (zie Inleiding, voetnoot 1) waar een inventarisatie gebeurde van zowel commerciële als niet-commerciële dienstverlening; en een bevraging van de bewoners in het bewonersonderzoek (waarvan een deel van de vragen eveneens relevant is voor de vervoersafhankelijken).
- (b) het gemeentelijk grondgebied; waarop OCMW's en de gemeentelijke dienstverlening geënt zijn.

II. Diensten die binnen een regio (over de gemeentegrenzen heen) een bepaalde categorie mensen bedienen

- (a) kinderen en jongeren: Jeugddiensten, CBJ, leerlingenvervoer, kunst- en muziekonderwijs, Kind & Gezin
- (b) huisgenoten zonder vervoer: gezins- en bejaardenhulp
- (c) senioren: dienstencentra, rusthuizen, gezins- en bejaardenhulp
- (d) gehandicapten: consultatiebureaus, dagcentra,...

Deze categorieën zijn niet exclusief, zij vormen enkel een poging om tot een zinvolle indeling te komen. De problemen die deze diensten zullen ondervinden bij het aanbieden van hun dienstverlening, kunnen eventueel anders van aard zijn naargelang die territoriaal of categoriaal afgebakend is.

⁴ Het betreft hier dezelfde 59 (kleine) kernen die geselecteerd werden voor de steekproef van het bewonersonderzoek.

Doorheen dit rapport zullen dus telkens drie benaderingen terug te vinden zijn, waarvan de tweede voor dit onderzoek de belangrijkste is.

1) Territoriale benadering: in de Westhoek met zijn specifieke kenmerken heb je te maken met problemen als de uitgestrektheid van het werkgebied, de problematiek van grensgemeenten, enz.

Binnen de Westhoek wordt vaak de opdeling Noord/Zuid gemaakt. Verschillende diensten zijn op deze manier gestructureerd (per bestuurlijk arrondissement), of deze tweedeling wordt in de concrete werking duidelijk;

2) Categoriele benadering: bij het onderzoek naar de verschillende diensten, kom je tot probleemsituaties die enkel gelden voor bepaalde bevolkingsgroepen.

3) Sectorale benadering: de welzijnssector met OCMW's, dienstencentra, diensten voor gezins- en bejaardenhulp; de jeugdsector met jeugddiensten, bijzondere jeugdcomités, kinderopvang, gemeentelijke dienstverlening naar de bevolking toe, de culturele en openbare sector...

1.2.2 De onderzoeksvragen

1) Is het zo dat de bereikbaarheidsproblemen steeds groter worden (schaalvergroting) voor een steeds kleiner wordende groep (grotere mobiliteit)?

2) Wat is de bereikbaarheid van enkele voorzieningen die voor vervoersafhankelijke bewoners van de plattelandskernen relevant zijn? Hoe kan het dat bij een op territoriale basis georganiseerde dienstverlening, een ongelijke spreiding mogelijk is? Centrum/periferie zijn hier de kernbegrippen.

3) Bepaalde gemeenten zijn rijker, beter uitgerust, toegankelijker, minder uitgestrekt... dan andere. Naargelang men hier of daar woont zal het dienstenaanbod verschillend zijn. Is het zo dat (voor het dienstenaanbod) er sprake is van ongelijke bedeling naargelang van de woonplaats van de voorzieningengebruiker? M.a.w. in hoeverre worden vervoersafhankelijke bewoners bereikt?

4) Verondersteld wordt dat de organisatie van de dienstverlening in een landelijk gebied anders verloopt dan in een stedelijk gebied. Welke specifieke problemen i.v.m. de werking van diensten worden ondervonden? Zijn er verschillen tussen diensten die op territoriale basis en op categoriale basis georganiseerd zijn?

5) Welke bereikstrategieën worden gehanteerd en welke mogelijkheden zien de aanbieders van voorzieningen om het bereik van vervoersafhankelijken te verbeteren?

6) Tot slot is er de institutionele inbedding: is het zo dat de categoriaal toegekende dienstverlening door verzulde overkoepelende instellingen wordt waargenomen? Kan dit mogelijke verschillen in bereik en bereikbaarheid verklaren?

1.2.3 De onderzoeksmethoden

De gebruikte onderzoeksmethoden zijn vrij uitgebreid en verschillend naargelang van de dienst.

Hieronder wordt een overzicht gegeven. Vóór de bespreking van elk hoofdstuk, wordt dan uitgebreid toegelicht hoe we zijn tewerk gegaan.

- (a) literatuuronderzoek en analyse van geschreven bronnen (ook eigen rapporten van die verschillende instellingen)
- (b) bevraging van bevoorrechte getuigen (o.m. dienstverantwoordelijken)
- (c) groepsdiscussies over de eerste onderzoeksresultaten en over (mogelijke) beleidsvoorstellen
- (d) Invullen van enquêteformulieren en vragenlijsten

Tabel 1 : De gebruikte onderzoeksmethoden

	(a) literatuur	(b) interview	(c) vergadering	(d) vragenlijst
Vragenlijst 59 kernen	x	x ⁵		x
OCMW	x	x	x	
Gemeentelijke dienstverlening	x	x	x ⁶	
Jeugddiensten	x	x		
CBJ	x	x		
Leerlingenvervoer	x	x		
Kunst- en muziek onderwijs	x			Telefonische bevraging
Dienstencentra	x	x		x
DGBH	x	x		
K & G	x	x		
Gehandicapten	x	x		
Rusthuizen (extramurale dienstverlening)				x

De vragenlijst 59 kernen omvat welzijnsvoorzieningen, culturele en sportinfrastructuur, openbare diensten, winkels, onderwijs en voorzieningen voor de jeugd (zie Bijlage 1). Deze voorzieningen hebben een invloed op de leefomgeving (en de subjectieve beleving ervan) en werden daarom opgenomen in het onderzoek.

De andere voorzieningen werden geselecteerd op basis van hun relevantie voor de vervoersafhankelijken. Vóór de bespreking van elke dienst (zie deel 2.3.), wordt de selectie verder toegelicht.

Daarnaast werd een beroep gedaan op het bewonersonderzoek.

Sommige vragen van de afgenomen enquête hadden immers betrekking op het gebruik van voorzieningen, en op de vervoersafhankelijke bewonersgroepen.

⁵ Laatstejaarsstudenten plattelandsociologie hebben een aantal bevoorrechte getuigen die vooraf reeds de vragenlijst ingevuld hadden, bevraged.

⁶ Dit gebeurde enkel voor de cultuurfunctionarissen in de Westhoek in het kader van het cultuurbeleid naar de deelgemeenten.

DEEL 2

EMPIRISCHE BEVINDINGEN

2.1 Het voorzieningenaanbod in de plattelandskernen van de Westhoek

2.2 De vraagzijde

2.2.1 De respondenten die aan huis gebonden zijn

2.2.2 Algemene gegevens betreffende het autogebruik

2.2.3 Analyse van het gebruik van voorzieningen

1. Het gebruik van de voorzieningen tegenover ligging in eigen buurt of niet
2. Tevredenheid met de ligging van voorzieningen
3. Frequentie van het gebruik van voorzieningen
4. Het gebruikte vervoermiddel

2.2.4 Besluit

2.3 De aanbodzijde

2.3.1 OCMW's

1. Inleiding en werkwijze
2. Aanbod dienstverlening
3. De klanten en doorverwijzers
4. Probleemvelden
5. Besluit

2.3.2 Gemeentelijke dienstverlening

1. Inleiding en werkwijze
2. Aanbod dienstverlening
3. Initiatieven voor vervoersafhankelijken
4. Probleemvelden
5. Bibliotheekinitiatieven voor vervoersafhankelijken
6. Besluit

2.3.3 Jeugd

1. De jeugddiensten
2. Comité voor bijzondere jeugdzorg
3. Het leerlingenvervoer in de Westhoek
4. Kunst- en muziekonderwijs

2.3.4 Dienstencentra

1. Inleiding en werkwijze
2. Aanbod dienstverlening
3. De klanten
4. Probleemvelden
5. Besluit

2.3.5 Gezins- en bejaardenhulp

1. Inleiding en werkwijze
2. Aanbod dienstverlening
3. De klanten en doorverwijzers
4. Probleemvelden
5. Besluit

2.3.6 Kind en gezin

1. Inleiding en werkwijze
2. Aanbod dienstverlening
3. De klanten in de Westhoek
4. Evaluatie van de vernieuwingen
5. Probleemvelden
6. Besluit

2.3.7 Gehandicapten

1. Inleiding en werkwijze
2. Aanbod dienstverlening voor thuiswonende gehandicapten
3. Probleemvelden
5. Besluit

2.1 Het voorzieningenaanbod in de plattelandskernen van de Westhoek

In deze paragraaf wordt het aanbod van voorzieningen in de 59 plattelandskernen van de Westhoek beschreven. De keuze voor de 59 woonkernen is elders verantwoord (zie Inleiding, voetnoot 1). In het algemeen gaat het om woonkernen met 1.000 inwoners of minder, die in de voorzieningenstructuur van het gebied het laagste niveau vormen. Alle verzamelde gegevens hebben in principe betrekking op deelgemeenten. Binnen de Westhoek gaat het om de woonkernen in een brede strook langs de grens met Frankrijk, met uitzondering van de grotere kernen in de zone Ieper-Poperinge en de verstedelijkte kust. De ligging van de 59 kernen is in kaart 1 beschreven. De positie van de woonkern en de beschreven voorzieningen binnen de deelgemeente is op de kaart weergegeven op de plaats waar de belangrijkste bevolkingsconcentratie kan worden verondersteld. Binnen het gebied spelen voorts de voorzieningencentra Ieper, Poperinge, Veurne, Diksmuide en Nieuwpoort een rol. Daarbuiten vormen Oostende, Brugge, Roeselare en Kortrijk centra van hogere orde waarop de bewoners van de Westhoek zijn georiënteerd (Ruimtelijk Structuurplan Zone Zuid-West 1997, p 109).

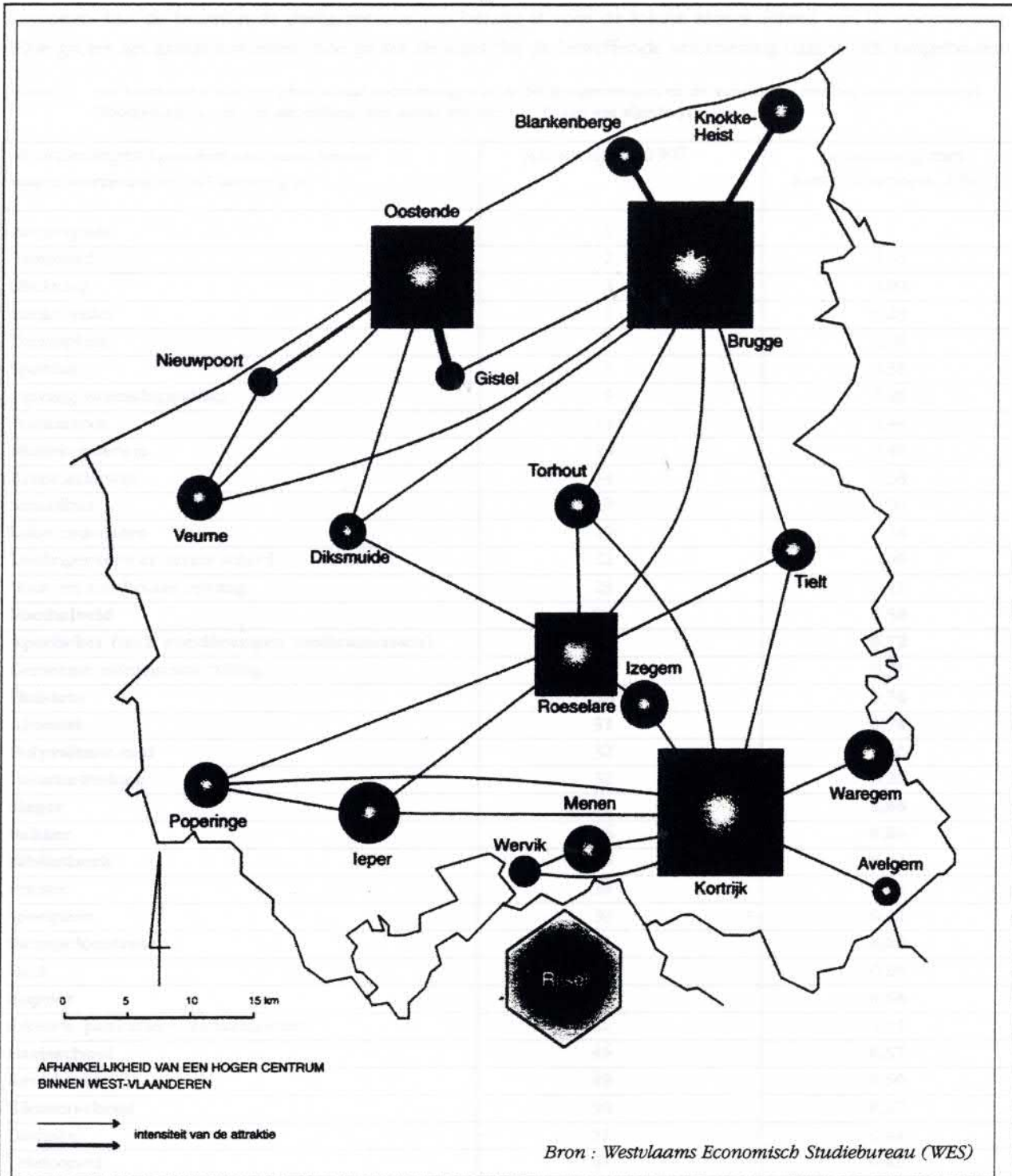
KAART 2

Een inventaris van voorzieningen, aanwezig in 1997, is gemaakt op basis van vragenlijsten, die per dorp door contactpersonen werden ingevuld (zie bijlage 1a). De vragenlijst is zo opgesteld dat voor een groot deel van de voorzieningen een vergelijking kon worden gemaakt met een inventarisatie in 1988 uitgevoerd door het RISO (RISO 1988).

Alhoewel in de vragenlijst ook aandacht is besteed aan het aantal voorzieningen van elke soort per kern en de afstand tot de dichtstbijzijnde voorziening, indien de voorziening in het dorp zelf niet voorhanden is, beperken wij ons hier tot een beschrijving van de aan- of afwezigheid van de beschouwde voorzieningen in de 59 kernen en de ontwikkeling daarvan. Vanuit het gezichtspunt van de vervoersafhankelijke bewoners gaat het namelijk vooral om de plaatselijke aanwezigheid van voorzieningen, niet om het aantal of de afstand tot de meest nabijgelegen voorziening. Uit verschillende onderzoeken in Nederland naar de determinanten van activiteitenpatronen blijkt dat voor vervoersafhankelijken de plaatselijke aanwezigheid van voorzieningen van groot belang is voor het gebruik van die voorzieningen (Kempers-Warmerdam 1988, Musterd & Thissen 1988, Schuyt et al 1990, Droogleever Fortuijn et al 1992). Dit betreft vooral de categorie van ouderen die niet (meer) over een auto kunnen beschikken. Maar ook voor andere aan huis gebonden personen in plattelandskernen - vrouwen met zorgtaken en bewoners die niet zelf over een auto kunnen beschikken - hangt de lokale afwezigheid van voorzieningen samen met een verschaald activiteitenpatroon (Thissen 1991). Met betrekking tot de ouderen blijkt overigens dat het sociaal netwerk in het algemeen een uitstekend substituuut vormt voor het kunnen beschikken over een eigen auto (Droogleever Fortuijn et al 1992).

In tabel 2 is weergegeven hoe vaak de verschillende voorzieningen in de 59 deelgemeenten minstens eenmaal voorkomen. In bijlage 1b is het aantal van elk van de onderscheiden voorzieningen in 1997 per kern beschreven. Het is duidelijk dat voor alle voorzieningen minstens een bepaald gebruik noodzakelijk is (drempelwaarde) en dat de aanwezige bevolking op basis van omvang, kenmerken, behoeften en voorkeuren een zeker gebruik van de voorzieningen maakt. Een aantal sportvoorzieningen, zoals zwembad, tennisplein en sporthal (voorzieningen met een hoge drempelwaarde en/of voorzieningen die niet door alle bewoners (frequent) worden gebruikt) komen slechts zelden voor. Een aantal andere voorzieningen, zoals het café, de postbus en de kleuterschool (voorzieningen met een lagere drempelwaarde en/of voorzieningen die meer en vaker worden gebruikt) komen in bijna alle deelgemeenten voor. Uit de tabel blijkt tevens dat in het algemeen het aantal

KAART 2 - HIERARCHIE VAN DE KERNEN
EN ONDERLINGE AFHANKELIJKHEID BINNEN WEST-VLAANDEREN

NIVEAU	
BUITEN WEST-VLAANDEREN	
	hoofdstad (Brussel)
	grootstad (Antwerpen, Gent, Luik, Rijsel)
BINNEN WEST-VLAANDEREN	
	regionale stad
	kleine stad
	grote, hoofdzakelijk zelfvoorzienende gemeente (Nieuwpoort : op basis van toerisme)

inwoners van de betreffende deelgemeente van belang is voor de lokale aanwezigheid van de voorziening. Hoe groter het aantal inwoners, hoe groter de kans dat de betreffende voorziening daar wordt aangeboden.

Tabel 2 : Het voorkomen van een groot aantal voorzieningen in de 59 deelgemeenten en de samenhang met het aantal inwoners (Voorzieningen met een samenhang met aantal inwoners > .45 zijn **vet** afgedrukt)

Voorzieningen (geordend naar aantal kernen waarin voorziening in 1997 aanwezig is)	Aanwezig in 1997	Samenhang met aantal inwoners 1996 ⁷
Atletiekpiste	0	-
Zwembad	2	0,36
Marktdag	2	0,09
Bankcontact	2	0,29
Tennisplein	4	0,38
Sporthal	5	0,38
Opvang woensdagmiddag	9	0,26
Postkantoor	14	0,44
Muziekonderwijs	14	0,40
Kunstonderwijs	14	0,38
Schoolbus	17	0,09
Loket mutualiteit	19	0,34
Leerlingenvervoer vanuit school	22	0,09
Voor- en naschoolse opvang	23	0,41
Voetbalveld	24	0,58
Apotheker (incl. rondbrengen medicamenten)	26	0,72
Gemeente administratie/zitdag	26	0,31
Huisarts	28	0,74
Kinesist	31	0,74
Polyvalente zaal	32	0,46
Vakantiewerking	32	0,26
Slager	35	0,68
Bakker	36	0,66
Bibliotheek	38	0,64
Priester	39	0,45
Speelplein	39	0,42
Stempelcontrole	41	0,60
Bank	41	0,29
Kapper	42	0,58
Erkende/particuliere onthaalmoeder	42	0,33
Basisschool	46	0,57
Kruidenier	49	0,50
Kleuterschool	50	0,47
Bushalte	51	0,44
Telefooncel	51	0,41
Vergaderzaal	53	0,33
Postbus	54	0,20
Café	55	0,31
Weekendkerkdienst	58	0,04
Begraafplaats	58	-
Rijdende winkel	58	- 0,35

Bron : Verwerking vragenlijst

⁷ Berekend is de Pearson-correlatiecoëfficiënt r , een dimensieloze index tussen -1,0 en 1,0, die de mate van lineaire samenhang tussen twee gegevensverzamelingen aangeeft. Bij 0 is sprake van geen enkele samenhang, bij +1 van een perfecte positieve samenhang.

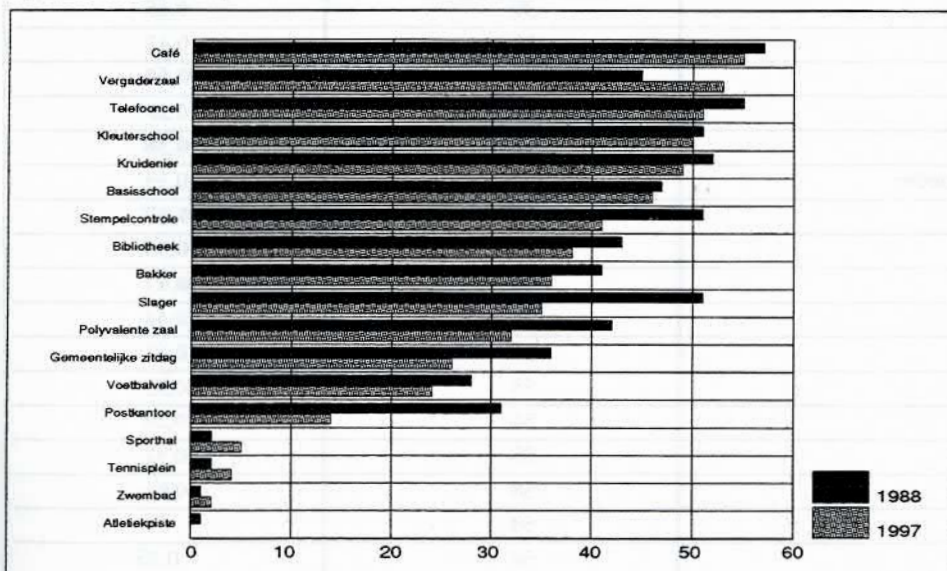
Het is van belang te constateren dat de samenhang met het aantal inwoners vooral groot is voor een aantal voorzieningen waarvoor de economische 'levensvatbaarheid' van de individuele voorziening doorslaggevend en lokaal bepaald is, zoals apotheker, huisarts, kinesist, slager, en bakker. Het aantal inwoners ter plaatse is voor deze voorzieningen van relatief groot belang. Voor andere voorzieningen is de lokale vraag van minder groot belang.

De enige negatieve samenhang in de tabel - tussen het aantal inwoners en de aanwezigheid van een rijdende winkel - demonstreert dat het hier gaat om een voorziening die vanwege het ontbreken van winkelvoorzieningen in kleine kernen vooral aantrekkelijk is voor bewoners in kleine kernen. De voorziening komt enkel in twee relatief grotere deelgemeenten niet voor.

In een aantal kaarten (**KAART 3-7**) is het ruimtelijk patroon van het voorkomen van een aantal voorzieningen beschreven. Daarbij blijkt opnieuw de samenhang met het aantal inwoners. Het zijn vooral de zeer kleine kernen, zoals deze bijvoorbeeld voorkomen in de IJzervallei, waar het allereerst voorzieningen ontbreken. Dat blijkt bijvoorbeeld indien men het patroon beziet van voorzieningen die nog relatief veel voorkomen, zoals een winkel (bakker of kruidenier), basisschool of bibliotheek. Bij minder vaak voorkomende voorzieningen zoals een postkantoor zijn het ook de kleinere kernen in de gemeente Veurne en Alveringem waar voorzieningen ontbreken. De deelgemeenten in het Heuvelland hebben relatief veel van de in de figuren beschreven voorzieningen.

Uit onderzoek in Nederland en Groot-Brittannië (Moseley 1979, Huigen & Volkers 1989, Van Dam 1995) blijkt dat op het platteland sprake is van een voortgaand proces van schaalvergroting. Uit dergelijk onderzoek (met name van Dam 1995) blijkt overigens dat deze algemene constatering nuancering behoeft: niet alle voorzieningen zijn onderhevig aan ruimtelijke schaalvergroting, veel voorzieningen blijken zich ook in kleine plattelandskernen te handhaven en soms is zelfs sprake van schaalverkleining. Bovendien is het van belang te constateren dat de schaalvergroting die zich voordoet met betrekking tot een aantal commerciële voorzieningen betrekkelijk autonoom is. Dat betekent dat deze voorzieningen vooral verdwijnen in plattelandskernen met een klein inwonersaantal en dat deze ontwikkeling niet zo eenvoudig door bevolkingsgroei is te keren

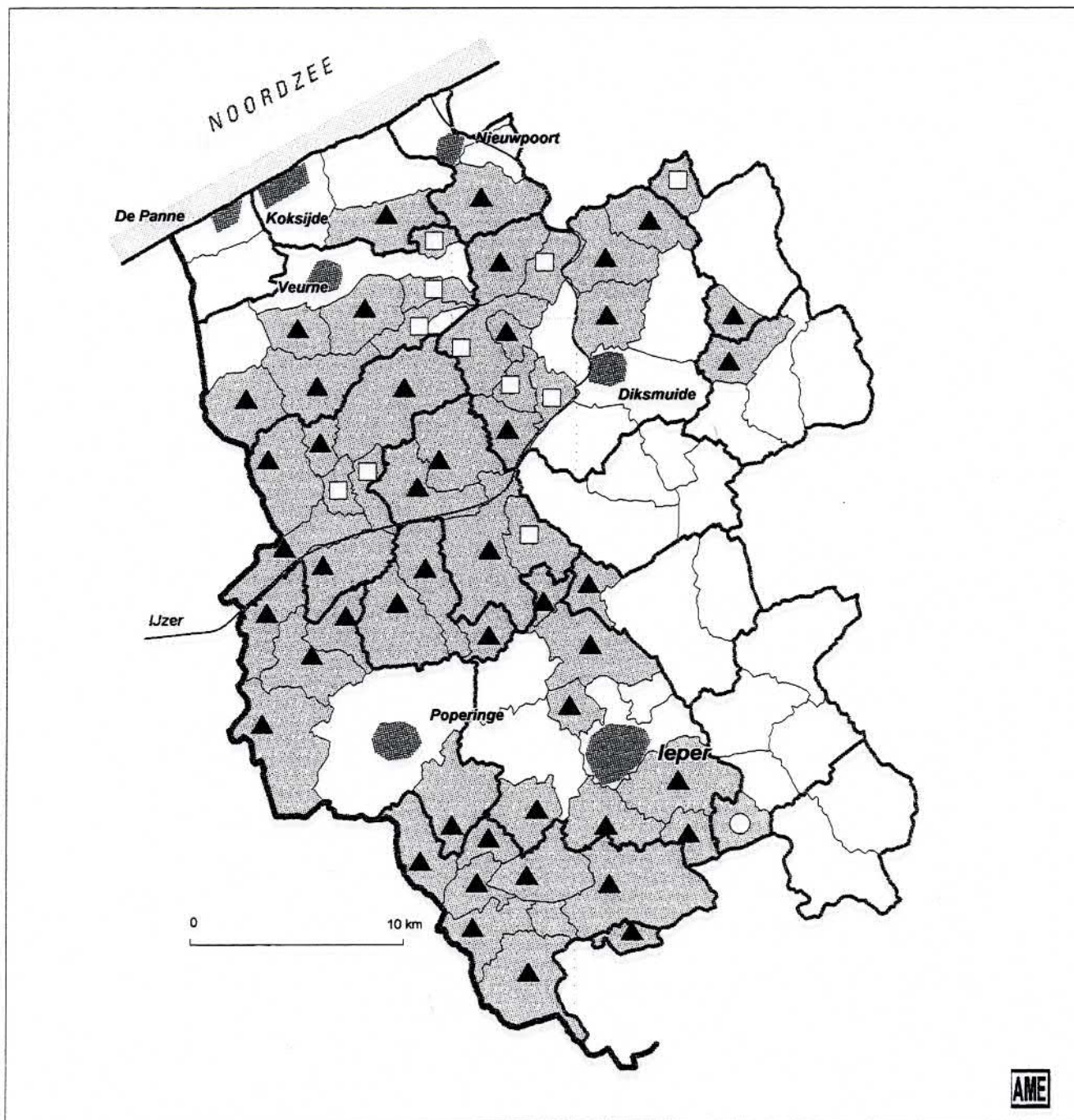
Figuur 4 : De aanwezigheid van een aantal voorzieningen in de 59 plattelandskernen in de Westhoek in 1988 en 1997

Bron : verwerking vragenlijst en RISO (1988)

Tussen 1988 en 1997 is de aanwezigheid van voorzieningen in de plattelandskernen van de Westhoek in het algemeen afgenomen (zie figuur 4). Slechts een klein aantal voorzieningen zijn in 1997 in evenveel of in een enkele woonkern meer beschikbaar dan in 1988. De aanwezigheid van vele voorzieningen is in het algemeen

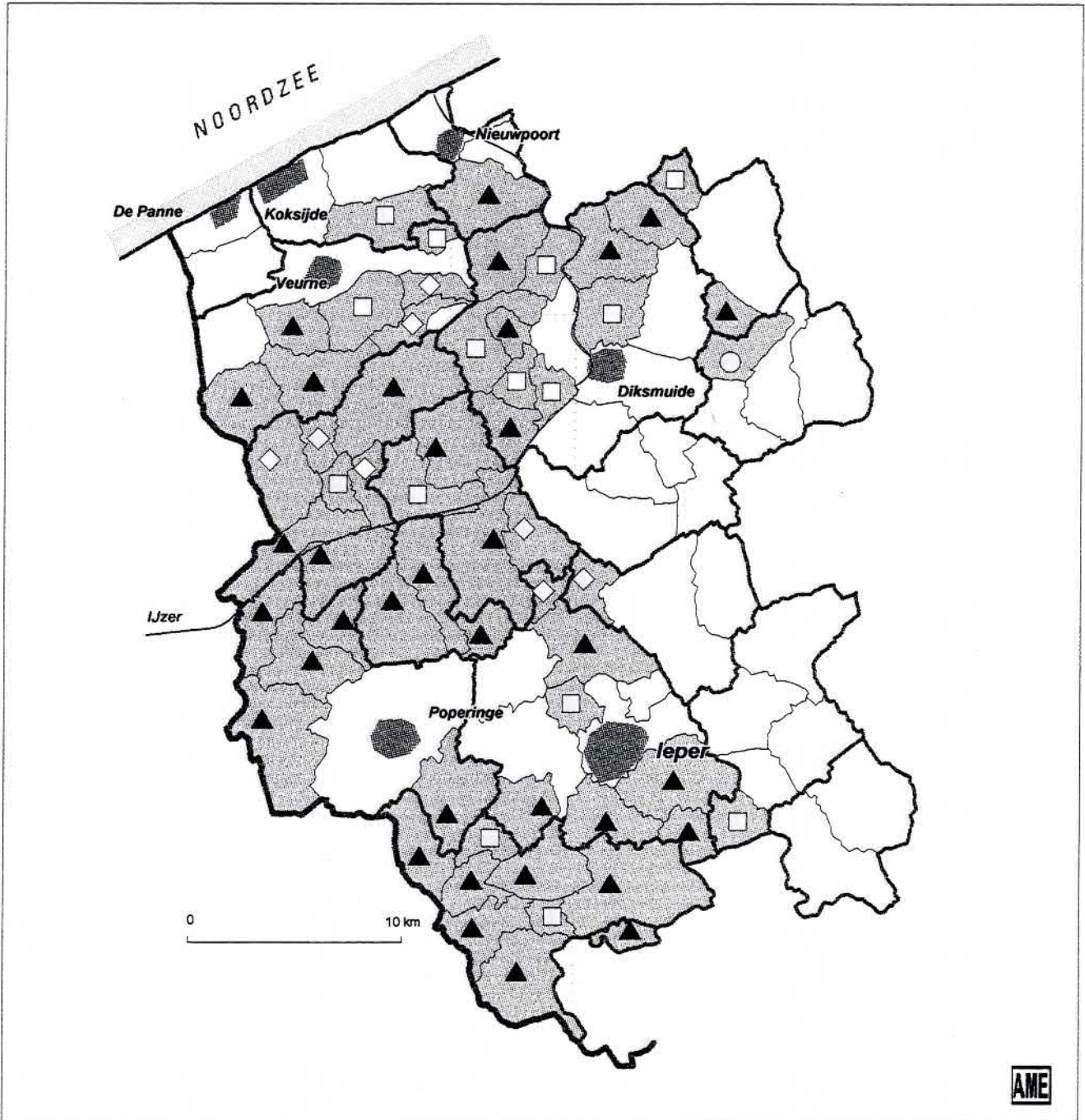
KAART 3 - AANWEZIGHEID VAN EEN BASISCHOOL

Aanwezigheid van een basisschool

- ▲ in 1988 en 1997 (46)
- alleen in 1988 (1)
- niet aanwezig in 1988 en 1997 (12)

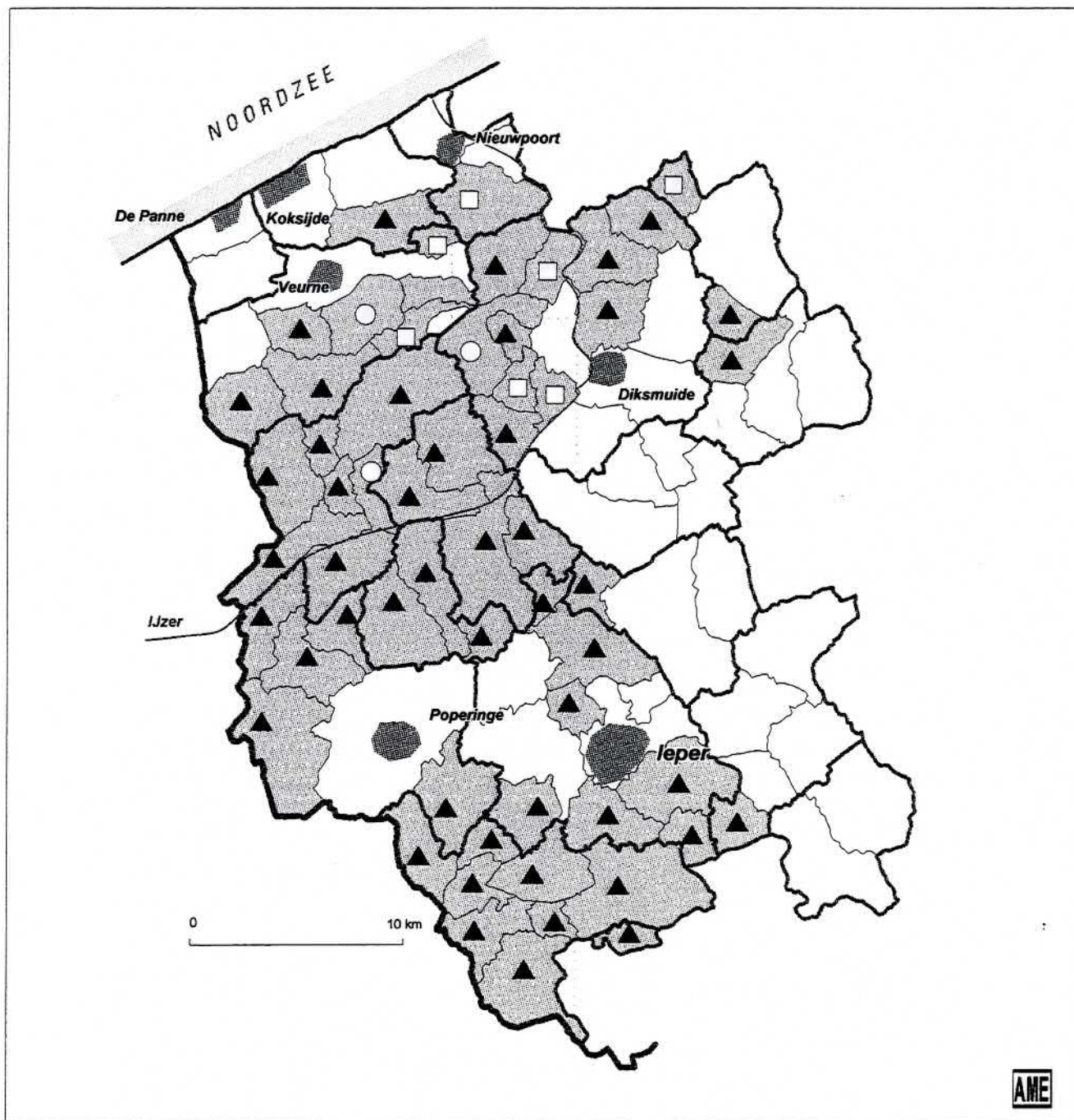
KAART 4 - AANWEZIGHEID VAN EEN BIBLIOTHEEK

Aanwezigheid van een bibliotheek

- ▲ in 1988 en 1997 (35)
- alleen in 1997 (1)
- ◇ alleen in 1988 (8)
- niet aanwezig in 1988 en 1997 (15)

KAART 5 - AANWEZIGHEID VAN EEN WINKEL

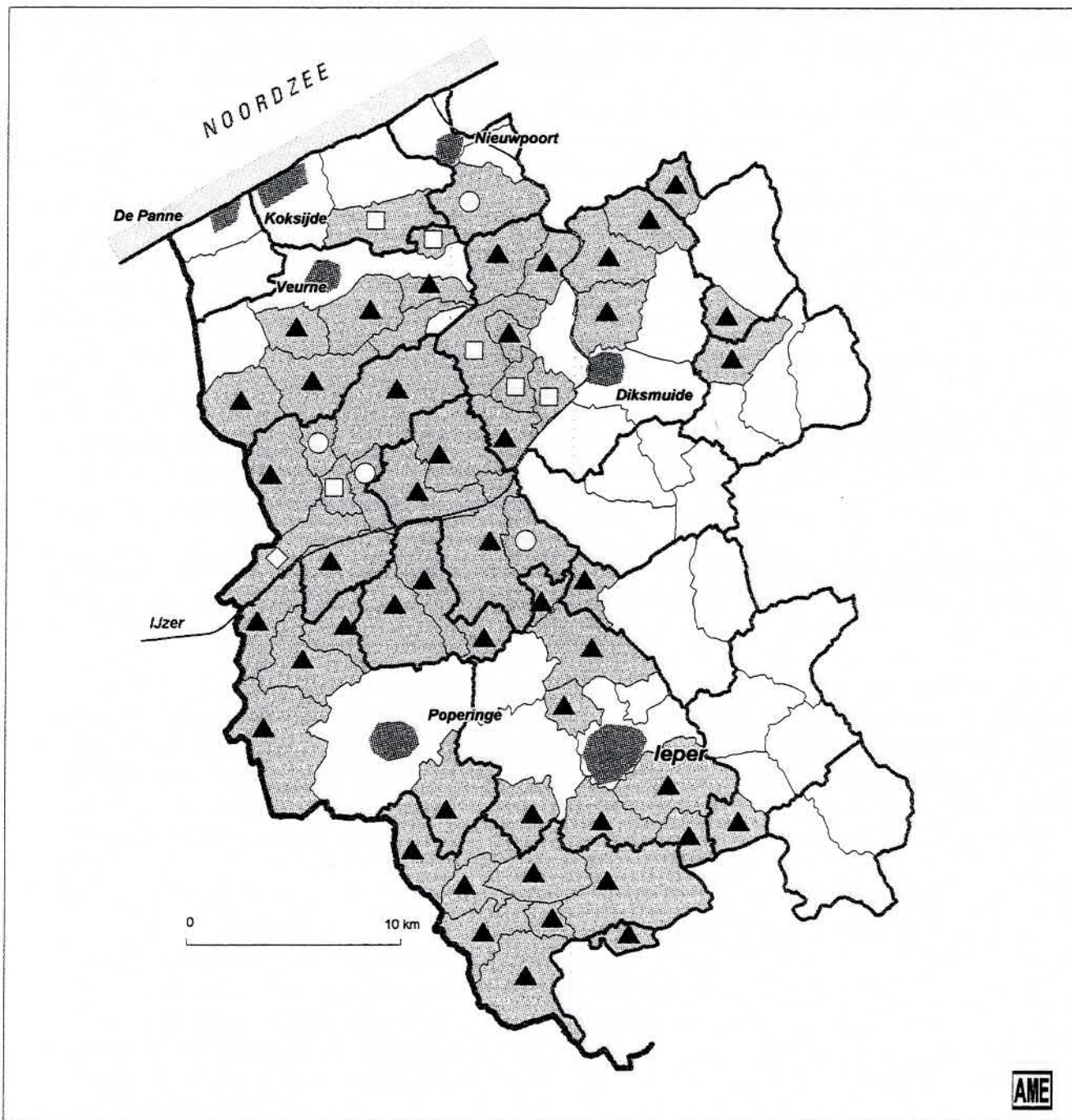

Aanwezigheid van een winkel

(bakker of kruidenier)

- ▲ in 1997 en 1988 (49)
- alleen in 1988 (3)
- niet aanwezig in 1988 en 1997 (7)

KAART 6 - AANWEZIGHEID VAN EEN ZAAL

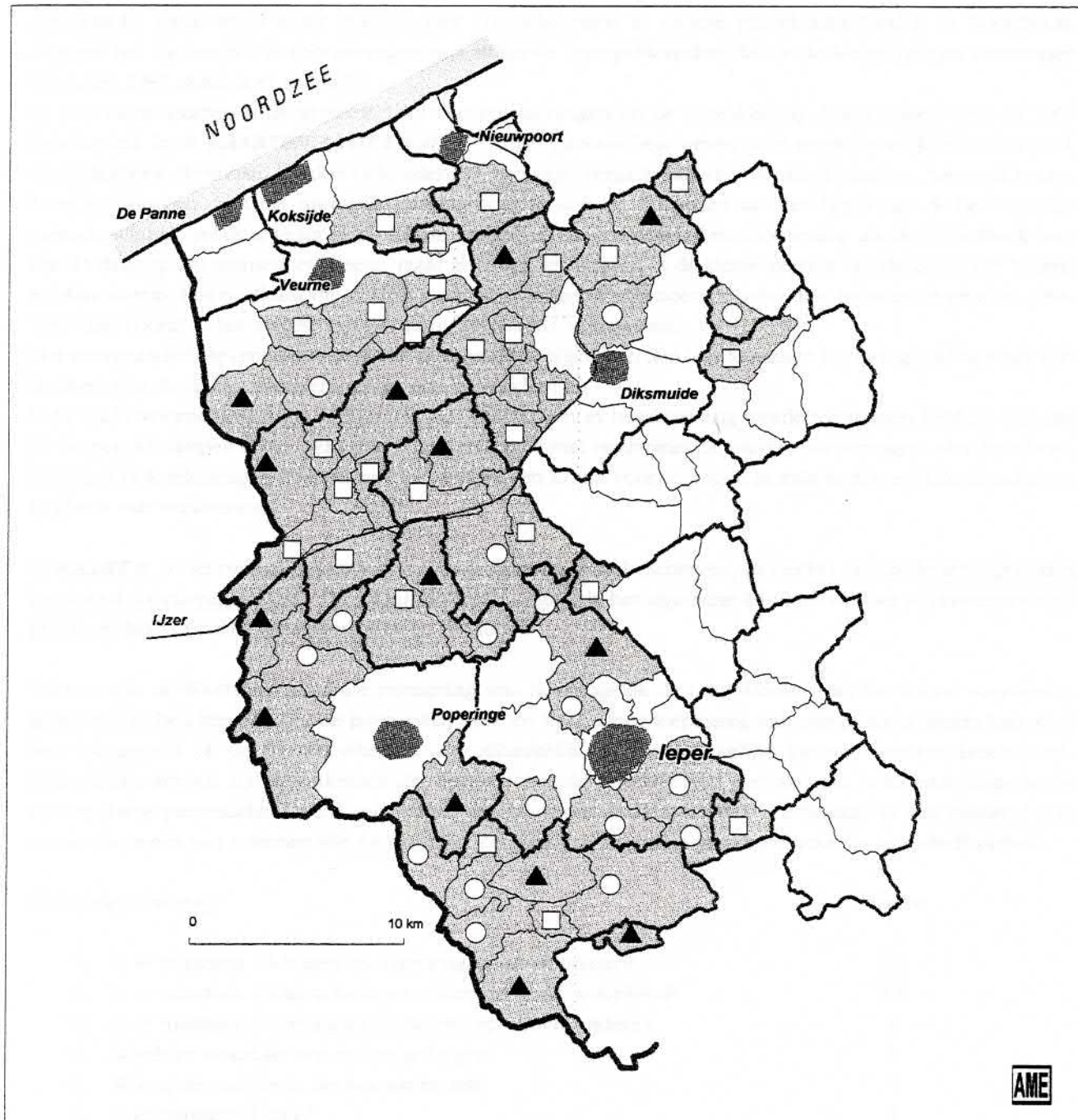

Aanwezigheid van een zaal

(vergaderzaal of polyvalente zaal)

- ▲ in 1988 en 1997 (48)
- alleen in 1997 (4)
- ◇ alleen in 1988 (1)
- niet aanwezig in 1988 en 1997 (6)

KAART 7 - AANWEZIGHEID VAN EEN POSTKANTOOR

Aanwezigheid van een postkantoor

- ▲ in 1988 en 1997 (14)
- alleen in 1988 (17)
- niet aanwezig in 1988 en 1997 (28)

slechts weinig afgenomen. Voor een beperkt aantal voorzieningen is de afname echter groot. De belangrijkste teruggang doet zich voor bij postkantoor, polyvalente zaal, slager, gemeenteadministratie of zitdag en stem-pelcontrole. Deze trend komt overeen met ontwikkelingen in andere plattelandsgebieden in Noordwest-Europa: het zijn vooral de voorzieningen met stijgende drempelwaarden die uit de kleine dorpen verdwijnen (Moseley 1997, Atzema et al 1987).

In een aantal kaarten is de aanwezigheid van voorzieningen en de ontwikkeling daarin tussen 1988 en 1997 beschreven. In de **KAARTEN 3 TOT EN MET 7** is het patroon beschreven voor respectievelijk de basisschool, de bibliotheek, de winkel (bakker of kruidenier), een zaal (vergaderzaal of polyvalente zaal) en het postkantoor. Daarbij blijkt een duidelijk ruimtelijk patroon voor te komen. Zo waren aan het begin van de beschouwde periode winkels reeds afwezig in de kleine kernen in de IJzervallei. Een voorziening als de bibliotheek ontbreekt daar op dat moment eveneens, maar ziet men verdwijnen in de kleine kernen van de gemeente Veurne en Alveringem. Het postkantoor, in 1988 reeds verdwenen in voornoemde gebieden, moet in de periode 1988-1997 dan vooral in het zuiden van het studiegebied het veld ruimen.

Het voorgaande betekent dat vrijwel alle dorpen in de afgelopen tien jaar te maken hebben gehad met het verdwijnen van de laatste voorziening van een bepaald type.

Indien alle voorzieningen die in figuur 4 zijn beschreven in beschouwing worden genomen hebben van alle 59 dorpen 42 dorpen (71%) per saldo te maken gehad met verdwijnende lokale voorzieningen. Met deze berekening is ook rekening gehouden met het feit dat een aantal voorzieningen in enkele dorpen juist verschenen in plaats van verdwenen.

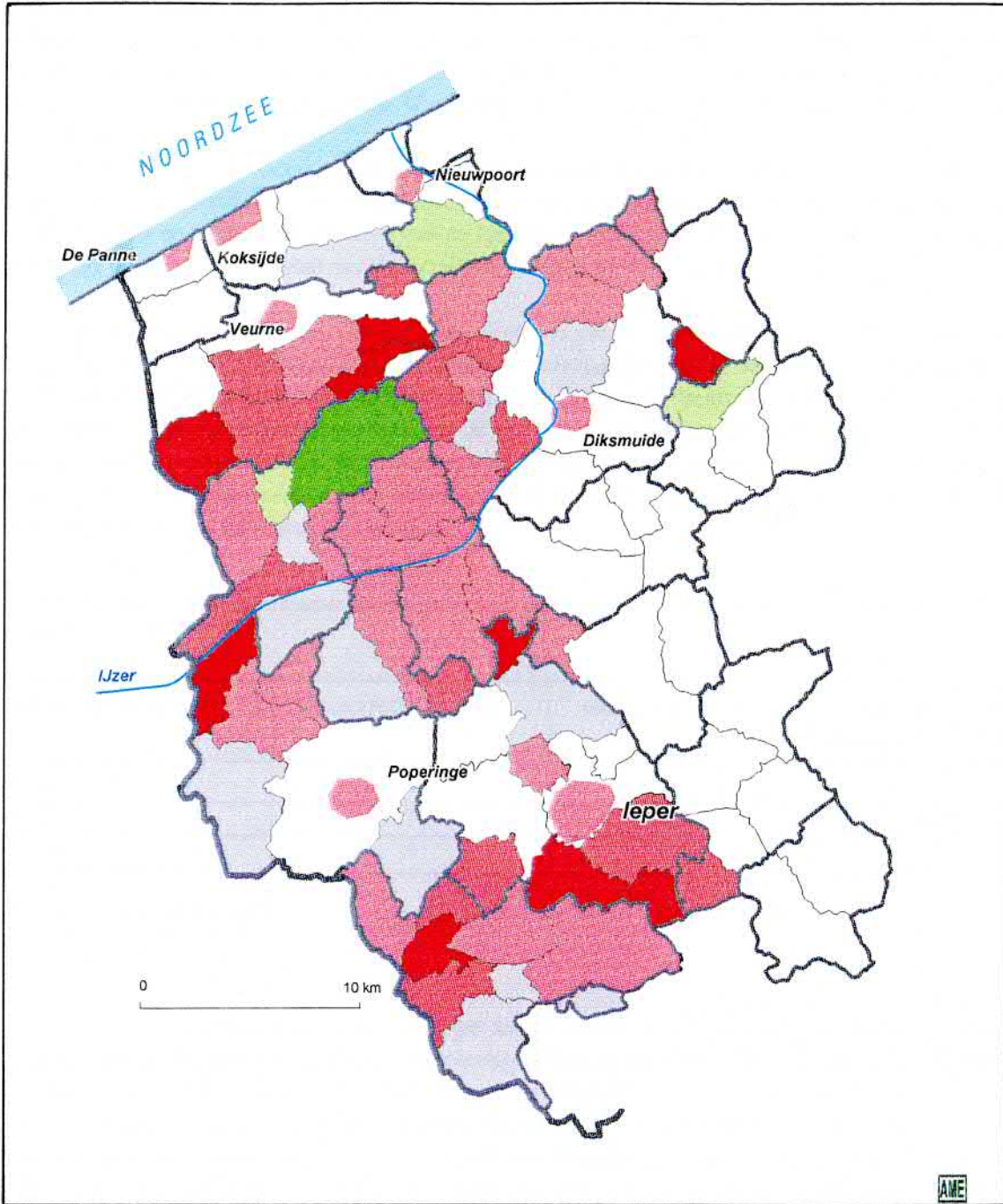
In **KAART 8** is het ruimtelijk patroon van deze ontwikkeling beschreven. In slechts vier nederzettingen nam het aantal voorzieningen toe. De figuur illustreert nogmaals het algemene karakter van het schaalvergrotingsproces in het voorzieningenapparaat in de Westhoek.

Voor een in de Westhoek gangbare normering was het mogelijk de ontwikkeling van het lokaal voorzieningenniveau te beschrijven voor de jaren 1980, 1988 en 1997. Door toepassing van een puntensysteem kan worden vastgesteld of de 59 woonkernen als 'afhankelijk' of 'onafhankelijk' kunnen worden beschouwd. Afhankelijke kernen zijn woonkernen die op de volgende puntenschaal niet aan een voldoende hoge score komen. Deze puntenschaal werd gehaald uit een Leuvense studie uit 1981⁸. Ze bestaat uit een cultureel luik en uit een reeks van commerciële elementen. Ze geeft een bepaalde standaard voor de dorpsleefbaarheid.

<i>Culturele uitrusting</i>	<i>Punten</i>
1. Is er minstens 1 kleuterklas aanwezig in de woonkern?	1,5
2. Is er minstens 1 klas voor lager onderwijs in de woonkern?	2,5
3. Is er minstens 1 vereniging (culturele, sportieve, andere)?	1
4. Wordt er wekelijks een mis opgedragen?	1
5. Woont de pastoor in de woonkern zelf?	1
6. Is er minstens 1 café?	1
<i>Commerciële uitrusting</i>	<i>Punten</i>
7. Is er minstens 1 bakker?	2,5
8. Is er minstens 1 beenhouwer?	2,5
9. Is er minstens 1 algemene voedingswinkel?	2
10. Komt er regelmatig een rondrijdende groenten- en fruithandelaar?	1
<i>Totaal</i>	<i>16</i>

⁸ Instituut voor Sociale en Economische geografie K.U.Leuven, gepubliceerd in NIS, Statistisch tijdschrift, 67e jaargang, nr. 5-6, 1981.

KAART 8 - ONTWIKKELING VAN EEN AANTAL VOORZIENINGEN
1988 - 1997

Ontwikkeling aantal voorzieningen 1988-1997

■ 2 meer	(1)	
■ 1 meer	(3)	
■ 1 minder	(21)	<i>→ Koksijde</i>
■ 2 minder	(12)	<i>→ Diksmuide</i>
■ 3 minder	(4)	
■ 4 of meer minder	(5)	

Door het toekennen van punten wordt een waarde toegekend aan een voorziening. Over de keuze van voorzieningen en over het puntensysteem kan uiteraard worden gediscussieerd. Een kern kan maximaal 16 punten behalen. Ze wordt als onafhankelijk beschouwd als ze 14 op 16 behaalt, met telkens 7 op 8 én voor het culturele én voor het commerciële pakket. Indien de woonkern dit niet haalt, is zij afhankelijk (RISO, 1988 : 160). In **KAART 9** wordt het ruimtelijk patroon voor de drie meetmomenten beschreven. Waren in 1980 nog 39 van de 59 woonkernen onafhankelijk, in 1988 waren er dat 34, in 1997 nog 30. Tussen 1988 en 1997 werden Pervijze, Beauvoorde, Loker en Zandvoorde afhankelijk. Slechts één kern is tussen 1980 en 1988 onafhankelijk geworden: Krombeke.

Afhankelijke kernen worden vooral aangetroffen in de IJzervallei en kernen met een afgelegen ligging in het noordelijk deel van de Westhoek. Ten zuiden van Ieper hebben de meeste kernen een onafhankelijke positie. Het is opvallend dat de kernen ten noorden van de lijn Ieper - Poperinge die onafhankelijk zijn gebleven relatief gunstig zijn gelegen ten opzichte van de hoofdwegenstructuur van het gebied.

In de uitgevoerde inventarisaties - in 1997 en 1988 - is tevens aandacht besteed aan een aantal 'voorzieningen' die een - ten opzichte van de voorgaande voorzieningen - afwijkend karakter hebben: verondersteld mag worden dat zij niet zozeer afhankelijk zijn van economisch geformuleerde drempelwaarden, maar van het sociaal draagvlak van de lokale samenleving. Het gaat om de voorzieningen dorpsraad, dorpskrant en feestcommissie. In samenhang met het karakter zijn zij hier 'gemeenschapsinitiatieven' genoemd. In tabel 3 is het aantal woonkernen beschreven waarin genoemde voorzieningen in 1988 en 1997 voorkwamen. Ook nu is voor 1997 de samenhang met het aantal inwoners berekend.

Tabel 3 : Het voorkomen van drie 'gemeenschapsinitiatieven' in de 59 deelgemeenten in 1988 en 1997 en de samenhang met het aantal inwoners

'Gemeenschapsinitiatieven'	Aanwezig in 1988	Aanwezig in 1997	Samenhang met aantal inwoners 1996
Dorpskrant	14	17	0,17
Dorpsraad	17	20	- 0,01
Feestcommissie	38	51	- 0,05

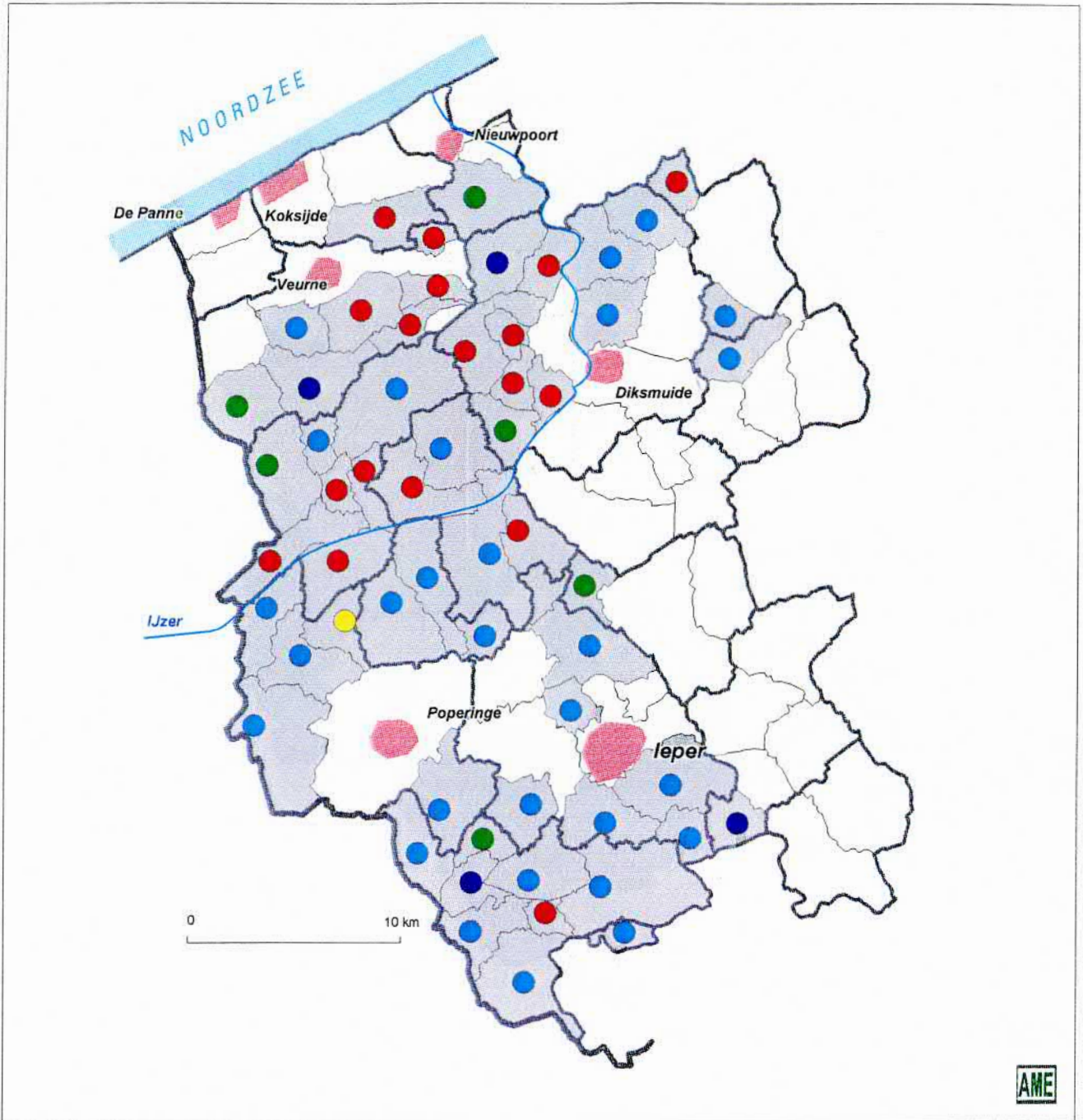
Bron : Verwerking vragenlijst, RISO 1988

De zeer lage samenhang tussen aanwezigheid en het aantal inwoners illustreert het afwijkende - minder economisch gefundeerde - karakter van dit type voorzieningen. In tegenstelling tot de in figuur 4 beschreven voorzieningen is hier het aantal tussen 1988 en 1997 steeds toegenomen.

De beschrijving van het ruimtelijk patroon van deze voorzieningen (in **KAART 10**) laat zien dat in vrijwel alle deelgemeenten wel een voorziening van dit type voorkomt. Mogelijk vervult voor veel bewoners in het zuiden van de Westhoek de feestcommissie tevens de functie van een dorpsraad. Het is in elk geval opvallend dat vooral in het noorden - meestal naast een feestcommissie - ook een dorpsraad bestaat. Ook de dorpskrant komt wat vaker voor in het noordelijk deel van de Westhoek. Vooral in het noorden van de Westhoek en op korte afstand van Ieper zijn er - mede door recente uitbreiding - meer van dit soort voorzieningen aanwezig. In het middengebied en de deelgemeenten van het Heuvelland blijft het veelal bij de plaatselijke feestcommissie.

Om zicht te krijgen op de achtergronden van de ontwikkelingen in het voorzieningenniveau is ten slotte de samenhang beschreven tussen (de ontwikkeling van) het voorzieningenniveau en een aantal andere kenmerken van de woonkernen: het inwonersaantal, de recente bevolkingsontwikkeling en het type woonmilieu, zoals dat als hypothese in het onderzoeksproject is gehanteerd.

KAART 9 - ONAFHANKELIJKHEID KERNEN

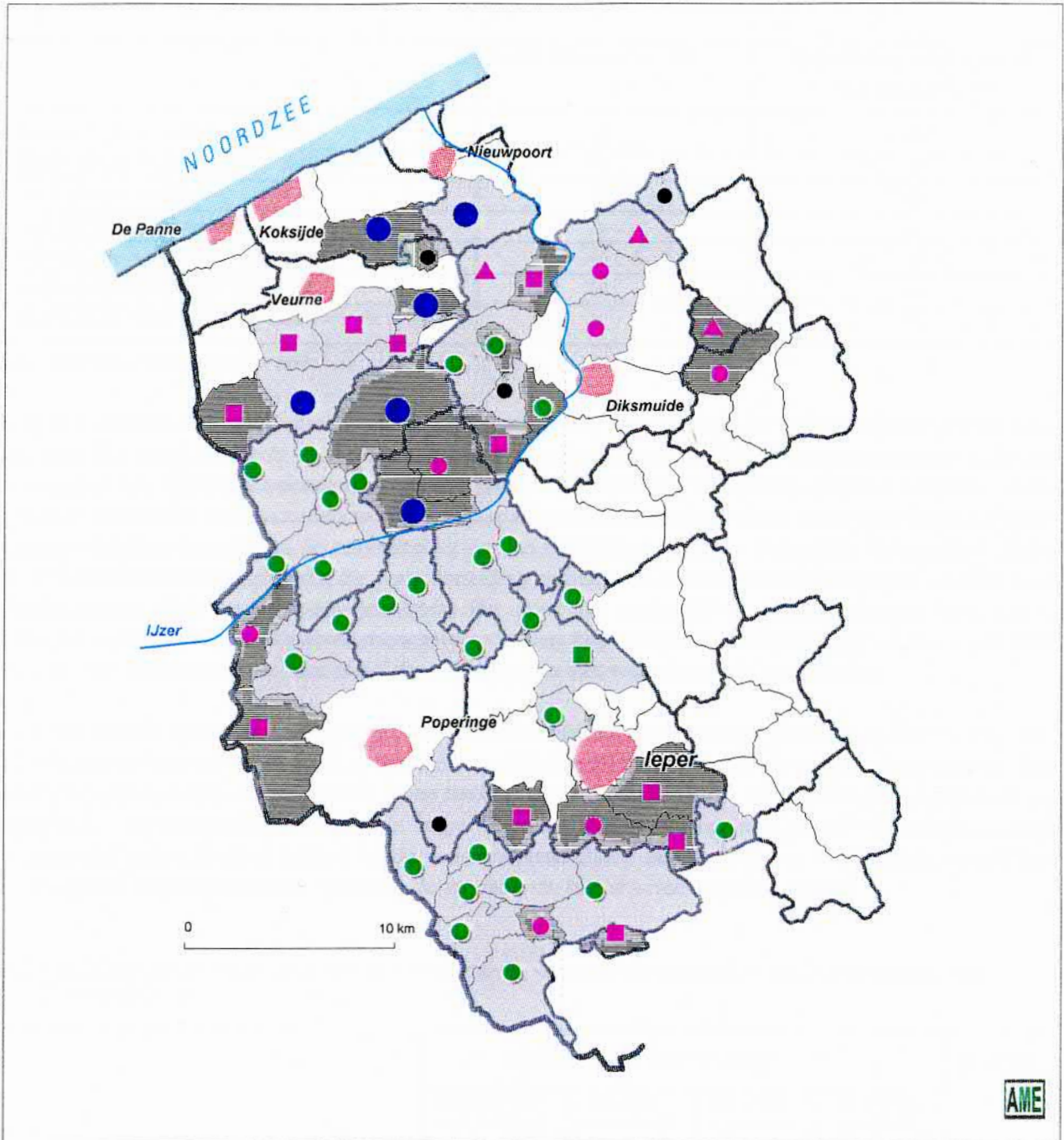
Onafhankelijkheid kernen

(1980, 1988 en 1997)

- steeds onafhankelijk (29)
- onafhankelijk in 88 en 97 (1)
- onafhankelijk in 80 en 88 (4)
- onafhankelijk in 80 (6)
- steeds afhankelijk (19)

→ Wulvegem

KAART 10 - AANWEZIGHEID GEMEENSCHAPSINITIATIEVEN

Aanwezigheid gemeenschapsinitiatieven

(dorpsraad, dorpskrant, feestcommissie)

- raad, krant en commissie (6)
- ▲ raad en krant (3)
- raad en commissie (11)
- krant en commissie (7)
- krant (1)
- commissie (27)
- geen (4)

Ontwikkeling 1988-1997

(som van dorpsraad, dorpskrant en feestcommissie)

- ▨ afgenomen
- ▨ toegenomen

Tabel 4 : Samenhang tussen enkele kenmerken van (de ontwikkeling van) het lokaal voorzieningenniveau en (de ontwikkeling van) het aantal inwoners van de 59 deelgemeenten (zie ook voetnoot 7)

	Aantal inwoners in 1996	Ontwikkeling van het aantal inwoners 1991-1996
Aantal aanwezige voorzieningen 1997	.82	-.08
Aantal verdwenen voorzieningen 1988-1997	-.11	-.02
Onafhankelijkheid 1997	.74	-.06
Ontwikkeling onafhankelijkheid 1980-1997	.19	.13
Ontwikkeling onafhankelijkheid 1988-1997	.08	.02
Aantal 'gemeenschapsinitiatieven' 1997	.09	.11
Ontwikkeling aantal 'gemeenschapsinitiatieven' 1988-1997	.10	.18

Bron : Verwerking vragenlijst, RISO 1988

In tabel 4 worden een aantal samenhangen gepresenteerd die onderstrepen dat niet de bevolkingsontwikkeling, maar het aantal inwoners de achtergrond vormt van verschillen in het lokaal voorzieningenniveau en dat de neergang van het lokaal voorzieningenniveau geen relatie heeft met de ontwikkeling van het aantal inwoners. Door bewoners, en bestuurders wordt nog maar al te vaak een onjuiste relatie verondersteld tussen bevolkingsontwikkeling enerzijds en de ontwikkeling van het voorzieningenniveau anderzijds. Ook met betrekking tot de Westhoek blijkt duidelijk dat die veronderstelling onjuist is. In zowel kernen met een toe- als afnemend aantal inwoners daalt het voorzieningenniveau. Het dalen van het lokaal voorzieningenniveau hangt vooral samen met een autonoom schaalvergrotingsproces in een beperkt aantal voorzieningen, waaraan niet door groei van het aantal inwoners, laat staan door het bouwen van woningen, valt te ontkomen.

Ten slotte kan de relatie met de typologie uit het bewonersonderzoek worden geschetst (Tabel 5). Ook hier blijkt de samenhang vooral te bestaan met het voorzieningenniveau, niet met de ontwikkeling daarvan. Met andere woorden, in alle veronderstelde typen hebben zich vrij gelijksoortige ontwikkelingen voorgedaan. De stagnerende oude centra lijken daarop de enige uitzondering. Het zijn opnieuw vooral verschillen in aantal inwoners die (indirect) effect hebben op de gepresenteerde cijfers: de verschillen in voorzieningenniveau tussen de (grote) stagnerende oude centra en de stagnerende kleine kernen zijn het grootst.

Tabel 5 : Samenhang tussen enkele kenmerken van (de ontwikkeling van) het lokaal voorzieningenniveau en de veronderstelde woonmilieutypen⁹

	Veronderstelde typen ruraal woonmilieu ⁹				Samenhang ¹¹
	Dynamiek door aantrekkelijkheid	Dynamiek mogelijkheden	Stagnerende oude centra	Stagnerende kleine kernen	
Onafhankelijk in 1997	40	71	73	29	.40
Afhankelijk geworden 1980-1997 ¹²	20	18	18	14	.13
Twee of drie 'gemeenschapsinitiatieven' 1997	30	59	45	43	.14
Geen groei aantal 'gemeenschapsinitiatieven' 1988-1997	80	71	64	75	.15

Bron : Verwerking vragenlijst, RISO 1988

⁹Weergegeven zijn de percentages van elk type dat voldoet aan het aangegeven kenmerk.

¹⁰Voor een uitvoerige beschrijving van de verschillende typen wordt verwezen naar het bewonersonderzoek.

¹¹Weergegeven is Cramers V, een op nominaliteit gebaseerde samenhangsmaat die varieert tussen 0 en 1.

¹²Het aantal dat tussen 1988 en 1997 afhankelijk is geworden is te klein om zinvolle percentages te berekenen.

Wat de onderscheiden 'gemeenschapsinitiatieven' betreft is sprake van zwakke samenhangen in zowel tabel 4 als tabel 5. In tabel 4 zijn de samenhangen hier overigens nog het grootst met de ontwikkeling van het aantal inwoners. Mogelijk hangt bevolkingsgroei in positieve zin samen met een opbloeiend lokaal verenigingsleven. Dit wordt enigszins bevestigd in tabel 5 waar het type 'dynamiek door mogelijkheden' zich onderscheidt door relatief veel van deze voorzieningen.

De contactpersonen per dorp die de vragenlijst invulden, werden eveneens bevraagd over leefbaarheidsproblemen in hun dorp.

Het tekort aan voorzieningen wordt frequent genoemd. Dit feit hangt mogelijk samen met de context waarin deze vraag (zie bijlage 1a) werd voorgelegd, maar tekent ook de situatie in de 59 kernen waarin vrijwel alle kernen wel te maken hebben gehad met het verdwijnen van een voorziening van een bepaald type. Het gevoelde tekort betreft in de eerste plaats winkels en openbare instellingen (postkantoor, bibliotheek). Ook als kinderopvang en culturele infrastructuur ontbreken, wordt dit als een gemis ervaren. Een gevolg van het ontbreken of wegvallen van de dorpswinkel of school is, naar de mening van de contactpersonen, dat het sociaal contact tussen de dorpsbewoners daalt. Onderzoek elders in Europa leert dat relaties tussen de aanwezigheid van dergelijke voorzieningen en sociaal contact in het dorp niet zo direct kunnen worden gelegd (Provincie Zeeland, 1997).

Naast problemen met betrekking tot het voorzieningenniveau worden ook andere leefbaarheidsproblemen genoemd. De aanklacht dat er een tekort is aan bouwgrond en sociale woningen, komt veelvuldig voor. Daardoor zouden weinig jonge gezinnen zich vestigen in het dorp, wat volgens de contactpersonen met zich meebrengt dat de dorpsbevolking veroudert en dat er leegstand kan optreden. De relatie met de gemeente ligt voor sommigen gevoelig: het gaat hier om klachten over te hoge gemeentebelastingen, een beleid dat te sterk gericht is op de hoofdgemeente, slecht onderhoud van wegen en begraafplaatsen. Ook het te beperkt uitgebouwd openbaar vervoer stelt voor vele mensen een probleem, maar ook de verkeersveiligheid laat soms te wensen over: te zwaar verkeer door de dorpskern, te weinig fietspaden, e.d.

Ondervonden bereikbaarheidsproblemen worden in drie van de vier gevallen opgelost door het sociaal netwerk, en dan pas volgen de oplossingen die de markt of de overheid aanbiedt (Zie Bijlage 1c).

Dat het dorp afgelegen ligt (in 't algemeen), het tekort aan tewerkstelling, dat nieuwe gezinnen geen moeite doen om zich te integreren in het dorp en dat er geen specifieke problemen zijn, wordt slechts een aantal keren vermeld. Tot slot volgen nog een aantal losse opmerkingen over geurhinder van bedrijven, te veel toeristen en Franse inwijkelingen.

Als losse opmerking komt frequent voor dat de positieve kanten van het leven op het platteland de negatieve punten overtreffen (zoals rust, geen file, geen criminaliteit). Aan de andere kant wordt de noodzaak van het autobezit benadrukt. Zij die niet over eigen vervoer beschikken, zouden wel bereikbaarheidsproblemen hebben, waardoor ze steeds afhankelijk zijn van derden om ergens te geraken.

2.2 De vraagzijde

Een aantal vragen die in het bewonersonderzoek¹³ werden opgenomen, hebben betrekking op de vervoersafhankelijke enerzijds en het gebruik van een aantal voorzieningen anderzijds. Het gaat hier dus om de mening van de bewoners van de Westhoek zelf.

De analyse-eenheid die hier wordt gebruikt is het huishouden (en niet de individuen van dat huishouden).

2.2.1 De respondenten die aan huis gebonden zijn

Eén derde van de huishoudens heeft ten minste één gezinslid dat aan huis gebonden is. Het gaat hier om 163 van de 487 huishoudens, met in totaal 228 leden van het gezin die aan huis gebonden zijn.

Uit het bewonersonderzoek blijkt dat de auto en de gebondenheid aan huis belangrijke achtergronden en kenmerken van het activiteitenpatroon vormen: de auto voor deelname aan het werk en het gebruik van voorzieningen die niet in alle woonkernen voorkomen; de gebondenheid aan huis vooral voor het frequent deelnemen aan activiteiten buitenshuis.

Na een uiteenzetting over de aan huis gebondenen, wordt verder ingezoomd op de vervoersafhankelijken.

Redenen van aan huis gebondenheid

Omwille van de volgende redenen zijn de leden van het gezin aan huis gebonden:

Wegens huishoudelijke taken	3,3% ¹⁴ (waarvan 85% ¹⁵ vrouwen)
Andere redenen ¹⁶	3,4% (met 62,5% vrouwen)
Wegens de zorg voor kinderen	5,5% (waarvan 77% vrouwen)
Slecht ter been	9,2% (met 65,7% vrouwen)
Gebrek aan vervoer	9,9% (waarvan 64,5% vrouwen)
Wegens beroepsbezigheden	12,5% (waarvan 46,7% vrouwen)

Het aan huis gebonden zijn wegens huishoudelijke taken en wegens de zorg voor de kinderen heeft voornamelijk betrekking op vrouwen.

Voor 56,4% vormt het aan huis gebonden zijn geen verdere problemen, voor 43,6% is dit soms een probleem of steeds een probleem.

Voor deze 43,6% die problemen ondervinden, zijn vooral de volgende activiteiten (in volgorde van belangrijkheid) problematisch (voor een gedetailleerde analyse van de open vragen zie bijlage 2a): boodschappen doen, allerhande activiteiten zoals uitstapjes, sport, marktbezoek, ..., zich alleen verplaatsen en tot slot het huishouden doen. Ook uit Brits onderzoek (Moseley, 1996 : 10) blijkt dat de problemen vooral betrekking hebben op boodschappen doen en op recreatieve doeleinden. Toegang tot de eerst- en tweedelijnsgezondheidszorg zou minder problematisch zijn.

¹³ De steekproef is representatief, wat extrapolatie naar de ganse Westhoek mogelijk maakt.

¹⁴ Dit percentage is berekend op het totaal aantal huishoudens (N=487).

¹⁵ Dit percentage is telkens berekend op de mannen en de vrouwen, zonder de kinderen of de overige gezinsleden in rekening te brengen.

¹⁶ Het kan hier bijvoorbeeld gaan om angst om met de wagen te rijden, inwonende zorgbehoevende oudere, ...

De oplossingen zijn in volgorde van belangrijkheid (bijlage 2b): meerijden met iemand, de partner of kinderen verhelpen het probleem, thuis blijven (geen oplossing), hulp van derden inroepen, en beroep doen op het openbaar vervoer.

Het meerijden met iemand betreft voor de helft familie (16% leden van het huishouden, 33% familie), en telkens 5% burens en vrienden of kennissen. Zeven procent kan met niemand meerijden, 28% combineert deze vorige categorieën.

Bij de oplossingen wordt een belangrijke aanduiding gevonden naar het belang van het sociaal netwerk.

De vervoersafhankelijken

De vervoersafhankelijken zijn aan huis gebonden wegens een gebrek aan vervoer.

Er zijn 48 vervoersafhankelijke gezinnen (=aan huis gebonden wegens gebrek aan vervoer), wat 10% van de respondenten uitmaakt. Er zijn 39 gezinnen waarvan één gezinslid aan huis gebonden is door gebrek aan vervoer, 8 gezinnen waarvan beide partners om deze reden vervoersafhankelijk zijn en 1 gezin waar de vijf gezinsleden dit zijn. Bij dit laatste gezin betreft het de ouders en hun drie kinderen, die verder buiten beschouwing worden gelaten.

Verdeling in leeftijdscategorieën

Kinderen worden hier niet meegeteld. In twee vragenlijsten werden de kinderen als 'vervoersafhankelijk' bestempeld, maar dan zouden alle kinderen van vervoersafhankelijke ouders in rekening moeten gebracht worden. Er zijn twee inwonende ouderen opgenomen in de tabel, en een aantal dubbelstellingen (waarvan zowel de man als de vrouw vervoersafhankelijk is).

Het heeft weinig zin om de leeftijdscategorieën verder uit te splitsen gezien de kleine aantallen.

Tabel 6: Leeftijdverdeling van de respondenten, vervoersafhankelijken en aan huis gebonden.

Leeftijdscategorie	Alle respondenten	Vervoersafhankelijken	Aan huis gebonden
18-30j	11,0%	6 (11,1%)	9,8%
30-50j	47,7%	15 (27,8%)	49%
50-70j	28,8%	13 (24,1%)	33,03%
71+	12,4%	20 (37%)	8%

Bron : gegevens bewonersonderzoek

De vervoersafhankelijke gezinsleden zijn vooral bij de 71-plussers terug te vinden en zijn voornamelijk op rekening van vrouwen te schrijven. In de categorie 30-50 jaar zijn de vervoersafhankelijken relatief klein. De inwonende vervoersafhankelijken betreffend 2 hoogbejaarde vrouwen.

De leeftijdscategorieën van de aan huis gebonden wijkers nauwelijks af van die van alle respondenten.

Procentuele verdeling volgens inkomen

In deze tabel wordt geen rekening gehouden met het inkomen van de kinderen of inwonende ouderen.

Tabel 7: Procentuele verdeling volgens inkomen: vergelijking respondenten, vervoersafhankelijken en aan huis gebonden.

	Alle respondenten	Vervoersafhankelijken	Aan huis gebonden
Geen inkomen	11,5%	20,4%	16,7%
Dopgeld	3,7%	7,4%	4,4%
Bestaansmin.	1,6%	0%	0,5%
Ziekengeld	3,5%	3,7%	4,4%
Loon	34,7%	18,5%	8,4%
Zelfstandige	21,1%	1,8%	42,8%
Pensioen	22,6%	44,4%	27%
Ander inkomen	1,4%	3,7%	1,0%

Bron : gegevens bewonersonderzoek

De vervoersafhankelijken die gepensioneerd zijn, zijn duidelijk oververtegenwoordigd, de zelfstandigen en loontrekkenden zijn hier ondervertegenwoordigd. Er zijn procentueel méér vrouwelijke vervoersafhankelijken die geen inkomen hebben, die doggeld hebben maar vooral die een pensioen trekken.

Bij de aan huis gebonden zijn het vooral zelfstandigen die in het oog springen; de loontrekkenden zijn hier nauwelijks aanwezig in vergelijking met de andere categorieën.

2.2.2 Algemene gegevens betreffende het autogebruik

Het aantal auto's per gezin

Het gemiddeld aantal auto's per gezin bedraagt 1,3. Voor België is dit gemiddeld 1,05; voor Vlaanderen 1,1 en West-Vlaanderen 1,06¹⁷. Het gemiddeld aantal auto's per gezin is in de Westhoek dus hoger dan het gemiddelde, wellicht uit noodzaak. Als men zich in een uitgestrekt en dunbevolkt gebied wil verplaatsen, zich bevoorraden,... is een wagen geen overbodige luxe. Voor hen die niet over een wagen kunnen beschikken, kunnen er zich problemen stellen.

7,8% van de bevroegde gezinnen heeft geen wagen, een kleine 60% heeft er één. Dit betekent dat 30% van de gezinnen een beroep kan doen op 2 of meer wagens.

De gezinnen die geen wagen hebben, zijn voornamelijk gepensioneerden, en betreffen voor 70% vrouwen. Naar inkomen zijn pensioengerechtigden hier belangrijk, en geen inkomen/ doggeld komt op de tweede plaats. Dit komt dus duidelijk overeen met het profiel van de vervoersafhankelijken (zie 2.2.1).

Het aantal auto's per gezin vóór de verhuis is nauwelijks verschillend. Er zijn iets minder gezinnen met 2 of meer wagens (27%), ten voordele van de gezinnen met slechts 1 wagen (66%).

Een vergelijking van het aantal wagens in 1981 met 1991, leert dat (procentueel) het aantal wagens per huishouden gestegen is (zie bijlage 2c). Dit betekent dat de groep vervoersafhankelijken over deze periode ook kleiner geworden is.

Bovendien blijkt uit onderstaande tabel dat het gemiddeld autobezit in de kernen waaruit de steekproef getrokken is, nog hoger is dan gemiddeld in de Westhoek. Vervoersafhankelijken komen hier zeker in de problemen...

Tabel 8 : Percentage gezinnen met personenwagen, 1991

	Aantal gezinnen	Aantal bewoonde partikuliere woningen 1991 met personenwagen	Percentage gezinnen met personenwagen
Totale Westhoek	75771	57886	76,40%
59 deelgemeenten	17387	13931	80,12%

Bron : Eigen berekeningen op basis van NIS

Hoeveel huishoudens beschikken momenteel over een rijbewijs

Op het aantal respondenten dat geantwoord heeft op deze vraag (414 voor de mannen en 411 voor de vrouwen), beschikt 4,6% van de mannen niet over een rijbewijs, tegenover 18,5% van de vrouwen.

Voor de vervoersafhankelijken is slechts 25% van de vrouwen in het bezit van een rijbewijs, en de helft van de mannen.

¹⁷ Eigen berekeningen o.b.v. cijfers van het NIS (aantal gezinnen / aantal auto's 1996).

Het autogebruik per gezinslid

Meer dan 60% van de mannelijke gezinsleden kunnen de hele week over de wagen beschikken; bij de vrouwen is dit 47%. Opvallend is nog dat 2,5% van de mannen nooit over een wagen beschikken, tegenover 15% bij de vrouwen.

Zowel bij de mannen als bij de vrouwen kan één vijfde de auto meerdere werkdagen gebruiken.

Voor de overige gezinsleden (kinderen en inwonenden) daalt het percentage dat de hele week over een wagen kan beschikken tot bijna één derde en stijgt het percentage dat de wagen nooit kan gebruiken tot 45%. De categorie 'alleen op avonden / in het weekend' is hier iets hoger.

De percentages tussen haakjes slaan op de vervoersafhankelijken : de percentages die duiden op het niet of minder kunnen gebruiken van een wagen liggen beduidend hoger. Deze tendens is nog sterker bij de vrouwen waar te nemen.

Tabel 9 : Het autogebruik per gezinslid: respondenten-vervoersafhankelijken

	Man	Vrouw	Overige gezinsleden
De hele week	61,7% (56,7%)	46,8% (14,0%)	29,4% (17,1%)
Meerdere werkdagen	22,7% (3,3%)	23,7% (11,6%)	11,8% (8,6%)
Tenminste één hele werkdag	4,4% (3,3%)	6,6% (2,3%)	4,3% (0%)
Alleen op avonden/in het weekend	8,6% (3,3%)	7,9% (7,0%)	9,4% (8,6%)
Nooit	2,5% (33,3%)	15,0% (65,1%)	45,1% (65,7%)

Bron : gegevens bewonersonderzoek.

2.2.3 Analyse van het gebruik van voorzieningen

Naast de analyse die gebeurde voor alle huishoudens, werden die gezinnen geselecteerd waarvan minstens één gezinslid op de één of de andere manier aan huis gebonden is (N=163)¹⁸. Telkens werd de vergelijking gemaakt voor een beperkt aantal voorzieningen¹⁹ met de totale groep respondenten (N=487). Voor deze zes voorzieningen wordt in Bijlage 2d de gemiddelde afstand tot deze voorzieningen gegeven.

1. Het gebruik van de voorzieningen tegenover ligging in eigen buurt²⁰ of niet (zie bijlage 3a)

Winkels voor dagelijkse inkopen, de post/bank, de apotheek en de huisarts worden door de meeste respondenten gebruikt. De telefooncel, het OCMW, Kind & Gezin en het dienstencentrum worden door slechts een klein aantal respondenten gebruikt. De specifieke doelgroep waarop deze voorzieningen gericht zijn, vormt hier de logische verklaring.

¹⁸ Enkel de vervoersafhankelijken in de analyse betrekken heeft geen zin, aangezien het slechts om 48 huishoudens gaat.

¹⁹ Het gaat hier om de zes volgende voorzieningen : winkels voor dagelijkse inkopen, post/bank, bibliotheek, gemeentehuis, ziekenfonds en apotheek.

²⁰ 'In eigen buurt' werd in de vragenlijst niet gedefinieerd, het gaat dus om de interpretatie van de respondenten.

Een voorziening wordt niet noodzakelijk wordt gebruikt omdat ze in de eigen buurt ligt. Het gebruik hangt eerder af van het soort voorziening :

Gebruik in eigen buurt > 50%	Gebruik in eigen buurt < 50%
Winkels voor dagelijkse inkoop	Gemeentehuis
Bushalte	OCMW
Telefooncel	Mutualiteit
Post/bank	Kind & Gezin
Bibliotheek	Dienstencentrum
Apotheek	Sportcentrum/zwembad
Huisarts	Containerpark
Parochiaal centrum	RVA/VDAB
	Ziekenhuis

In de tweede kolom gaat het duidelijk eerder om gespecialiseerde dienstverlening, of voorzieningen waar men minder frequent beroep op doet dan die in de eerste kolom. Voor de gespecialiseerde dienstverlening kan men meestal niet in de eigen buurt terecht.

Voor de gezinnen met één gezinslid aan huis gebonden, zijn er nauwelijks verschillen. Het gebruik van post/bank en bibliotheek daalt lichtjes, en er blijken wel opvallend meer mutualiteiten gelegen te zijn in hun buurt (34% t.o.v. 46%).

2. Tevredenheid met de ligging van voorzieningen (zie bijlage 3b)

Indien de voorziening in eigen buurt gelegen is, is het tevredenheidspercentage om en bij de 90%. Er zijn nagenoeg geen ontevreden. Als de voorziening echter niet in de eigen buurt ligt, schommelt het tevredenheidspercentage slecht rond de 60%. Voor de aan huis gebonden daalt dit percentage met nog eens 5%. Het aantal mensen dat ontevreden is met de ligging stijgt voor sommige voorzieningen tot 20% (zie tabel 10, indien men de voorziening gebruikt).

Ook bij de mensen die geen gebruik maken van de diensten, is eenzelfde patroon waar te nemen: indien de diensten in eigen buurt gelegen zijn, is meer dan 90% tevreden met de ligging ervan. Indien de dienst niet in eigen buurt gelegen is, daalt dit tevredenheidspercentage tot minder dan 50%. Logisch is dat het percentage zonder mening hoog is bij de niet-gebruikers van van de diensten (zie tabel 10, indien men de voorziening niet gebruikt).

Tabel 10 : Samenvattende tabel tevredenheid versus ligging in eigen buurt of niet²¹:

	Tevreden met de ligging	Noch tevreden, noch ontevreden	Ontevreden met de ligging
Indien men de voorziening gebruikt			
In eigen buurt gelegen	89,8% (92,9%)	7,6% (4,4%)	2,6% (2,7%)
Niet in eigen buurt gelegen	60,9% (55,8%)	17,2%(23,7%)	21,9% (20,5%)
Indien men de voorziening niet gebruikt ²²			
In eigen buurt gelegen	92%	8%	/
Niet in eigen buurt gelegen	45,8%	41,6%	12,5%

Bron : gegevens bewonersonderzoek

²¹ De percentages zijn het rekenkundig gemiddelde van alle voorzieningen, de percentages tussen haakjes gelden voor de aan huis gebonden gezinnen.

²² Deze percentages zijn berekend op 49 eenheden, enige voorzichtigheid bij de interpretatie is dus geboden.

Kind & Gezin, het OCMW, het sportcentrum, de telefooncel, het dienstencentrum en het gemeentehuis scoren het meest ontevreden met de ligging. Het parochiaal centrum, de bushalte en winkels voor dagelijkse inkopen scoren het best qua tevredenheid (zie bijlage 3b).

Voor de aan huis gebondenen daalt het tevredenheidspercentage - afhankelijke van het soort voorziening - met meer dan 10% indien de voorziening niet in eigen buurt ligt. De post/bank, het gemeentehuis en de mutualiteit scoren hier met het minst tevreden. Dit laatste is op het eerste zicht verwonderlijk, gezien er procentueel meer mutualiteiten in de eigen buurt liggen (zie 2.2.3.1.). Er blijkt wel uit de vragenlijst 59 kernen (zie 2.1.) dat de gemiddelde afstand tot de mutualiteit hoger is in vergelijking met de andere zes voorzieningen (zie bijlage 2d). Waarschijnlijk hangt dit samen met het feit dat deze respondenten meer problemen hebben i.v.m. het bereik van de diensten. Dit vormt hier de verklaring.

3. Frequentie van het gebruik van voorzieningen (bijlage 3c)

Bushaltes en winkels voor dagelijkse inkopen het meest frequent gebruikt (25% dagelijks).

Winkels en mobiele voorzieningen worden door 2/3 één keer per week of meer gebruikt. Ook de post/bank scoort hoog in deze categorie (44%).

Telefooncel, apotheek, bibliotheek en post/bank scoren hoog in de categorie 1 tot 3 maal per maand.

Gemeentehuis, Kind & Gezin en de huisarts heeft men voor 60% slechts enkele keren per jaar nodig.

Bij de categorie 'minder dan 1 keer per jaar' is vooral het ziekenhuis belangrijk, maar daarnaast ook telefooncel, gemeentehuis en RVA/VDAB (12% tot 16%).

Voor de aan huis gebondenen zijn weinig verschillen terug te vinden. Men gaat wel iets vaker naar de apotheek.

De frequentie van gebruik kan tevens gekoppeld worden aan het tevredenheidspercentage met de ligging. Het is immers niet evident dat men vaak een voorziening gaat gebruiken indien men ontevreden is met de ligging ervan (ook al heeft men de voorziening in kwestie vaak nodig).

Gezien er een (veronderstelde) relatie is tussen de frequentie van het gebruik en het in eigen buurt gelegen zijn, worden hier twee tabellen weergegeven. De percentages zijn opnieuw een gemiddelde van alle voorzieningen. De percentages tussen haakjes hebben betrekking op de aan huis gebonden huishoudens; deze zijn niet verder uitgesplitst naar tevredenheid én frequentie van gebruik wegens te kleine aantallen.

Tabel 11 : samenvattende tabel frequentie gebruik versus tevredenheid, indien in eigen buurt gelegen:

	Tevreden	Noch, noch	Ontevreden	Percentage frequentie bezoek t.o.v. totaal
Dagelijks	96%	3,2%	1,6%	7,3%(7,7%)
1 of meer keer / week	94,5%	3,95%	1,58%	22,5%(26,5%)
1-3 maal per maand	92,4%	7%	0,5%	32,7%(35%)
enkele keren per jaar	92,8%	5,4%	1,8%	33,9%(26%)
<1 maal per jaar	88,3%	8,3%	3,3%	3,5%(4,8%)
Totaal	92,8%(92,45%)	5,6(5,6)%	1,8(2,0)%	100²³

Bron : gegevens bewonersonderzoek

²³ Op afrondingsfouten na, correct.

Het tevredenheidspercentages was al gekend, maar er zijn weinig schommelingen naar frequentie van bezoek aan de voorzieningen te merken. Hoogstens is men iets minder tevreden met de ligging, naarmate de frequentie van bezoek daalt.

De voorzieningen die men dagelijks bezoekt of minder dan 1 maal per jaar, zijn klein in aantal.

Indien de voorzieningen in eigen buurt gelegen zijn, gaan de aan huis gebonden iets vaker naar de winkel, post/bank, bibliotheek, gemeentehuis, ziekenfonds en apotheek.

Tabel 12 : samenvattende tabel frequentie gebruik versus tevredenheid, indien NIET in eigen buurt gelegen:

	Tevreden	Noch, noch	Ontevreden	Percentage frequentie bezoek t.o.v. totaal
Dagelijks	83,3%	4,2%	12,5%	1,3%(2,3%)
1 of meer keer / week	66,8%	19%	14,2%	13,1%(26,5%)
1-3 maal per maand	67,2%	17,9%	14,8%	28,5%(35%)
enkele keren per jaar	65,6%	20,7%	13,7%	45,6%(26%)
<1 maal per jaar	72,8%	21,8%	5,4%	11,4%(4,8%)
Totaal	71,1%(55%)	16,7(21,8)%	12,1(23)%	100

Bron : gegevens bewonersonderzoek

Het tevredenheidspercentage ligt hier zo'n 20% lager, en het ontevredenheidspercentage zo'n 10% hoger. Ook de tussencategorie vangt 10% meer respondenten op. Voor de gezinnen met een aan huis gebonden gezinslid, daalt het tevredenheidspercentage zeer sterk.

Nochtans is duidelijk dat ze deze zes geselecteerde voorzieningen frequenter gebruiken. Hierin kunnen we een belangrijke aanduiding vinden dat aan huis gebonden problemen ondervinden.

Gemiddeld maken de voorzieningen die slechts enkel keren per jaar bezocht worden hier meer dan de helft uit, terwijl dat dit voor voorzieningen die in de eigen buurt gelegen zijn, één derde is.

Het ontevredenheidspercentage ligt iets hoger voor die voorzieningen die frequenter worden gebruikt.

4. Het gebruikte vervoermiddel (bijlage 3d)

Telefooncel en bushalte halen respectievelijk 70% en 84% op de categorie 'te voet'. Een ruim vierde gaat te voet naar de winkels voor dagelijkse inkopen, de bibliotheek en het OCMW.

De categorie (brom)fietsen blijft onder de 15 procent met bibliotheek, OCMW, telefooncel en bushalte als hoogste.

Het vervoermiddel dat in meer dan 85% van de gevallen gebruikt wordt om naar het ziekenhuis, de RVA/VDAB, het containerpark en Kind en Gezin te gaan, is de auto (moto). Ook voor andere voorzieningen, wordt de auto het meest gebruikt.

Het openbaar wordt nauwelijks gebruikt.

Een combinatie van deze vervoermiddelen gaat van 1% tot 11%, maar er is weinig relatie met het soort voorziening.

Uiteraard is het zo dat de percentages vervoermiddel fluctueren naargelang de voorziening (vb : winkels te voet : 29%, ziekenhuis te voet : 0%). Er is een samenhang tussen het soort voorziening en het vervoermiddel dat men gebruikt om ernaar toe te gaan. Voor de gezinnen met een aan huis gebonden gezinslid, zijn er nauwelijks verschillen qua vervoermiddel te merken.

Of er ook een relatie is met de tevredenheid over de ligging, wordt in de volgende tabel duidelijk :

Tabel 13 : samenvattende tabel vervoermiddel versus tevredenheid over de ligging, indien voorziening in eigen buurt gelegen is:

	Tevreden	Noch, noch	Ontevreden	Percentage vervoers- middel t.o.v. totaal
Te voet	96,6%	2,2%	1,2%	34%(37,3%)
(Brom)fiets	91,4%	5,8%	2,6%	10,9%(8,6%)
Auto/moto	90,1%	6,9%	3%	43,5%(44,7%)
Openbaar vervoer	100%	/	/	0,1%
Combinatie	93,6%	5,2%	1,2%	9,9%(8,1%)
Anders	95,4%	/	4,5%	1,3%(0,7%)
Totaal	94,5%	3,4%	2,1%	100

Bron : gegevens bewonersonderzoek

Indien de voorzieningen in eigen buurt liggen, bedraagt het percentage dat te voet ernaar toe gaat 34%. Indien de voorziening in eigen buurt gelegen is, maakt het vervoermiddel geen verschil uit voor de gezinnen met ten minste één aan huis gebonden gezinslid.

Tabel 14 : samenvattende tabel vervoermiddel versus tevredenheid over de ligging, indien voorziening NIET in eigen buurt gelegen is:

	Tevreden	Noch, noch	Ontevreden	Percentage vervoers- middel t.o.v. totaal
Te voet	94,7%	/	5,3%	1,1%(1,7%)
(Brom)fiets	58,8%	13,2%	27,9%	3,8%(7,4%)
Auto/moto	68%	19,9%	12,1%	89,1%(84,6%)
Openbaar vervoer	62,5%	25%	12,5%	0,4%(0,4%)
Combinatie	58,5%	13,8%	27,7%	3,6%(3,7%)
Anders	63,9%	27,8%	8,3%	2%(2,2%)
Totaal	67,7%	16,6%	15,6%	100

Bron : gegevens bewonersonderzoek

Indien de voorziening niet in eigen buurt ligt, is het percentage dat te voet gaat slechts 1%. Koning auto stijgt van 43,5% naar 89%.

Terwijl het tevredenheidspercentage met de ligging bij voorzieningen die in eigen buurt liggen, consistent en constant boven de 90% stijgt, is dat voor voorzieningen die niet in eigen buurt liggen 60% (zie tabel 10). De ontevredenen zijn vooral te vinden bij de (brom)fietsers en respondenten die een aantal vervoermiddelen combineren.

De aan huis gebonden gezinnen maken hier iets meer gebruik van de (brom)fiets ten nadele van de auto.

2.2.4. Besluit

Eén derde van de respondenten heeft ten minste één gezinslid dat aan huis gebonden is. De aan huis gebonden wiken nauwelijks af van de normale leeftijdsverdeling, maar naar inkomen zijn de zelfstandigen over en de loontrekkenden ondervertegenwoordigd. Voor die gezinnen (inclusief de vervoersafhankelijken) stellen vooral boodschappen doen en sociale activiteiten een probleem. De meest voorkomende oplossing bestaat in het meerijden met iemand of de partner of kinderen helpen deze problemen oplossen.

De vervoersafhankelijken maken 10% van de respondenten uit, wat op Westhoek-schaal zo'n 8000 gezinnen betreft. Het betreft vooral 71-plussers. Naar inkomen gaat het vooral om gepensioneerden, maar bij de vrouwen is de groep die geen inkomen heeft of een werkloosheidsuitkering geniet ook belangrijk. Ze beschikken veel minder vaak over een rijbewijs dan de andere respondenten.

Het gemiddeld autobezit ligt in de Westhoek iets hoger dan in de rest van (West-)Vlaanderen, wellicht uit noodzaak. Voor hen die niet over een wagen kunnen beschikken (ouderen, vnl. vrouwen en personen die geen inkomen hebben), kunnen er zich wellicht problemen stellen. De vrouwen hebben bovendien minder vaak een wagen ter beschikking door de week: van de mannen kan 2,5% nooit over een wagen beschikken t.o.v. 15% meer vrouwen die nooit een wagen ter beschikking hebben.

Gezien het autobezit toeneemt, kan gesteld worden dat het probleem zich scherper gaat stellen voor een steeds kleiner wordende groep. Bovendien is het autobezit nog hoger in de kleine (59) kernen, wat duidt op de noodzakelijkheid ervan. Mensen zonder wagen komen duidelijk in de problemen.

Voor gespecialiseerde dienstverlening (OCMW, Ziekenhuis, K & G,...) kan men meestal niet in eigen buurt terecht. Een voorziening wordt niet noodzakelijk gebruikt omdat ze in de eigen buurt ligt: het gebruik hangt eerder af van het soort voorziening. De gezinnen waarvan ten minste één gezinslid aan huis gebonden is, maken niet minder gebruik van de diensten in vergelijking met de rest van de respondenten.

Indien een dienst in de eigen buurt ligt is 90% hiermee tevreden. Is dit niet het geval, daalt dit tevredenheidspercentage tot 60%. Voor de aan huis gebondenen daalt dit tevredenheidspercentage nog eens met 5%.

Men zou iets minder tevreden zijn, naarmate de frequentie van bezoek daalt. Indien de voorzieningen in eigen buurt gelegen zijn, gaan de aan huis gebondenen iets frequenter naar de winkel, post/bank, bibliotheek, gemeentehuis, ziekenfonds en apotheek.

Er zijn geen grote verschillen tussen aan huis gebonden gezinnen en de rest wat betreft het gebruikt vervoermiddel : indien de voorziening in eigen buurt ligt gaan de aan huis gebonden iets vaker te voet; is dit niet het geval gaan ze iets vaker met de (brom)fiets ten nadele van de auto.

Er is wel een relatie tussen het vervoermiddel en het gelegen zijn van de voorziening in eigen buurt of niet. Als de voorziening in eigen buurt gelegen is, gaat 43% met de auto, is dit niet het geval stijgt dit percentage tot 90%.

2.3 De Aanbodzijde

Welke voorzieningen zijn in de Westhoek relevant voor de doelgroep (i.c. de vervoersafhankelijken)? Wat wordt aangeboden aan dienstverlening? Hoe is de ruimtelijke spreiding? Welke zijn de problemen die ervaren worden i.v.m. de werking in een landelijk gebied? En welke inspanningen worden gedaan voor personen die aan huis gebonden zijn?

De dienstverlening van OCMW's en gemeenten wordt eerst besproken. Deze twee diensten worden eerst besproken omdat ze een aanknopingspunt vormen met de andere voorzieningen. Daarna volgen alle diensten die van belang zijn voor de jongeren. Voor de doelgroep senioren zijn de dienstencentra en diensten voor gezins- en bejaardenhulp van belang. Hierna komt de werking van Kind en Gezin aan bod. Tot slot volgt een hoofdstuk over die dienstverlening die van belang is voor gehandicapten.

Bij de bespreking van elke dienst, wordt telkens dezelfde structuur gevolgd. Na de inleiding en uiteenzetting over de manier van werken, volgt een stand van zaken over de aangeboden dienstverlening. *Enkel die dienstverlening die van belang is voor de vervoersafhankelijke bewonersgroep, wordt verder toegelicht.* Daarna volgt een uiteenzetting over het bereik van het cliënteel en eventueel over de doorverwijzers. Ook bestaande initiatieven voor vervoersafhankelijken worden behandeld. Na de beschrijving van de voornaamste probleemvelden ondervonden door de dienst in kwestie, volgen de beleidsaanbevelingen en de conclusies.

2.3.1 OCMW's

OCMW's zijn openbare diensten die bij uitstek te maken krijgen met de vervoersafhankelijke bevolking. Hoe deze diensten zich organiseren om deze doelgroep te bereiken en waar de probleemvelden zich situeren, wordt in dit hoofdstuk besproken.

1. Inleiding en werkwijze

Art.1 van de OCMW-regelgeving zegt "Elke persoon heeft recht op maatschappelijke dienstverlening. Deze heeft tot doel eenieder in de mogelijkheid te stellen een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid. Er worden openbare centra voor maatschappelijk welzijn opgericht die, onder de door deze wet bepaalde voorwaarden, tot opdracht hebben deze dienstverlening te verzekeren".

De Westhoek telt 18 OCMW's in 18 gemeenten. Om te beginnen werden vijf centra geselecteerd: het OCMW van Ieper, Diksmuide, Alveringem, Heuvelland en Lo-Reninge.

Deze centra zijn zowel verschillend qua aanbod en grootte en liggen zowel in het noorden als in het zuiden van de Westhoek. De topiclijst die op voorhand werd opgestuurd naar de verschillende OCMW's, is te vinden in bijlage 4a.

Het was de bedoeling een gesprek te hebben met de secretaris en het hoofd van de sociale dienst. De praktijk zag er in een aantal gevallen anders uit:

Alveringem	Secretaris (André Ryon) en hoofd maatschappelijk werk (Patrick Truant)
Diksmuide	Secretaris (Chris Merlevede)
Heuvelland	Secretaris en hoofd maatschappelijk werk (Hugo Lefebre en Vandamme Rik)
Ieper	Hoofd maatschappelijk werk (Paul Hoorelbeke)
Lo-Reninge	1 persoon is halftijds secretaris en halfijds maatschappelijk werker (Luc Decroos)

Het gesprek lieten we voorbereiden waarbij men oplossingsgericht moet denken. Op basis van deze gesprekken werd een vergadering met alle OCMW's gepland, waarna globalisering volgde. Uiteindelijk volgden twee vergaderingen waarop **alle OCMW's uitgenodigd** werden. De volgende OCMW's hebben niet gereageerd en blijven aldus buiten beschouwing: Koekelare, Nieuwpoort, Koksijde, Veurne en Wervik.

Cijfermateriaal ontbreekt hier grotendeels, en dit wegens het ontbreken ervan of problemen i.v.m. de registratie²⁴ (zie ook 4. Probleemvelden):

“Alle OCMW's hebben de verplichting om te registreren, maar in 1994 kwam er een nieuw registratiesysteem uit (op diskette), opgelegd vanuit het Ministerie. Heel wat OCMW's hebben dat programma heel laat gekregen waardoor ze de keuze kregen : heel het jaar (wat we hadden) of één bepaalde maand in 1994 met het nieuw systeem.”

2. Aangeboden dienstverlening

Volgens Art. 57 § 1 “...heeft het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn tot taak aan personen en gezinnen de dienstverlening te verzekeren waartoe de gemeenschap gebonden is. Het verzekert niet alleen lenigende of curatieve doch ook preventieve hulp. Deze dienstverlening kan van materiële, sociale, geneeskundige, sociaal-geneeskundige of psychologische aard zijn.”

Uit de studie 'De grote Enquête' (1994 : 73) blijkt dat de volgende tien diensten de belangrijkste zijn: maaltijdendienst, poetsdienst, woningen en rusthuizen²⁵, meubel- en kledijdienst, dienst alarmapparatuur, flats, klusjesdienst, werkatelier, sociale werkplaats, restaurant warme maaltijden en juridische dienst.

Het gamma aan diensten is zeer breed. Voor de Westhoek is de dienstverlening echter niet zo uitgebouwd, enkel de stedelijke centra beschikken over een ruimer uitgebouwd aanbod. De landelijke gemeenten kunnen enkel de basisdienstverlening organiseren:

“Als wij bijvoorbeeld alleen maar denken aan warmemaaltijdbedeling, dan zijn er twee geïnteresseerden, en dat is voor alles zo.”

De grotere OCMW's (Diksmuide, Ieper, Wervik...) ontwikkelen vernieuwde initiatieven zoals een leerwerkplaats, een sociaal verhuurkantoor, een dienstencentrum of een vrouwen centrum. Hoe groter de centra zijn, hoe gediversifieerder het aanbod.

²⁴ Voor een aantal OCMW's beschikken we wel over gegevens, maar deze worden niet verder gebruikt wegens het te beperkt aantal OCMW's waarvan we over gegevens beschikken.

²⁵ Er wordt niet verder uitgeweid over het luik 'Huisvesting'.

2.1 De verschillende diensten

Hier wordt niet dieper ingegaan op de algemene sociale dienstverlening zoals sociaal-juridisch advies, budgetbegeleiding, sociale huisvesting, financiële hulp, niet-financiële materiële hulp,... maar wel op de 'thuisdiensten' die door het OCMW aangeboden worden.

Tabel 15: Overzicht voorzieningen binnen de OCMW's (zie ook **KAART II**)

	RH	RVT	SF	PD	KD	MB	AS	BB	MMC	Andere
Alveringem	x			x		x		x	xx	
De Panne			x	x	x	x	x	x	x	x
Diksmuide	x		x	x		x	x	x	x	x
Gistel				x	x	x		x	x	x
Heuvelland	x		x			x	x	x	xx	
Houthulst				x		x		x	xx	
Ieper	x	x	x	x		x	x	x	x	x
Koekelare				x	x	x	x	x	in overweging	
Koksijde			x	x		x		x	x	x
Kortemark	x			x	x	x	x	x		
Langemark	x			x	x	x	x	x	xx	
Lo-Reninge				x		x	x	x	x	
Mesen									xx	
Middelkerke	x		x	x	x	x	x	x	x	x
Nieuwpoort	x			x	x	x	x	x	x	
Oudenburg	x			x		x	x	x		
Poperinge	x			x		x	x	x		
Veurne	x	x			x	x		x	x	
Vleteren				x		x			in overweging	
Wervik	x	x	x	x		x		x		
Zonnebeke			x	x	x		x	xx		

Bron: Provincie West-Vlaanderen, aangevuld met gegevens uit eigen onderzoek.

RH	Rusthuis	AS	Alarmsysteem
RVT	Rustverzorgingstehuis	BB	BudgetBegeleiding
SF	Serviceflats	MMC	Minder MobielenCentrale
PD	Poetsdienst	xx	aangesloten bij BTK-regio, cliënten van die gemeenten kunnen theoretisch een beroep doen op die dienst
MB	Maaltijdbedeling		
KD	Klusjesdienst		

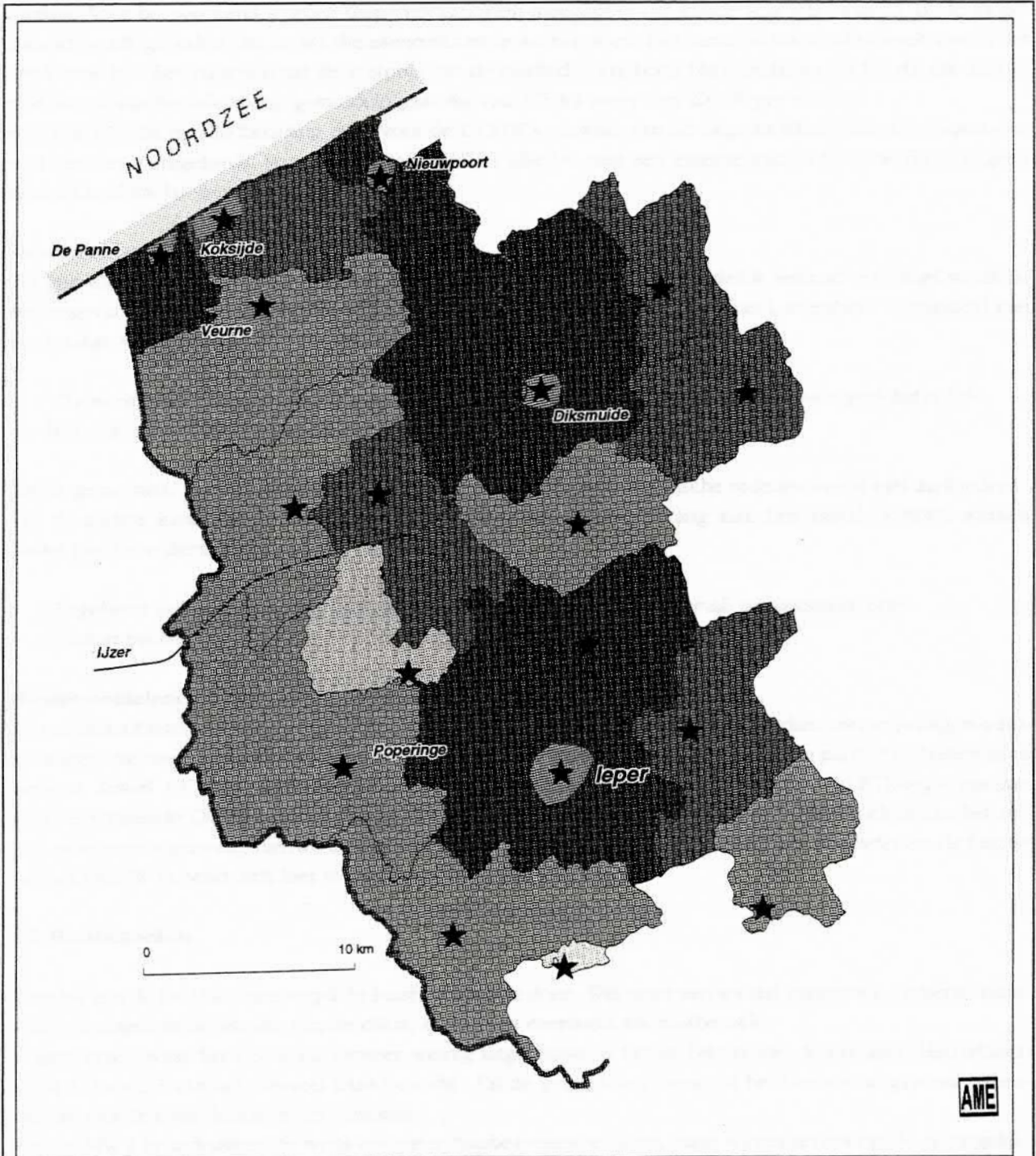
Het wordt niet opportuun geacht de dienstverlening te relateren aan de bevolkingscijfers, gezien deze in principe voor iedereen moet toegankelijk zijn.

De maaltijddienst, het personenalarm en de mindermobielen centrale worden verder toegelicht, gezien de raakpunten met de vervoersafhankelijken.

Maaltijddienst

Bijna alle OCMW's doen aan maaltijdbedeling, hoewel de organisatie ervan verschilt van dienst tot dienst. Sommige OCMW's bezorgen diepvriesmaaltijden of bereiden de maaltijden in het eigen rusthuis, andere OCMW's werken samen met een externe traiteur waardoor hun taak zich beperkt tot de doorverwijzing van

KAART 11 - AANTAL THUISDIENSTEN OCMW-DIENSTVERLENING 1997

**Aantal thuisdiensten
OCMW-dienstverlening 1997**

	1	(1)
	2	(1)
	3	(6)
	4	(5)
	5 of meer	(5)

★ OCMW

klanten. Voor het weekend worden diepvriesmaaltijden meegegeven of koude schotels bezorgd, of de mogelijkheid wordt geboden om in het dienstencentrum te komen eten. Het aantal klanten schommelt van 12 tot een kleine 100. Een nadeel is dat de kostprijs van de maaltijden vrij hoog blijft (ondanks het feit dat die gekoppeld wordt aan het inkomen): gemiddeld gaat dat van 175 tot meer dan 200 Bf per maaltijd.

Bovendien is die maaltijdbedeling duur voor de OCMW's omwille van de uitgestrektheid (Zie 4.3. uitgestrektheid van het werkgebied). Voor een aantal OCMW's (die bv. met een externe traiteurdienst werken) is geen mogelijkheid tot het nemen van dieetmaaltijden.

Personenalarm

Het personenalarm of noodoproepsysteem maakt het mogelijk dat er onmiddellijk iemand verwittigd wordt bij een ongeval of in een noodsituatie. Het kost de klant ongeveer 700 Bf per maand, eventueel verminderd met een toelage van de provincie voor alleenstaande senioren.

"D'r wordt daar zeer weinig gebruik van gemaakt, en toch vinden de mensen het belangrijk het te hebben: het veiligheidsgevoel speelt hier mee."

Kleine gemeenten zoals Lo-Reninge kunnen deze dienst om organisatorische redenen veelal niet aanbieden. Aan de andere kant bieden een aantal mutualiteiten deze dienstverlening aan. Een aantal OCMW's werken samen met deze diensten:

"Er gebeurt wel samenwerking met de mutualiteiten, we geven het door als wij toestellen over of tekort hebben."

Mindermobielen centrale²⁶ (Voor een overzicht zie bijlage 4b)

De mindermobielen centrale is opgestart in 1984 door Taxistop. Deze centrales werken met vrijwilligers-automobilisten die mensen met verplaatsingsproblemen tegen onkostenvergoeding naar de plaats van bestemming brengen. Zowel OCMW's, mutualiteiten alsook BTK-regio²⁷ Ieper zijn erbij aangesloten. Bij BTK-regio zijn dan weer verschillende OCMW's aangesloten. Het aantal mindermobielen centrales in de Westhoek is aan het stijgen, er komen regelmatig nieuwe aansluitingen. Als klant betaal je ongeveer 9 Bf per kilometer en de functie van het OCMW beperkt zich hier tot het doorsturen van kandidaten.

2.2. Huisbezoeken

Wettelijk zijn de OCMW's niet verplicht huisbezoeken te doen. Wel moet een sociaal onderzoek proberen klaarheid te brengen in de situatie van de cliënt, en dit kan eventueel via huisbezoek.

In gemeenten waar het openbaar vervoer weinig uitgebouwd is (zoals Diksmuide, Alveringem, Heuvelland) wordt 1/3 tot 2/3 van het cliënteel thuis bezocht. Uit de gesprekken bleek dat het hier vooral gaat om alleenstaande moeders met kinderen en senioren.

Veel OCMW's benadrukken de wens om meer huisbezoeken te doen, maar wijzen tevens op de onmogelijkheid ervan wegens gebrek aan personeel, tijdgebrek, financieel,...

"Ik ben twee volle namiddagen per week op de baan. Dat betekent dat mijn werk hier blijft liggen b.e. We hebben wel ondervonden dat, zolang ze nog kunnen komen, ze zelf naar hier komen."

"We proberen de mensen zoveel mogelijk te doen komen, maar gezien de uitgestrektheid gaan de maatschappelijk werkers zo veel mogelijk aan huis."

Andere OCMW's nemen de principiële keuze om niet zelf naar de klanten toe te gaan omwille van privacy-redenen. Voor mensen die minder mobiel zijn, wordt hier dan een uitzondering gemaakt.

²⁶ Naast de mindermobielen centrale bestaan nog andere vervoersdiensten zoals vzw de Cirkel in Ieper.

²⁷ BTK-regio is een samenwerkingsverband tussen de OCMW's van Alveringem, Heuvelland, Houthuist, Ieper, Langemark-Poelkapelle, Mesen, Vieteren en Zonnebeke.

3. De klanten en doorverwijzers

3.1. Het cliënteel en de behoeften

Het OCMW-clieënteel is voor een groot deel bejaard (tot 45% van de hulpverlening).

De doelgroep voor wie de bereikbaarheidsproblemen het grootst zijn, zijn voornamelijk (maar dus niet uitsluitend) alleenstaande vrouwen met kinderen en ouderen. Ook jongeren zonder vervoer zijn van belang. Vooral in stedelijke centra als Ieper, Diksmuide en Veurne is het aandeel jongeren van het OCMW-clieënteel hoger in vergelijking met meer landelijke gemeenten.

De behoeften situeren zich voor 30% op het vlak van huisvesting. Op de tweede plaats situeren de behoeften zich op het vlak van de oprichting van thuisdiensten (23%) zoals poetsdienst, maaltijden, klusjesdienst en personenalarm. Dit is een niet-onbelangrijke vaststelling in het licht van de overvraag van de bestaande thuiszorgdiensten.

Slechts op de derde plaats komt tewerkstelling en opleiding (7%) (Prov. W-VI, 1994 : 53).

3.2. De doorverwijzers

Doorverwijzingen zijn tweerichtingsverkeer: hoe komen mensen bij de dienst terecht en naar wie wordt men door het OCMW doorverwezen?

Elektrabel, 'De West-Vlaamse electriciteitsmaatschappij', dokters, mutualiteiten, pastoors, dienstencentra, eigenaars van woningen, schuldeisers, de mantelzorg... zijn kanalen waarlangs OCMW's klanten krijgen.

In één geval is de sociale dienst van het OCMW gepersonaliseerd en wendt men zich meestal tot de persoon in kwestie.

"In het begin ben je nog van de sociale dienst van het OCMW, maar na een tijdje ben je gewoon Patrick, waardoor ze rapper gaan afkomen met hun problemen."

Geen enkele van de OCMW's gaat zelf de klanten opzoeken, wegens tijdsgebrek én het feit dat steeds meer mensen de weg vinden.

Onder invloed van restrictieve beperkingen (bv. het hoog aantal klanten) wordt veelvuldig doorverwezen naar gespecialiseerde of meer bevoegde diensten. Uit zijn praktische werking blijkt dat de sociale dienst van het OCMW inderdaad voor een stuk transitzone is voor de tweede en de derde lijn (Zie ook 4. Probleemvelden). Ook uit 'De grote Enquête' blijkt dit (1994 : 83).

Doorverwijzingen naar meer gespecialiseerde diensten buiten de Westhoek (bv. de AA of diensten voor geestelijke gezondheidszorg) blijken moeilijk. De cliënten kunnen deze diensten niet bereiken omdat ze (geografisch) te veraf liggen.

4. Probleemvelden

De probleemvelden zijn de volgende: mobiliteit, de personeelsbeperkingen, de uitgestrektheid van het werkgebied, het wegvallen van de lokale dienstverlening en de drempelvrees bij de bevolking. Bij de bespreking van deze probleemgebieden loopt één rode draad, nl. de vraag wat de minimale dienstverlening voor de vervoersafhankelijken moet inhouden.

4.1. Mobiliteit

Uit de gesprekken blijkt dat het bereikbaarheidsprobleem wel degelijk zeer reëel is. Het betreft hier in de eerste plaats het verplaatsingsprobleem voor de gebruikers van (de door het OCMW aangeboden) diensten²⁸. Maar die OCMW-verantwoordelijken menen ook ruimer de beperkingen en afhankelijkheid in het activiteitenpatroon bij de vervoersafhankelijke bevolking in kleine kernen, te ervaren.

De problematiek is bekend: weinig of geen openbaar vervoer (vooral tussen de deelgemeenten), de belbuszones dekken nog niet de volledige Westhoek...

"Taxi's zijn er niet, het openbaar vervoer rijdt veel te weinig bv. één keer 's morgens en één keer 's avonds."

De hoge graad van vervoersafhankelijkheid is eveneens te wijten aan de kenmerken van het cliënteel (lage inkomenscategorieën).

De mindermobielen centrales kunnen hier een goede oplossing zijn, maar de deelgemeenten worden nog te weinig bereikt om hier een oplossing te bieden²⁹.

Dit zou voornamelijk te wijten zijn aan het niet kennen van deze vorm van dienstverlening.

"We hebben vrijwilligers-chauffeurs genoeg (6), maar we hebben tot nog toe maar drie cliënten. Nu zijn we bezig met de bekendmaking, 't is ook nog zeer recent. De cijfers van 1996 en 1997 gaan wel een ander beeld geven door de promotie."

4.2. Personeelsbeperking

Op één of andere manier hebben alle ondervraagde OCMW's te maken met een te beperkte personeelsequipe. In sommige gevallen kan hierdoor niet altijd permanentie worden verzekerd, anderen zien zich genoodzaakt om minder aandacht te besteden aan bepaalde aspecten van de OCMW-dienstverlening.

Voor kleinere gemeenten kunnen geen permanentie aanbieden (Provincie West-Vlaanderen, 1994 : 15). LOReninge, Alveringem, Vleteren en Heuvelland horen tot de minstbemande diensten (Prov. W-VI, 1994 : 19).

Het aantal maatschappelijk werkers in verhouding tot de bevolkingsomvang ligt beduidend lager in de Westhoek dan in de rest van West-Vlaanderen. Bovendien bestaat het overgrote deel van het personeel in de landelijke OCMW's uit GEKO-personeel (Provincie W-VI, 1994 : 20-21).

Dit heeft een aantal gevolgen voor de werking. Bij gelijkblijvende subsidies en in de veronderstelling dat de dienstverlening en het personeelsbestand behouden blijven zal de personeelslast voor deze OCMW's steeds sterker op hun budget en op dat van de gemeente wegen.

"In theorie doen wij wel aan budgetbegeleiding, maar zelden in de praktijk. We hebben geen tijd om ons daarmee bezig te houden."

"Wij zijn daardoor selectiever in ons aanbod, maar we beantwoorden wel elke hulpvraag."

²⁸ Een indicatie: in Heuvelland beschikken 6 van de 25 bestaansminimumtrekkers over eigen vervoer.

²⁹ In 1995 waren er (binnen BTK-regio) geen vervoersaanvragen van de volgende deelgemeenten: Boezinge, Dikkebus, Elverdinge, Heuvelland en Langemark-Poelkapelle.

Gevolgen voor de kleine gemeenten zijn de problemen i.v.m. gespecialiseerde dienstverlening (zoals personenalarm) of dienstverlening waarnaar de vraag eerder beperkt is (bv. meubeldienst).

Een belangrijk gevolg dat ook in 'De grote Enquête' (1994 : 19, 106) naar voren komt, is het tijdsgebrek dat OCMW-werkers daardoor ervaren. Bovendien hebben voornamelijk kleine OCMW's (< 10.000 inwoners) weinig tot geen administratieve ondersteuning.

De administratieve taken komen in een aantal gevallen bij de sociale werker terecht.

"Het OCMW is een papieren dienstverlening geworden, d'r is veel te veel administratie: integratiecontract en weet ik wat allemaal. Wat er allemaal aan administratieve regelgeving is bijgekomen zonder dat je eigenlijk iets essentieels aan de hulpverlening zelf verandert... Maar ja, daar hangen de centen aan vast."

"En dan het spreidingscontract (i.v.m. politieke vluchtelingen): dat is ons opgedrongen, we hebben daar zeer veel werk aan en we hebben al geen personeel genoeg."

Dit tijdsgebrek uit zich in een daling van het aantal huisbezoeken en de systematische doorverwijzingen. Huisbezoeken worden voornamelijk door de grotere OCMW's gereduceerd., waardoor de anonimiteit weer een stuk groter wordt. Bij de systematische doorverwijzingen is er nauwelijks opvolging van de klanten voorzien.

4.3. Uitgestrektheid van het werkgebied

Dit heeft gevolgen voor de aangeboden dienstverlening richting cliënt. Een voorbeeld: de bedeling van warme maaltijden is niet zo vanzelfsprekend.

"De eerste persoon krijgt zijn maaltijd om 10u30 en de laatste om 12u30. Voor de eerste persoon is dat vroeg."

De uitgestrektheid van het werkgebied heeft ook gevolgen voor het OCMW-beleid naar de deelgemeenten: de focus ligt meestal niet op de deelgemeenten. De verklaringen zijn gekend: het lager percentage kansarmen, het behoeftepatroon dat minder veeleisend is, de zelfredzaamheid, de grotere solidariteit.

Zitdagen blijken echter geen succes. OCMW's die dit vroeger inrichtten, zijn ervan afgestapt wegens de niet-efficiëntie ervan. Het OCMW-cliënteel zit immers veel te verspreid over het grondgebied van de gemeente.

"Daar komt gewoon niemand op af, in geen enkele deelgemeente."

In die kleine gemeenten is de vraag kleiner, te danken aan de mantelzorg, maar ook het niet kunnen anoniem blijven. Het beleid speelt daar in een aantal gevallen op in:

"Dat is hier allemaal nog veel persoonlijker. We gaan bijvoorbeeld iemand het bestaansminimum weigeren als die daarnaast veel in 't zwart werkt."

"Dan krijg je wel reacties: waarom kunnen wij daar niet van trekken?"

"Omdat we zo klein zijn, kunnen we sowieso de probleemgezinnen detecteren."

Ook uit 'De grote Enquête' (1994 : 39) blijkt dat steden geen strenger beleid voeren dan plattelandsgemeenten, wel integendeel. De verklaring ligt in de sociale controle.

4.4. Wegvallen van de lokale dienstverlening

Bakker, beenhouwer en winkel verdwijnen vaak uit de dorpen (zie ook 2.1.). Het aan huis bestellen wordt verder afgebouwd. Ouderen verhuizen hierdoor steeds vaker naar het centrum van een gemeente. Door de sterk verouderde bevolking is er een huisvestingsprobleem en een probleem naar professionele hulpverlening.

"Apothekers zijn daar nog soepel in, of de huisarts brengt medicamenten mee. Maar voor gewone boodschappen; tja, Juul de factuur deed vroeger veel boodschappen. Men probeert dat toch op te lossen via de mantelzorg, of anders via de gezins- en bejaardenhulp die aan huis gaat."

Het lokale winkeltje is ook vrij duur in vergelijking met supermarkten. OCMW-diensten vervullen steeds meer een eerstelijnsfunctie omwille van het wegvallen van bv. een loket van de mutualiteit.

4.5. Drempelvrees / mentaliteit

OCMW's worden zeer vaak bekeken als een dienst 'voor de armen', 'de openbare onderstand', waar men gaat aankloppen als de situatie uitzichtloos is en de mantelzorg om één of andere reden wegvalt. Dit is voornamelijk ook het geval omdat OCMW's te maken krijgen met een sterk verouderde bevolking. De vergrijzing van de bevolking is een probleem waarmee vooral kleine gemeenten te maken hebben.

Hier rijst dan de vraag naar het signaleren en kennen van problemen, hoe komt men die op het spoor? Het belang van het sociaal netwerk is nog groot, maar er is een achteruitgang in. Daar moet een oplossing komen die voor een stuk preventief is. Het niet kunnen garanderen van de anonimiteit in kleine gemeenten werkt nog eens drempelverhogend.

De mentaliteit aan de grensgemeenten en in de steden is anders. Daar worden rechten sneller opgeëist. Meer nog, men trekt naar de stad omdat die hen ook meer mogelijkheden biedt (qua tewerkstelling bv.), waardoor een concentratie optreedt van het aantal kansarmen. In de landelijke gemeenten zijn er dan ook weinig jongeren die het bestaansminimum krijgen:

"En als er jongeren het bestaansminimum trekken, dan is dat meestal voor een korte periode; ze trekken toch weg omdat hier geen werk te vinden is."

Aan de grensgemeenten gebeurt hetzelfde: o.m. omwille van de lage huurprijzen komen Franstaligen zich in de grensgemeenten van de Westhoek vestigen.

"Wij hebben een woningpatrimonium dat een aantrekkingspool is voor minderbevoegde mensen en dus ook voor het OCMW."

5. Besluit

De OCMW-dienstverlening die aangeboden wordt in de Westhoek is minder uitgebouwd dan in de rest van Vlaanderen. De voornaamste thuisdiensten zijn de maaltijddienst, poetsdienst, klusjesdienst, personenalarm, MMC en meubel- en kledijdienst. Gemeenten met een groter inwonersaantal beschikken over een vrij goed uitgebouwde dienstverlening, terwijl de kleine gemeenten meer aangewezen zijn op creatieve oplossingen.

Het OCMW is een dienst die veel te maken krijgt met de vervoersafbankelijke bevolking, vooral in landelijke gebieden. In die gemeenten gaat men dan ook meer huisbezoeken afleggen. Warmemaaltijdbedeling, het personenalarm en de mindermobielencentrale zijn tegemoetkomingen aan de vervoersafbankelijken. Het gaat dan ook voor 45% over senioren, maar ook allenstaande vrouwen met kinderen behoren tot deze groep.

Het bereikbaarheidsprobleem blijkt hier zowel voor de dienst als voor de klant reëel te zijn. Alle OCMW's hebben op één of andere manier te maken met een te beperkte personeelsbezetting waardoor (vooral in kleine gemeenten) sommige diensten niet kunnen worden aangeboden of het aantal huisbezoeken beperkt moet worden. De uitgestrektheid van het werkgebied en het wegvallen van de lokale dienstverlening zorgen nog eens voor extra problemen. Deze probleemvelden zijn eigen aan het landelijk werkgebied.

Bovendien kampt 'het OCMW' met een imago-probleem: de drempelvrees blijkt tamelijk groot te zijn.

Het belangrijkste probleemgebied situeert zich in het westelijk deel van de Westhoek: het kleinekernengebied tussen Veurne en Poperinge: Alveringem, Lo-Reninge en Vleteren; maar ook Heuvelland en Mesen kennen belangrijke problemen i.v.m. het aanbod.

2.3.2. GEMEENTELIJKE DIENSTVERLENING

Vanuit de gemeenten worden vrij veel diensten georganiseerd voor de inwoners van de betreffende gemeenten. Een aantal van deze diensten zijn relevant voor onze doelgroep. Na een algemene situering, wordt dieper ingegaan op specifieke problemen, met speciale aandacht voor de vervoersafhankelijke inwoners.

1. Inleiding en werkwijze

De Westhoek telt 18 gemeenten. Als start van het onderzoek naar de gemeentelijke dienstverlening, werden vijf gemeenten geselecteerd voor voorbereidende gesprekken. Het betreft dezelfde gemeenten waar de OCMW's werden bevraagd ter voorbereiding van het onderzoek: Alveringem, Diksmuide, Heuvelland, Ieper en Lo-Reninge.

Alveringem: Burgemeester Valère Quaghebeur en secretaris Hendrik Verschaeve.

Diksmuide: Burgemeester Hendrik Laridon en secretaris Patrick Vandendriessche.

Heuvelland: Secretaris Robert Ooghe.

Ieper: Burgemeester Paul Breyne.

Lo-Reninge: Secretaris Dirk Ackerman.

Deze gesprekken vonden plaats in februari. In mei werden alle gemeenten aangeschreven ter vervollediging van de informatie.

2. Aangeboden dienstverlening

Het aanbod van diensten voor de inwoners van een gemeente is tamelijk ruim. De informatiefunctie wordt in sommige gemeenten verwaarloosd, wegens ander prioriteiten. Andere gemeenten maken werk van het uitbouwen van de informatiefunctie o.m. door het maken van een uitgebreide infobrochure betreffende de gemeente. Dit kan een eerste stap zijn in het bereiken van de (al dan niet vervoersafhankelijke) inwoners van de gemeente en deelgemeenten. De volgende diensten zijn op nagenoeg elk gemeente- of stadhuis te vinden : bevolking en burgerlijke stand, toeristische dienst, technische dienst, rekendienst of financiële dienst, ruimtelijke ordening en leefmilieu, gemeentelijke politie, groen- of milieudienst.

"Het profiel van een gemeente is compleet anders dan vroeger. Als je kijkt naar het takenpakket in januari 1977 en nu: dat is nu zeer sterk uitgebouwd; er is een milieudienst, een cultuurdienst,... noem maar op. Dat is ook naar het beleid toe zo."

Tabel 16: Selectie uit het aanbod van de gemeentelijke dienstverlening

	Administratieve zitting	Stempelcontrole	Jeugddienst	Sportdienst	Cultuurdienst	Bibliotheek ^{*)}	Postkantoren
Diksmuide	Neen	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	1
Houthulst	Neen	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	1
Koekelare	Neen	Neen	Ja	Ja	Neen	Ja	1
Kortemark	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	2
Lo-Reninge	Ja	Ja	Ja	Neen	Neen	Ja	1
Heuvelland	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	2 ^{*)}
Ieper	Neen	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	4
Langemark	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	1
Mesen	Neen	Neen	Neen	Neen	Ja	Ja	1
Poperinge	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	4
Vleteren	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	1
Wervik	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	2
Zonnebeke	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	3
Alveringem	Ja	Ja	Ja	Neen	Ja	Ja	2
De Panne	Ja	Ja	Neen	Ja	Neen	Ja	/
Koksijde	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	4
Nieuwpoort	Neen	Neen	Ja	Ja	Ja	Ja	2
Veurne	Neen	Ja	Ja	Neen	Ja	Ja	1
Gistel	Neen	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	1
Middelkerke	Neen	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	4
Oudenburg				Neen			

Bron : eigen onderzoek

Zitdagen en stempelcontrole in de deelgemeenten zijn in de eerste plaats een manier om de dienstverlening dichterbij de inwoners te brengen.

^{*)} Voor details (filialen en uitleenposten), zie 5. 'Bibliotheekinitiatieven voor vervoersafhankelijken', verder in dit hoofdstuk.

^{*)} De post in Nieuwkerke zal worden afgeschaft.

In 11 van de 18 gemeenten worden zitdagen gehouden. Het belangrijkste motief om zitdagen te organiseren is de politieke lucrativiteit. Ander veelgehoorde motieven zijn het contact houden met de bevolking en de vaste klanten (vrouwen en oudere mensen). In de grensgemeenten hebben veel Franse gepensioneerden om de twee maanden een levenscertificaat nodig.

Zitdagen hebben veel succes in uitgestrekte gemeenten zoals Alveringem, maar weinig in kleinere gemeenten als Lo-Reninge.

De volgende motieven worden opgegeven om geen zitdagen te houden:

- het vraagt te veel werk,
- er zijn weinig mobiliteitsproblemen,
- gebrek aan belangstelling,
- één persoon kan niet alles regelen,
- er is gespecialiseerde dienstverlening in het gemeentehuis.

In 15 gemeenten wordt stempelcontrole gehouden, en dit telkens in nagenoeg elke deelgemeente. Stempelcontrole in de deelgemeenten komt veel frequenter voor dan zitdagen in de deelgemeenten.

Dit is logisch indien men de doelgroep voor ogen houdt.

Nagenoeg iedere gemeente heeft een cultuurdienst maar in kleine gemeenten vormen ze vaak geen dienst op zich. Over het cultuurbeleid wordt in Deel III. Besluiten/structuurbeelden verder uitgeweid.

3. Initiatieven voor vervoersafhankelijken

Over het algemeen hebben de gemeenten weinig voeling met de inwoners die aan huis gebonden zijn. Er worden dan ook weinig tot geen inspanningen gedaan voor deze doelgroep vanuit de gemeente.

Een aantal zaken worden uitgebouwd of behouden voor de vervoersafhankelijken:

- het inleggen van een marktbus van Nieuwkapelle naar Diksmuide
- verwittiging op pensioenleeftijd voor de persioenaanvraag
- behoud van stempelcontrole in de deelgemeenten
- systeem van meldingskaartjes

Deze initiatieven blijven echter sporadisch. Bovendien wordt aan de meldingskaartjes soms geen gevolg gegeven door de gemeente, wegens gebrek aan technisch personeel.

In Sint-Truiden, de meest uitgestrekte gemeente van Limburg, rijdt sedert november 1996 een **administratieve bus** langs tien kerkdorpen.

In dit administratief mobiel kantoor kunnen de inwoners éénmaal per week terecht voor administratieve verichtingen en allerhande inlichtingen.

Na zes maanden werd een evaluatie doorgevoerd. Het aantal bezoekers blijkt zeer miniem, waardoor de stop-tijd ingekort werd en het aantal haltes uitgebreid. Bovendien is er een gebrek aan vrijwilligers bij het stads-personeel om deze administratieve bus te bemannen. De redenen

liggen voor de hand : één persoon moet op alle vragen kunnen antwoorden en de meeste vragen kunnen niet afgehandeld worden in de bus zelf waardoor mensen uiteindelijk toch nog naar het stadhuis moeten gaan³².

Een administratieve bus vond geen enkele van de bevraagde gemeenten doenbaar omwille van de vereiste polyvalentie en praktische/organisatorische bezwaren. Daarenboven zou het geen reële behoefte van de inwoners zijn.

³² Vernomen tijdens een telefonisch gesprek op het stadhuis van Sint-Truiden.

4. Probleemvelden

In de eerste plaats kennen de gemeenten een aantal gezamenlijke problemen zoals het onderhoud van het groot aantal kerken, de wegeninfrastructuur, de fiscale armoede, de aanleg van kabeltelevisie, de onderhoudskosten van het gemeente-eigendom...

Het probleem van de verplaatsing naar het gemeentehuis zou fel overroepen zijn, omdat mensen er toch niet zo vaak moeten zijn.

Eventuele problemen naar bereikbaarheid voor onze doelgroep worden opgelost d.m.v. zitdagen of gebruik van de (bel)bus. Vooral voor vrouwen met kinderen (zonder wagen) en senioren zijn zitdagen in uitgestrekte gemeenten een tegemoetkoming aan de inwoners. Voor steden stelt het probleem zich minder omdat de mensen sowieso naar het centrum komen voor andere zaken.

Ook hier duikt het probleem van personeelsbeperking op:

"Wij doen dan ook enkel het hoogstnodige. Als er iemand in verlof gaat of ziek wordt is er geen aflossing."

Het zijn voornamelijk kleinere gemeenten die hiermee te maken hebben. Het aantal gesco's in het totale personeelsbestand stijgt sterk naarmate de schaal verkleint. In kleine gemeenten bedraagt dat 51% tot 42% terwijl dat in de grotere steden 22% bedraagt. De schaal van kleine gemeenten (onder de 10.000 inwoners)³³ is onvoldoende groot om toe te laten een normaal personeelsbestand op te bouwen (De Rynck, 1997 : 100).

Deze gemeenten (zoals Alveringem en Heuvelland) organiseren zitdagen die veel personeel vereisen. De uitgaven voor algemene administratie zijn in de kleinste gemeenten (minder dan 5.000 inwoners) hoger dan in andere gemeentegroepen (De Rynck, 1997 : 100). Voor de Westhoek gaat het hier om Alveringem, Lo-Reninge, Vieteren en Mesen. Hier duikt het probleem van de onaangepaste schaal in de kleinste gemeenten op.

Te veel administratie voor een kleine gemeente is een vaak gehoorde klacht, waardoor bv. al jaren geen info-brochure meer wordt opgemaakt :

"Wat wij niet allemaal moeten opstellen: milieubeleidsplan, jeugdwerkbeleidsplan, financiële planning... In grotere gemeenten hebben ze daar voldoende en deskundig personeel voor, wij niet."

De relatie naar de deelgemeenten is vrij duidelijk.

In de meeste deelgemeenten is er nog een basisschool. Het behoud van de dorpschool is een belangrijk streefdoel van de gemeenten.

Door alle gemeenten worden inspanningen gedaan om een polyvalente zaal of sociocultureel centrum uit te bouwen in de deelgemeenten (Zie ook 2.1.). Dit is wel duur in onderhoud en bovendien is er meestal geen permanente verantwoordelijke voor (Zie 3.2.3. Uitgewerkt voorbeeld : het cultuurbeleid naar de deelgemeenten).

De gemeenten stoten op wettelijke beperkingen, die onaangepast zijn aan de graad van landelijkheid. Twee voorbeelden:

- rond Diksmuide wordt de uitbouw van hoevertoerisme onmogelijk gemaakt, wegens te weinig mogelijkheid om te (ver)bouwen. Er zou nochtans wel nood zijn aan groepslogement.
- om als bibliotheek erkend te worden, moet aan zeer veel voorwaarden inzake personeel, infrastructuur,... voldaan worden. Deze wettelijke normering is voor kleine, landelijke gemeenten niet haalbaar (Zie 5. Bibliotheekinitiatieven voor vervoersafhankelijken).

³³ Houthulst, Koekelare, Lo-Reninge, Heuvelland, Langemark-Poelkapelle, Mesen, Vieteren en Alveringem kennen minder dan 10.000 inwoners.

5. Bibliotheekinitiatieven voor vervoersafhankelijken

Uit Tabel 16 (aanbod van gemeentelijke dienstverlening) blijkt dat elke gemeente een bibliotheek heeft (al dan niet met filialen), maar dit betekent nog niet dat ze alle erkend zijn.

Bovendien zijn er andere manieren om het bibliotheekwezen te organiseren en op die manier tegemoet te komen aan de vervoersafhankelijke bevolking.

Hieronder volgt een schets van de problematiek.

5.1. Inleiding

Allereerst volgt een bespreking van de situatie in de Westhoek: de ruimtelijke spreiding van bibliotheken wordt in kaart gebracht en de bestaande wetgeving wordt geëxtrapoleerd naar de Westhoek. Daarna worden mogelijke alternatieven voor vervoersafhankelijken besproken.

5.2. Situatie in de Westhoek

Ruimtelijke spreiding bibliotheken (KAART 12)

Voor de kleine deelgemeenten rond Diksmuide en aangrenzend een aantal deelgemeenten van Veurne, hebben geen bibliotheek of filiaal van de hoofbibliotheken in Diksmuide of Veurne. Daar is duidelijk een witte vlek, waar noch openbare, noch private bibliotheken zijn.

Voor de rest is het aantal bibliotheken ruimtelijk tamelijk sterk verspreid, hoewel ook vier deelgemeenten van Alveringem en drie van Heuvelland niet voorzien zijn van een bibliotheek.

Wetgeving betreffende het Nederlandstalige openbare bibliotheekwerk

Art.5 §1 stelt dat "Uiterlijk op 1 januari 1997 elke gemeenten moet beschikken over een krachtens dit decreet erkende gemeentelijke openbare bibliotheek."

In de Westhoek hebben 15 van de 18 gemeenten een erkende gemeentelijke bibliotheek. Heuvelland, Lo-Reninge en Vleteren halen de normen inzake infrastructuur, tewerkgesteld personeel, collecties, minimum aantal uitleningen e.d. niet.

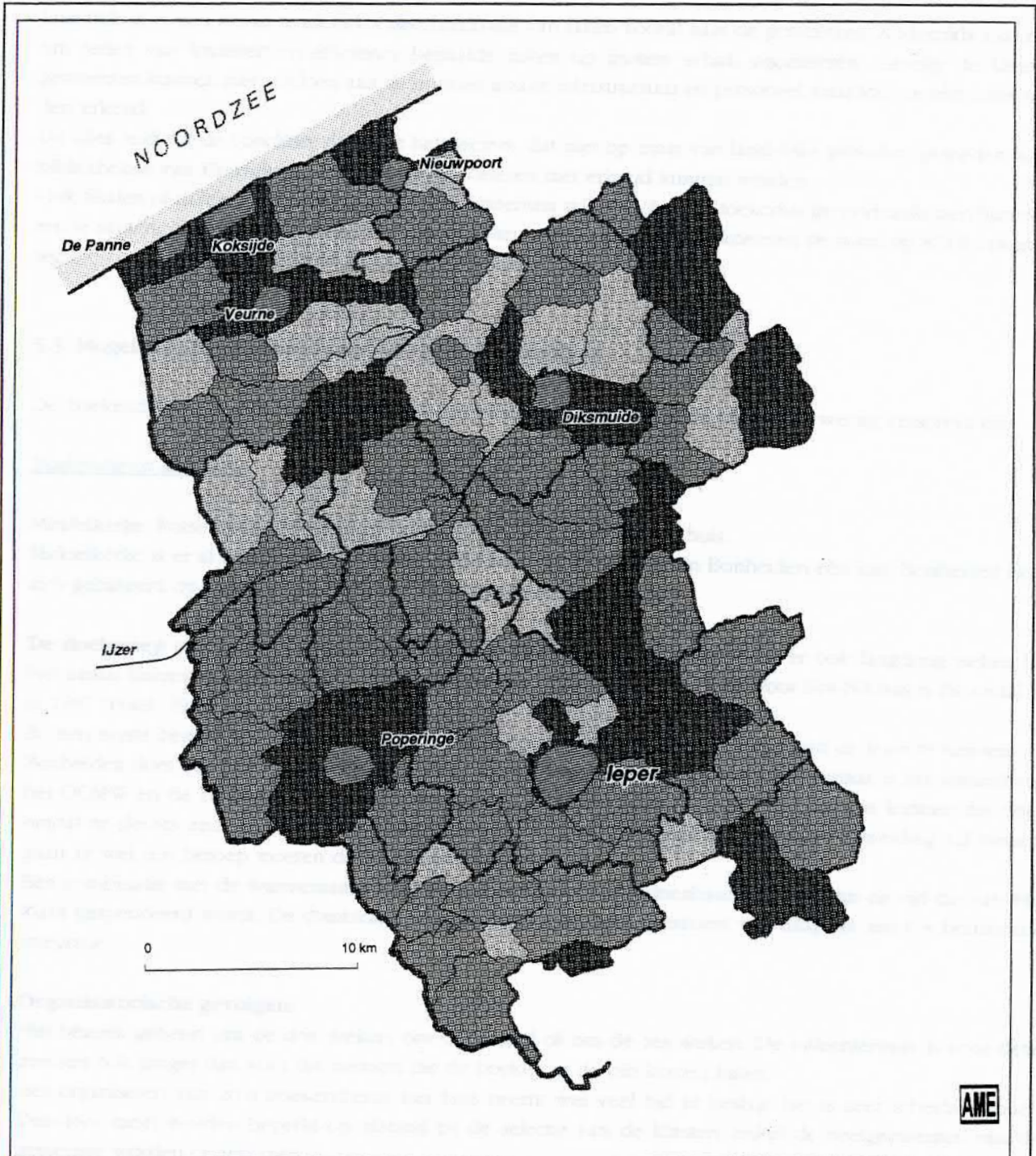
Art. 5 §1 vervolgt : "De Koning kan tevens een gemeente van minder dan 5.000 inwoners toestaan zich te verenigen met een aangrenzende gemeente voor het oprichten en organiseren van een erkende gemeentelijke openbare bibliotheek, als er geen erkende openbare bibliotheek op haar grondgebied bestaat."

Lo-Reninge en Vleteren tellen geen 5.000 inwoners, waardoor ze niet tot de oprichting van een P.O.B. verplicht kunnen worden, maar waardoor ze ook geen erkende bibliotheek op hun grondgebied hebben.

Voor Heuvelland (8.445 inwoners) stelt zich wel een probleem, gezien ze de vooropgestelde normen niet kunnen halen. Bijgevolg heeft deze bibliotheek geen correcte statuten waardoor ook de filialen niet erkend worden³⁴. Men omzeilt er het probleem, door van de wettelijke achterpoortjes gebruik te maken o.m. via 'boekenclubs'.

³⁴ Ook filialen moeten een werkgebied hebben van minimum 5.000 inwoners

KAART 12 - BIBLIOTHEKEN 1997

Bibliotheken 1997

- geen enkele voorziening (28)
- filiaal of uitleenpost (49)
- erkende gemeentelijke bibliotheek (15)

Enerzijds is er een sterke tendens tot decentralisatie van taken vooral naar de gemeenten. Anderzijds gaat men om reden van kwaliteit en efficiency bepaalde zaken op grotere schaal organiseren. Gevolg: de kleinere gemeenten kunnen niet voldoen aan de normen inzake infrastructuur en personeel waardoor ze niet meer worden erkend.

Dit alles leidt tot de conclusie dat door het decreet, dat niet op maat van landelijke gebieden gesneden is, de bibliotheken van Heuvelland, Lo-Reninge en Vleteren niet erkend kunnen worden.

Ook filialen of uitleenposten van andere deelgemeenten zullen zich in de toekomst genoodzaakt zien hun deuren te sluiten, ondanks het feit dat een ontwerp van een nieuw bibliotheekdecreet de norm op 8.000 inwoners legt.

5.3. Mogelijke alternatieven voor vervoersafhankelijkheid

De boekendienst aan huis en de bibliobus zijn twee bestaande diensten, die echter weinig verspreid zijn.

Boekendienst aan huis

Middelkerke, Rotselaar en Bonheiden³⁵ hebben een boekendienst aan huis.

Middelkerke is er al zeven jaar mee bezig, Rotselaar twee à drie jaar, en Bonheiden één jaar. Bonheiden heeft zich gebaseerd op Rotselaar en Rotselaar op Middelkerke.

De doelgroep is in de drie gevallen niet-mobiele senioren; Middelkerke neemt er ook langdurig zieken bij. Het aantal klanten is beperkt: van 4 tot 17, waaronder voornamelijk vrouwen. Voor Sint-Niklaas is dit aantal 34 in 1987 (Praet, 1989 : 28).

Bij een eerste bezoek aan huis wordt een lezersprofiel opgesteld om de voorkeur van de lezer te kennen. Bonheiden doet een beroep op vrijwilligers om de boeken rond te dragen, voor Rotselaar is het iemand van het OCMW en de bibliotheek van Middelkerke draagt zelf de boeken rond. Deze laatste kunnen dat doen omdat ze slechts een beperkt aantal klanten hebben. Wanneer het aantal binnenkort uitbreiding zal nemen, gaan ze wel een beroep moeten doen op vrijwilligers.

Een combinatie met de warmemaaltijdenbedeling aan huis is niet doenbaar, omwille van de tijd die aan één klant gespendeerd wordt. De combinatie met de poetsdienst zou eventueel wel mogelijk zijn (= horizontale integratie).

Organisatorische gevolgen:

Het bezoek gebeurt om de drie weken, om de maand of om de zes weken. De uitleentermijn is voor deze mensen ook langer dan voor die mensen die de boeken in de bib komen halen.

Het organiseren van zo'n boekendienst aan huis neemt wel veel tijd in beslag: het is zeer arbeidsintensief. Daardoor moet worden beperkt op afstand bij de selectie van de klanten: enkel de deelgemeenten van de gemeente worden opgenomen.

"Ik heb daar serieus wat werk aan voor het klaarmaken van die pakketjes, en bovendien moet je goed bijhouden wie wat al gelezen of gekregen heeft."

Het beperkt aantal klanten kan worden verklaard door de kleine doelgroep, maar er is wel degelijk vraag naar. Het belang van het sociaal contact moet hier worden onderstreept, waardoor deze dienstverlening niet op grote schaal kan gebeuren. Bovendien brengt het veel werk met zich mee, en een te groot aantal klanten zou te veel organisatorische problemen met zich meebrengen.

³⁵ Sint-Niklaas en Ternat hebben ook een boekendienst aan huis, maar deze werden niet gecontacteerd daar de filosofie en uitwerking van de idee duidelijk is. Halle zal van start gaan met zo'n dienst.

Ter bekendmaking werden alle diensten die instaan voor medische en sociale hulpverlening gekontacteerd. Folders en affiches worden bedeed via dokters, apothekers, kinesisten, thuisverplegingsdiensten, de dorps-pastoor enz.

Er wordt benadrukt dat er regelmatig opfrissing nodig is naar informatie toe.

Middelkerke wil binnenkort gaan uitbreiden door bedeling van boekenpakketjes in het rusthuis en de bijbehorende serviceflats, omdat er vraag is vanuit die hoek.

Ook de bibliotheek van Houthulst is van plan te starten met een boekendienst aan huis voor senioren en mindervaliden, en dit in samenwerking met het OCMW en met vrijwilligers. Eind mei was dit project nog niet opgestart.

Ook Diksmuide denkt in de richting van het opstarten van een boekendienst.

Ondersteuning van deze initiatieven van bovenaf zou aangewezen zijn.

Bibliobus

De bibliobus is een mobiele bibliotheek, een bibliotheek op wielen die zijn vaste halteplaatsen heeft. Er worden uitleenactiviteiten in de bus georganiseerd (Wouters, 1987 : 2).

Men kan zich met de bus richten tot specifieke bevolkingsgroepen die minder mobiel zijn en speciale dienstverlening voor hen verzorgen (Wouters, 1987 : 8). Op het platteland worden gemeenten met minder dan 1.500 inwoners aangeduid als het werkerrein bij uitstek van de bibliobus. Een ondergrens wordt in de literatuur nergens gevonden. De bibliobus kan in theorie voor de kleinste woonkernen worden ingezet, daar hij door zijn mobiliteit de dienstverleningsvorm bij uitstek is voor kleine, geïsoleerde gemeenschappen.

In vele landen (Nederland en Groot-Brittannië³⁶ zijn voorbeelden bij uitstek) wordt de bibliobus ingezet voor de dienstverlening aan kinderen - al dan niet in schoolverband-, aan bejaardencentra, (Wouters, 1987 : 13) woonvoorzieningen voor ouderen, een buurt waar veel senioren wonen,... De meeste bibliobussen in Nederland worden op dit moment voor kinderen ingezet (Info-extra Bibliobussen, 1993-17 : 5). Een halte waar een concentratie van de populatie is (bv. rusthuis), is het meest werkbaar.

Een bibliobus is een dure investering, maar is meestal goedkoper dan het openhouden van een vast filiaal in een dorp, dat te duur is in verhouding met het gebruik ervan. Bovendien kan de bus veel haltes hebben en daardoor meer dorpen bezoeken.

De laatste jaren zijn bibliobussen in Nederland het voorwerp van bezuinigingen. Uit een enquête blijkt dat de mensen zelf nochtans zeer tevreden zijn (90%) en het de leefbaarheid van het dorp ten goede komt (Info-extra Bibliobussen, 1994-10 : 14).

In België rijden er bibliobussen in Leuven en in de provincie Antwerpen. In Leuven wordt gewerkt met vrijwilligers en ligt de nadruk op scholenwerking en wijkwerking. In bijlage 5 wordt een aantal gegevens van de werkjaren 1993 tot 1996 gegeven.

In het bibliotheekdecreet wordt wel ruimte gelaten voor bibliobussen: bibliobussen kunnen als rijdende uitleenposten worden aangezien, als zij over voldoende ruimten beschikken om de collecties in te plaatsen en een aangepaste dienstverlening mogelijk maken. Ook voor deze dienstverleningen worden normeringen inzake aantal boekbanden opgelegd.

Het is de taak van de centrale openbare bibliotheek (op provinciaal niveau) om bibliobussen in te leggen.

De C.O.B. oefent alleen de centraliserende coördinerende en adviserende taak uit die van belang is voor de

³⁶ In Groot-Brittannië zijn speciaal gebouwde mobiele bibliotheken voor 'housebound people' in gebruik, eventueel met een lift voor gehandicapten in een rolstoel. (Wouters, 1987 : 15).

In Groot-Brittannië bestaat de grootste groep gebruikers uit boeren en gepensioneerden (NBLC, 1995 : 1).

erkende plaatselijke openbare bibliotheken van haar werkgebied (Besluit van de Vlaamse regering van 13 november 1991, Art.5.) Intergemeentelijke samenwerking moet in theorie mogelijk zijn : er zijn uitleenposten met een territoriaal werkgebied en uitleenposten voor een beperkt publiek (Art.4. §4), hoewel daarover niets expliciet wordt gezegd.

In het ontwerp van decreet wordt de intergemeentelijke samenwerking expliciet benadrukt (Art.2): de openbare bibliotheken zullen in nauwe onderlinge samenwerking en overleg de nodige voorwaarden scheppen voor een efficiënte en doelmatige organisatie van het aanbod en het gebruik met bijzondere aandacht voor specifieke doelgroepen.

6. Besluit

Het aanbod van gemeentelijke dienstverlening is vrij ruim. Het aanbieden van elke vorm van dienstverlening is echter niet evident en hangt voornamelijk af van de grootte van die gemeente.

Kleinere gemeenten stoten op hun beperkte bestuurskracht (wettelijke normeringen, administratieve verplichtingen, gebrek aan personeel) en gaan daardoor selecteren in hun aanbod, waardoor deelgemeenten zich vaak 'achtergesteld' gaan voelen. Zo worden kleine gemeenten o.m. door het bibliotheekdecreet beperkt in hun mogelijkheden om als gemeentelijke bibliotheek erkend te worden; het bibliotheekdecreet is niet op maat van de landelijke gemeenten gesneden.

Territoriaal bekeken zijn er dan ook witte vlekken terug te vinden in het bibliotheekaanbod.

Over het algemeen kan gesteld worden dat vanuit de gemeente zelf weinig gebeurt voor de vervoersafbankelijke inwoners (met uitzondering van de zittingen en stempelcontroles in de deelgemeenten). Niettemin is er vanuit de gemeente weinig voeling met deze doelgroep.

Bestaande initiatieven zoals boekendiensten aan huis zijn dan ook in samenwerking met het OCMW of draaien op vrijwilligers.

Een bibliobus kan niet alleen territoriaal, maar ook doelgroepgericht werken.

2.3.3. JEUGD

Onder dit hoofdstuk worden de diensten behandeld die voor jongeren van belang zijn.

Interessant om weten is dat de jongste leeftijdsgroep in alle gemeenten (behalve Koksijde) zowel in relatieve als in absolute cijfers is afgenomen in de periode '81-'91. Dit is een algemene tendens in het Vlaamse gewest. In 1991 hebben Vleteren, Heuvelland en Mesen relatief veel jongeren. Dit percentage is eerder laag in De Panne, Koksijde, Nieuwpoort en Alveringem (S.O.W., 1996 : 9).

1. De jeugddiensten.

Jeugddiensten maken deel uit van de gemeentelijke dienstverlening en zijn er voor een specifiek deel van onze doelgroep: de jongeren.

Enkel Mesen en De Panne hebben geen jeugddienst. Veel jeugddiensten (en sportdiensten) zijn pas recent opgestart, of vormen geen aparte dienst op zich. De jeugddiensten zijn duidelijk in opbouw en in volle evolutie. Voor Alveringem, Lo-Reninge en Vleteren betreft het een intergemeentelijke jeugddienst.

a. Inleiding en werkwijze

In de Westhoek zijn twee initiatieven geweest rond een intergemeentelijke jeugddienst, één van deze twee is ondertussen reeds opgedoekt. De beide intergemeentelijke initiatieven kwamen er als oplossing voor die kleinere gemeenten die nog geen jeugddienst hadden. De jeugdconsulent verdeelt zijn tijd over de drie of vier gemeenten (bv. één dag in Mesen, één dag in Langemark, één dag in Houthulst en twee dagen in Heuvelland). Het provinciebestuur maakte hiervoor een bedrag vrij om die jeugddiensten een behoorlijke financiële basis te geven.

Gesprekken werden gehouden met de verantwoordelijken.

Daarnaast werden twee stedelijke jeugddiensten bevestigd (Ieper en Veurne) en een jeugddienst van een kleinere gemeente nl. van Houthulst.

Wat de territoriale spreiding betreft: Houthulst en Veurne bevinden zich in het noorden van de Westhoek; Ieper en de twee intergemeentelijke initiatieven in het zuiden.

De jeugdconsulenten werden telkens bevestigd:

- Stefaan Decrock, jeugddienst Ieper.
- Anja D'Hooghe, jeugddienst Houthulst.
- Sven Masquelin, intergemeentelijke jeugddienst Heuvelland, Houthulst, Langemark-Poelkapelle en Mesen; opgericht begin 1994 en beëindigd in februari 1996³⁷.
- Franky Pattijn, jeugddienst Veurne.
- Isabelle Sissau, intergemeentelijke jeugddienst Alveringem, Vleteren en Lo-Reninge.

Daarnaast werd een beroep gedaan op de jeugdwerkbeleidsplannen van de verschillende jeugddiensten.

³⁷ Voor Heuvelland en Langemark-Poelkapelle is nu een halftijds jeugdconsulent aangesteld. Mesen heeft volledig afgehaakt, maar er is wel een speelpleinwerking uit gegroeid. Houthulst is teruggevallen op de vroegere situatie.

b. Aangeboden dienstverlening

Om de verschillende jeugddiensten beter te kunnen situeren wordt eerst en vooral toelichting gegeven welke activiteiten het jeugdwerk aanbiedt en hoe een jeugddienst werkt.

Aangeboden activiteiten en voorzieningen

De volgende activiteiten worden door nagenoeg elke jeugddienst ondersteund:

- Roefel - Grabbelpas³⁸
- Speelpleinwerking, meestal ook georganiseerd in de deelgemeenten.
- Infokrant + infobrochures - infomapjes
- Kindertheater - kleutertoneel
- Jeugd- en jongerenverenigingen
- Jeugdclubs op initiatief van de plaatselijke jeugd
- Diverse losse initiatieven zoals overlevingstochten, muziekoctredens, gitaarcursussen, aanleg van een speelbos, vertelnamiddagen, uitleendiensten ...

Elke jeugddienst heeft meestal ook een jeugdgraad, een adviesorgaan samengesteld uit afgevaardigden van de verschillende jeugdwerkinitiatieven en eventuele niet-georganiseerde jongeren. In Lo-Reninge en Vleteren bestaat er geen jeugdgraad.

Veurne en Houthulst kennen nog een kindergemeenteraad.

Ieper heeft een jeugdhuis, voor Veurne zijn de plannen voor de bouw van een jeugdcentrum klaar.

Ieper heeft een mobiele speelplaats voor een aantal deelgemeenten (Dikkebus, Voormezele, Boezinge en Hollebeke). Hierdoor stijgt het ledenaantal voor de speelpleinwerking.

Personeel en middelen

Ieper: drie animatoren, vier uitvoerende krachten, vier maanden per jaar enkele GEKO's . Daarnaast zijn er in de vakantieperiode een veertigtal monitoren en wordt er veel een beroep gedaan op vrijwilligers.

Houthulst: na de ontbinding van de intergemeentelijke jeugddienst is één persoon terug verantwoordelijk voor zowel jeugd als sport en cultuur. Veel vrijwilligers helpen een handje:

"Je mag wel rekenen, bijvoorbeeld voor Roefel, is er per deelgemeente een werkgroep van een man of tien, plus dan nog mensen de dag zelf. Je kan niet anders bē."

Veurne: een jeugdconsulent is aangeworven, de jeugddienst is pas opgestart. Daarnaast is hij verantwoordelijk voor seniorenbeleid, ontwikkelingshulp en kankerpreventie. Er wordt daarnaast een beroep gedaan op wijk-speelpleinmonitoren (GEKO's) en vrijwilligers.

Intergemeentelijke jeugddienst Alveringem, Lo-Reninge en Vleteren: één jeugd-consulente die werkt met een aantal vrijwilligers. Voor de andere intergemeentelijke jeugddienst was er ook een jeugdconsulent.

Nu is er zowel voor Heuvelland als voor Langemark een parttime jeugdconsulent aangeworven.

Vrijwilligers zijn levensnoodzakelijk voor de werking van de jeugddiensten, maar werken met vrijwilligers is ook niet altijd evident:

" Tegelijkertijd ben je er afhankelijk van voor het organiseren van een activiteit. Je ziet ook dat het altijd dezelfde mensen zijn die terugkeren."

³⁸ Roefel is de dag van het kind. Het is een initiatief van een ruim samenwerkingsverband tussen de Vlaamse Gemeenschap, vijf Vlaamse provincies, De Vlaamse Jeugdgraad en de Koning Boudewijnstichting. Het is de grote uitprobeerdag voor kinderen tussen zes en dertien jaar.

Grabbelpas is een typisch product van de Vlaamse gemeentelijke en stedelijke jeugddiensten. De Grabbelpas is een pasje waarmee kinderen tussen zes en vijftien jaar op heel wat initiatieven korting krijgen en aldus een goedgevulde vakantie beleven.

c. De 'klanten' en inspanningen voor de jongeren

Onder deze paragraaf wordt de relatie met de verschillende deelgemeenten besproken. Daarnaast wordt nagegaan wat de jeugddiensten doen om de eventuele vervoersafhankelijkheid van de jongeren te verkleinen en aldus de jeugdwerking naar hen toe te brengen.

Geografische reikwijdte en bereik van de jongeren

Enkele vaststellingen:

- De bereikte populatie komt meestal uit de kernen zelf, behalve als via de scholen gewerkt wordt. Dan bereikt men ook méér jongeren uit de deelgemeenten.
- De jeugddienst van Houthulst heeft geen aantrek naar de deelgemeenten, enkel de Chiro overstijgt de deelgemeenten. Ieper daarentegen heeft een duidelijke centrumfunctie.
- Deze centrumfunctie van Ieper t.a.v. de deelgemeenten geldt voor het jeugdhuis³⁹, de speelpleinwerking⁴⁰ en de jeugdverenigingen. Deze laatste recruterende eveneens uit diverse deelgemeenten. Ook de Veurnse jeugdverenigingen recruterende uit de deelgemeenten.
- Gezien de recente datum van het opstarten van de jeugddienst te Veurne, wordt in eerste instantie de prioriteit gelegd op een degelijke uitbouw van de jeugddienst in het centrum met het jeugdhuis. Dit heeft wel tot gevolg dat de deelgemeenten zich momenteel achtergesteld voelen. De jongeren van Steenkerke, Avekapelle en Eggewaartskapelle hebben zich verenigd in een jeugdclub.
- Voor de intergemeentelijke jeugddiensten is het zo dat de jongeren slechts te mobiliserende zijn als ze met een groepje kunnen komen.

Over het algemeen kan gesteld worden dat de bereikbaarheidsproblemen bij de jongeren door de jeugddiensten weinig aanvoeld worden. De bereikbaarheidsproblemen zouden niet zo groot zijn :

"Als de jeugd ergens wil geraken, dan geraken ze over 't algemeen wel. Bovendien zijn ze bereid om heel ver te gaan als ze willen naar iets gaan, ik zeg maar iets, bv. een beurs over avontuurlijke vakanties in Gent, of in Roeselare of Brugge; of nog verder: naar Brussel. En daarvoor vinden ze dan wel vervoer."

Hieraan moet de bedenking toegevoegd worden dat deze steden toch gemakkelijk te bereiken zijn (er rijden veel treinen). Bovendien vinden dergelijke activiteiten niet (twee)wekelijks plaats.

Activiteiten om de bereikbaarheid te vergroten

De jeugddienst van Ieper heeft bewust de keuze gemaakt om naar de deelgemeenten toe te stappen, vooral naar activiteiten voor kinderen (woensdagnamiddagactiviteiten, speelpleinwerking en jeugdraad).

"Het vergt natuurlijk extra tijd: je moet je materiaal verplaatsen naar ginder, je moet je zaal reserveren, maar 'k vind het wel zinvol."

"Rondrijden met een bus om kinderen op te halen werkt niet, je moet het plaatselijk organiseren."

³⁹ Het jeugdhuis heeft duidelijk een regionale uitstraling: in '94 was 34% van de leden geen inwoner van Groot Ieper, in '95 was dit 29,9%.

50,4% komt uit Ieper stad en de rest (15,2%) uit de deelgemeenten.

⁴⁰ Cijfers voor de speelpleinwerking in '94 : 54,0% van de kinderen komt uit Ieper stad; 34,3% uit de deelgemeenten, en 11,7% van buiten Groot Ieper.

Voor de intergemeentelijke activiteiten worden bussen ingelegd. Van de mogelijkheid om de Belbus te gebruiken, wordt heel weinig gebruikgemaakt door jongeren.

Anderen doen wel een beroep op het openbaar vervoer:

“Voor de verplaatsing van jongeren maken wij altijd gebruik van de Lijn.”

Er wordt veel belang gehecht aan het informeren van jongeren via de pers, jongerenkrantjes, de jeugdraad. In sommige gevallen worden de jongeren zelfs persoonlijk aangeschreven, maar de respons hierop is bedroevend.

d. Specifieke problemen

De intergemeentelijke jeugddiensten kennen een aantal andere problemen dan de gemeentelijke jeugddiensten. Deze worden derhalve apart besproken.

Problemen bij de intergemeentelijke jeugddiensten

De afstandelijkheid van de bevolking door de niet-bekendheid met een jeugddienst is een eerste probleem waarmee de jeugddiensten te kampen krijgen. De reden ligt voor de hand: door het landelijk karakter van deze gemeenten kent dit initiatief geen voorgangers. Het persoonlijk contact blijkt hier van zeer groot belang, maar is niet altijd mogelijk wegens de beperkte aanwezigheid van de jeugdconsulent(e). Bovendien hebben kinderen in deze landelijke gemeenten vaak nog de ruimte om thuis te spelen.

Ten tweede is er de uitgestrektheid van het werkgebied⁴¹. Als een activiteit wordt georganiseerd in een welbepaalde deelgemeente, moet een bus worden ingelegd om de jongeren van de andere deelgemeenten op te halen. Dat is een dure zaak die soms opgelost kan worden door een beroep te doen op de ouders. Maar:

“Als de ouders dan toch moeten rijden, waarom dan niet onmiddellijk naar Ieper, Poperinge of Veurne. Zo redeneren ze toch.”

Door het dalend aantal jongeren in deze deelgemeenten is het recruteringsgebied territoriaal groter. Daardoor duurt het lang vooraleer alle kinderen opgepikt zijn. Noodzakelijkerwijs wordt de doelgroep dan beperkt tot het lager onderwijs.

“Om jongeren van de verschillende deelgemeenten samen te krijgen, dat is heel moeilijk. Die hebben niets met elkaar te maken.”

De fiets kan ook niet altijd een oplossing bieden, omwille van de soms grote afstanden.

Omdat één persoon verantwoordelijk is voor het jeugdwerk in een aantal gemeenten, komt het bureauwerk en vergaderwerk op de eerste plaats:

“Veel tijd om andere zaken te doen, had ik niet. Eerst moet de administratie (jeugdwerkbeleidsplan) in orde zijn, voor je activiteiten kunt organiseren.”

Een ander probleem met intergemeentelijke jeugddiensten is dat er geen centrale plaats is waar jongeren terecht kunnen.

⁴¹ Dit is ook een probleem waarmee Veurne te maken heeft voor het jeugdbeleid en het seniorenbeleid. Vergaderingen van de Stedelijke SeniorenAdviesRaad vinden tweemaandelijks in de verschillende deelgemeenten plaats.

Gezamenlijke problemen

Alle jeugddiensten ondervinden moeilijkheden om de niet-georganiseerde jeugd⁴² en kinderen van landbouwers te bereiken.

“Eén van de grootste problemen is het bereiken van 12- tot 18-jarigen.”

Het bereiken van -12-jarigen blijkt gemakkelijker: zij zijn gemakkelijk te motiveren en worden o.m. via de lokale scholen bereikt. Vanaf de leeftijd van 12 jaar gaat men naar de middelbare school en zijn deze jongeren meer georiënteerd op de stad waar ze school lopen.

Gepoogd wordt om dit probleem op te lossen via de verspreiding van een jeugdkrantje, maar dat is een dure aangelegenheid en bovendien is de respons klein te noemen. Zonder uitzondering beklemtonen alle jeugddiensten het belang van informatieverbreiding. Bij de intergemeentelijke jeugddienst en de jeugddiensten van Ieper en Veurne wordt gedacht aan de uitbouw van een JongerenInformatiePunt (JIP). Er is sprake van een duidelijk communicatieprobleem naar de jongeren toe o.m. over de aangeboden dienstverlening door de jeugddienst (bv. over pedaboxen, uitleenmateriaal, activiteitenprogramma,...).

“t Is geen probleem van uitgestrektheid, maar eerder van communicatie.”

De nood aan informatieverbreiding wordt algemeen aangevoeld. Ook in het geplande jeugdhuis van Veurne wordt een inforuimte voorzien, om de onbekendheid met de dienst tegen te gaan.

Het tekort aan lokalen of het slecht onderhouden ervan beperkt de mogelijkheden om zaken te organiseren. Door het nieuwe decreet van 09.06.93⁴³ zijn de gemeenten nu verplicht om middelen te voorzien voor het onderhoud en de werking van jeugdlokalen via een lokalenfonds. Vroeger werd dit al te vaak verwaarloosd. Het tekort aan lokalen geldt zowel voor Veurne, Ieper en de twee intergemeentelijke jeugddiensten (vnl. in Heuvelland).

Eén van de basisproblemen is wellicht het tekort aan personeel én de discontinuïteit van beroepskrachten. Dit laatste is grotendeels te wijten aan de contractvorm (tijdelijke krachten, GEKO's,...).

“Als je om de drie jaar andere mensen hebt, kan je geen lijn in je werking steken.”

“Doordat ik zowel voor sport, cultuur en jeugd verantwoordelijk ben, moet ik mij ook beperken tot het minimum alhoewel ‘jeugd’ al behoorlijk wat van mijn tijd inneemt. Veel tijd voor het opzetten van nieuwe initiatieven is er niet.”

Nochtans zijn de persoonlijke contacten met de jongeren vooral in de landelijke gemeenten een basisvoorwaarde, maar in deze gemeenten zit men met een personeelsbeperking.

Financiële beperkingen worden weinig gemeld maar komen toch voor. De jeugddienst van Veurne heeft wel een zeer beperkt werkingsbudget.

Daarenboven hebben de jeugddiensten met concurrentie te maken: concurrentie van sportverenigingen, jongeren die een vakantiejob prefereren boven de jeugdwerking, grote activiteiten die niet in de Westhoek georganiseerd worden...

Tot slot nog de opmerking dat ook de stedelijke jeugddiensten een ietwat negatief imago hebben. In Ieper heeft dat te maken met het verleden en in Veurne met het feit dat er nog nooit een jeugddienst is geweest. Ook in Heuvelland zijn problemen geweest met beschadiging aan lokalen, wat de lokale bevolking niet kon appreciëren.

“De mensen hebben geen globaal beeld van de jeugddienst, ze kennen ofwel het lawaai van de optredens, of de luidruchtige 100-dagen fuiven, maar ze weten niet wat het globaal inhoudt. We hebben nu een video gemaakt die we gaan proberen te tonen in de scholen.”

⁴² Een onderzoek van 1995 afgenomen bij 468 Vlaamse jongeren van 20 en 21 jaar, wijst uit dat 30% van de jongeren behoort tot de niet-georganiseerde jeugd, m.a.w. geen lid is van een vereniging.

⁴³ Het betreft hier het decreet van 09.06.93 houdende subsidiëring van gemeentebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie inzake het voeren van een jeugdwerkbeleid.

e. Besluit

Alle onderzochte gemeenten hebben een dalend aandeel en absoluut aantal jongeren t.o.v. de totale bevolking. In sommige gemeenten zoals Alveringem, Heuvelland, Lo-Reninge en Vleteren is deze daling meer uitgesproken waardoor de werking in deze gemeenten nog moeilijker wordt.

De activiteiten die door de jeugddiensten aangeboden worden zijn zeer divers maar over de verschillende gemeenten wel gelijklopend.

Er wordt een belangrijke aanwijzing in een beperking van het personeel gevonden.

De bereikbaarheidsproblemen blijken voor de jongeren niet zo nijpend te zijn. Toch stelt het mobiliteitsprobleem zich voor die kinderen die zeer landelijk wonen. Jongeren uit de deelgemeenten zijn moeilijk te bewegen naar een centrum of een andere deelgemeente.

Knelpunten situeren zich eerder op andere vlakken : de afstandelijkheid van de bevolking, de uitgestrektheid van het werkgebied, het dalend aantal jongeren in een aantal kleine gemeenten, het tekort aan personeel én de discontinuïteit van beroepskrachten, het tekort aan lokalen en/of speelruimte, de nood aan informatieverbreiding en de moeilijkheden om de niet-georganiseerde jeugd (voornamelijk 12-plussers) te bereiken.

Decentralisatie naar de deelgemeenten is over het algemeen de beleidsstrategie en de manier bij uitstek om de jeugddiensten tot bij de jongeren te brengen. Langs twee kanalen wordt gepoogd om deze relatie te overbruggen: via de pers (door de verspreiding van een jongerenkrantje) en d.m.v. vervoer, voor activiteiten gaat men bussen inleggen die kinderen uit de deelgemeenten oppikken.

Een tweede besluit betreft de intergemeentelijke jeugddiensten.

Een intergemeentelijke jeugddienst blijkt moeilijk werkbaar. Beter in één gemeente slechts één verantwoordelijke voor drie diensten, dan één verantwoordelijke voor één dienst in drie verschillende gemeenten. Een positief punt van de samenwerking is dat men kan leren uit de manier van werken van een andere gemeente, maar het administratieve werk (opstellen van jeugdwerkbeleidsplan, het jaarplan, subsidiereglementen,...) combineren met het opstarten van een jeugddienst, het organiseren van activiteiten en het realiseren van die jeugdwerkbeleidsplannen blijkt te veel voor één jeugdconsulent.

Samenwerking met een grotere gemeente kan eventueel mogelijkheden bieden.

2. De comité's voor Bijzondere Jeugdzorg (CBJ)

a. Inleiding en werkwijze

Per bestuurlijk arrondissement is er een comité voor bijzondere jeugdzorg. Voor de Westhoek is dit dus Veurne-Diksmuide en Ieper. Een comité is samengesteld uit preventiewerker(s) en individuele hulpverleners of consulenten.

Er werd een gesprek gehouden met René van Herck, preventiewerker voor het arrondissement Veurne-Diksmuide; en met Fred Delameilleure, preventiewerker voor het arrondissement Ieper.

b. Aangeboden dienstverlening

De invulling van de taak is drieledig:

- 1e lijn: advies en info over problematische opvoedingssituatie (POS) bij jongeren; behoort wettelijk niet tot de taak van de Comité's.
- 2e lijn: preventie t.o.v. uithuisplaatsing en t.o.v. rechterlijk ingrijpen.
- 3e lijn: hulpverlening bij POS (thuisbegeleiding), op basis van vrijwilligheid. CBJ's zijn voornamelijk actief op de derde lijn.

De jongeren (max. tot 21 jaar) komen naar de dienst én er worden huisbezoeken gedaan. Cijfers ontbreken, maar in verhouding worden er zeer veel huisbezoeken gedaan.

Het CBJ Veurne-Diksmuide is gelokaliseerd in Veurne, maar heeft één dag per week een permanentiedag in Diksmuide. Het CBJ Ieper heeft éénmaal per maand een permanentiedag in Poperinge en in Wervik.

c. Bereik van jongeren en doorverwijzers

Ieper had in 1996 294 intakes, Veurne 240.

De beide comités bereiken de jongeren over het hele arrondissement. Een overzicht :

Tabel 17: Overzicht aantal klanten CBJ en enkele kenmerken

Arrondissement	Intakes	jongeren (%t.o.v.tot.bevolking ⁴)		verhouding ⁵	Spreiding klanten per gemeente
IEPER					
- Ieper	117	8.906	(25%)	76,1	39,7%
- Wervik	59	4.453	(25%)	75,5	20,0%
- Poperinge	42	4.839	(25%)	115,2	14,2%
- Langemark	20	1.989	(26,4%)	99,5	6,8%
- Heuvelland	20	2.282	(27%)	114,1	6,8%
- Zonnebeke	14	2.833	(25%)	202,3	4,7%
- andere		11			
- Vleteren	7	957	(26,5%)	136,7	2,3%
- Mesen	4	258	(26%)	64,5	1,3%
	294				
VEURNE-DIKSMUIDE					
De Panne	37	1.992	(24,9%)	53,8	15,4%
Nieuwpoort	37	2.407	(23,7%)	65,1	15,4%
Veurne	35	2.996	(26%)	85,6	14,6%
Koksijde	33	4.114	(21,4%)	124,7	13,8%
Diksmuide	26	3.851	(25,3%)	148,1	10,8%
Koekelare	22	1.956	(24,4%)	88,9	9,2%
Houthulst	18	2.248	(25,2%)	124,9	7,7%
Kortemark	15	3.070	(25%)	204,7	6,1%
Alveringem	13	1.180	(24,9%)	90,8	5,4%
Lo-Reninge	2	845	(26,6%)	422,5	0,8%
andere	2				
	240				

Het aantal jongeren voor het CBJ Ieper, concentreert zich ook in Ieper. Daarna volgen Wervik en Langemark. Ieper kent een duidelijk centrale opstelling. Binnen het hulpaanbod moet aldus rekening gehouden worden met de mogelijkheden van de cliënten om zich te verplaatsen om op tijd een afspraak te kunnen nakomen.

Voor Veurne ligt de situatie anders: als de kustgemeenten worden samengeteld, maken deze 44,6% van de jongeren uit die een beroep doen op het CBJ. Dit is te wijten aan het kustvandalisme, dat evenwel seizoensgebonden is. In het kustgebied is bovendien een duidelijke concentratie van het aantal kansarmen (Verhegge, Buysse, 1995 : 14).

Naast het kustgebied is er het plattelandsgebied waar geen enkele gemeente een duidelijke centrumfunctie heeft. De afstanden van de deelgemeenten naar grotere steden buiten het arrondissement (Oostende, Torhout, Roeselare) zijn vaak korter dan deze naar Veurne of Diksmuide.

Vanuit Ieper, Wervik, De Panne, Nieuwpoort, Veurne en Koekelare worden de meeste jongeren gerecruteerd.

⁴ NIS, statistieken 1996. De cijfers laten niet toe de jongeren tot 21 jaar (leeftijdsgrens waar de comités mee werken) er uit te halen. Het gaat hier om jongeren tot 19 jaar.

⁵ Absoluut aantal jongeren in verhouding tot het aantal intakes. Hoe hoger het cijfer, hoe lager het aandeel van die gemeente.*

Wat de spreiding betreft: de bereikte jongeren zijn gespreid over gans het bestuurlijk arrondissement (Zie tabel 17 : kolom 'spreiding klanten per gemeente').

De reden hiervoor ligt bij de doorverwijzers en niet bij de huisbezoeken. Huisbezoeken worden niet enkel gedaan omwille van mogelijke bereikbaarheidsproblemen bij jongeren, maar wel om de jongere in het thuismilieu te leren kennen. De diensten zijn goed bekend bij de bevolking, waardoor de verwijzers hun weg wel vinden.

Over het algemeen worden in Ieper weinig bereikbaarheidsproblemen gesignaleerd, maar in Veurne wel. Om van het oosten van de Westhoek tot Veurne te geraken voor een vertrouwelijk gesprek, is dikwijls moeilijk.

De doorverwijzers zijn in de eerste plaats de jongeren met hun familie, dan derden (PMS, scholen) en tot slot de Procureur des Konings. De comités werken voornamelijk op basis van verwijzers.

De cijfers voor de Bijzondere jeugdbijstand liggen voor regio Ieper gemiddeld hoger dan in West-Vlaanderen en Vlaanderen. Voor regio Veurne/Diksmuide zijn de cijfers gemiddeld hoger dan in Vlaanderen, maar ze liggen onder het gemiddelde voor West-Vlaanderen (Verhegge, Buysse, 1995).

In tegenstelling met andere sectoren, zijn de instellingen voor de bijzondere jeugdzorg (inclusief de semi-ambulante en residentiële instellingen) in West-Vlaanderen onderbezet. De overcapaciteit bedraagt voor de provincie zo'n 30% (Provincie West-Vlaanderen, 1990 : 93). Dit blijkt niet het geval te zijn voor de ambulante dienstverlening in de Westhoek (i.c. de comite's).

d. Probleemvelden

Invulling drie lijnen

Voor de eerste lijn ontbreekt voor een groot stuk in de Westhoek. De infofunctie (bv. JongerenAdvies-Centrum) ontbreekt, er zijn geen basislijnen in de Westhoek waardoor jongeren onmiddellijk bij het comité terecht komen. Beide comités zijn noodgedwongen op alle lijnen actief en geven advies over zaken die niets met een POS te maken hebben. Bijgevolg zijn de comités zeer polyvalente diensten.

"Wij kunnen ons niet permitteren om een drugsspecialist, iemand voor kindermishandeling en een echtscheidingsbemiddelaar te hebben, hier moet je alles kennen."

Ook de tweede lijn (preventie) kent zijn problemen, hoewel dit luik zowel in het CBJ van Ieper en van Veurne goed uitgebouwd is. Maar Ieper zit dan met haar preventieluik in het vaarwater van het Algemeen Welzijnswerk. Zij vinden dat het CBJ zich specifiek moet toespitsten op POS, preventie zou te breed zijn. Er is voor beide comités in de Westhoek geen duidelijke taakafbakening.

Het CBJ van Veurne merkt op dat doorverwijzing naar gespecialiseerde diensten (die zich buiten de Westhoek bevinden) moeilijk is. Jongeren zijn aangewezen op het openbaar vervoer en de afstand is ook een remmende factor.

"Een minderjarige met een drugprobleem moet je nu verwijzen naar Brugge. Dat gaat niet, dat is te ver! Je moet zorgen voor vervoer, anders geraakt dat kind niet meer thuis."

Ook bij andere diensten in de Westhoek (vb. OCMW's) komt dit probleem vaak voor.

Onderbezetting van de diensten

Enkel het CBJ Veurne-Diksmuide heeft hiermee te maken.

De permanentiedag in Diksmuide wordt onregelmatig ingevuld wegens het personeelstekort. Dit personeelstekort heeft nog gevolgen: een aantal huisbezoeken komt in het gedrang en er is geen tijd voor nieuwe situaties.

"En je moet ermee rekening houden, die bereikbaarheidsproblemen voor de jongeren zijn reëel."

Ook in de studie 'Bijzondere jeugdbijstand in Vlaanderen' (Prov. West-Vlaanderen, 1990 : 53, 59) komt de personeelsbeperking in de CBJ's naar voren.

De case-load weegt te zwaar tegenover de mogelijkheden die de dienst ter beschikking heeft om aan de vraag tegemoet te komen. Dit probleem hangt samen met het eerste probleem, nl. het grotendeels ontbreken van de eerste lijn waardoor het CBJ als eerste en enige aanmeldpunt wordt benut.

e. Besluit

De meeste jongeren zijn vervoerafankelijk, maar in Veurne/Diksmuide is dit problematischer dan in regio Ieper gezien het openbaar vervoer er minder uitgebouwd is. De bereikbaarheidsproblemen zouden bij de CBJ's kleiner zijn dan bij de jeugddiensten, wat wellicht te wijten is aan de huisbezoeken.

De jongeren worden over heel de Westhoek bereikt, maar in de kuststreek is er een concentratie waar te nemen.

Het ontbreken van de eerste lijn in de Westhoek brengt met zich mee dat de comité's als eerste aanmeldpunt fungeren, waardoor de comité's zeer polyvalente diensten moeten zijn die niet enkel problematische opvoedingssituaties behandelen. Dit probleem wordt nog versterkt door de onderbezetting qua personeel.

Bovendien is er slechts een beperkte doorverwijzing mogelijk, door:

- a) het ontbreken van gespecialiseerde dienstverlening in de Westhoek***
- b) de doelgroep zelf die over beperkte verplaatsingsmogelijkheden beschikt.***

Een geïntegreerd jeugd beleid, waar samengewerkt wordt met andere actoren in het veld, kan hier een oplossing bieden, ook naar taakafbakening van de CBJ's.

3. Het leerlingenvervoer in de Westhoek

a. Inleiding en werkwijze

Ter verkenning van de problematiek werden twee bevoorrechte getuigen bevestigd:

- Frans Laridon, directeur leerlingenvervoer, Departement Onderwijs, afdeling West-Vlaanderen; 14/03/97
- Viviane Druant, Inspectrice regio Ieper, Poperinge, Heuvelland en Mesen; 27/03/97.

Op verzoek van de deze beide personen werd het gesprek niet op band geregistreerd.

b. De aangeboden dienstverlening

Het wettelijk kader

Vlaanderen kent voor het leerlingenvervoer een heel specifieke situatie: het leerlingenvervoer is gescheiden van al de rest wat met openbaar vervoer te maken heeft.

Deze situatie is verschillend van Wallonië waar geen discriminatie tussen de verschillende netten is. Ze is ook verschillend van Frankrijk waar het leerlingenvervoer geïntegreerd is in het collectief vervoer.

De wet van 15 juli 1983 houdende de oprichting van de Nationale Dienst voor Leerlingenvervoer zegt nochtans duidelijk: "...regelt het vervoer van leerlingen naar de dichtstbijgelegen niet-confessionele, confessionele of pluralistische school voor zover er geen passend openbaar vervoer bestaat."

In de praktijk wordt deze wet in Vlaanderen niet zo toegepast: er wordt enkel vervoer voor het gemeenschaps- of rijksonderwijs georganiseerd.

De uitvoering van de wet van 1970 houdende het recht op gratis vervoer voor de leerlingen van het bijzonder onderwijs, is over het algemeen wel netoverschrijdend.

Leerlingen die gebruik maken van dit vervoer betalen het volgende tarief:

- Basisonderwijs: binnen 4 km → leerlingenvervoer gratis
- Lager secundair: binnen 12 km → tarief van de Lijn
- Hoger secundair: binnen 20 km → tarief van de Lijn

De situatie in de Westhoek

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen het openbaar en het privé-initiatief.

Openbaar initiatief:

Voor de overheid is de organisatie van het leerlingenvervoer een grote verliespost: 300.000.000fr. uitgaven tegenover 3.000.000fr. inkomsten.

Gezien de uitgestrektheid van de Westhoek, is de organisatie van leerlingenvervoer zeker niet kostendekkend. Ruw geschat moet per km die wordt afgelegd, 50 fr. gerekend worden dat de staat er aan toe steekt.

Het mes snijdt echter aan twee kanten: de leerlingen betalen voor één schooljaar al gauw 6.000 à 7.000 frank.

Privé-initiatief:

Leerlingenvervoer kan ook op initiatief van de school worden georganiseerd. Het gaat hier dan voornamelijk over het vrij onderwijs. Tot voor een paar jaar moest 5% van de omzet aan de Lijn worden overgedragen. Die regeling is nu afgeschaft.

Een overzicht van de bussen⁴⁶ :

	Gemeenschaps	Vrij	Gemeente
Alveringem	1		1
Diksmuide	17 (Geïntegreerd over de drie netten).		
Heuvelland	1	2	
Ieper	1		
Komen	1		
Koekelare		2	
Kortemark		1 secundair	
Langemark	1		
Merkem		1	
Mesen		1	
Oostvleteren		1	
Poelkapelle		1	
Poperinge	3	1	
Proven	4		
Veurne	2	2 secundair	
Vlamertinge	2	1	
Vleteren	1	1	
Werken		1	
Wervik	2	1	
Woesten		1	
Wulpen			1
Wulvergem		1 kleuter	
Zarren			1
Zonnebeke	1		1
Zillebeke	2		

Voor Diksmuide volgt een woordje uitleg : er is een contract tussen de Vlaamse Gemeenschap en verschillende bussenfirma's. Oorspronkelijk stonden daar 18 bussen in voor het leerlingenvervoer. De bus die in samenwerking met de Lijn was ingelegd, werd afgeschaft. Integratie met de Lijn lukt blijkbaar niet.

Diksmuide heeft een slagersschool (wat uniek is voor de streek), vandaar het uitgebreid leerlingenvervoer in die regio. De organisatie van het leerlingenvervoer hangt af van lokale factoren : zo heeft Poperinge een unieke land- en tuinbouwschool en is er in Veurne geen goede verstandhouding met het vrij onderwijs.

De organisatie van het leerlingenvervoer in Diksmuide is wel het schoolvoorbeeld van de integratie tussen de verschillende schoolnetten. De bussen rijden tot Lo-Reninge, Oostvleteren, Pervijze, Lampernisse...

Dit is de lijst van alles wat geregistreerd is. Over prijzen is officieel niets bekend.

c. Probleemvelden

De programmatiewet legt een minimum leerlingenaantal op opdat de school zou mogen blijven bestaan⁴⁷. Het gevolg voor het leerlingenvervoer is dat men nog grotere afstanden gaat afleggen opdat men zijn leerlingen-

⁴⁷ Dit geldt eveneens voor het kunst- en muziekonderwijs.

Het gevolg is dat er een concurrentie ontstaat (naar recrutering van leerlingen) tussen de gemeenschapsscholen en het vrij onderwijs. Maar ook vanuit de scholen van Kortrijk en Roeselare dringt men door tot in de Westhoek (zowel openbaar als privé-initiatief).

Of er leerlingenvervoer georganiseerd wordt in het vrij onderwijs, hangt af van de goodwill van de school. Het organiseren ervan is een zeer dure zaak waardoor de scholen bv. kaartingen gaan organiseren om gedeeltelijk het verlies te dekken. Hier is duidelijk sprake van oneerlijke concurrentie ten nadele van het vrij onderwijs. Het gemeenschapsonderwijs kan veel verder rijden. Het vrij onderwijs heeft een veel kleiner recruitersgebied.

Voor de regio Westhoek spreekt het gemeenschapsonderwijs onderling af. Voor het vrij onderwijs gebeurt dit in veel mindere mate, waardoor overlappingsen ontstaan, niet alleen tussen het gemeenschaps- en het vrij onderwijs, maar ook tussen vrije scholen onderling.

De netoverschrijdende integratie van het leerlingenvervoer is nochtans wettelijk geregeld, maar de realiteit is anders!⁴⁸

d. Besluit

In principe kan om het even welk kind in de Westhoek bij het gemeenschapsonderwijs terecht. Voor het vrij onderwijs wordt er niets vanuit de overheid georganiseerd, hoewel de wet het anders zegt. Diksmuide is hierop een uitzondering.

Er is duidelijk sprake van oneerlijke concurrentie ten nadele van het vrij onderwijs, dat bijgevolg een kleiner recruitersgebied heeft.

Om de vrije keuze te garanderen van elke vervoersafbankelijke jongere, zou de netoverschrijdende integratie van het leerlingenvervoer ook in de praktijk moeten bestaan, en niet enkel wettelijk geregeld zijn.

⁴⁸ Paradoxaal genoeg zijn de schoolbussen er precies gekomen naar aanleiding van de schoolstrijd.

4. Het kunst- en muziekonderwijs

Kunstacademies (KAART 13a)

De kunstacademies van Ieper en Poperinge hanteren een gedecentraliseerde aanpak en hebben filialen in vrij veel deelgemeenten.

Voor Ieper zijn dit: Boezinge, Brielen, Dikkebus, Elverdinge, Kemmel, Vlamertinge en Zillebeke. Voor Poperinge zijn er filialen in Krombeke, Loker, Proven, Roesbrugge, Watou en Westouter. Daarnaast is er een samenwerkingsverband met de kunstacademie van Koksijde voor de groene driehoek Alveringem, Lo-Reninge en Vleteren. Koksijde heeft een filiaal in Hoogstade (Alveringem) en Poperinge heeft er één in Noordschote (Lo-Reninge). Poperinge heeft daarnaast nog een filiaal in Diksmuide.

De motieven om deze filialen uit te bouwen zijn vrij beperkt: het gaat voornamelijk over het bereikbaar maken van de landbouwgemeenten, maar ook moeten de academies genoeg kinderen kunnen werven om te overleven.

In de volgende gemeenten is er geen enkele (kunst-)voorziening: Langemark, Zonnebeke, Houthulst, Koekelare, Kortemark en Nieuwpoort.

Enkel in vier stedelijke centra is de opleiding tot de hogere graad voorzien, in de filialen wordt meestal enkel de lagere graad aangeboden.

Als besluit kan worden gesteld dat het oostelijk deel van de Westhoek niet voorzien is van kunstacademies. De leemte in de groene Driehoek wordt opgevuld door een intergemeentelijk samenwerkingsinitiatief van Poperinge en Koksijde.

Muziekacademies (KAART 13b)

Ook hier is het aantal filialen vanuit Ieper vrij groot, hoewel het andere deelgemeenten betreft: Boezinge, Elverdinge, Vlamertinge, Zillebeke en daarnaast Beselare, Langemark en Zonnebeke.

Poperinge heeft afdelingen in Proven, Reningelst en Roesbrugge. Veurne heeft filialen in De Panne, Koksijde (+Oostduinkerke) en Nieuwpoort. Diksmuide tot slot heeft een filiaal in Keiem en in Houthulst.

In de volgende gemeenten is geen enkele openbare (muziek)voorziening: Alveringem, Lo-Reninge, Vleteren, Heuvelland en Koekelare. Nochtans zou de academie van Ieper een filiaal willen oprichten in Heuvelland, maar dat wordt nu onmogelijk gemaakt door het decreet van 1990.

In tegenstelling tot de kunstacademies, is het aanbod in de filialen ruimer: in de helft van alle gevallen is het uitgebreid tot de middelbare graad, en in een aantal gevallen zelfs tot en met de hogere graad.

Hier kan als besluit worden gesteld dat de witte vlekken zich situeren in de groene Driehoek en in Heuvelland.

Een nieuw decreet op komst

Minister van Onderwijs Luc Van den Bossche heeft een hervorming van het deeltijds kunstonderwijs aangekondigd. Die zien ze met schrik tegemoet. Zo heeft de minister al laten blijken dat hij het inschrijvingsgeld te laag vindt.

Het nieuwe decreet was gepland voor het voorjaar 1998, maar het zal nog later worden.

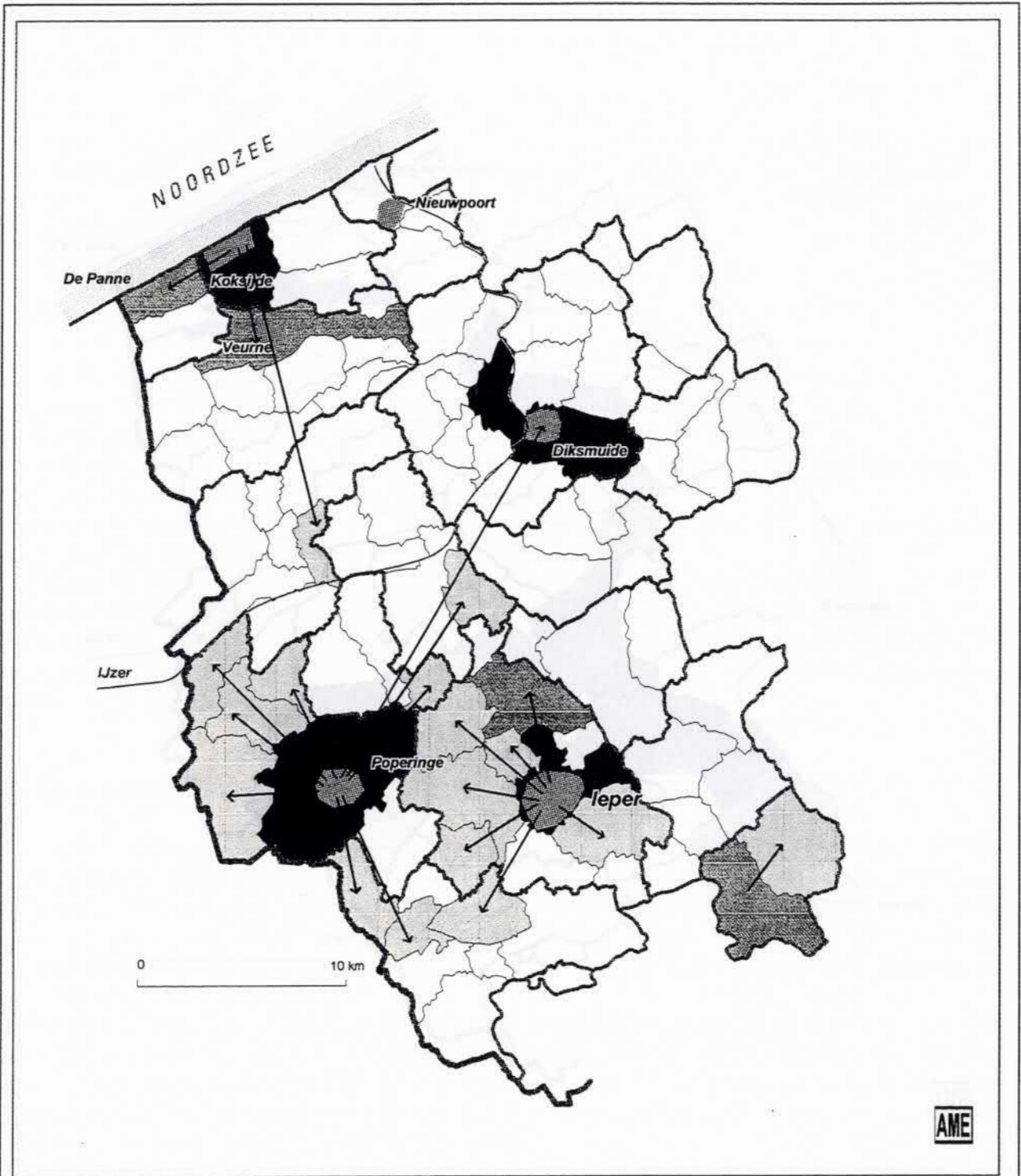
Het huidige decreet dateert van 1990 en had twee prioriteiten:

1. het toegankelijk en bereikbaar maken van het kunstonderwijs voor alle geïnteresseerden ten gevolge van een expansie in het leerlingenaantal.
2. het kunnen aanbieden van gedifferentieerde studiemogelijkheden wat de indeling in verschillende graden tot gevolg had.

De rationalisatienorm die de instandhouding regelt van instellingen en graden, wordt vastgesteld op 150 leerlingen. Haalt men dit aantal niet, dan wordt de afbouwprocedure ingezet, te beginnen bij de hoogste graad.

Normering op maat van landelijke gemeenten is een aanbeveling die niet enkel voor het kunst- en muziekonderwijs geldt (Zie 4.2.3 Beleidsaanbevelingen).

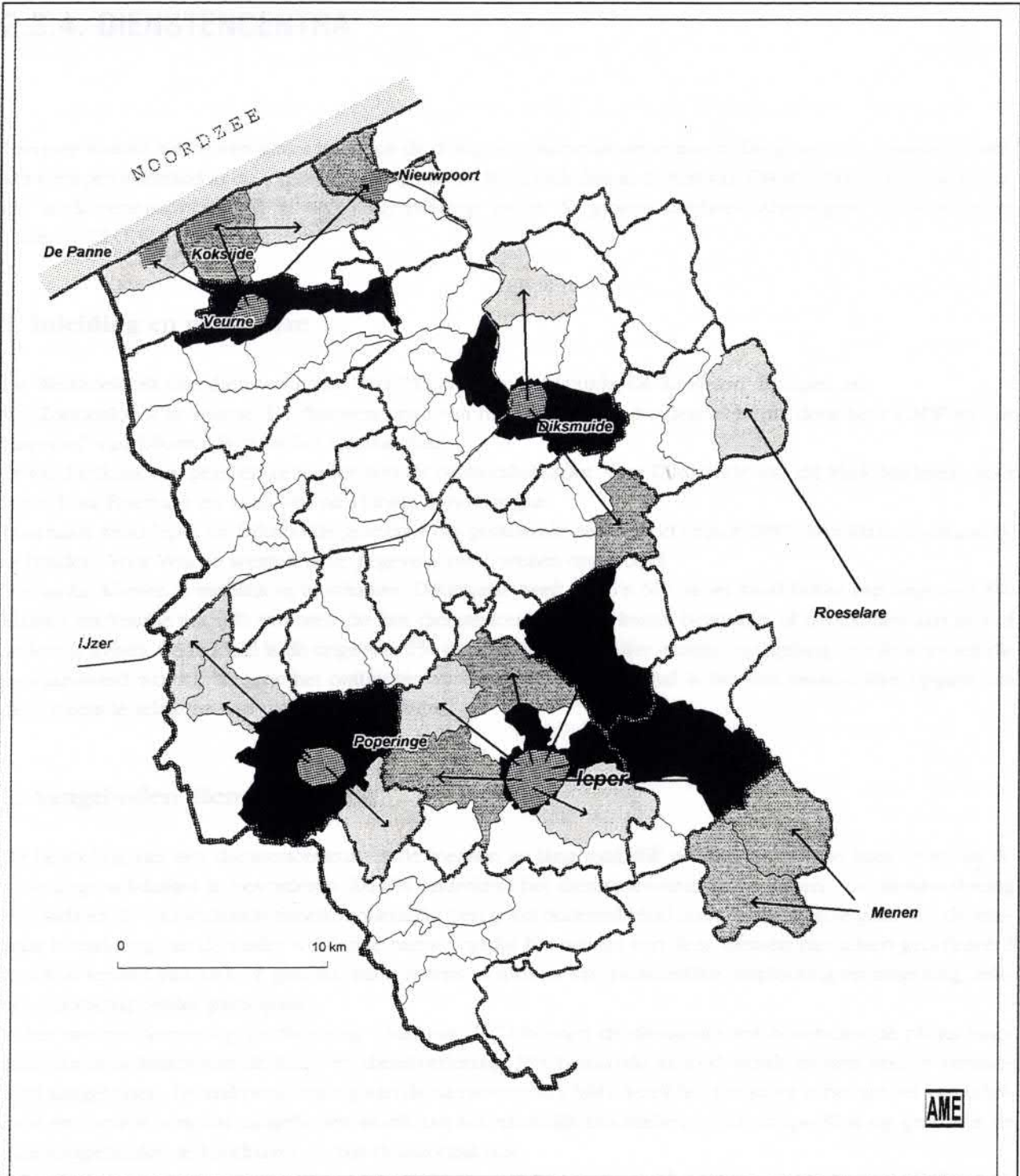
KAART 13a - KUNSTACADEMIES 1997

Kunstacademies 1997

	lagere graad	(16)
	middelbare graad	(4)
	hogere graad	(4)

KAART 13b - MUZIEKACADEMIES 1997

Muziekacademies 1997

- lagere graad (9)
- ▨ middelbare graad (7)
- hogere graad (7)

2.3.4. DIENSTENCENTRA

Hiermee komen we bij een ander deel van de doelgroep, namelijk de senioren. De groep van senioren is sterker vertegenwoordigd in de totale bevolking van de Westhoek dan in de rest van (West)-Vlaanderen. Ze is relatief sterk vertegenwoordigd in de kustgemeenten en in de groene driehoek Alveringem, Lo-Reninge en Vleteren. (S.O.W., 1996 : 11).

1. Inleiding en werkwijze

De Westhoek telt drie dienstencentra: 'Het Patershol' te Diksmuide, 'De Kersecorff' in Ieper, en 'De Zonnebloem' in Veurne. De dienstencentra van Ieper en Veurne worden uitgebaat door het OCMW en 'het Patershol' van Diksmuide door het stadsbestuur.

Er werd telkens een gesprek gehouden met de centrumleid(st)er. Voor Diksmuide was dit Mark Madelein, voor Ieper Rosa Boerhave en voor Veurne Hubert Bruynhooghe.

Daarnaast werd Ieper en Diksmuide gevraagd om gedurende een maand (maart 1997) hun klantenbestand bij te houden. Voor Veurne werden deze gegevens twee weken opgevolgd.

Het aantal klanten is moeilijk in te schatten. Diksmuide heeft er zo'n 500, Ieper heeft fiches van ongeveer 350 klanten en Veurne telt 620 senioren die het dienstencentrum regelmatig bezoeken of deelnemen aan één of andere activiteit. Gemiddeld is dit ongeveer 150 per dag (maar dit cijfer varieert naargelang van de activiteit die georganiseerd wordt). Wegens het ontbreken van een standaardmaatstaf is het een onmogelijke opgave om deze cijfers te relateren aan de bevolkingscijfers.

2. Aangeboden dienstverlening

De bedoeling van een dienstencentrum is de mensen zo lang mogelijk zelfstandig thuis te laten leven en de onderlinge solidariteit te bevorderen. Daarin onderkent het dienstencentrum twee luiken : de dienstverlening enerzijds en de socioculturele functie anderzijds. Een goed ouderenbeleid dient immers uit te gaan van de integrale benadering van de ouder wordende mens, waarbij het welzijn van deze mensen niet alleen gedefinieerd wordt in termen van ziek of gezond, maar tevens in termen van persoonlijke ontplooiing en zingeving, relaties, maatschappelijke participatie...

In het nieuwe decreet op de thuiszorg (Martens,1997) kunnen de dienstencentra bovendien de plaats innemen van coördinator van de hulp- en dienstverlening. Het bestaande aanbod wordt immers veel te versnipperd aangeboden. De taakomschrijving van de dienstencentra blijft dezelfde : thuiszorg is het geheel van informele en formele zorg dat aangeboden wordt aan het natuurlijk thuismilieu én dat er specifiek op gericht is de thuiszorggebruiker te handhaven in zijn thuiszorgsituatie.

De leeftijdsgrens voor bezoek aan een dienstencentrum is bij wet bepaald op 60 jaar, maar in de praktijk wordt de grens van 55 jaar gehanteerd.

Een opmerking vooraf: de registratie van de klanten is (nog) niet bij wet verplicht, vandaar dat de cijfers niet exact zijn. Het gaat steeds om ramingen van de centrumleid(st)er. Met het nieuwe decreet dat nu in de maak is, zal daar verandering in komen.

2.1 Dienstverlening

De dienstverlening gaat van het aanbieden van een warme maaltijd, haarverzorging, de mogelijkheid tot het nemen van een bad of douche, pedicure/manicure, een wassalon tot info en sociaal advies (o.m. rechtshulp en administratieve hulp) en in één enkel geval een poetsdienst.

Enkel die zaken die een tegemoetkoming aan de vervoersafhankelijke bevolking zijn, worden hier verder besproken.

Naast de klassieke restaurantfunctie van elk dienstencentrum, worden ook maaltijden aan huis bedeed:

Tabel 18 : Overzicht maaltijden dienstencentra

	Prijs	Aantal klanten ⁴⁹	Dieetmaaltijd	Aan huis bedeed
Diksmuide	170 Bf	20 à 25	Niet voorzien	Dagelijks 150
Ieper	Volgens inkomen 105 - 278 Bf	6 à 7	Mogelijk	Dagelijks 69
Veurne	180 - 200 Bf	35	Mogelijk	Via traiteur-dienst, dagelijks 16

De prijzen voor de maaltijden die aan huis worden bedeed, liggen gemiddeld wat lager, maar worden volgens hetzelfde principe berekend als voor de maaltijden in het dienstencentrum. Voor Ieper worden de maaltijden bereid in een rusthuis, Diksmuide bereidt de maaltijden zelf en Veurne werkt met een traiteurdienst. Deze traiteur voorziet enkel gezinnen in het centrum, voor de randgemeenten worden maaltijden ten huize gebracht door 'kookgezinnen'⁵⁰. Momenteel is hiervoor echter geen behoefte naar.

Veurne voorziet zeven dagen op zeven warme maaltijdbedeling, Diksmuide zes dagen op zeven en Ieper vijf dagen op zeven met de mogelijkheid tot diepvriesmaaltijden voor het weekend.

Voor Ieper bestaat eveneens de mogelijkheid om diepgekoelde maaltijden af te halen (prijs tussen 95 en 135 Bf). Eén van de redenen waarom de warme maaltijden van Ieper zo weinig succes kennen, ligt volgens de centrumleidster aan het feit dat de bijdragen inkomensgebonden zijn.

Vroeger werden in Veurne ook diepvriesmaaltijden thuis bedeed (140 Bf). Er zijn nog twee koppels die van deze dienst gebruikmaken.

Het restaurant van Veurne kent meer succes in de zomer omdat de verplaatsing voor de senioren dan een stuk gemakkelijker is.

Het dienstencentrum van Diksmuide heeft al gedacht aan een mobiele pedicure, maar dit gebeurt al tamelijk veel door andere, private dienstverleners. Veurne wijt het lage aantal klanten hieraan.

Info en sociaal advies

De drie dienstencentra hechten allen veel belang aan dit luik van de dienstverlening. Het kan hier gaan om rechtshulp, administratieve hulp, informatie over sociaal telefoontarief, pensioenen, gezins- en bejaardenhulp, gemeentelijke thuiszorgtoelage enz.

Doorverwijzen naar bevoegde instanties behoort duidelijk tot de taak van de dienstencentra. Het dienstencentrum zou daar kunnen een draaischijf in worden.

De 'dienst wegwijs'⁵¹ van het dienstencentrum van Diksmuide had een duidelijke informatiefunctie, maar de hoofdklemtoon lag op doorverwijzen.

⁴⁹ Raming van het gemiddeld aantal klanten per dag door de centrumleid(st)er

⁵⁰ Een kookgezin bestaat uit vrijwilligsters (bv. buurvrouw) die tegen betaling één of een paar porties méér klaarmaakt voor iemand die erom vraagt. De centrumleider merkte wel op dat dit systeem niet echt goed werkt.

⁵¹ De dienst wegwijs draaide volledig op vrijwilligers, maar is nu afgebouwd wegens te weinig vraag.

Daarnaast is de luisterfunctie een element dat de drie centrumleiders beklemtonen. Daardoor worden problemen getraceerd en nemen de dienstcentra een signaalfunctie op zich.

"Mensen komen naar hier voor een activiteit of om te eten en daardoor zien we dat er problemen zijn. Daarvoor proberen we dan een oplossing te zoeken."

Ieper is het enige dienstencentrum dat over een poetsdienst beschikt. De poetsvrouw mag bovendien boodschappen doen. Diensten voor gezins- en bejaardenhulp verwijzen ook door naar het diensten-centrum, in afwachting van hulp door een erkende dienst. De poetsdienst van het dienstencentrum heeft geen wachtlijst, en poetst gemiddeld 29 uur/ week bij vijftien alleenstaanden en drie gezinnen²².

2.2. Ontmoetings-, ontspannings- en vormingsactiviteiten

Door in het dienstencentrum ontmoetings- en ontspanningsmogelijkheden aan te bieden krijgen de bezoekers de gelegenheid vrienden te ontmoeten en deel te nemen aan allerhande (vormings)- activiteiten.

"De fout die intellectuelen begaan in hun bureel is te denken dat dat daar allemaal slimme mensen zijn die uit zijn op vorming. Mensen zijn uit op ontmoeting en ontspanning, ze willen brood en spelen! Vandaar die vogelpik-club, of de geitenbond."

In elk dienstencentrum is er om te beginnen een cafetaria, waar consumptie niet verplicht is. Naast de activiteiten die het hele jaar door lopen, worden overal regelmatig vormingscursussen georganiseerd. Voor elke activiteit wordt betaald, maar er wordt gepoogd om de prijzen democratisch te houden.

Een greep uit het aanbod:

Diksmuide:	Petanque, biljart, kaarten, feestjes.... Tekenen en schilderen, naailessen, kantslossen, taallessen, computerlessen... Turnen, yoga, seniorrobics...
Ieper:	Scrabble, trou madame, clubkaarting, whistkaarting, biljart, feesten ... Snit en naad, kantatelier, patchwork en quilt, sjabloneren, computerles, bibliotheek met groot-letter-boeken, zangkoor, tentoonstelling... Yoga, heilsgymnastiek...
Veurne:	Clubkaarting, petanque, biljart, schaakclub, scrabble, liedertafel... Hobbycursussen, schilderen op zijde, cursus sprookjes vertellen, kruidenkennis... Fitness, seniorenturnclub, seniorendansclub, yoga, fietsclub...

Voor de meeste clubs wordt het principe gehanteerd dat de senioren zelf instaan voor het bestuur en voor het beheer van de kas.

Voor het organiseren van de cursussen wordt in Ieper een beroep gedaan op vrijwillig(st)ers. Ook Diksmuide werkt veel met vrijwilligers. Veurne werkt samen met Maatschappij-integratie, een organisatie die doet aan volwassenvorming. Ook Ieper en Diksmuide werkt samen met de vzw Senioreneducatie.

Voor elke vorm van dienstverlening of activiteit wordt er betaald.

"Wij zijn geen bond van gepensioneerden. Voor wat hoort wat."

²² Deze cijfers gelden voor 1996.

3. De klanten

Om zicht te krijgen op het klantenbestand, werden de gegevens van de bezoekers aan het dienstencentrum gedurende 14 dagen of een maand bijgehouden aan de hand van een vragenlijstje. Voor Veurne gaat het om een totaal van 355 senioren, voor Diksmuide 369 en voor Ieper 314.

Het profiel van de klanten kan zowel vanuit een demografische als vanuit een territoriale invalshoek worden bekeken.

3.1. Demografisch

De wettelijke leeftijdsgrens ligt op 60 jaar. Diksmuide en Veurne leggen de grens op 50/55-plus. Veurne kijkt strikt toe op de naleving van de 55-plusgrens. Dit gebeurt onder meer omwille van de concurrentie met bv. de plaatselijke kappers. Ieper hanteert daarentegen geen strikte scheiding:

"Er is hier een gehandicapt meisje van 25 die haar was komt doen, ik zie niet in waarom zij dat niet zou mogen doen."

Voor Diksmuide is de leeftijd bekend van iets minder dan de helft van de senioren, de gegevens slaan dus op deze 47,2%.

Tabel 19: Leeftijdverdeling bezoekers dienstencentra

	-54 jaar	55-59	60-72	73-83	83+	TOTAAL
Diksmuide	18,4%	19%	44,3%	17,8%	0,6%	100 ⁵⁵
Ieper	8%	4,2%	38,8%	37%	12%	100
Veurne	6%	14%	42%	33%	5%	100
GEMIDDELD	10,8%	12,4%	41,7%	29,2%	5,9%	100

Bron : eigen onderzoek

Ruim een vijfde (23,2%) van de bezoekers aan het dienstencentrum halen de wettelijke leeftijdsgrens niet. De grootste groep senioren bevinden zich in de categorie 60-72.

In Ieper zijn de klanten vooral hoogbejaarden omdat ze al twintig jaar naar het dienstencentrum komen. Daar worden nu problemen ondervonden om jongere mensen te recruter.

"Na twintig jaar is ons cliënteel al twintig jaar ouder. Mensen die toen bijvoorbeeld 65 waren, zijn nu 85 geworden."

Er is een verschil tussen de leeftijd van de cliënten die een beroep doen op de dienstverlening en de senioren die deelnemen aan de vormingsactiviteiten. Voor de vormings- en ontspanningsactiviteiten is het publiek tien à vijftien jaar jonger dan voor de dienstverlening. Dit blijkt in de drie dienstencentra het geval te zijn. Waar de gemiddelde leeftijd voor de vormings- en ontspanningsactiviteiten ongeveer zestig jaar is, is dit voor de dienstverlening ongeveer zeventig jaar.

⁵⁵ Van de overige 52,8% is de leeftijd niet bekend. De gegevens slaan slechts op 174 senioren.

Wat het geslacht betreft: van het totaal aantal bezoekers van Diksmuide is 60,2% vrouw, voor Ieper is dit 60,8% en voor Veurne 56%. Gerelateerd aan de bevolkingscijfers, betekent dit dat er voor Diksmuide en voor Ieper een lichte oververtegenwoordiging van vrouwen is. In 1996 is het aandeel vrouwen voor Ieper 54,6% (tegenover 60,8%) en voor Diksmuide 52,6% (tegenover 60,2%). Voor Veurne is dit 55% (tegenover 56%).

Voor de vormings- en ontspanningsactiviteiten blijkt overal een duidelijk overwicht (tot 3/4 van de deelnemers) van de dames. Voor bepaalde activiteiten bestaat er een uitzondering: voor de computerlessen, biljart en het kaarten zijn er meer mannen te bewegen.

Naar de dienstverlening toe is de verdeling naar geslacht ongeveer gelijk, behalve voor de pedicure waarop meer vrouwen een beroep op doen.

De centrumleiders van Veurne en Ieper merkten op dat het wel steeds dezelfde mensen zijn die terugkomen en zich inschrijven voor bepaalde cursussen.

Wat de evolutie betreft: zowel voor Diksmuide als voor Veurne stijgt het aantal senioren. Er worden echter problemen gesignaleerd naar herkenbaarheid, maar het beeld van het dienstencentrum is wel positief. Veurne bereikt meer dan 1/3 van de Veurnse senioren.

Het dienstencentrum van Ieper ziet zijn cliënteel slinken.

"Voor de cursus snit en naad, dat zal nu het laatste jaar zijn. Wat wil je, overal kan je goedkope kleren kopen en hier in Ieper heb je dan nog BTK-regio²⁴. Dan kan ik moeilijk 3.000 frank voor een cursus vragen."

De voornaamste reden heeft te maken met de leeftijdsstructuur van publiek dat naar 'de Kersecorf' komt. Er worden pogingen gedaan om jongere senioren te recrutereren, maar dit wil niet altijd lukken²⁵:

"Ze komen heel traag naar het dienstencentrum omdat het van het OCMW is."

3.2. Territoriaal (KAART 14)

Voor **Ieper** is het werkgebied gesitueerd in een straal van 500m. Het dienstencentrum is niet gefocust op de deelgemeenten, maar voor de recrutering van sommige activiteiten wordt een beroep gedaan op verder gelegen gemeenten zoals Veurne, Geluveld, Poperinge,... Slechts 9,2% van de senioren is afkomstig van buiten Ieper-centrum. De actieradius van het dienstencentrum is dus beperkt.

Veurne trekt voor sommige activiteiten mensen aan uit De Panne, Koksijde, Oostduinkerke, Alveringem, Izenberge... 65% van de klanten komt uit het centrum van Veurne. De meerderheid van de overige 35% is afkomstig van de kuststreek (23%). Dit laatste heeft twee verklaringen: demografisch (hoge concentratie senioren in de kustbevolking) en de ligging van Veurne (dicht bij de kust).

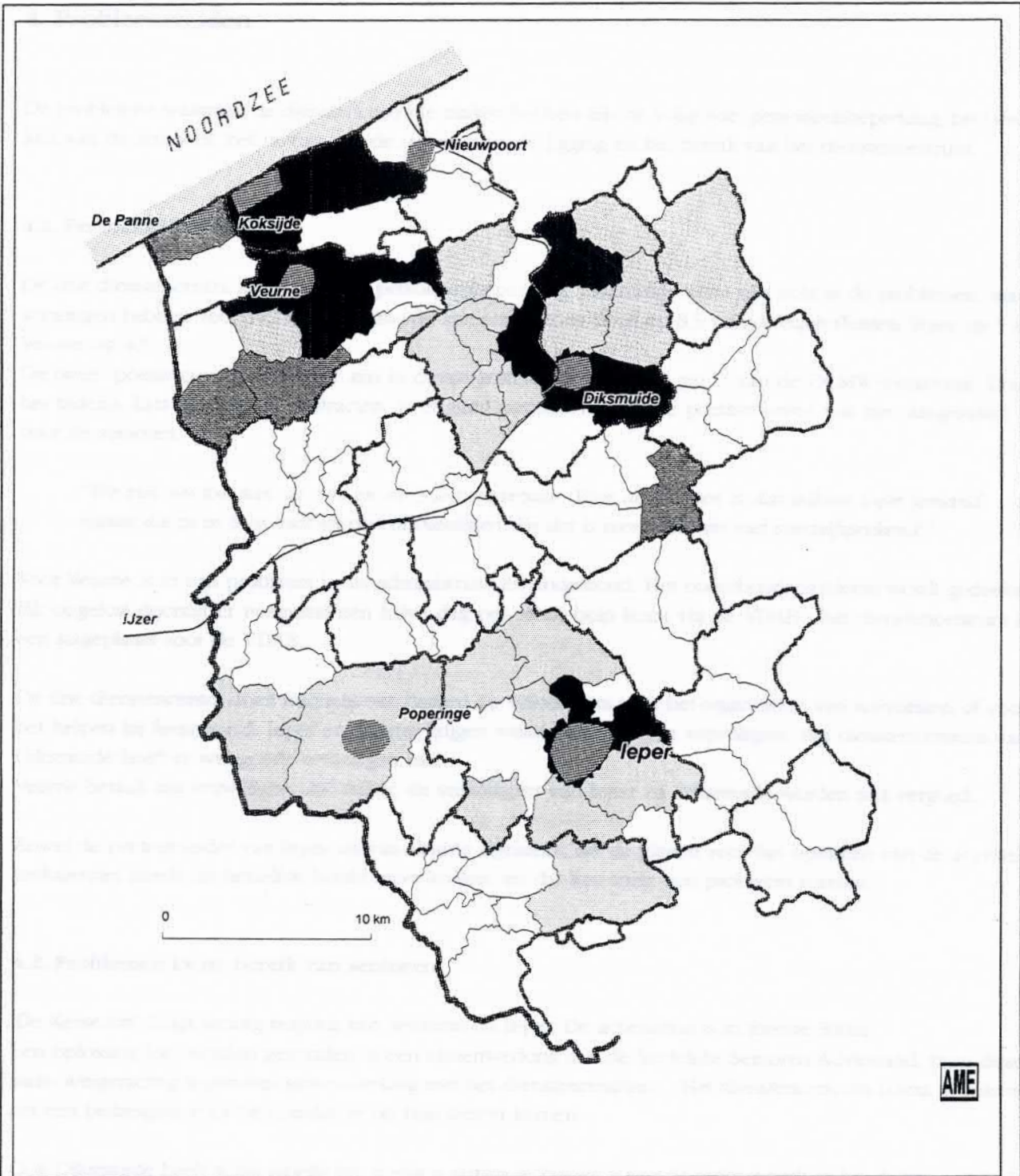
Voor **Diksmuide** is de actieradius het breedst: daar komt slechts 45% uit Diksmuide zelf. De deelgemeenten nemen het grootste stuk voor hun rekening, maar het dienstencentrum trekt ook mensen aan uit Koekelare, Handzame, Houthulst, Klerken, Lo,...

In het algemeen kan worden gesteld dat hoe dichter men bij het centrum woont, hoe frequenter het bezoek is. Het publiek van het dienstencentrum bestaat meestal uit de bewoners van de centrumgemeente plus de omliggende deelgemeenten. De geografische reikwijdte is wel ruimer dan de gemeente zelf.

²⁴ Zie 2.3.1. OCMW's.

²⁵ De problemen om senioren te recrutereren, komen in deel 3 van dit hoofdstuk aan bod.

KAART 14 - AANTAL KLANTEN VAN DIENSTENCENTRA 1997

Aantal klanten van dienstencentra 1997

□	1 - 5	(15)
▒	6 - 10	(6)
▓	11 - 15	(4)
■	16 - 20	(3)
■	> 20	(4)

4. Probleemvelden

De problemen waarmee de dienstencentra te maken hebben zijn de volgende: personeelsbeperking, het bereik van de senioren, het niveau van de senioren en de ligging en het bereik van het dienstencentrum.

4.1. Personeelsbeperking

De drie dienstencentra zitten met een personeelsbeperking. Diksmuide komt niet echt in de problemen, maar sommigen hebben veel overuren. Diksmuide kan een beroep doen op 8,5 voltijds equivalenten, Ieper op 3 en Veurne op 4,5.

De twee poetsvrouwen van Ieper zijn in dienst gesteld via artikel 60 par. 7 van de OCMW-wetgeving. Door het tijdelijk karakter van de contracten, is er geen permanentie bij de poetsvrouwen wat niet aangenaam is voor de senioren.

"We zijn nu toe aan de 34e en de 35e poetsvrouw. Voor de klanten is dat telkens weer iemand nieuw die ze in hun huis moeten binnenlaten. En dat is voor senioren niet vanzelfsprekend."

Voor Veurne is er een probleem i.v.m. administratie en onderhoud. Het onderhoudsprobleem wordt gedeeltelijk opgelost doordat er tweemaal een halve dag per week hulp komt via de VDAB : het dienstencentrum is een stageplaats voor de VDAB.

De drie dienstencentra doen frequent een beroep op vrijwilligers voor het organiseren van activiteiten, of voor het helpen bij feestjes e.d. Ieper en Veurne krijgen weinig respons van vrijwilligers, het dienstencentrum van Diksmuide heeft er wel goede ervaringen mee.

Veurne betaalt zijn vrijwilligers 200 fr/uur, de vrijwilligers van Ieper en Diksmuide worden niet vergoed.

Zowel de centrumleider van Ieper als van Veurne signaleert dat de ideeën voor het opstellen van de activiteitenkalender steeds uit hetzelfde hoofd moet komen, en dat kan soms een probleem vormen.

4.2. Problemen i.v.m. bereik van senioren

'De Kersecorff' krijgt weinig respons van senioren uit Ieper. De actieradius is in theorie 500m.

Een oplossing kan worden gevonden in een samenwerking met de Stedelijke Senioren Adviesraad, maar deze staan weigerachtig tegenover samenwerking met het dienstencentrum . Het dienstencentrum vormt in zekere zin een bedreiging voor hen omdat ze op hun terrein komen.

Ook Diksmuide heeft soms moeite om mensen samen te krijgen. Over de reden wordt in het duister getast. Is er een overaanbod? Geen behoefte? Het is ook een feit dat slechts een deel van de senioren geïnteresseerd zijn in de activiteiten die het dienstencentrum organiseert.

Wellicht kan een deel van de verklaring worden gevonden bij het geringe potentieel publiek is, dat dan nog voornamelijk uit vrouwen bestaat. Decentralisatie is dan ook een onmogelijke beleidsoptie.

"Het is een dunne bevolking. In een straal van 1 km vat ik heel het centrum van Diksmuide. In een straal van 10 km vat ik heel groot Diksmuide. En ik heb daar 3.000 senioren. In Kortrijk of in Leuven of in Gent hebben ze in een straal van 500m 3.000 senioren."

Bij de drie centra worden moelijkheden ondervonden om de senioren te informeren over de verschillende activiteiten. Vooral naar hoogbejaarden zijn er communicatiemoelijkheden. Teletekst kennen ze bijvoorbeeld niet. Folders, berichtjes in de streekkrant en het rondsturen van een activiteitenkalender blijken niet voldoende te zijn:

"De mensen lezen dat niet, of ze kunnen niet meer goed lezen: het kost hen te veel moeite. Het infobord bv.: de mensen gaan daar niet op kijken, je moet hen dat persoonlijk zeggen. Maar dat is nog 't grootste probleem niet, 't is nog erger voor de mensen die thuis zijn. In de toekomst zal dat geen probleem meer zijn : we gaan mekaar kunnen zien via de telefoon."

KBG ers innhaken

Ieper en Veurne zijn er van overtuigd dat in de toekomst méér gebruik zal moeten worden gemaakt van de moderne communicatiemedia zoals teletekst of de regionale televisie.

De beste reclame blijkt echter nog steeds de mond-tot-mondreclame te zijn.

*Via Facebook
andere leden
Project Piet*

4.3. Interessesferen van de senioren

Bij het aanbieden van de activiteiten moet steeds rekening worden gehouden met het niveau van de mensen. Het publiek bestaat uit middenstanders, landbouwers, arbeiders en lagere bedienden.

"Ik wil daar niet pejoratief over doen, maar zeer realistisch: iets met klassieke muziek, dat moeten wij hier niet doen. 'k Heb zo al moeite om 15 mensen samen te krijgen."

"Dat is iets dat gegroeid is van vroeger: de mensen werken hele dagen, de zondag gaan ze naar de mis en dan gingen ze kaarten en biljarten. Wat interesseert hen een cursus sprookjes vertellen of een cursus Spaans!"

Voor Ieper vormt de ligging van het dienstencentrum een reëel probleem. Er is veel leegstand in de straat, een rusthuis is weggefallen, en in de straal van 500m (wat de grens van het werkgebied vormt) ligt een grote groene zone. Het gevolg van deze moeilijke ligging is een inkrimping van het potentieel publiek.

Ook Veurne merkt op dat een groot deel van de senioren (die het misschien meer nodig hebben dan klanten die wel naar het dienstencentrum komen) er niet geraakt omwille van de afstand.

4.4. Ligging en bereik van het dienstencentrum

Voor Ieper vormt de ligging van het dienstencentrum een reëel probleem. Er is veel leegstand in de straat, een rusthuis is weggefallen, en in de straal van 500m (wat de grens van het werkgebied vormt) ligt een grote groene zone. Het gevolg van deze moeilijke ligging is een inkrimping van het potentieel publiek.

Ook Veurne merkt op dat een groot deel van de senioren (die het misschien meer nodig hebben dan klanten die wel naar het dienstencentrum komen) er niet geraakt omwille van de afstand.

" We hebben eens enquête gehouden, en 'k geloof dat het 80% was die zei : als ik zou kunnen, dan zou ik ook eens naar het dienstencentrum gaan eten of eens gaan kaarten. Dat wil zeggen dat ze hier niet geraken."

Senioren komen voornamelijk op eigen kracht naar het dienstencentrum. Jongere senioren komen veelal nog met de wagen⁵⁶. Oude senioren die nog in het centrum wonen, komen te voet of met de fiets (zie Bijlage 6) .

⁵⁶ De relatie vervoermiddel - leeftijd ligt als volgt: hoe ouder men is, hoe vaker men te voet gaat. Het fietsgebruik daalt met de leeftijd evenals het autogebruik. Over de relatie met het busgebruik kan niets gezegd worden omwille van de te geringe aantallen.

Tabel 20: Vervoermiddel bezoekers dienstencentra

	Te voet	(brom)fiets	Auto	Bus	Belbus	Andere
Diksmuide	26,5%	10,8%	59,9%	1,6%	0%	1,1%
Ieper	46,8%	13,8%	38,7%	0,9%	0%	0%
Veurne	27%	21,2%	49,6%	1,1%	0,3%	0,8%
GEMIDDELD	33,4%	15,2%	49,4%	1,3%	0,1%	0,6%

Bron : eigen onderzoek

"Ge moogt dat niet marginaliseren, mensen zijn veel mobieler. Ik heb niet de indruk dat vervoer een probleem is."

De auto blijkt het meest gebruikte vervoermiddel, met uitzondering van Ieper. Daar komen de meeste senioren met de fiets of te voet naar toe, wat te maken heeft met de kleinere actieradius (zie kaart 13.)

De bus en de belbus worden weinig gebruikt. Ondanks het feit dat er zich in Veurne een belbushalte aan het dienstencentrum bevindt, wordt er weinig beroep op gedaan. Daarenboven rijdt de belbus aan de ene kant van Veurne, maar niet aan de andere kant. Er wordt wel doorverwezen naar de mindermobielen centrale, maar deze is in Veurne zuilgebonden. Een mini-busje die de mensen ophaalt ten huize zou hier een oplossing kunnen zijn.

"Als je moet komen eten, is 't al minimum 100 frank (heen en terug) voor de belbus plus nog 200 frank voor het eten. Dan zeggen ze: 'k kan even goed mijn plan trekken thuis."

De centrumleid(st)er brengt of haalt zelf ook wel eens iemand op. Senioren spreken bovendien zeer vaak onderling af om naar het dienstencentrum te komen.

De mindermobielen centrale wordt dan ook weinig gebruikt, mede omdat het inkomen moet worden meegeedeeld. Daarenboven is deze in Veurne niet neutraal van inslag (zoals het dienstencentrum wel is), maar zuilgebonden georganiseerd waardoor niet-leden meer moeten betalen.

Voor de mensen die aan huis gebonden of vervoersafhankelijk zijn, wordt in het algemeen weinig gedaan vanuit het dienstencentrum.

Voor Ieper is het zelfs zo dat van zodra senioren aan huis gebonden zijn, ze geen klant meer zijn van het dienstencentrum. Dan gebeurt doorverwijzing naar Familiehulp.

Diksmuide daarentegen maakt er een punt van om contact te blijven houden met cliënten die afhaken.

Naast de reeds zolang bestaande haalfunctie, is men daar aan het werken aan een brengfunctie en dit complementair aan de thuiszorg. De leemten in het bestaande thuiszorgaanbod dienen te worden opgevuld en het dienstencentrum kan waar nodig aan crisisinterventie doen. Het dienstencentrum in Diksmuide wil activerend, sociabiliserend en preventief werken.

"Ik wil éénmaal per jaar iets gaan organiseren voor thuiszitters. We denken daarbij aan een mobiele kaartersclub of eens gaan wandelen."

5. Besluit

Een dienstencentrum is er voor senioren en heeft een tweeledige taak: dienstverlening en een socioculturele functie. De nadruk ligt bij de drie dienstencentra op het tweede luik.

Eén vijfde van de klanten zit onder de wettelijke leeftijdsgrens die vastgelegd is op 60 jaar.

De klanten betreffen dan ook voornamelijk mobiele senioren.

Hoe dichter men bij het centrum woont, hoe frequenter het bezoek. Als we kijken naar de kaart waar de actieradius is uitgetekend, zien we dat het publiek van het dienstencentrum meestal bestaat uit de bewoners van de centrumgemeente plus de omliggende deelgemeenten. De geografische reikwijdte is wel ruimer dan de gemeente zelf. Er zijn echter grote leemten in terug te vinden. Alveringem, Lo-Reninge, Vleteren, Poperinge, Langemark-Poelkapelle,... Van deze gemeenten komt geen enkele senior naar een dienstencentrum, wellicht omwille van de afstand.

Uit het onderzoek blijkt dat de ligging en het bereik van het dienstencentrum een probleem is.

Dit betekent niet dat de senioren uit deze streken geen behoefte hebben aan de activiteiten die door een dienstencentrum worden aangeboden, maar ze beschikken niet over de mogelijkheid om er gebruik van te maken. Dit betekent een reëel probleem voor deze vervoersafhankelijke senioren.

Mogelijkheden kunnen worden gezocht in de uitbouw extramurale dienstverlening vanuit daar aanwezige rusthuizen⁵⁷, samenwerking met OCMW's,...

⁵⁷ Het resultaat van de bevraging bij rusthuizen naar de mogelijke uitbouw van extramurale dienstverlening, is te vinden in Bijlage 7.

2.3.5. GEZINS- EN BEJAARDENHULP

De meest doorgedreven manier om tegemoet te komen aan de behoeften van vervoersafhankelijken, wordt ingevuld door de diensten voor gezins- en bejaardenhulp. Deze private diensten gaan de zorgbehoevende immers hulp aanbieden in eigen thuismilieu; de gezins- of bejaardenhulpster komt er aan huis.

1. Inleiding en werkwijze

Aan de hand van een half-gestructureerde vragenlijst werden de belangrijkste diensten voor gezins- en bejaardenhulp die in de Westhoek actief zijn, in de periode januari-februari 1997 bevraagd. Gesprekken werden gevoerd met de volgende personen:

Familiehulp:	Monique Ferla, directeur verbond Ieper. De gegevens voor het verbond van Oostende werden nagestuurd wegens ziekte van Liliane Bailleul gedurende die periode.
Familiezorg-thuiszorg:	Rosemie Vandersompele, afdelingsverantwoordelijke Ieper. Inge Leenknecht, afdelingsverantwoordelijke Diksmuide-Veurne.
Solidariteit voor het gezin:	Philippe Ryssaert, regioverantwoordelijke Kortrijk (waaronder Ieper) Luc Vandendriessche, regioverantwoordelijke Oostende (waaronder Diksmuide-Veurne)
Thuishulp:	Edwin Acke, regioverantwoordelijke Oostende (waaronder Diksmuide-Veurne) De regioverantwoordelijke van Kortrijk (waaronder Ieper) kon geen tijd vrij maken voor een gesprek; na herhaaldelijk aandringen werd een gering aantal gegevens nagestuurd, die echter niet volledig zijn.

Er werd eveneens een beroep gedaan op de jaarverslagen van Familiehulp, Familiezorg en Solidariteit voor het gezin.

De diensten voor gezins- en bejaardenhulp zijn gestructureerd volgens de verschillende zuilen. Familiehulp is van katholieke strekking, Thuishulp Bond Moyson is socialistisch van signatuur, Solidariteit voor het gezin is liberaal van strekking en Thuiszorg-Familiezorg autonoom, maar deze laatste leunt aan bij de christelijke zuil. In de Westhoek biedt geen enkel OCMW thuiszorg aan.

2. Aangeboden dienstverlening

De diensten voor gezins- en bejaardenhulp zijn gegroeid vanuit de behoefte van de zieke, gehandicapte, bejaarde, ouders met kinderen die in het thuismilieu willen herstellen of nieuw evenwicht vinden. Deze diensten maken het mogelijk dat iedere hulpbehoevende zo lang mogelijk thuis en in zijn vertrouwde omgeving kan blijven.

De thuiszorg kenmerkt zich door haar gerichtheid op de zelfverantwoordelijkheid en de zelfredzaamheid van de thuiszorggebruiker, alsook op de sociale context waarin de zorg wordt verleend (Martens, 1997 : p1).

Daartoe beschikken de verschillende diensten over een uitgebreid en soms zeer verscheiden zorgpakket en over professionele zorgverleners aangevuld met vrijwilligers.

2.1. Aanbod van diensten in de regio

Drie van de vier diensten, m.n. Solidariteit voor het gezin, Familiezorg en Thuishulp vertrekken van de integrale benadering van thuiszorg. Thuiszorg op maat is hier de boodschap, waardoor het aanbod iets uitgebreider is.

“Onze bedoeling is om niet met afzonderlijke diensten te werken. We gaan kijken uit welke diensten kan geput worden om tegemoet te komen aan de individuele hulpvraag.”

Het basispakket is vierledig: gezins- en bejaardenhulp, thuisverpleging, ziekenoppas en poetsdienst aan huis. Enkel Familiezorg heeft geen eigen poetsdienst, maar legt dan andere accenten. Het aandeel van gezins- en bejaardenhulp bedraagt over het algemeen 66 tot 75% van de geboden hulp, voor poetshulp schommelt dit rond de 30%. Voor thuiszorg regio Diksmuide-Veurne is deze verhouding omgekeerd.

Oppashulp wordt enkel niet door Familiehulp aangeboden.

Thuishulp heeft een eigen karweidienst voor de hele Westhoek en doet aan maaltijdbedeling in de regio Ieper. Administratieve hulp vormt geen dienst op zich voor Solidariteit voor het gezin, maar er mag worden aangenomen dat deze service informeel wel gegeven wordt.

Familiezorg en Thuishulp hebben een uitleendienst, voor de andere diensten wordt deze functie vervuld door de mutualiteiten of dienstencentra.

Zorgbemiddeling⁵⁸ wordt (enkel op uitdrukkelijke vraag van de cliënt) aangeboden door Familiezorg.

Kraamzorg⁵⁹ tot slot wordt niet als aparte dienst bij Familiehulp aangeboden. In het zorgpakket van de andere diensten is het aandeel van kraamzorg relatief gezien kleiner dan de gezins- en bejaardenhulp, thuisverpleging, poetsdienst en ziekenoppas. Toch neemt deze dienst in belang toe:

“ Steeds meer mensen vinden de weg naar kraambulp.”

Over het algemeen kan worden gesteld dat de verschillen in het aanbod over de drie regio's Ieper, Veurne en Diksmuide miniem zijn.

Familiehulp is de grootste dienst voor gezins- en bejaardenhulp, maar met het minst uitgebreide hulpaanbod. Om meer leden te werven, vertrekken de kleinere thuiszorgdiensten van een geïntegreerde benadering van thuiszorg waardoor hun aanbod van het zorgpakket meer verscheiden is.

Tabel 21 : Overzicht aanbod dienstverlening DGBH, per thuiszorgdienst en per regio.

	Familiehulp	Familiezorg	Solidariteit voor het gezin	Thuishulp
Gezins- en bejaardenhulp	I-V-D	I-V-D	I-V-D	I-V-D
Thuisverpleging	I-V-D	I-V-D	I-V-D	I-V-D
Poetsdienst	I-V-D ⁶⁰	/	I-V-D	I-V-D
Oppashulp	Niet in de WH	I-D	I-V-D	I-V-D
Thuisoppas zieke kinderen/volw.	V-D	I-V-D	I-V-D	I-V-D
Klusjesdienst	/	/	Niet in de WH	I-V-D
Maaltijdbedeling	/	/	Niet in de WH	I
Adm.hulp / sociale dienst	I-V-D	I-V-D	Niet in de WH	I-V-D
Uitleendienst	/	I-V-D	/	V-D
Zorgbemiddeling	/	I-V-D	/	/
Kraamzorg	/	I-V-D	X ⁶¹	V-D

I= bestuurlijk arrondissement Ieper / V-D= bestuurlijk arrondissement Veurne-Diksmuide / WH= Westhoek

De uren van dienstverlening worden telkens aangepast aan de noden van de cliënt. Tevens wordt er gezorgd voor continuïteit in het personeel, zodat de klanten niet steeds iemand anders over de vloer krijgen.

⁵⁸ Zorgbemiddeling of case-management is een service waarbij de maatschappelijk werker contact opneemt met verschillende hulpverleners en mee instaat voor de coördinatie van de zorg- en hulpverlening.

⁵⁹ Kraamzorg is een dienst waarbij aandacht besteed wordt aan de zorg van moeder en baby, en die hulp kan bieden bij de huishouding.

⁶⁰ Bij Familiehulp is er geen aparte karweidienst, maar soms wordt ook door de poetshulp ingestaan voor klein onderhoud. Er wordt nu wel gedacht aan de oprichting van een aparte karweidienst.

⁶¹ Kraamzorg is voorzien in West-Vlaanderen, maar het cijfermateriaal is te weinig uitgesplitst om uit te maken of deze dienst in de drie arrondissementen van de Westhoek aangeboden wordt.

2.2. Tewerkgesteld personeel

Uit de verkregen cijfers kan in een aantal gevallen geen onderscheid worden gemaakt naar halftijdse of voltijdse personeelsleden. Het totaalcijfer is de som van het aantal gezins- en bejaardenhelpsters en de poetsvrouwen.

Tabel 22: Tewerkgesteld personeel DGBH in de Westhoek, per dienst en per regio

	Familiehulp		Familiezorg		Thuishulp ⁶²		Sol. vr. het gezin	
	Ieper	D-V	Ieper	D-V	Ieper	D-V	Ieper	D-V
Totaal helpsters en poetsvrouwen	264	383	95	66	12 poetsers	23 helpsters	42	32

Daarnaast heeft elke dienst een eigen opleidingscentrum, maar niet in de Westhoek. De cursisten kunnen soelaas bieden voor de soms beperkte personeelsbezetting:

"Qua personeel is het een aangename aanvulling dat de cursisten kunnen stage doen."

3. De klanten en doorverwijzers

De klanten kunnen worden ingedeeld volgens een aantal demografische variabelen, en territoriaal. Voor de cijfergegevens werd telkens een beroep gedaan op de jaarverslagen van de verschillende diensten.

Voor Familiehulp en Solidariteit voor het gezin gaat het om cijfers van 1995, voor de andere diensten van 1996. Het cijfermateriaal valt moeilijk te vergelijken wegens het hanteren van verschillende indelingen, vandaar het soms fragmentarisch beeld. Soms valt het evenmin uit te sluiten dat er cumulaties (bv. bij het aantal klanten) zijn. Sommige gezinnen doen immers een beroep op meerdere diensten.

3.1. Demografisch

Aantal klanten

Familiehulp is de grootste thuiszorgdienst met 2.760 gezinnen in de Westhoek. Familiezorg, dat van dezelfde strekking is als Familiehulp, komt op de tweede plaats met 429 gezinnen. Daarna volgen Thuiszorg (440) en Solidariteit voor het gezin (342).

Gezien de poetsdienst tot 30% van de klanten bedient en Familiezorg deze dienst niet aanbiedt, is het aantal cliënten voor deze dienst hierdoor kleiner.

Tabel 23: Aantal gezinnen per thuiszorgdienst

	Familiehulp	Familiezorg	Thuishulp	Sol. vr. het gezin
Diksm.-Veurne	1130	216	255	118
Ieper	1630	243	185	224
TOTAAL	2760	459	440	342

Wat **de evolutie** betreft: bij elke dienst wordt een toename van het aantal aanvragen en dus van het aantal klanten geregistreerd. Een mogelijke indicator hiervoor is het aantal gepresteerde uren per dienst. De cijfers (zie bijlage 8) gelden voor het ganse werkgebied (Vlaanderen). Gelijklopend met het aantal gepresteerde uren

⁶² Cijfers voor Thuishulp werden niet bezorgd.

en het aantal klanten stijgt het personeelsbestand. Hier is het cijfermateriaal ontoereikend, maar op elk niveau (Westhoek, provincie en Vlaanderen) is een stijging waar te nemen.

In de toekomst wordt een nog grotere stijging van het aantal hulpaanvragen verwacht, en dan voornamelijk van het aantal hoogbejaarden.

"De trend is duidelijk denk ik, er zijn steeds meer hoogbejaarden met een steeds grotere zorgbehoefte, die er vaak alleen voor staan. De druk op de diensten stijgt wel."

Het zal hier voornamelijk gaan om een chronische zorg ten gevolge van een multipale problematiek (Martens, 1997 : 3). Ook economische, technologische, maatschappelijke en culturele factoren zullen bijdragen tot de toename van de vraag (Martens, 1997 : 4-5). Gedacht wordt aan de toename van de welvaart, kleinere gezinnen, de invoering van nieuwe technologieën die een levensbevorderende impact hebben,...

In 1991 is de gemiddelde gezinsgrootte klein in De Panne, Koksijde en Nieuwpoort (S.O.W., 1996 : 13) wat betekent dat in die gemeenten het aantal kinderen dat voor de ouders kan zorgen, het kleinst is.

Leeftijd

Van 2/3 tot meer dan 80% van het cliënteel bestaat uit senioren of 65-plussers. Uit de cijfers van het aantal gepresteerde uren gezinshulp en het aantal uren bejaardenhulp blijkt deze verdeling eveneens (1995).

Tabel 24: Verdeling gezins- en bejaardenhulp volgens thuiszorgdienst

	Familiehulp	Familiezorg	Thuishulp	Sol. vr. het gezin
Gezinshulp	17,5%	21,5%	17,8%	18,8%
Bejaardenhulp	82,5%	79,5%	82,2%	81,2%
TOTAAL	100	100	100	100

Bron : eigen berekeningen, gebaseerd op cijfers van de provincie West-Vlaanderen

Deze cijfers wijzen duidelijk op het intensief karakter van de bejaardenhulp

Uit de gesprekken bleek dat van het aantal vervoersafbankelijken geen cijfers bestaan, maar er kan worden gesteld dat de helft tot 2/3 van deze groep vervoersafbankelijken is.

De groep hoogbejaarden (80+) vormt een steeds groter wordende groep; ze maken zo'n 35% tot de helft van de klanten uit.

Geslacht

75% tot 80% van het cliënteel is van het vrouwelijk geslacht. Dit is begrijpelijk, als voor ogen gehouden wordt dat het cliënteel voornamelijk uit senioren bestaat en dat de vrouwen net in die groep oververtegenwoordigd zijn. Nochtans is het aandeel vrouwen in de leeftijdscategorie 65+ slechts 58%⁶³. Er wordt dus duidelijk meer een beroep gedaan op die diensten door vrouwen.

Mannen doen meer een beroep op bejaardenhelpsters voor het bereiden van maaltijden. Vrouwen die niet meer in staat zijn zelf hun boodschappen te doen, doen vaker een beroep op het informele netwerk terwijl mannen meer een beroep doen op het formele netwerk. In tegenstelling tot deze conclusies doen mannen voor het onderhoud van de woning eerder een beroep op hun informele netwerk voor de wekelijkse poetsbeurt. Vrouwen doen meer een beroep op poetsbulp en bejaardenhulp (Provincie West-Vlaanderen, 1995 : 66-67).

Gezinssituatie

De belangrijkste categorieën zijn de volgende:

⁶³ Voor Diksmuide is dit 57,3%; voor Ieper 58,5% en voor Veurne 57,8%. Bevolkingscijfers NIS 1996.

Alleenwonende oudere vrouwen die nog enigszins een beroep kunnen doen op de mantelzorg zijn het hoogst in aantal en vormen voor alle diensten ongeveer 1/4 van het cliënteel. De volgende categorieën nemen een zelfde aandeel op zich (+/- 8%): de geboorte van een kind, invalide of zieke vrouw en man met aantal kinderen, alleenwonende oudere man met mantelzorg en bejaard echtpaar met vrouw als hulpbehoevende. Zo'n 60% van de hulpvragers voor gezins- en bejaardenhulp zijn alleenstaanden, voor de poets hulp loopt dit nog hoger op, verschillend van dienst tot dienst.

3.2. Territoriaal (KAART 15)

Op Kaart 15 is het aantal klanten (per dienst) per gemeente aangeduid.

Een belangrijke vaststelling is dat het cliënteel heel verspreid is. Er zijn geen witte vlekken terug te vinden, hoewel de diensten voor gezins- en bejaardenhulp minder nadrukkelijk aanwezig zijn in het arrondissement Veurne.

Ook is het zo dat er een aantal gemeenten zijn waar een bepaalde dienst zwak vertegenwoordigd is (Zie bijlage 9). Solidariteit voor het gezin is bijvoorbeeld (in vergelijking met de andere diensten en gerelateerd aan de bevolkingscijfers) zwak vertegenwoordigd in Heuvelland, Vleteren, en Veurne, maar dat wordt dan gecompenseerd door de andere thuiszorgdiensten. Organisatorisch is dat voor die dienst een knelpunt, maar voor de cliënten kan er zich geen probleem stellen.

Of de keuzevrijheid gegarandeerd wordt, is weer een andere zaak... Sommige zullen immers (uit noodzaak) een beroep doen op een dienst die beter uitgebouwd is in hun streek.

Gerelateerd aan de bevolkingscijfers, wordt vastgesteld dat de diensten ongeveer gelijk verdeeld zijn over de Westhoek. Enkel in Koksijde, Nieuwpoort en De Panne zijn bepaalde thuiszorg-diensten minder nadrukkelijk aanwezig. Dit kan een probleem vormen naar de toekomst omdat de mantelzorg daar minder uitgesproken is. Vele senioren komen immers naar de kust, waardoor men vertrekt uit het thuismilieu. Daardoor neemt de mantelzorg ook af.

Uit de gesprekken bleek dat nu reeds de wachtlijsten voor poetsdiensten in de kuststreek groter zijn dan in de rest van de Westhoek.

De thuiszorgdiensten zijn in stedelijke centra zoals Ieper en Diksmuide oververtegenwoordigd, maar er is geen duidelijke ondervertegenwoordiging in kleine landelijke centra. Enkel in Alveringem en in (de deelgemeenten van) Veurne zijn de thuiszorgdiensten minder nadrukkelijk aanwezig.

Uit statistische gegevens van het ministerie (1997 : 31) blijkt dat het aantal geholpen gezinnen in de Westhoek relatief gezien gemiddeld hoger ligt dan in de rest van Vlaanderen. Puur demografisch valt dit te verklaren door de hoge vergrijzingsgraad in de Westhoek. Aan de kuststreek is het aantal geholpen gezinnen lager dan in de rest van de Westhoek, maar op de spreidingskaart van Vlaanderen springt de kuststreek er niet uit als probleemgebied.

3.3. Doorverwijzers en reden van hulpaanvraag

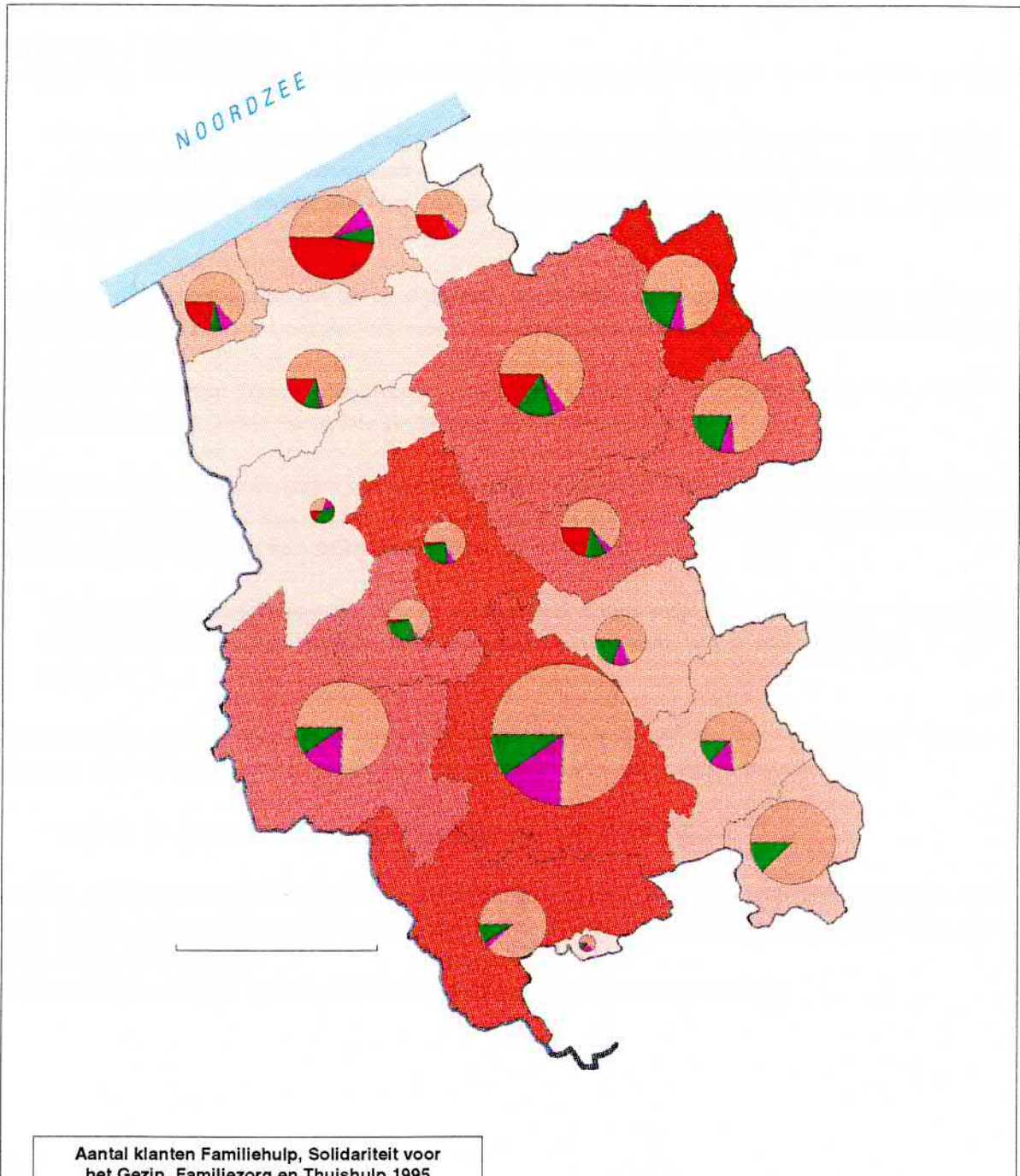
De doorverwijzers zijn zeer divers.

De grootste doorverwijzers zijn de sociale dienst van het ziekenhuis en de huisarts. Na ontslag uit het ziekenhuis hebben steeds meer cliënten intensieve hulp nodig. Familie en burens (voornamelijk de mantelzorg) vinden de weg naar thuiszorgdiensten vaak via de mutualiteiten in de eigen gemeente. Ook is er samenwerking met de O.C.M.W. 's (bv. verwijzing naar maaltijdendiensten), dienstencentra, Kind en Gezin, comités voor bijzondere jeugdzorg, palliatieve zorgdiensten...

Sommige diensten verzorgen 24 op 24 uur permanentie.

"Door het antwoordapparaat gaat de vraag eigenlijk nooit verloren."

KAART 15 - AANTAL KLANTEN FAMILIEHULP, SOLIDARITEIT VOOR HET GEZIN, FAMILIEZORG EN THUISSHULP

Aantal klanten Familiehulp, Solidariteit voor het Gezin, Familiezorg en Thuishulp 1995

820
410
82

- Familiehulp
- Solidariteit voor het Gezin
- Familiezorg
- Thuishulp*

Totaal aantal klanten t.o.v. het aantal inwoners

- < 1,65 % (4)
- 1,65 - 1,92 % (5)
- 1,92 - 2,31 % (5)
- 2,31 - 3,13 % (3)
- > 3,13 % (1)

* Gegevens van het Zuiden van de Westhoek werden niet bezorgd.

Er is samenwerking met O.C.M.W.'s gezien de thuiszorgdiensten per prestatie-uur een tussenkomst krijgen. Hoe meer klanten een thuiszorgdienst heeft, hoe duurder voor de O.C.M.W.'s. Sommige diensten in de kuststreek ondervinden een tendens naar afslanking. Bovendien bieden OCMW's een gelijkaardige dienstverlening als poetsdiensten, klusjesdiensten,...

Samengevat kan worden gesteld dat de doorverwijzingen een afspiegeling zijn van de verzulde samenleving:

"De doorverwijzingen zijn een afspiegeling van eigen ledenwerving in de gemeente, maar klassiek is dat huisartsen bijna consistent naar één welbepaalde dienst gaan doorverwijzen. Dat zijn zaken die zo gegroeid zijn, zonder dat men zich gaat afvragen wat de deskundigheid is van de andere diensten."

De redenen van hulpvraag zijn voor de hand liggend: in de helft van de gevallen gaat het om fysieke gezondheidsproblemen. Van 10% tot meer dan één vierde van de situaties gaat het om een patiënt die ontslagen wordt uit het ziekenhuis.

Ouderdomsverschijnselen vormen een tweede aanleiding op hulp aan te vragen. Psychische problemen, de geboorte van een kind, ziekte en sociale problemen zijn andere redenen.

Er gebeuren weinig doorverwijzingen van de ene zuil naar de andere, hoewel daar stilaan verandering in komt. Doordat geen enkele dienst kan voldoen aan de vraag (zie 4.4.Toename van de vraag) zou er meer en meer circulatie gebeuren tussen de verschillende diensten, uit noodzaak.

"De patiënt die hulpbehoevend is, is onze vertrekbasis. En die moet geholpen worden ongeacht het mutualiteitslidmaatschap van die cliënt. Als je daarvan vertrekt, kun je niet anders dan doorverwijzen."

Nochtans denken niet alle diensten er zo over: Familiezorg verwijst zelf niet door naar andere diensten, mensen komen slecht bij deze dienst terecht als ze al bij de andere zuilen geïnformeerd hebben.

"Maar als de vraag enkel om poetsen gaat, gaan we toch wel verwijzen."

Nergens is opvolging van de cliënten (na doorverwijzing) voorzien, al erkennen sommige diensten dat dit zou moeten gebeuren. De verklaring ligt voor de hand: door het groot aantal aanvragen beperkt men zich tot de eigenlijke hulpverleningstaak.

Voor oppashulp is sedert 1 januari 1997 de registratie van doorverwijzers verplicht.

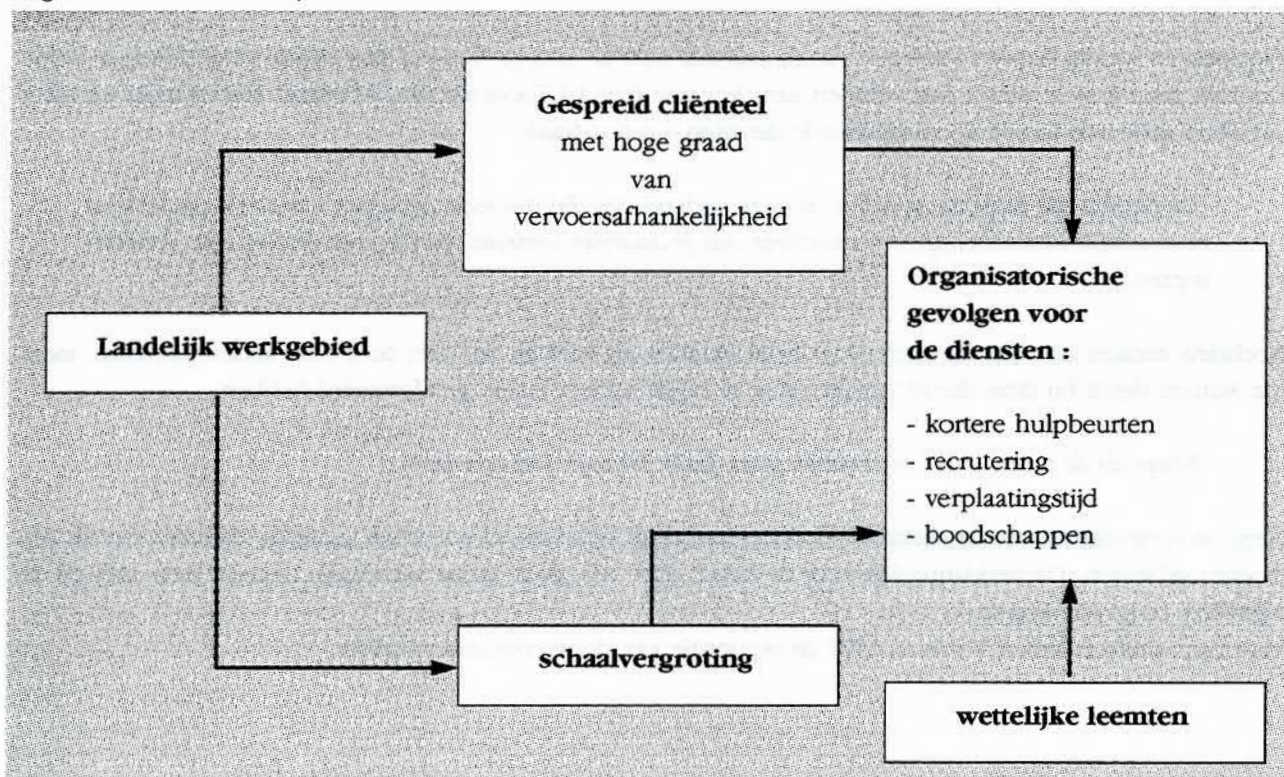
4. Probleemvelden

De uitgestrektheid van het werkgebied komt hier opnieuw als belangrijkste probleem naar voren, maar ook de mentaliteit en een aantal indicatoren zoals het wooncomfort en de concentratie van lage-inkomenscategorieën komen aan bod. Het stijgend aantal hulpaanvragen stelt eveneens problemen.

4.1. Bereikbaarheid/afstanden

De probleemstelling i.v.m. bereikbaarheid ligt voor de diensten voor gezins- en bejaardenhulp ietwat anders dan voor andere voorzieningen in de welzijnssector. Deze diensten gaan aan huis, waardoor het bereikprobleem voor de vervoersafhankelijken minimaal wordt. Toch stellen er zich een aantal problemen. Deze knelpunten zijn voor alle diensten gelijklopend, waardoor in deze paragraaf geen onderscheid gemaakt wordt naar de verschillende diensten.

Figuur 5 : Problemen bij DGBH i.v.m. bereikbaarheid/afstanden

Door de gezinshelpsters moeten grotere afstanden worden afgelegd, gezien de uitgestrektheid van het werkgebied en de spreiding van het cliënteel. Het afleggen van huisbezoeken is bijgevolg zeer tijdsintensief. Dit resulteert in kortere hulpbeurten, waarmee de hulpbehoevende niet gebaat is.

Door geen enkele dienst gebeurt selectie met afstand als criterium, waardoor ze het zichzelf nog moeilijker maken.

Organisatorisch heeft dit ook gevolgen naar het inzetten van personeel: men probeert zo veel mogelijk op één dag twee klanten uit dezelfde buurt te helpen, maar dat is niet altijd mogelijk.

"Plus werken met mensen is werken met karakters. Wij moeten constant puzzelen: als je dan een perfecte combinatie hebt op praktisch vlak, dan heb je een medewerkster met een tijdelijk contract of botst het karakterieel..."

Ook de verplaatsingstijd is bij nagenoeg alle diensten niet gesubsidieerd of slechts in beperkte mate; enkel de uren die aan de gezinnen gespendeerd zijn, worden vergoed.

“Het probleem manifesteert zich niet bij de halftijdse werknemers. Maar de voltijdse moeten over de middag van de ene naar de andere cliënt.”

Gezien de helft tot 2/3 van de cliënten vervoersafhankelijk⁶⁴ is (zie 3.1), gaat de gezinshelpster voor een deel van deze mensen boodschappen doen.

“Sommige gezinnen hebben echt onze dienst nodig, enkel om boodschappen te doen.”

Om boodschappen te doen voor de cliënt, kan de soms grote afstand naar winkels of apotheek een probleem vormen. Gezinshelpsters moeten deze afstand met de wagen afleggen, maar ze zijn op dat moment niet verzekerd⁶⁵ waardoor ze voor eigen risico rijden. Sommige diensten spreken daarom het sociaal netwerk aan (om boodschappen te doen). Ook proberen de diensten hun helpsters af te raden boodschappen te doen, maar niettemin wordt het ogluikend toegestaan.

“Wij raden dat af aan de lopende band, maar je kunt dat uiteraard niet verbieden. Het is inderdaad een ambivalente situatie.”

Vooraf het feit dat er minder aan huis bezorgd wordt, heeft gevolgen voor de diensten voor gezins- en bejaardenhulp. Het wegvallen van de lokale dienstverlening wordt minder sterk als een probleem beschouwd.

“Ik stel vast dat die ontwikkeling niet zo dramatisch verloopt.”

Uitzondering hierop zou de bankservice zijn die gekenmerkt wordt door schaalvergroting⁶⁶. Voor de gezinshelpsters kan dat een probleem zijn om bv. geld af te halen om boodschappen te doen.

Naar recrutering toe stellen zich twee problemen: recrutering van eigen personeel en werving van cliënten. Naar recrutering van personeel gaat men voornamelijk mensen uit eigen streek aanwerven. Maar dit garandeert nog niet dat ze in eigen streek kunnen werken wegens de grote spreiding van het cliënteel. Bovendien gaat men de eis stellen dat ze over eigen vervoer beschikken (auto of bromfiets) en zich zeer flexibel kunnen opstellen. Het openbaar vervoer is in de Westhoek te weinig uitgebouwd om de gezinshelpsters toe te laten niet mobiel te zijn.

“Als je daar kritisch wil in zijn, dan kan je daar een zekere vorm van discriminatie bij de kandidaten in zien.”

“Soms kan je mensen die capaciteiten hebben daardoor niet aanvaarden.”

“Je kunt de helpsters over de middag toch geen 15 kilometer laten fietsen.”

Familiehulp beschikt over cijfers daaromtrent: 85% van de helpsters en poetsvrouwen beschikt over gemotoriseerd vervoer.

In een aantal deelgemeenten hebben sommige diensten weinig klanten. Er wordt gepoogd om dit op te lossen via recrutering van personeel uit die kleine dorpen.

⁶⁴ Voor de vervoersafhankelijken zou Familiehulp in de toekomst zelf vervoer willen organiseren voor mensen in noodsituaties bv. kinderen naar school brengen indien de moeder ziek is.

⁶⁵ Met uitzondering van Familiezorg.

⁶⁶ Uit de vragenlijst 59 kernen kan dit niet worden afgeleid, gezien we niet over een vergelijkingspunt in de tijd beschikken wat betreft banken.

4.2. Mentaliteit / leefpatroon

De mantelzorg functioneert nog goed in vergelijking met de stedelijke gebieden en de kuststreek. Mensen kennen elkaar nog en raken daardoor niet zo snel geïsoleerd, ondanks de uitgestrektheid. De zelfredzaamheid is bovendien groter dan in een stedelijk gebied.

“Die mensen hebben daarenboven een houding van: geen vreemden in mijn kot. Maar eens je binnen bent, is 't van: kom maar langs de achterdeur.”

Dit onderling contact heeft ook een andere kant van de medaille: men gaat bijvoorbeeld vergelijken met de uurroosters van andere thuiszorgdiensten:

“Of dan gaan ze vergelijken en tot de constatie komen dat een andere cliënt een halve dag per week meer krijgt...”

De sociale controle is m.a.w. veel groter.

Desondanks is er een grote tevredenheid bij de verantwoordelijken, omwille van de soms lagere eisen die een zorgbehoevende stelt, in vergelijking met een stedelijk gebied. Een voorbeeld:

“Men is zeer sterk gebonden aan de eigen kern, waardoor niet verwacht wordt van de bejaardenhulpster dat ze naar Ieper rijdt om boodschappen te doen.”

4.3. Indicatoren met gevolgen voor de diensten voor gezins- en bejaardenhulp

De woning zelf heeft een aantal gevolgen voor de gezinshelpsters. Soms zijn er onvoldoende nutsvoorzieningen om de elementaire verzorging te garanderen.

Vele senioren hebben kolenkachels, waardoor de ene kamer warm en de andere kamer koud is. Voor iemand die ziek is kan dit problemen geven. De kolenkachels maken bovendien veel stof, waardoor de poetsdiensten meer werk hebben. Ook de grootte en de ouderdom van de woningen hebben gevolgen voor de poetsdienst. In stedelijke gebieden zijn veel meer appartementen. Familiehulp lost dit probleem op door de afspraak te maken dat enkel het bewoonde deel van de woning wordt gepeetst.

In de Westhoek is er een duidelijke concentratie van de lagere-inkomsencategorieën in vergelijking met de rest van (West-)Vlaanderen. Door de diensten moet bovendien wettelijk gezien, voorrang gegeven aan de meest zorgbehoevenden en de minstbegoeden. Daardoor zijn de bijdragen kleiner, aangezien die berekend worden op basis van het inkomen.

De bijdragen stijgen wel jaarlijks, gemiddeld betaalt een klant ongeveer 100 frank per uur (Zie bijlage 10). Bovendien is de bijdrage voor de OCMW-thuiszorgdiensten lager, maar deze diensten zijn in de Westhoek niet beschikbaar.

4.4. Toename van de vraag

Wat de evolutie betreft: bij elke dienst wordt een toename van het aantal aanvragen geregistreerd (zie ook bijlage 8 en zie 3.1).

Dit duidelijke vraagoverschot heeft een aantal belangrijke gevolgen:

De aanvragen voor de poetsdiensten worden op een wachtlijst gezet. Er zijn meer aanvragen uit de kuststreek door de concentratie van de seniorenbevolking aldaar.

“OCMW's hebben her en der poetsdiensten, sommige mensen kunnen we onmiddellijk helpen door ze door te sturen.”

Voor die gemeenten die geen OCMW-poetsdienst hebben of die zelf al niet kunnen voldoen aan de vraag, loopt de wachttijd van een tot meer dan vier maanden.

Voor gezins- en bejaardenhulp gebeurt er een herverdeling van het takenpakket, hulpbeurten worden ingekort, soms wordt een week overgeslaan... Wachtljsten hebben weinig zin gezien het hier meestal om een acuut probleem gaat. Herschikking van de geboden hulpverlening is de oplossing die alle diensten hanteren.

“Wij proberen zo creatief mogelijk uit de boek te komen, maar op bepaalde momenten wordt dat toch wel heel moeilijk.”

Enkel Solidariteit voor het gezin kan momenteel voldoen aan de vraag en kent bijgevolg geen wachtljsten voor de poetsdienst. Dit heeft te maken met de tarifiëring die hoger is dan bij de andere diensten. Maar ook hier wordt in de toekomst een stijging van het aantal aanvragen verwacht.

“Het is momenteel haalbaar, maar qua personeel moeten er toch regelmatig mogelijkbeden bijkomen.”

In de concepttekst van het decreet op de thuiszorg (Martens, 1997 : 16) zou poetshulp naast erkenning ook subsidiëring krijgen, wat eventuele problemen kan oplossen.

Het sociale milieu (demografische gegevens, de kwaliteit van het woningenbestand, het al dan niet verspreid wonen van de bevolking, de mobiliteit,...) heeft zijn weerslag op zowel het thuismilieu als het verzorgingsmilieu. Enerzijds wordt op het vlak van gezondheids- en welzijnsvoorzieningen voor senioren een steeds kleiner aandeel van de zorgverlening door de mantelzorg ingevuld. Bovendien kent het professionele verzorgingsmilieu steeds meer budgettaire restricties (bv. beperking in het aantal uren hulpverlening), waardoor men een grotere inbreng van de mantelzorg verwacht die er niet is. De verhouding thuismilieu-verzorgingsmilieu is eerder complementair dan dat ze elkaar vervangen (Stichting plattelandsbeleid : 18). In het licht van deze ontwikkeling, zal de stijgende vraag ook voor het thuismilieu meer belastend worden.

5. Besluit

Gezien een aantal kenmerken (alleenstaand, bejaard (tot 80%) en met fysieke gezondheidsproblemen) van de klanten die een beroep doen op de diensten voor gezins- en bejaardenhulp, laat de mobiliteit van het cliënteel heel wat te wensen over.

Gezien senioren en vrouwen als belangrijke categorieën vervoersafhankelijken uit de bewonersonderzoek naar voren kwamen, kan worden gezegd dat het cliënteel van gezins- en bejaardendiensten voor de grote meerderheid uit vervoersafhankelijken bestaat. Een betrouwbare schatting legt het aantal op de helft tot 2/3 van het cliënteel.

De mantelzorg en zelfredzaamheid is groter dan in stedelijke gebieden, waardoor het probleem zich minder scherp stelt. Een belangrijke vaststelling is dat de thuiszorgdiensten nagenoeg alle gemeenten in de Westhoek bereiken, dit in tegenstelling tot een aantal andere voorzieningen in de welzijnssector. Praktisch iedereen weet dat deze diensten bestaan, waardoor de bereikbaarheid tamelijk groot is. Kleinere thuiszorgdiensten zijn meer vertegenwoordigd in stedelijke centra dan in de landelijke gebieden.

De doorverwijzers zijn een duidelijke afspiegeling van de verzuilde samenleving.

Het gespreide cliënteel stelt wel een aantal belangrijke organisatorische problemen voor de diensten in kwestie, o.m. is er de tijdsdruk wegens de grote afstanden, wat resulteert in kortere hulpbeurten,...

De toename van de vraag kan in de toekomst problemen stellen gezien de hoge vergrijzingsgraad in de Westhoek en de aard van het werkgebied. Niet alleen de omvang van de vraag naar thuiszorg zal in belangrijke mate toenemen, maar ook de aard van de zorgvragen zullen wijzigen. De vraag zal voornamelijk komen van hoogbejaarden met een steeds grotere graad van zorgbehoefendheid (en vervoersafhankelijkheid). Het probleem zal zich het scherpst stellen in een aantal gemeenten van de kuststreek, en zal het duidelijkst zijn voor de poetsdiensten.

2.3.6. KIND EN GEZIN

De structuur van dit hoofdstuk wijkt enigszins af van de andere hoofdstukken, gezien er een studie toegelicht wordt waarin de situatie voor en na 1996 wordt vergeleken.

1. Inleiding en werkwijze

Kind en Gezin voerde in januari 1996 een grondige herstructurering door van zijn voorzieningenaanbod in de preventieve kindzorg. De wijzigingen hadden betrekking op een vermindering van het aantal consultatiebureaus, de frequentie van de consulten en huisbezoeken, flexibele programmering van de huisbezoeken i.f.v. de nood, de infrastructuur,...

Ook in de Westhoek had deze herprogrammering zijn repercussies: door de afschaffing van een aantal consultatiebureaus vreesde men dat de bereikbaarheid in het gebrang zou komen.

Er werd een gesprek gehouden met Rosita Baert, afdelingsverantwoordelijke voor de provincie West-Vlaanderen. Tevens werd Bea Buysse gecontacteerd, die op de studiedienst werkt van Kind en Gezin in het hoofdkantoor te Brussel.

2. Aangeboden dienstverlening

De dienstverlening van Kind en Gezin bestaat uit verschillende aspecten: het kraambezoek, huisbezoeken, consulten in de consultatiebureaus en de permanentiedienst. Iedereen heeft recht op een basiszorgpakket: vier huisbezoeken in de periode van 0-3 maand, tien consulten van 0-3 jaar. Op basis daarvan wordt o.m. beslist om bv. kansarmen, gehandicapten,... nog een aantal extra huisbezoeken met specifiek zorgaanbod te doen. De huisbezoeken lopen complementair met de consulten. Vroeger was het aantal huisbezoeken groter: tot vijf naargelang van de nood van het gezin in de eerste acht weken na de geboorte.

Er werd een onderscheiden consult arts/sociaal-verpleegkundige ingevoerd. De arts heeft het over de medische aspecten en de sociaal-verpleegkundige geeft psychosociale en pedagogische uitleg. Bovendien wordt er voortaan vooraf een afspraak gemaakt en krijgt iedereen gegarandeerd telkens tien minuten.

Met het invoeren van de avondconsultaties werd gepoogd de bereikbaarheid in openingstijd te vergroten.

Als aanvulling op de huisbezoeken worden regiohuizen opgericht, die een organisatorische eenheid vormen en waar alle sociaal-verpleegkundigen samen komen voor de briefing, de werkverdeling en het teamoverleg. Daar is permanentie in de voormiddag en in de namiddag wordt gewerkt met een antwoordapparaat. Men kan er terecht voor opvoedings- en verzorgingsvragen, voor afspraken en voor crisissituaties.

Algemeen kan worden gesteld dat de kwalitatieve verbeteringen (beter uitgeruste lokalen, verhoogde toegankelijkheid inzake tijd, consultaties die langer duren en inhoudelijk ruimer zijn) ouders ertoe moeten aanzetten in te gaan op het aanbod van Kind en Gezin.

3. De klanten in de Westhoek

Zoals ook uit de studie uitgevoerd door het HIVA⁶⁷ blijkt, is de situatie voor de Westhoek weinig verschillend van de rest van (West-)Vlaanderen. In bijlage 11 wordt het percentage ingeschreven kinderen naargelang van de leeftijd, per provincie gegeven⁶⁸. De provincie West-Vlaanderen wijkt nauwelijks af van de andere provincies, hoewel de leeftijdsgroepen 2-3 jaar het minst vertegenwoordigd zijn.

Voor Kind en Gezin is de Westhoek ingedeeld in twee regio's: regio Ieper en regio Diksmuide.

De situatie naar bereik van het aantal kinderen ziet er als volgt uit:

Tabel 25: Inschrijvingen t.o.v. geboorten (Kind en Gezin) 1996 per gemeente (procentueel)

Gemeenten	% 1e kwartaal	% 2e kwartaal	% 3e kwartaal	% 4e kwartaal	Gemiddeld % ⁶⁹
Ieper	83,8	81	86,7	84	86%
Heuvelland	87,8	83,3	85,7	81	86,7%
Mesen	0	0	87,5	33	50%
Vleteren	77,7	73	100	80	89%
Poperinge	80	76	82	85	87%
Wervik	81,25	86,7	86,5	92	89%
Langemark	71,42	62	77	100	86,6%
Zonnebeke	79,4	93	67,7	66	78%
Kortemark	87	91	97	81	94%
Houthulst	75	74	97	95	87,6%
Nieuwpoort	74	88	74	77	80%
Alveringem	78,5	92	87	81	89%
Koksijde	82,5	89	81	93	77%
Diksmuide	79,5	78	73	92	80%
Veurne	94,2	82	89	100	91%
Koekelare	79,1	100	63	80	82%
De Panne	94	83	84	75	82%
Lo-Reninge	70	83	64	86	71%

Bron : Kind en Gezin, provincie West-Vlaanderen

Voor de regio Ieper is dit per kwartaal: 81% 1e kw; 82% 2e kw; 82,9% 3e kw en 80% 4e kw. (Gemiddeld 81,5; na correctie 86%).

Voor de regio Diksmuide is dit per kwartaal: 82,4% 1e kw; 85% 2e kw; 84% 3e kw en 86 4e kw. (Gemiddeld 84,3; na correctie 83%).

Dit is ruim boven de 75% die Kind en Gezin zich als norm vooropstelt, en gelijklopend met het gemiddelde percentage.

⁶⁷ Deze studie had als betrachting de impact van de vernieuwingen (doorgevoerd 1 januari 1996) voor de ouders te evalueren alsook een vergelijking te maken met vroeger (Van de Putte, 1997 : iii).

⁶⁸ Let wel: het gaat hier telkens om het aantal ingeschreven kinderen en niet het aantal kinderen, d.w.z. dat elk kind dat minstens eenmaal het consultatiebureau bezocht, in rekening wordt gebracht.

⁶⁹ Dit gemiddelde werd gecorrigeerd op sterfte, verhuizingen, enz.

Geografisch bekeken (KAART 16)

Geografisch is er nu sprake van een betere inplanting. Bovendien is er nu telkens een volledig aanbod, terwijl dit vroeger niet het geval was. Overal is zoals reeds eerder gezegd, een avondzitting, waar vooral tweeverdieners naartoe komen, of vrouwen die overdag geen auto hebben. Op die manier wordt de bereikbaarheid vergroot.

De *actieradius van de consultatiebureau's en de steunpunten* werden in kaart gebracht (kaart 16).

De cijfers geven het aantal ingeschreven kinderen op jaarbasis (1996) weer (Zie Bijlage 12).

Drie conclusies kunnen hieruit worden getrokken:

- Indien er een consultatiebureau in de gemeente is, gaat ongeveer 90% van de ouders naar dat consultatiebureau;
- Indien er geen consultatiebureau in de gemeente is, gaan de ouders van die gemeente naar zowat alle omliggende consultatiebureau's (vb. van Zonnebeke gaan er 60 naar Ieper, 42 naar Moorslede en ook een paar naar Menen, Langemark, Wervik en Staden);
- In een aantal gevallen gaan de ouders naar een consultatiebureau in een andere gemeente, ook al is er een consultatiebureau in de eigen gemeente. Allerhande factoren kunnen meespelen in deze keuze, vb. keuze voor een bepaalde arts, wachttijden, enz.

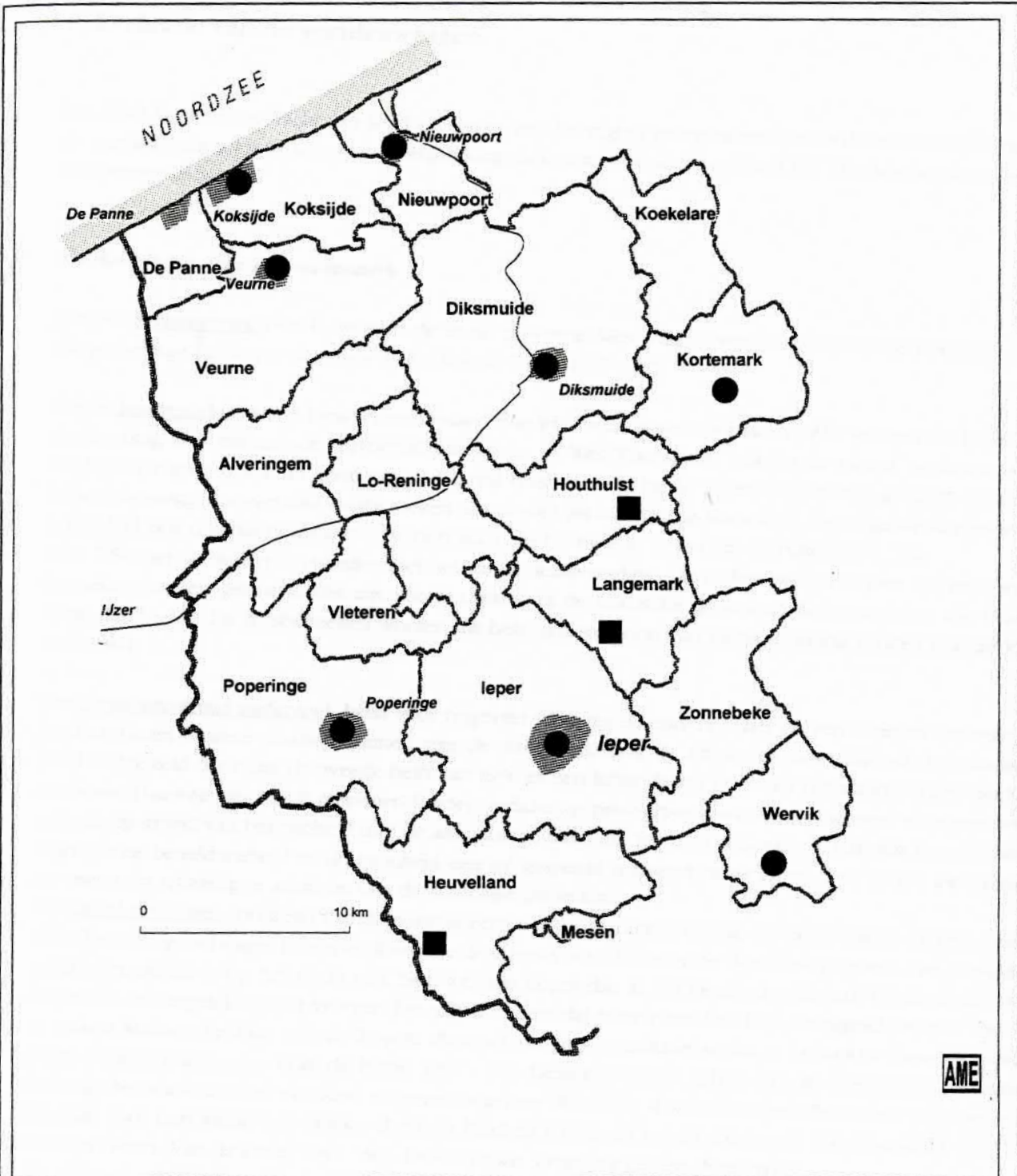
In Mesen, Zonnebeke, Koksijde en Lo-Reninge (< 80% van de geboorten per gemeente) worden het minst kinderen bereikt, maar enkel Lo-Reninge en Mesen zitten onder de norm van 75%.

Nochtans werd (voor de invoering van de herstructureringsmaatregelen) gevreesd dat het aantal klanten zou dalen:

"In Koekelare was er vroeger bijvoorbeeld een CB, maar toch blijven de ouders komen naar een ander CB."

In de Westhoek zijn er bijna overal meer geboorten dan sterften. De enige uitzonderingen hierop zijn De Panne, Alveringem, Lo-Reninge en Houthulst. Ook Zonnebeke heeft een zeer klein geboorteoverschot (S.O.W., 1996 : 8), waardoor in deze gevallen het kleiner bereik begrijpelijker wordt. Anders is het gesteld met Mesen en Koksijde die een vrij groot geboorteoverschot kennen. Men kan dus stellen dat in deze twee gemeenten het bereik het kleinst is.

KAART 16 - KIND EN GEZIN : CONSULTATIEBUREAUS EN STEUNPUNTEN 1997

**Kind en Gezin:
consultatiebureaus en
steunpunten 1997**

- Consultatiebureaus
- Steunpunten

4. Evaluatie van de vernieuwingen

Het HIVA heeft, in opdracht van Kind en Gezin, een bevraging georganiseerd ter evaluatie van de impact van de vernieuwingen en wou ook een vergelijking maken met de situatie vóór 1996. Op deze studie wordt hier een beroep gedaan.

4.1. Resultaten van het onderzoek

Wat het kraambezoek betreft, worden de in de provincie West-Vlaanderen de meeste ouders bezocht (94%). Dit percentage ligt hoger dan vóór 1996 (Van de Putte, 1997 : 32)

Met de huisbezoeken wordt bijna iedere nieuwe moeder bereikt zowel vóór als in 1996, wat een duidelijke tegemoetkoming kan zijn aan de vervoersafhankelijkheden. In West-Vlaanderen worden de meeste gezinnen bereikt (99,3%). Nochtans wordt het vooropgesteld aantal huisbezoeken bij de meeste ouders niet gehaald. Gemiddeld krijgen de eerstgeborenen drie huisbezoeken zowel vóór als in 1996 (de norm is 4). De volgende kindjes krijgen gemiddeld ook drie huisbezoeken vóór 1996 maar slechts twee in 1996 (Van de Putte, 1997 : 33).

Zo'n 70% van de ouders is tevreden met het aantal huisbezoeken. De andere ouders vinden dat er te weinig bezoeken worden gebracht. Het zijn vooral ouders uit de landelijke gebieden⁷⁰ die ontevreden zijn (Van de Putte, 1997 : 38). De huisbezoeken worden als belangrijkste vorm van dienstverlening ervaren (Van de Putte, 1997 : 80).

Het eerste preventief onderzoek heeft voor ongeveer 60% van de ouders plaats op een consultatiebureau van Kind en Gezin. Andere plaatsen kunnen zijn: de privé-kinderarts, de arts in het ziekenhuis of de huisarts. Er werd vastgesteld dat vanaf de tweede helft van 1996 er een lichte daling was voor het marktaandeel van Kind en Gezin. Daarentegen wordt meer een beroep gedaan op privé-artsen waar men ook meer uit eigen beweging en op grond van bekendheid met de arts naartoe trekt. Uit het overzicht van de redenen voor de keuze blijkt dat de bereikbaarheid en de nabijheid een rol gespeeld hebben (Van de Putte, 1997 : 45)⁷¹. De daling is het meest op rekening te schrijven van de landelijke gebieden.

Het aantal consulten afwijkend van de norm is eerder regel dan uitzondering. De norm ligt op vijftien consultaties per zitting, in bijlage 13 zijn ter illustratie de cijfers voor 1996 voor de Westhoek gegeven. Het gemiddeld aantal consultaties is op het einde van 1996 wel iets hoger dan in het begin van dat jaar. Uit de studie blijkt echter dat -in vergelijking met vroeger- het aantal ouders dat meer consulten had, teruggeschroefd is. Dit zou te maken kunnen hebben met de hogere drempel om het consultatiebureau te bezoeken (bereikbaarheid, plaats voor afspraak,...)... (Van de Putte, 1997 : 57). Gezien over het geheel van de preventieve consulten, bedraagt het marktaandeel van Kind en Gezin ongeveer 80 à 85%, d.w.z. dat bijna alle ouders toch minstens éénmaal voor hun kindje een beroep doen op Kind en Gezin; dit is ruim boven de vooropgestelde 75% van Kind en Gezin (Van de Putte, 1997 : 60). Ook voor de Westhoek gelden deze cijfers.

De cliënten van Kind en Gezin zijn over het algemeen *tevreden over* het aantal consulten en de spreiding ervan⁷². De gemiddelde afstand van de woonplaats van de ouders tot het consultatiebureau bedraagt 4 km. In zeer landelijke streken als de Westhoek is dit 6 km. De afstand wordt over het algemeen niet slecht beoordeeld en slechts 13% van de ouders drukt zijn ontevredenheid erover uit. Zoals verwacht wordt de afstand slechter beoordeeld naarmate men landelijker woont. Hoe landelijker men woont, hoe vaker de auto wordt gebruikt⁷³.

⁷⁰ Het stedelijk-ruraal karakter van de gemeenten in Vlaanderen werd voor dit onderzoek volgens verschillende criteria (geografisch, bevolkingsdichtheid en het ruimtelijk structuurplan), ingedeeld in vier categorieën: zeer landelijk, landelijk, verstedelijkt landelijk en verstedelijkt. De gemeenten van de Westhoek zijn overwegend geklasseerd als zeer landelijk.

⁷¹ Voor de kindjes geboren in 1996 hebben exclusieve cliënten van Kind en Gezin gemiddeld één consult minder dan cliënten van een privé-arts.

⁷² Uit het onderzoek bleek dat de trouw aan het consultatiebureau vermoedelijk op hetzelfde peil is gebleven na 1996. De trouw aan een privé-arts is wel groter dan de trouw aan een consultatiebureau (Van de Putte, 1997 : 50-51).

⁷³ In zeer landelijke gebieden gaat gemiddeld 86,7% met de wagen, terwijl dit gemiddeld 72% is.

Maar ook: hoe meer men uitsluitend te voet kan gaan, hoe meer men minstens het voorziene aantal consulten haalt (Van de Putte, 1997 : 78).

Dit alles betekent dat in een zeer landelijk gebied als de Westhoek het aantal voorziene consulten minder wordt gebaald dan in minder landelijke gebieden. De afstand tot het consultatiebureau wordt bovendien slechter beoordeeld naarmate men landelijker woont.

Relatief meer mensen uit zeer landelijke gemeenten gaan altijd 's avonds op consultatie (Van de Putte, 1997 : 69). Verondersteld kan worden dat dit samenhangt met het autogebruik dat hoger ligt in zeer landelijke gebieden. Het ter beschikking hebben van een wagen speelt dan ook een rol.

Ongeveer de helft van de ouders nam contact op met de permanentedienst hetzij in het regiohuis hetzij bij de verpleegkundigen thuis. Het regiohuis blijkt wel nog vrij onbekend (Van de Putte, 1997 : 111).

"We hebben nu wel al bereikt dat de mensen ons zelf opbellen indien ze niet kunnen komen en een nieuwe afspraak willen. Terwijl vroeger die discipline van de afspraken er niet in zat, maar waren er soms urenlange wachttijden."

De bereikbaarheid van de dienst zou wel een probleem zijn in noodgevallen (Van de Putte, 1997 : 81).

4.2. Vergelijking bij de werking vroeger en nu

Uit het onderzoek blijkt dat de meeste ouders die kunnen vergelijken met vroeger de dienstverlening als ongewijzigd beoordelen; als er al wijzigingen opvielen zijn het meestal verbeteringen. De wachttijd, de ruimtes, het consult bij de arts en de verpleegkundige en de duur van het bezoek zijn daarbij het meest verbeterd. Anderzijds vermelden ook heel wat ouders verslechtingen. Daarbij valt op dat blijkbaar de meest opvallende vernieuwingen tevens ook de meest controversiële waren: het gescheiden consult en het aantal zittingen vinden weliswaar respectievelijk 40% en 30% van de ouders beter, maar 20% vindt dit ook een achteruitgang in vergelijking met vroeger (Van de Putte, 1997 : 78).

Het meest frappante bij de verslechtingen is 'de afstand'. Voor 34,7% van de ouders is de rit naar het (nieuwe) consultatiebureau verder dan vroeger. 33% van deze ouders die de afstand slechter vindt, vindt het aantal zittingen en de openingsuren verbeterd zodat het één het ander enigszins compenseert (Van de Putte, 1997 : 75).

5. Probleemvelden

Er is een decentrale impuls vanuit Brussel, o.m. door de uitwerking van de regiowerking. Er komt een nieuw regiohuis in Ieper, dat echter nog niet operationeel is. Voor Diksmuide is men op zoek naar een vestigingsplaats (met prioriteit), maar er is nog geen geschikte ruimte gevonden in het centrum. D.m.v. het teamoverleg kunnen dan zelf prioriteiten worden bepaald per regio, maar dat is voorlopig nog theorie.

Het aanbod van voorzieningen om door te verwijzen is in de Westhoek te beperkt. Daardoor wordt doorverwezen naar diensten buiten de Westhoek, maar de 'regiowerkers' zijn enkel bekend met de streek waarin ze werken, waardoor geen of weinig opvolging is. Er is wel frequent samenwerking met de actoren in het gebied. De regionale welzijnsraden spelen een belangrijke rol in het samenbrengen van verschillende welzijnsdiensten. Het landelijk karakter heeft eveneens gevolgen op de concrete werking:

"Rond kansarmoede bv. in concentratieregio's als Menen of aan de kust kun je methodieken toepassen zoals groepswerking maar daar (Westhoek) niet hé, ze zijn zo verspreid. Je gaat geen mensen van Houthulst naar Veurne krijgen en omgekeerd. Da's een beperking."

"Ik heb toch het gevoel dat er in die regio meer pedagogische onmacht is dan echt kansarmoede die meer typisch is voor stedelijke gebieden."

De regiohuizen zouden - net als de dienstencentra voor ouderen - interessante perspectieven moeten kunnen openen voor de coördinatie van de kinder- en jeugdzorg op het platteland, op een overzichtelijke en herkenbare schaal. Specifieke en zeer gespecialiseerde vormen van dienstverlening, georganiseerd op provinciale schaal, kunnen hier een 'loket' vinden: we denken hier vooral aan de kindermishandeling (De Rynck, Vandermeulen, 1995 : 10). Dit ligt ook in de bedoelingen van Kind en Gezin, maar moet voor de Westhoek nog worden uitgebouwd.

Kind en Gezin heeft een systeem van vrijwilligersvervoer, maar enkel bepaalde categorieën van mensen kunnen daar een beroep op doen. Gebrek aan verplaatsingsmogelijkheden is geen reden. Mits een betere organisatie van dit vrijwilligersvervoer zou de vervoersafhankelijke bevolking beter worden bereikt, want vooral bij deze categorie blijken problemen naar bereikbaarheid voor te komen.

6. Besluit

De herstructurering had de allesomvattende bedoeling om de kwaliteit van de dienstverlening te verhogen. Kind en Gezin haalt ruimschoots de norm qua bereik van het aantal kinderen. De situatie voor de Westhoek is daarbij nauwelijks verschillend (of hoogstens iets beter) dan in de rest van (West-Vlaanderen). De geografische inplanting blijkt beter te zijn.

De norm qua aantal huisbezoeken per kind en aantal consultaties per zitting worden echter niet gehaald. Gezien de huisbezoeken als belangrijkste vorm van dienstverlening worden aanzien, is het aan te bevelen om te streven naar de vooropgestelde norm. Het aantal consultaties is gedaald in vergelijking met de situatie vóór 1996, te wijten aan de vernauwde bereikbaarheid.

Voor de Westhoek komt de bereikbaarheid niet echt in het gedrang, maar de ontevredenheid met de afstand is wel groter geworden. Ook uit het bewonersonderzoek (zie 2.2.3) bleek dat een grotere afstand mensen niet weerhoudt om van de dienst gebruik te maken, maar wel dat de ontevredenheid over de afstand stijgt.

Het wordt door ruim één derde van de ouders als een 'verslechtering' bestempeld, hoewel dit ten dele gecompenseerd wordt door het aantal zittingen en de openingsuren (avondzittingen).

Wellicht komt daarin verbetering eens de regiohuizen in de Westhoek van start gaan.

2.3.7. GEHANDICAPTEN

Gezien ook gehandicapten deel uitmaken van de vervoersafhankelijken, wordt ook op deze groep dieper ingegaan.

1. Inleiding en werkwijze

Binnen de doelgroep gehandicapten werd een *beperking qua afbakening* opgelegd: enkel die personen die thuis wonen worden in dit onderzoek opgenomen. Verondersteld kan worden dat die personen die in een instelling verblijven, op een passende manier geholpen worden. We gaan ervan uit dat de problemen van vervoersafhankelijkheid zich voornamelijk in deze groep van thuiswonenden situeren.

Maar ook gehandicapten die thuis verblijven, doen een beroep op een aantal voorzieningen. Die voorzieningen zullen hier beknopt worden toegelicht a.d.h.v. *jaarverslagen*.

Het grote probleem van deze doelgroep is dat deze personen niet gekend zijn. Het is pas als de mantelzorg de zorg niet meer kan dragen, of dat de graad van hulpbehoevendheid zo groot is geworden dat een beroep moet worden gedaan op het professionele zorgaanbod, dat deze groep bekend wordt. Om te weten welke precies de vragen zijn die gesteld worden, wordt een beroep gedaan op de *Centrale Wachtlijst voor personen met een handicap*. De doelstelling van deze lijst is tweeledig. Enerzijds wil het Provinciebestuur West-Vlaanderen de mensen met een handicap behulpzaam zijn bij het zoeken naar een geschikte oplossing voor zijn woon- of dagbestedingsvraag. Anderzijds willen ze een overzicht bieden van de hulpvragen waarvoor momenteel geen aanbod is.

Daarnaast wordt een beroep gedaan op de studie (*Z*)*organiseren; de organisatie van het zorgaanbod voor volwassen personen met een handicap in West-Vlaanderen*. Deze studie werd uitgevoerd door Herbert Moenaert (tevens coördinator van de consultatiebureau's), waarmee ook een gesprek werd gevoerd.

2. Aangeboden dienstverlening voor thuiswonende gehandicapten

2.1. Aantal thuiswonende gehandicapten

Het percentage thuiswonende gehandicapten is niet gekend, deze groep is de grote onbekende. Cijfers bestaan hier niet.

Een mogelijke indicatie is het aantal aanvragen van thuiswonenden ingeschreven in de CWL.

In 1995 is dit 75%, in 1996 72% van het totaal aantal aanvragen. De ruime meerderheid van deze groep woont in het ouderlijk gezin.

Een belangrijke opmerking is dat deze wachtlijst op vrijwillige basis berust én dat men zich in vele gevallen pas gaat inschrijven als er zich een probleem stelt, waardoor de cijfers een vertekend beeld kunnen geven. Het percentage thuiswonenden is wellicht nog hoger.

"Uit een Leuvense studie blijkt dat het aantal thuiswonende gehandicapten enorm verschilt al naargelang van de bron. Dus laten we maar toegeven dat we het niet weten."

2.2. Bespreking per dienst

Enkel die voorzieningen die er zijn voor thuiswonende gehandicapten (hetzij alleenwonend, of bij ouders of in eigen gezin) worden hier beknopt besproken. Residentiële voorzieningen zoals internaten, tehuizen voor werkenden,... vallen er dus buiten. Het gaat hier enkel om ambulante woondiensten zoals Begeleid Wonen en Thuisbegeleiding en daarnaast semi-residentiële dagcentra.

Er is wel een differentiatie naar soorten handicaps voor de verschillende diensten, bv. begeleid wonen vnl. licht mentaal; MPI vooral fysisch. De dagcentra, Begeleid Wonen en Thuisbegeleidingsdiensten bereiken gemiddeld een jong publiek (32-34j) (Moenaert, 1996 : 53).

1) Begeleid Wonen

De dienst voor Begeleid Wonen Westhoek is gevestigd in Diksmuide en begeleidde in 1996 24 volwassenen. Deze dienst kan de persoon hulp en begeleiding bieden bij zijn of haar administratie, budgettering, relaties, werk, vrije tijd gedurende 4 à 6 uur per week.

De begeleiders gaan hierbij op bezoek bij de cliënten. De persoon met handicap blijft in dit alles zelfstandig : hij staat zelf in voor de huur van een woning en voor de kosten van het eigen levensonderhoud (Moenaert, 1996 : 43). De cliënten zijn echter te goed voor een residentie, maar te zwak voor volledige zelfstandigheid (Jaarverslag 1996 : 7).

Het is opvallend dat de cliënten in een zeer uitgestrekt gebied wonen (**KAART 17**).

Iedereen woont zelfstandig, en de meeste cliënten werken in een Beschutte Werkplaats. Deze volwassenen hebben overwegend een licht mentale handicap.

Er stelt zich echter een probleem: er is een tekort aan plaatsen. Op de CWL West-Vlaanderen is er sprake van 10% wachtenden. Het aanbod zou met één vierde moeten uitbreiden om te kunnen voldoen aan de vraag.

2) Thuisbegeleiding

De Westhoek telt één thuisbegeleidingsdienst (START West-Vlaanderen) in Veurne, en begeleidde in 1996 45 personen (Jaarverlag 1996 : 7).

Gezinnen met een gehandicapt kind of volwassenen kunnen een beroep doen op een TB-dienst voor globale opvoedingsbijstand en begeleiding, gericht op het aanvaarden van de handicap, het omgaan en het opvoeden van de gehandicapte en de oriëntering naar de toekomst toe (Moenaert, 1996 : 45).

Naast de huisbezoeken vormt de speeltheek een belangrijk element in de begeleidingen door de bezoekers (Jaarverslag 1996 : 23).

Ook hier zijn de cliënten geografisch zeer sterk verspreid (**KAART 17**).

De gehandicapte kinderen jonger dan 14 jaar (33) wonen allemaal thuis, eventueel gecombineerd met onderwijs. De andere twaalf klanten (ouder dan 14 jaar) wonen ook thuis, in combinatie met tewerkstelling of zonder onderwijs.

Op het niveau van West-Vlaanderen wordt voor 18% een overstap naar begeleid wonen verwacht.

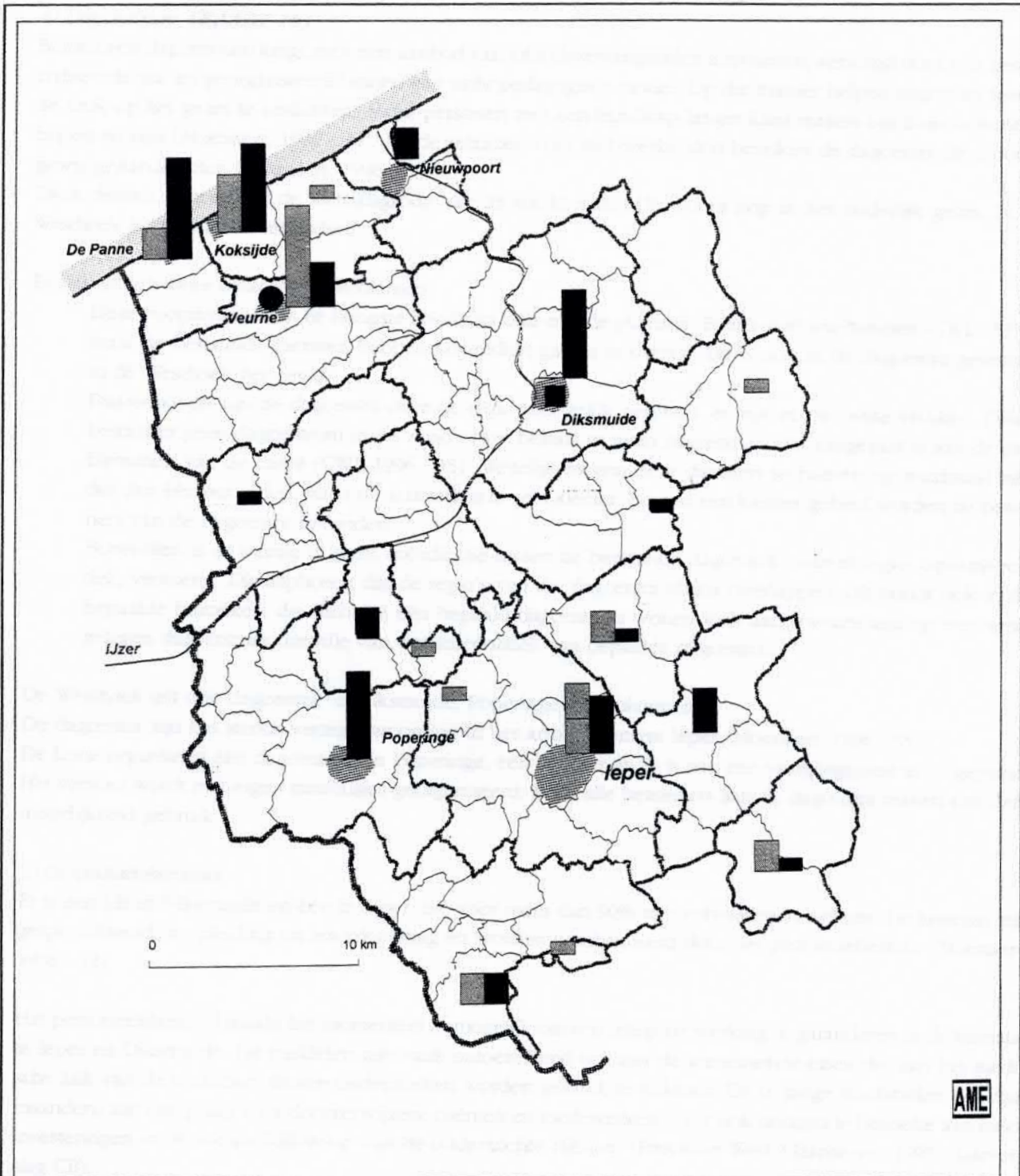
Ook deze diensten zouden overbezet zijn; één derde van de bestaande zorgvormen signaleert een tekort aan deze diensten op middellange termijn (Moenaert, 1996 : 63). Op de CWL zou er zich voor 1996 geen probleem stellen.

3) MPI met semi-internaatstelsel

Medisch-Pedagogische Instituten kunnen, eventueel naast hun internaatstelsel, een semi-internaatformule aanbieden. Binnen het semi-internaat wordt dagopvang geboden aan minderjarigen (0-21j) van 8 tot 18 uur. Meestal wordt het grootste deel van deze periode doorgebracht op een school voor buitengewoon onderwijs. Bijna iedereen (96%) woont in het ouderlijk gezin (Moenaert, 1996 : 49).

De Lovie van Poperinge kent zo'n regime.

KAART 17 - AANTAL KLANTEN BEGELEID WONEN EN THUISBEGELEIDING 1996

Aantal klanten Begeleid Wonen en Thuisbegeleiding 1996

4) Dagcentrum (KAART 18)

Binnen een dagcentrum krijgt men een aanbod van arbeidsvervangende activiteiten, verzorgd door een gespecialiseerde staf en georganiseerd binnen een orthopedagogisch model. Op die manier helpen dagcentra tevens de druk op het gezin te verlichten, zodat personen met een handicap langer kans maken om thuis te kunnen blijven wonen (Moenaert, 1996 : 49). Na de tehuizen voor niet-werkenden bereiken de dagcentra de grootste groep gehandicapten (Moenaert, 1996 : 53).

Twee derden behoort tot de leeftijdsgroep van 23 tot 35 jaar; 91% woont nog in het ouderlijk gezin. In de Westhoek is de situatie niet anders.

Er stellen zich twee belangrijke problemen:

Deze voorziening kent de hoogste nood aan bijkomende plaatsen. Er zijn veel wachtenden (CWL : 31%), maar de bestaande diensten hebben bovendien gasten in overtal. Dit is ook in de dagcentra gevestigd in de Westhoek het geval.

Daarenboven zijn de dagcentra over de regio niet gelijk gespreid: er zijn m.a.w. witte vlekken. Ofwel bestaat er geen dagcentrum in de regio ofwel bestaat er geen dagcentrum dat aangepast is aan de problematiek van de cliënt (CWL 1996 : 15). Wettelijk mogen deze diensten recrutereren op maximaal minder dan één uur rijden, maar de actieradius is veel kleiner. Binnen een kleiner gebied worden de bewoners van de dagcentra gevonden.

Bovendien is er weinig of geen coördinatie tussen de bestaande dagcentra omtrent regio, opnamepolitiek, vervoer,... Dit impliceert dat de regio's van die dagcentra elkaar overlappen. Dit houdt ook in dat bepaalde bezoekers die dicht bij één bepaald dagcentrum wonen toch aangewezen zijn op een verafgelegen dagcentrum omwille van opnamepolitiek van bepaalde dagcentra.

De Westhoek telt drie dagcentra: in Diksmuide, Poperinge en Wulvergem.

De dagcentra zijn het sterkst vertegenwoordigd in het arrondissement Ieper (Moenaert, 1996 : 55).

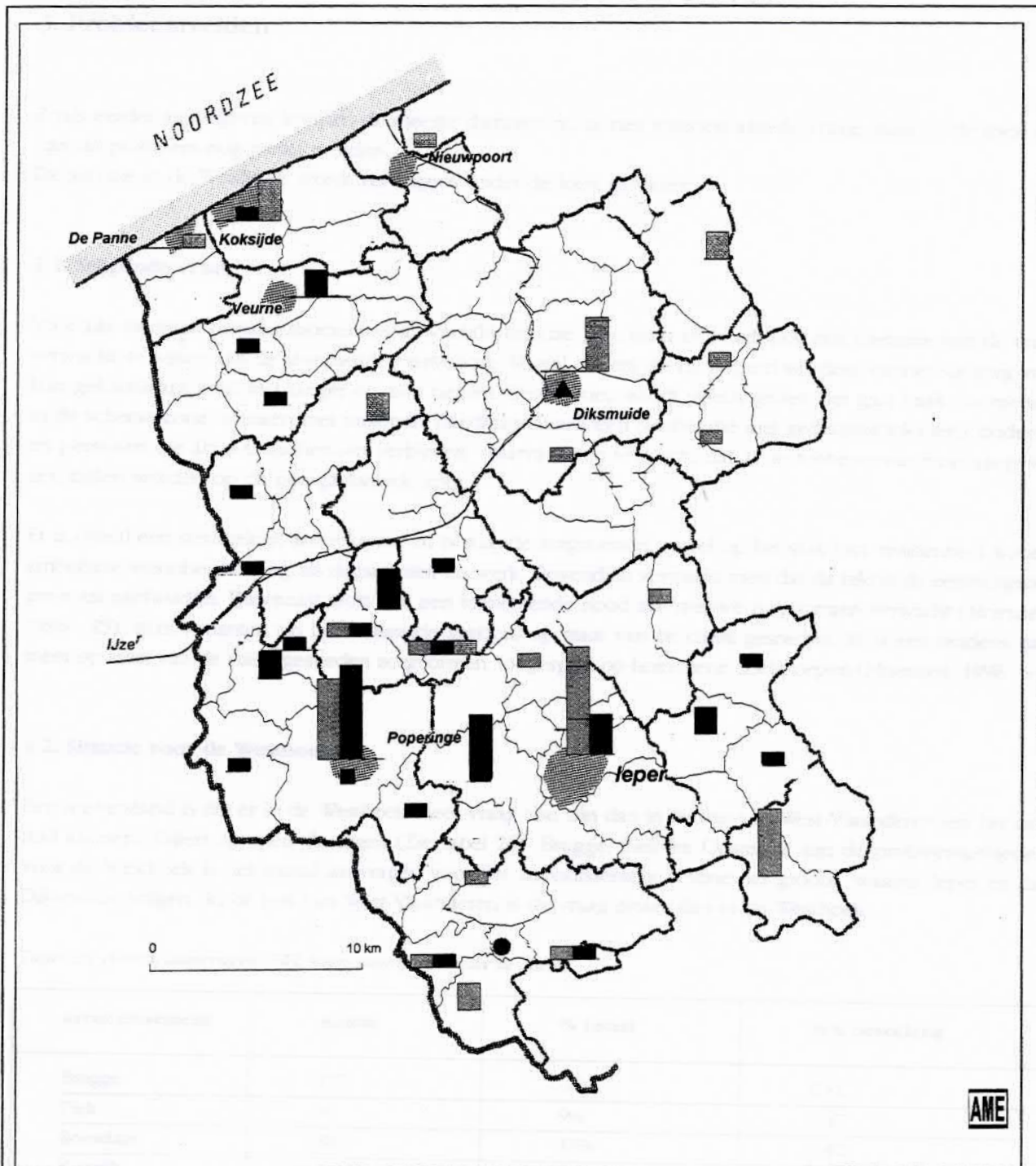
De Lovie organiseert één dagcentrum in Poperinge, één in Ieper en er is nog een vestigingspunt in Lo gepland. Het vervoer wordt met eigen minibuses georganiseerd. Bijna alle bezoekers aan de dagcentra maken van deze mogelijkheid gebruik.

5) Consultatiebureaus

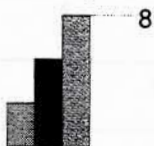
Er is een CB in Diksmuide en één in Ieper, die voor meer dan 90% met volwassenen werken. De bureaus zijn gespecialiseerd in opleiding en tewerkstelling en worden gesubsidieerd door het provinciebestuur (Moenaert, 1996 : 12).

Het personeelsbestand maakt het momenteel onmogelijk om een integrale werking te garanderen in de bureaus te Ieper en Diksmuide. De middelen zijn vaak ontoereikend om aan de toenemende eisen die aan het medische luik van de multidisciplinaire onderzoeken worden gesteld, te voldoen. De te lange wachttijden (tot drie maanden) zijn een plaag voor doorverwijzers, cliënten en medewerkers. Er is ook dringende behoefte aan meer investeringen in de sociale follow-up van de onderzochte cliënten (Provincie West-Vlaanderen, 1995 : jaarverslag CB).

KAART 18 - BEZOEKERS AAN DAGCENTRA VOOR GEHANDICAPTEN 1996

Aantal bezoekers aan dagcentra voor gehandicapten 1996

- Wulvergem, "De Pelgrim" ●
- Poperinge, "De Lovie" ■
- Diksmuide, "Duin en Polder" ▲

3. Probleemvelden

Zoals eerder aangegeven kunnen de meeste diensten nu al niet voldoen aan de vraag, maar in de toekomst kan dit probleem nog groter worden.

De situatie in de Westhoek wordt vervolgens onder de loep genomen.

3.1. Stijgende vraag

Voor alle diensten bestaan momenteel al wachtlijsten (zie 2.2), maar er wordt nog een toename van de vraag verwacht, te wijten aan de afnemende mantelzorg. Vooral ouders die nu bejaard worden, kunnen de zorg voor hun gehandicapt kind niet langer op zich nemen. Deze groep wordt steeds groter; het gaat vaak om mensen in de schemerzone, mensen met multiple handicaps (vaak een combinatie met gedragsproblemen), ouderen, en personen die altijd thuis hebben verbleven, waarvan men verwacht dat ze in toenemende mate aangewezen zullen worden op de georganiseerde zorg.

Er is overal een sterk tekort aan erkende en bestaande zorgvormen, zowel op het vlak van residentieel wonen, ambulante woonbegeleiding als dagactiviteit en werk. Bovendien verwacht men dat dit tekort de eerstvolgende jaren zal aanhouden. Daarnaast wordt ook een toenemende nood aan nieuwe zorgvormen verwacht (Moenaert, 1996 : 25), m.n. varianten op het bestaande aanbod, op maat van de cliënt gesneden. Er is een tendens naar meer op maat van de cliënt gesneden zorgvormen, toegespitst op homogene doelgroepen (Moenaert, 1996 : 63).

3.2. Situatie voor de Westhoek

Een misverstand is dat er in de Westhoek meer vraag zou zijn dan in de rest van West-Vlaanderen (en het aanbod kleiner). Cijfers spreken dit tegen (Zie tabel 26). Brugge, Tielt en Oostende zijn de probleemgebieden. Voor de Westhoek is het aantal aanvragen voor het arrondissement Veurne het grootst, waarna Ieper en dan Diksmuide volgen. In de rest van West-Vlaanderen is de vraag groter dan in de Westhoek.

Tabel 26: Aantal aanvragen CWL naar woonplaats van de cliënt.

Arrondissement	Aantal	% totaal	%% bevolking
Brugge	137	30%	0.51
Tielt	41	9%	0.47
Roeselare	58	13%	0.42
Kortrijk	96	21%	0.34
Ieper	33	7%	0.32
Diksmuide	13	3 %	0.27
Veurne	19	4%	0.35
Oostende	64	14%	0.45
TOTAAL	461	100%	0.41

Bron : CWL West-Vlaanderen, jaarverslag 1996

Uit de studie blijkt dat Veurne en ook Diksmuide de vraag relatief goed weten op te vangen (Moenaert, 1996 : 60). Een nuancering dringt zich op: het aanbod genereert namelijk de vraag, maar overal overstijgt de vraag het

aanbod. Er is natuurlijk pas een vraag als er zicht is op een aanbod, en dat is in de Westhoek veel minder uitgebreid in vergelijking met stedelijke gebieden.

Daarenboven zijn de afstanden groter naar de zorgcentra in een landelijk gebied als de Westhoek waardoor de bereikbaarheid in het gedrang kan komen. Maar:

"Zelfs al is er in de buurt een dagcentrum, als 't volzet is, is 't volzet."

4. Besluit

Het percentage thuiswonende gehandicapten is onbekend. De meeste van de voorzieningen voor deze doelgroep hebben te maken met een overvraag. 'Klanten' zijn dan ook geografisch sterk verspreid. De situatie in de Westhoek zou niet erger zijn dan in de rest van (West-)Vlaanderen. Onder invloed van maatschappelijke factoren worden in de toekomst nog grotere problemen verwacht in verband met de opvang van gehandicapten.

Het mobiliteitsprobleem is hier in de eerste plaats niet een probleem van de gehandicapte zelf, maar van de mantelzorgers en eventuele voorzieningen die vervoer inleggen (bv. dagcentra).

Provincie	1990	1995	2000	2005
Antwerpen	120	130	140	150
Vlaanderen	130	140	150	160
West-Vlaanderen	140	150	160	170
Oost-Vlaanderen	150	160	170	180
Limburg	160	170	180	190
Brabant	170	180	190	200
Leuven	180	190	200	210
Flamand Gewest	190	200	210	220
Waals Gewest	200	210	220	230
Totaal	2100	2200	2300	2400

DEEL 3

BESLUITEN / STRUCTURBEELDEN

- 3.1 Overzicht van de belangrijkste empirische onderzoeksresultaten
 - 3.1.1 Schaalvergroting in de Westhoek
 - 3.1.2 Bereikbaarheidsproblemen
 - 3.1.3 De vervoersafhankelijkheid
 - 3.1.4 Niet alle diensten en voorzieningen zijn in gelijke mate on-bereikbaar
 - 3.1.5 Samenvattend schema
- 3.2 Scenario's voor verder onderzoek en voor het voorstellen van oplossingsalternatieven
 - 3.2.1 Het 'volume' van de dienstverlening: een mogelijkheid om de types van dienstverlening te profileren
 - 3.2.2 Organisatiemodellen voor de uitbouw van voorzieningen in plattelandgebieden
 - 3.2.3 De centrum-periferie discussie : scenario's van mogelijke antwoorden.
Uitgewerkt voorbeeld : het cultuurbeleid naar de deelgemeenten

3.1.

Overzicht van de belangrijkste empirische onderzoeksresultaten

3.1.1

Het aantal inwoners in de Westhoek blijft de laatste jaren (1960-1987) ongeveer hetzelfde. Het tempo van deze daling is echter wat afgenomen. Voornamelijk de kern van de Westhoek (Poperinge-Poperingse Oudewaarde) springen in het oog (tabel 3.1.1.1 en figuur 3.1.1.1).

In de laatste jaren (1980-1987) is er een sterke toename van de dienstverlening in de Westhoek. Dit is vooral te zien in de kern van de Westhoek (Poperinge-Poperingse Oudewaarde) waar de dienstverlening sterk is toegenomen (tabel 3.1.1.2 en figuur 3.1.1.2). Dit is vooral te zien in de kern van de Westhoek (Poperinge-Poperingse Oudewaarde) waar de dienstverlening sterk is toegenomen (tabel 3.1.1.2 en figuur 3.1.1.2).

De kern van de Westhoek (Poperinge-Poperingse Oudewaarde) springen in het oog (tabel 3.1.1.1).

Bij het afronden van dit onderzoek zouden wij bij wijze van besluit, op drie aspecten de aandacht willen vestigen.

Het eerste aspect heeft betrekking op "harde", empirisch vastgestelde onderzoeksresultaten. Deze laten ons toe gefundeerde beweringen aan te brengen. Ze geven een toegevoegde waarde aan onze kennis over de Westhoek. Wil de overheid of andere instanties een (vervoer)beleid voor vervoersafhankelijken voeren, dan houden zij best met die feiten rekening.

Het tweede aspect heeft betrekking op een reeks keuzemogelijkheden of opties die voor het oplossen van het probleem kunnen worden genomen. Doorheen het onderzoek zijn wij tot de vaststelling gekomen dat het probleem van de vervoersafhankelijken op verschillende wijze wordt gepercipieerd en dat er verschillende oplossingsmogelijkheden (zouden kunnen) bestaan. Deze paragraaf hebben wij dan ook met een algemeen concept "scenario's" betiteld.

Het derde aspect omvat een reeks beleidsaanbevelingen die op korte of halflange termijn door de respectieve bestudeerde diensten onder ogen kunnen worden genomen. Zij zijn meer op "maat" van de verschillende diensten en instellingen gesneden. Ze kunnen zo op de agenda van een vergadering over de bereikbaarheid van de dienst worden geplaatst.

Ze worden in dit rapport in een vierde deel uitvoerig besproken.

3. 1. Overzicht van de belangrijkste empirische onderzoeksresultaten

Doorheen het onderzoek komen wij tot de volgende vaststellingen:

3.1.1.

Het voorzieningenaanbod in de Westhoek blijft de laatste jaren (1980-1997) afnemen. Het tempo van deze daling is nochtans wat afgezwakt. Voornamelijk de kernen binnen de driehoek Poperinge-Veurne-Diksmuide springen in het oog (kleine kernen binnen de IJzervallei).

In alle kernen leidt schaalvergroting tot een aantasting van het lokaal voorzieningenniveau, hetgeen vooral een probleem is voor meer dan de helft van de aan huis gebonden bewoners. Deze schaalvergroting is betrekkelijk autonoom en niet door een bevolkingsgroei te keren (zie **KAART 8**). Het aantal afhankelijke kernen wordt groter. Het tekort op bepaalde plaatsen kan dus duidelijk worden afgebakend (zie **KAART 9**).

De afname van voorzieningen betreft voornamelijk bakkers, slaggers, en openbare diensten (zoals stempelcontrole in de deelgemeenten, postkantoren, bibliotheekfilialen). Het aantal scholen blijft daarentegen min of meer stabiel.

We kunnen dus stellen dat de tendens naar schaalvergroting bevestigd wordt.

3.1.2.

De bereikbaarheidsproblemen worden door het autogebruik en het beroep doen op het sociaal netwerk in grote mate verholpen.

Wie over een wagen kan beschikken ervaart weinig problemen. Het verblijf in de Westhoek veronderstelt het bezit en het gebruik van de auto. Wie dit mist moet op familieleden, buren, of vrienden kunnen steunen. Doorheen het hele onderzoek blijkt dat het sociaal netwerk nog van groot belang is, maar dat het draagvlak ervan aan het verkleinen is.

Nochtans moet duidelijk worden gesteld dat er voor de vervoersafhankelijken een verschil is tussen de potentiële en werkelijke vraag wat betreft het gebruik van diensten.

3.1.3.

De gezinnen waarvan minstens één gezinslid vervoersafhankelijk is⁴ zouden ongeveer 10% van het totaal aantal gezinnen uitmaken. Op Westhoekschaal betreft het hier 8000 gezinnen.

Voor die gezinnen die minstens één gezinslid hebben die om welke reden dan ook aan huis gebonden is, is er voor de helft geen directe oplossing voorhanden. Bovendien moet vastgesteld worden dat de vervoersproblemen voor een steeds kleinere groep steeds groter worden, in bepaalde gebieden blijven specifieke bevolkingsgroepen met grote vervoersproblemen worstelen. Vrouwen zonder inkomen, éénwagengezinnen, jongeren, senioren en gehandicapten zijn de meest kwetsbaren.

3.1.4.

Niet alle diensten en voorzieningen zijn in gelijke mate onbereikbaar.

Bepaalde diensten slagen er wel in om de verder afgelegen "klanten" en gebruikers op gelijke wijze te bereiken. Concurrentieel georganiseerde dienstverlening heeft een groter bereik dan andere vormen van dienstverlening.

De categoriaal georganiseerde dienstverlening bereikt de vervoersafhankelijke doelgroep beter, de op territoriale basis georganiseerde dienstverlening wordt veel sterker geconfronteerd met de centrum/periferiediscussie. De diensten die op lokaal (gemeentelijk) vlak worden georganiseerd beschikken niet altijd over de nodige middelen om perifeer gelegen gebruikers goed te bedienen. Het draagvlak is te beperkt. Dunbevolkte en/of uitgestrekte gemeenten kampen meestal met deze problemen.

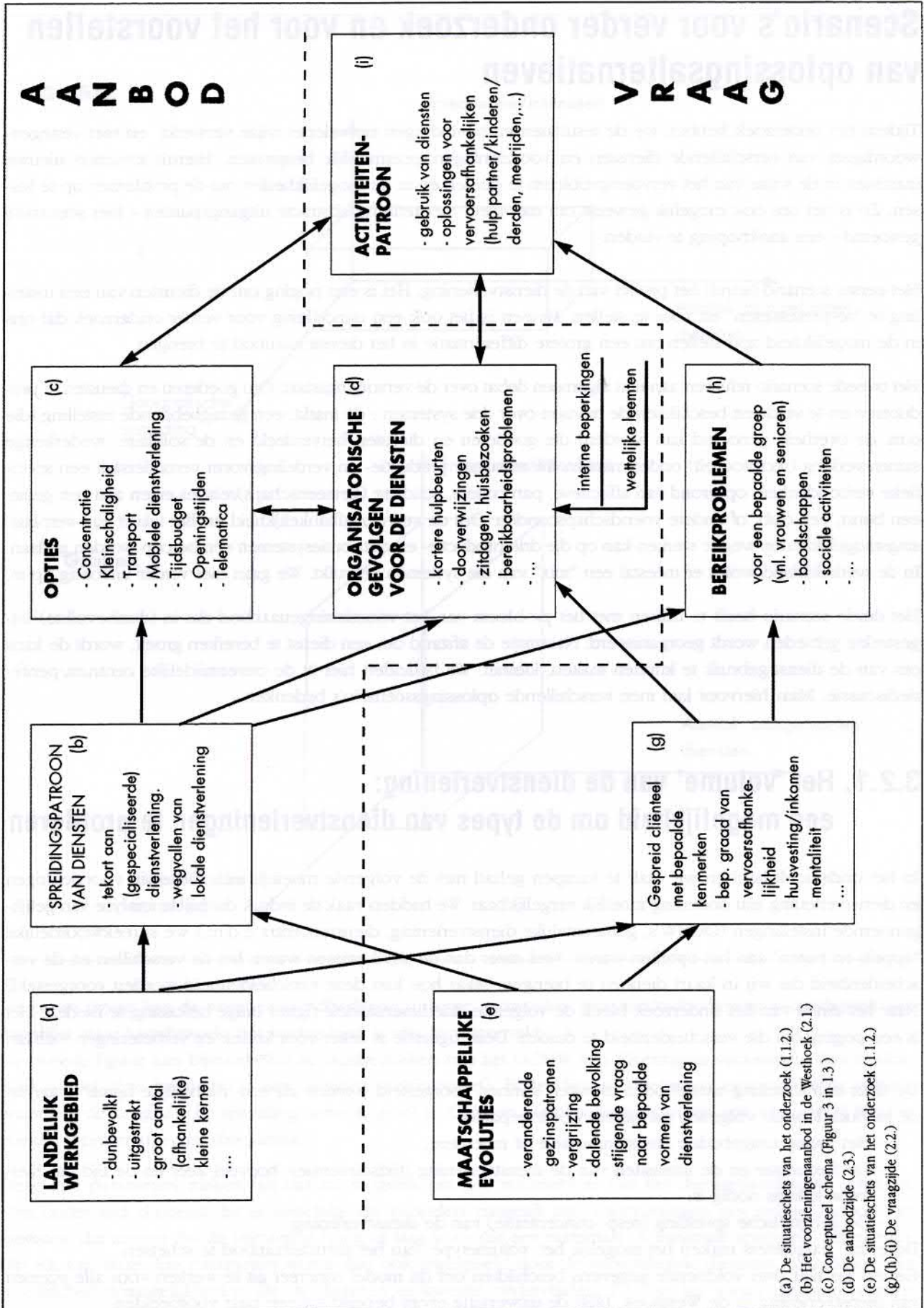
3.1.5.

Samenvattend schema

De variabelen die in het inleidend theoretisch model werden uitgetekend (zie figuur 2 en 3) en die zowel de vraag- als aanbodkant beïnvloeden, worden nu in het volgend samenvattend schema uitgetekend. Het geeft een overzichtelijk beeld van de situatie na het empirisch onderzoek.

⁴Kinderen niet inbegrepen

Figuur 6: Samenvattend schema

3. 2.

Scenario's voor verder onderzoek en voor het voorstellen van oplossingsalternatieven

Tijdens het onderzoek hebben we de resultaten en bevindingen op velerlei wijze verwerkt en met vertegenwoordigers van verschillende diensten en voorzieningen gezamenlijk besproken. Hieruit kwamen nieuwe inzichten in de wijze van het vervoersprobleem te duiden en in de mogelijkheden om de problemen op te lossen. Zo is het ons ook mogelijk geweest om met meer theoretische/abstracte uitgangspunten - hier scenario's genoemd - een aanknopng te vinden.

Het eerste scenario betreft het profiel van de dienstverlening. Het is een poging om de diensten van een instelling te "re-presenteren" en voor te stellen. Meteen is het ook een uitnodiging voor verder onderzoek dat ons in de mogelijkheid zou stellen om een grotere differentiatie in het dienstenaanbod te brengen.

Het tweede scenario refereert aan een algemeen debat over de verzorgingsstaat. Om goederen en diensten te produceren en te verdelen beschikken de mensen over drie systemen : de markt, een gezaghebbende instelling (die o.m. de overheid genoemd kan worden) die goederen en diensten herverdeelt en de solidaire, wederkerige samenwerking (reciprociteit) onder mensen. Deze laatste productie- en verdelingsvorm veronderstelt een specifieke verbondenheid op grond van affectieve, particuliere, solidaire (gemeenschaps)relaties eigen aan een gezin, een buurt, een club, of andere vriendschapsbanden. Om de vervoersafhankelijkheid en het tekort aan verplaatsingsmogelijkheden weg te werken kan op die drie productie- en distributiesystemen een beroep worden gedaan. In de werkelijkheid wordt er meestal een "mix" van die systemen gebruikt. We gaan hier verder uitvoerig op in.

Het derde scenario heeft te maken met het probleem van het voorzieningenaanbod dat in (dunbevolkte) uitgestrekte gebieden wordt georganiseerd. Naarmate de afstand om een dienst te bereiken groeit, wordt de kans om van de dienst gebruik te kunnen maken, kleiner. We belanden hier in de onvermijdelijke centrum/periferiediscussie. Maar hiervoor kan men verschillende oplossingsscenario's bedenken.

3.2.1. Het 'volume' van de dienstverlening: een mogelijkheid om de types van dienstverleningen te profileren

In het onderzoek hebben we vaak te kampen gehad met de volgende moeilijkheid: diensten, voorzieningen en dienstverlening zijn onderling moeilijk vergelijkbaar. We hadden vaak de indruk dat bij de analyse van gelijkgenoemde instellingen (OCMW's, gemeentelijke dienstverlening, dienstencentra e.d.m.) we spreekwoordelijke "appels en peren" aan het optellen waren. Veel meer dan de gelijkenissen waren het de verschillen en de verscheidenheid die wij in kaart dienden te brengen. Maar hoe kan deze verscheidenheid worden voorgesteld? Naar het einde van het onderzoek bleek de volgende driedimensionele figuur enige oplossing te bieden. Het is een poging om die verscheidenheid te duiden. Deze figuratie is zeker voor kritiek en verbeteringen vatbaar.

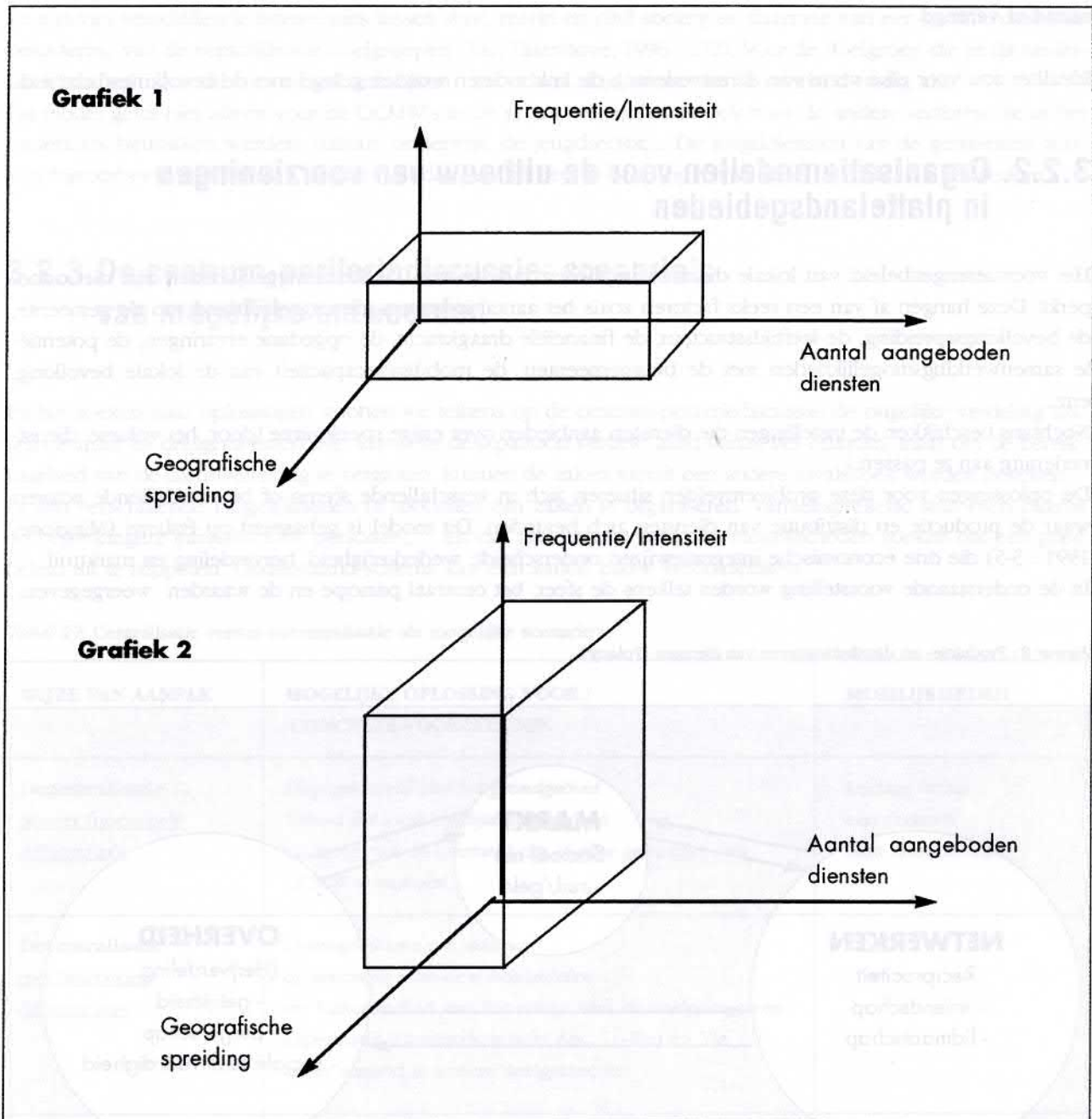
De door een instelling aangeboden diensten kunnen voorgesteld worden als een 'ruimtelijke figuur' waarvan de inhoud door de volgende parameters wordt bepaald:

- Het aantal aangeboden diensten: enkele of meerdere;
- De frequentie en de intensiteit van de dienstverlening (tijdsdimensie): hoeveel keer en de tijd die hiervoor telkens nodig is;
- De geografische spreiding (resp. concentratie) van de dienstverlening.

Deze drie parameters maken het mogelijk het 'volumetype' van het dienstenaanbod te schetsen.

Gezien we niet over voldoende gegevens beschikken om dit model concreet uit te werken voor alle vormen van dienstverlening in de Westhoek, blijft de uitwerking ervan beperkt tot een paar voorbeelden.

Figuur 7: Grafische voorstelling 'volume' van dienstverlening:

De eerste figuur kan de warmemaaltijdbedeling in Ieper voorstellen: een maaltijdbediening veronderstelt een dagelijks maar kort bezoek, het werkgebied is niet zo uitgestrekt.

De tweede figuur kan bijvoorbeeld de huisbezoeken van het OCMW van Alveringem voorstellen. Een huisbezoek is niet af te handelen in tien minuten (tijdsintensief). Bovendien is Alveringem een uitgestrekt gebied, waardoor de geografische spreiding tamelijk groot is. Om een aantal redenen kunnen ook niet zoveel huisbezoeken worden afgelegd (frequentie).

Deze drie parameters maken het ons nu mogelijk om het 'volumetype' van het dienstenaanbod te schetsen. Men ondervindt duidelijk dat er verschillende 'profielen' mogelijk zijn: voorzieningen met weinig aanbod van diensten, die zorgen dat de frequentie hoog of laag is en die een maximale of minimale spreiding verzekeren. Op elk van deze drie parameters wordt dan ook ingespeeld door de verschillende diensten, afhankelijk van moeilijkheden/mogelijkheden die de diensten in kwestie ondervinden. Zo kan het aantal diensten worden

opgedreven, behouden of nog verminderd. De dienstverlening voor een bepaalde voorziening, kan worden verhoogd of minder intensief doorgaan. Ten slotte kan de ruimtelijke spreiding van een dienst worden verruimd of verengd.

Idealiter zou voor elke vorm van dienstverlening de link moeten worden gelegd met de bevolkingsdichtheid.

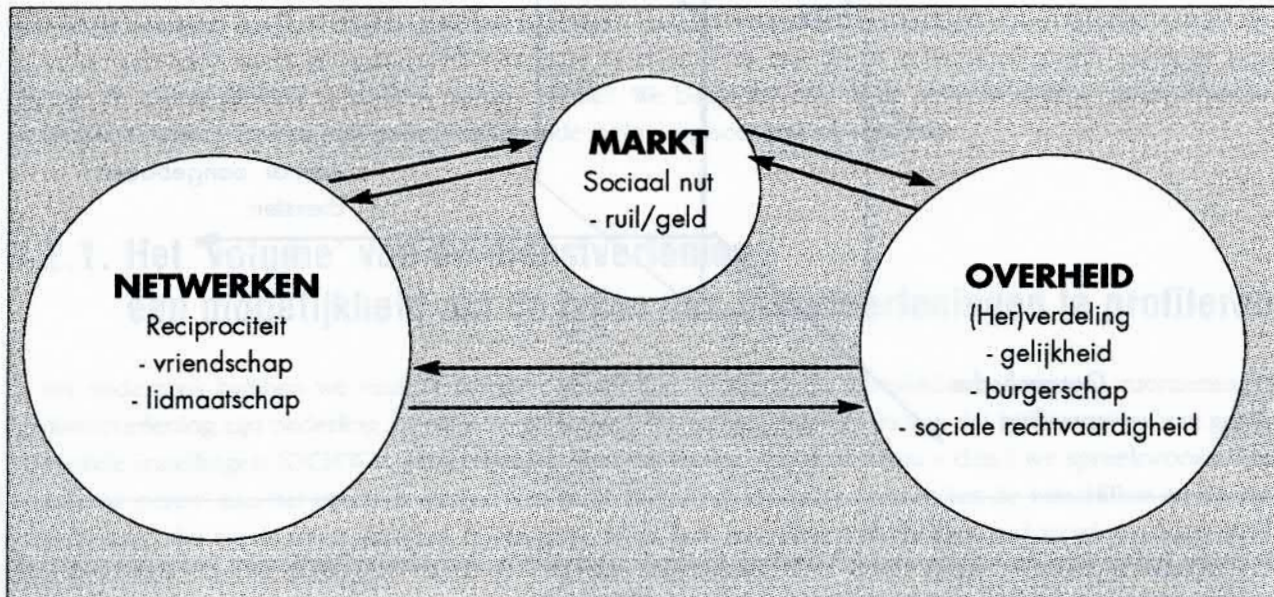
3.2.2. Organisatiemodellen voor de uitbouw van voorzieningen in plattelandsgebieden

Het voorzieningenbeleid van lokale diensten impliceert dus keuzes. De keuzemogelijkheden zijn niet onbeperkt. Deze hangen af van een reeks factoren zoals het aantal inwoners, de uitgestrektheid van de gemeente, de bevolkingsspreiding, de leeftijdsstructuur, de financiële draagkracht, de opgedane ervaringen, de potentiële samenwerkingsmogelijkheden met de buurgemeenten, de mobilisatiecapaciteit van de lokale bevolking, enz...

Nochtans beschikken de instellingen die diensten aanbieden over enige speelruimte (door 'het volume' dienstverlening aan te passen.)

De oplossingen voor deze probleemvelden situeren zich in verschillende sferen of bij verschillende actoren waar de productie en distributie van diensten zich bevinden. Dit model is gebaseerd op Polanyi (Mingione, 1991 : 3-5) die drie economische integratiewijzen onderscheidt: wederkerigheid, herverdeling en marktruil. In de onderstaande voorstelling worden telkens de sfeer, het centraal principe en de waarden weergegeven.

Figuur 8 : Produktie- en distributieactoren van diensten (Polanyi)

De verhouding 'markt'- 'wederkerigheid en herverdeling' brengt spanningen te weeg. "The heterogeneity of work is in fact a result of the simultaneous effect of both economic and social factors (Mingione, 1991 : 76).

Op deze drie actoren of sferen kan nu ingegrepen worden: een OCMW kan zich bv. op de markt richten om een bepaald probleem op te lossen, of het kan worden opgelost door de buurt. Dit kan autonoom of in samenwerking gebeuren.

Elke sfeer heeft bovendien zijn eigen logica. Oplossingen kunnen wel verschuivingen in de sferen teweeg brengen.

Bij plattelandsvernieuwing en geïntegreerde gebiedsgerichte projecten is ten aanzien van beleidsvoeringen en

sturing trouwens sprake van een verschuiving van staat naar civil society⁷⁵ en markt (Van Tatenhove, 1996 : 271). Afhankelijk van de geconstateerde problemen en de voorgestane beleidsinitiatieven zal er immers sprake zijn van verschillende interrelaties tussen staat, markt en civil society en daarmee van een gedifferentieerde benadering van de verschillende doelgroepen (Van Tatenhove, 1996 : 272). Voor de doelgroep die in dit onderzoek van belang is (nl. vervoersafhankelijken), zal echter altijd steun van de overheid nodig zijn.

Dit model geldt niet alleen voor de OCMW's in de sector welzijn, maar ook voor de andere sectoren die in het onderzoek betrokken werden: cultuur, onderwijs, de jeugdsector,... De jeugddiensten van de gemeenten zouden bijvoorbeeld niet kunnen bestaan zonder een beroep te doen op vrijwilligers (= sfeer van netwerken).

3.2.3. De centrum-periferiediscussie: scenario's van mogelijke antwoorden

Bij het zoeken naar oplossingen stotten we telkens op de centrum-periferiediscussie; de ongelijke verdeling tussen centrum en deelgemeenten. Het klassieke denkpatroon vertrekt altijd vanuit het centrum, maar om de bereikbaarheid van de dienstverlening te vergroten, kunnen de zaken vanuit een andere invalshoek worden bekeken. Er zijn verschillende mogelijkheden of modellen om zaken te organiseren. Vanzelfsprekend stuit men daarbij op beperkingen: infrastructuur, personeel,... en van daaruit gaat men dan mogelijkheden zoeken om een goed beleid uit te stippelen. Onderstaand schema kan een aantal zaken verduidelijken.

Tabel 27: Centralisatie versus decentralisatie als mogelijke scenario's

WIJZE VAN AANPAK	MOGELIJKE OPLOSSING VOOR / CONCRETE VOORBEELDEN	MOEILJKHEDEN
Decentralisatie <u>zonder functionele differentiatie</u>	<i>Uitgestrektheid van het grondgebied</i> <i>Vanuit het sociale gelijkheidsbeginsel</i> vb. optie van de overheid om in elke gemeente een OCMW te vestigen	Leiding vanuit een centrum blijft noodzakelijk
Decentralisatie <u>met functionele differentiatie</u>	<i>Onmogelijkheid om iedereen op eenzelfde manier te behandelen.</i> vb. Cultuurbeleid van Poperinge naar de deelgemeenten Experiment Kunstonderwijs in Alv., Lo-Ren en Vle. : ander aanbod in andere deelgemeente	
Centralisatie <u>met horizontale</u> ⁷⁶ <u>integratie</u> (intergemeentelijke initiatieven)	<i>Gespecialiseerde dienstverlening, te beperkte vraag, personeelsbeperking</i> vb. mobiliteit (MMC); BTK-regio vb. wegvallen lokale dienstverlening: boodschappen-dienst in de deelgemeenten	De dienstverlening bereikt niet iedereen
Centralisatie met <u>verticale</u> ⁷⁷ <u>integratie</u>	vb. Poetsdienst combineren met boekendienst aan huis	

⁷⁵ 'Civil society' kan hier worden begrepen als de sfeer van netwerken.

⁷⁶ Horizontaal betekent dezelfde dienst over de grenzen heen.

⁷⁷ Verticaal betekent binnen één voorziening verschillende diensten. Bv. Eén OCMW biedt zowel warme maaltijden, poetsdienst, budgetbegeleiding, uitleendienst, personenalarm... aan.

Decentralisatie betekent een delegatie van bevoegdheden naar lagere bestuursniveaus, bij centralisatie wordt alles vanuit één centrum bepaald en bestuurd. Bij decentralisatie kunnen bevoegdheden gedifferentieerd worden. Decentralisatie moet daarenboven niet altijd vanuit het centrum naar de deelgemeenten toe gebeuren. Ook vanuit andere centra die niet perifeer liggen t.a.v. de betrokken doelgroep, kan dienstverlening worden aangeboden. Een voorbeeld is de extramurale dienstverlening die rusthuizen aanbieden (zie ook bijlage 7). Het kan hier gaan om warmemaaltijdbedeling, thuisverpleging, een boodschappendienst, het organiseren van culturele en vormingsactiviteiten,... Deze rusthuizen kunnen dan een centrumfunctie t.a.v. de omliggende deelgemeenten op zich nemen.

Decentralisatie kan slechts mits een stuk centralisatie, of centrale coördinatie.

Het weze duidelijk dat de verschillende opties van Van Dam (Figuur 3 : Conceptueel schema) niet enkel de feitelijke situatie dienen, maar eveneens mogelijkheden naar wenselijkheid of verandering in zich dragen. Dit wordt duidelijk gemaakt doorheen de beleidsaanbevelingen (Zie deel IV).

Uitgewerkt voorbeeld:

Het cultuurbeleid naar de deelgemeenten.

In het kader van de bereikbaarheidsproblematiek werd het cultuurbeleid naar de deelgemeenten verkend.

(a) Inleiding en werkwijze

Het cultuurbeleid naar de deelgemeenten werd verder onderzocht, na een aantal gesprekken met de gemeenten. Hiertoe werden de cultuurfunctionarissen van Diksmuide, Poperinge en Zonnebeke bevraagd. Het gaat hier om Sylvie Anzepamber, Sylvain Deboutte en Kristof Pector. In de gesprekken met vijf geselecteerde gemeenten (Alveringem, Diksmuide, Heuvelland, Ieper en Lo-Reninge) kwam het cultuurbeleid eveneens ter sprake. In mei volgde een vergadering met de cultuurambtenaren van de achttien gemeenten van de Westhoek. De volgende gemeenten blijven buiten beschouwing: De Panne, Houthulst, Koekelare, Langemark-Poelkapelle en Mesen. Twee ervan hebben geen cultuurdienst (Zie 2.3.2. Gemeentelijke dienstverlening).

De gesprekken hadden tot doel het cultuurbeleid naar de deelgemeenten te verkennen. Uit diverse hoeken van het leefbaarheidsonderzoek (o.m. de vragenlijst 59 kernen) blijkt dat het belangrijk is voor de leefbaarheid van het dorp dat er culturele infrastructuur in de deelgemeenten beschikbaar is. Uitgangspunt was de volgende probleemstelling: wat is de beleidsstrategie naar de deelgemeenten; waar zitten de knelpunten en zijn er voorstellen tot mogelijke oplossingen hiervoor?

(b) Vaststellingen

De 'culturele' relatie vanuit de gemeente naar de deelgemeenten is meestal dubbel:

- het ter beschikking stellen of ondersteunen van lokale infrastructuur;
- het organiseren of subsidiëren van werking of verenigingen.

Door alle gemeenten worden inspanningen gedaan om een polyvalente zaal of sociocultureel centrum uit te bouwen in de deelgemeenten, maar dat is duur zowel in aanschaf als in onderhoud.

Bovendien heeft dit spreidingsbeleid gevolgen naar het beheer: aanduiding van zaalverantwoordelijken, controle en verantwoordelijkheid bij schade ...

Het nadeel van verenigingen te subsidiëren per activiteit, is dat de versnippering daarmee in de hand wordt gewerkt⁷⁸. Door de nodige infrastructuur en het materiaal ter beschikking te stellen, bereikt men dan weer vooral die verenigingen die de meeste activiteiten organiseren. Zij maken er automatisch het meest frequent gebruik van.

Een aantal kleinere of meer uitgestrekte gemeenten hebben een minder uitgebouwd cultuurbeleid naar de deelgemeenten, wat te maken heeft met de schaal (groot aantal kleine kernen) waarop gewerkt wordt of de graad van landelijkheid (hele kleine kernen).

In de kustgemeenten ligt alles i.v.m. cultuur meestal in het kader van het toerisme.

⁷⁸ Voorbeeld : in Diksmuide zijn er negen amateurtoneelgezelschappen en negen afdelingen van de KAV. Deze amateurtoneelgezelschappen zouden beter samenwerken, want de huidige situatie is niet werkbaar.

(c) Drie met elkaar samenhangende knelpunten en uitwerking van mogelijke scenario's

Uit de vaststellingen komt de discussie centrum/periferie sterk tot uiting. In een tweede punt wordt dieper ingegaan op mogelijke oplossingsvormen.

De rol van cultuur in de leefbaarheid van dorpen komt in een laatste punt aan bod.

Centrum / periferie (deelgemeenten)

In de meeste gevallen is er geen sprake van een echt gericht cultureel beleid naar de deelgemeenten.

Verschillende mogelijke opties zijn:

- programmeren vanuit gemeentelijke cultuurdienst/cultureel centrum in de deelgemeenten
- het ondersteunen van plaatselijke verenigingen
- het ondersteunen van lokale activiteiten
- het ter beschikking stellen van de nodige infrastructuur en het materiaal voor activiteiten
- het ter beschikking stellen van lokale gemeentelijke culturele infrastructuur
- het financieel ondersteunen van private culturele infrastructuur

Sommige gemeenten (bv. Zonnebeke) doen die inspanning naar de deelgemeenten door bv. éénmaal per jaar een activiteit per deelgemeente te organiseren. In alle gevallen ligt het hoofdaccent echter op de hoofdgemeente.

In theorie is het één van de taken van het cultureel centrum te programmeren in de deelgemeenten. Daartoe zijn de middelen echter soms te beperkt; door de meeste gemeenten worden geen activiteiten in de deelgemeenten georganiseerd:

"Wij programmeren nauwelijks in de deelgemeenten wegens de afwezigheid van de nodige infrastructuur. Dit doen we uit respect voor het product, de voorstelling die gebracht wordt. Men zou beter een vrachtwagen met materiaal (spots, podiummateriaal e.d.) laten rondrijden, die dan ingezet kan worden in gelijk welke deelgemeente." (cfr. mobiele-voorzieningsoptie).

Sommige gemeenten verkiezen plaatselijke verenigingen te ondersteunen. Een gevolg hiervan is dat er soms rivaliteit ontstaat tussen het centrum en de deelgemeenten omwille van de subsidies, en dit vaak ten onrechte. De klacht is wel terecht op het vlak van infrastructuur.

De verhouding tussen centrum en deelgemeenten blijft in al deze opties voor discussie vatbaar.

Volgende elementen spelen in deze discussie een rol:

- Lokale aanwezigheid van geschikte infrastructuur. Vele gemeenten signaleren een tekort aan functionele lokalen.

"In het centrum is de infrastructuur goed uitgebouwd waardoor daar bijna alles geprogrammeerd wordt. Maar als de mensen een voorstelling willen zien, verplaatsen ze zich toch."

Belangrijk voor de leefbaarheid van een dorp is dat er culturele infrastructuur beschikbaar is.

Gespreide infrastructuur ter ondersteuning van de leefbaarheid van het dorp wakkert het gevoel van verbondenheid bij de dorpsbewoners aan. Meer en meer wordt duidelijk dat dit voor het bepalen van een identiteitsstrategie inzake woonvoorkeerbeleid noodzakelijk en belangrijk is.

- De relatie tussen 'het dorp' en de infrastructuur is niet altijd eenduidig.

Het uitgangspunt moet zijn wat er leeft in dat dorp. Niet iets nieuws op poten zetten, maar wel ondersteuning en profilering van wat al aanwezig was (=bottom-up benadering). Ook inzake infrastructuur.

Sommige gemeenten zetten zich op het standpunt: als 'het dorp' iets wenst en daarvoor bereid is ook de handen uit de mouwen te steken, dan doen we mee.

- Het identiteitsgevoel van dorp t.a.v. centrumgemeente blijft zeer actueel. Vaak willen dorpen zich door eigen activiteiten profileren (zelfs rivaliseren) met centrumgemeente.

Polyvalentie en functionele differentiatie

Polyvalentie en functionele differentiatie zijn mogelijke oplossingen voor de problematische verhouding centrum - deelgemeente. Functionele differentiatie houdt in dat er een duidelijke afbakening is van bestemmingen en functies naar de deelgemeenten toe.

Bij differentiatie van activiteiten krijgen deelgemeenten een verschillende functie in het gemeentelijk cultuurbeleid. De 'completeheid' van het aanbod op bovenlokaal niveau wordt wel gegarandeerd. Deze bovenlokale schaal kan maar hoeft niet noodzakelijk de gemeentelijke schaal te zijn.

Een voorbeeld van gericht beleid inzake verschillende profilering van kernen wordt uitgeprobeerd in Poperinge. Watou: uitgaansleven, Proven het sociocultureel leven, Krombeke theater, Roesbrugge sport. Het is wel de bedoeling om mensen voor grote activiteiten van de deelgemeenten naar het centrum te lokken (bv. voor schoolvoorstellingen). De aantrek van de deelgemeenten naar het centrum is zeer belangrijk om volle zalen te krijgen.

Deelgemeenten hebben niet dezelfde mogelijkheden als de hoofdgemeenten waar meestal een verscheiden aanbod van culturele activiteiten voorhanden is, maar het is toch belangrijk om de eigenheid van elke deelgemeente te accentueren, het gaat om een stuk zelfbevestiging. Op deze manier kunnen de bewoners zich engageren rond het groepsgebeuren in de gemeente.

Vraag blijft hoe deze optie tot onderlinge specialisatie zich verhoudt tot dorpen waar een breed gamma van cultuuractiviteiten zich heeft ontwikkeld ?

Polyvalentie van infrastructuur mikt op meervoudig gebruik van dezelfde infrastructuur. Het leidt soms tot discussies omdat in sommige dorpen men ook de sportfunctie wenst te integreren in culturele infrastructuur.

Functionele differentiatie rond infrastructuur is een keuze waarbij de zalen eerder onderling gespecialiseerd worden uitgebouwd. Het kan zowel naar beheer als investeringen een efficiënte keuze zijn. Het roept echter spontaan andere problemen op: de vraag kan worden gesteld of bv. toneelgezelschappen die drijven op een lokale voedingsbodem zo maar bereid zijn om bv. in een buurgemeente te gaan repeteren:

"De deelgemeenten zijn zeer actief op het vlak van cultuur, maar ze gaan zeker niet overstappen naar andere deelgemeenten om bv. toneel te gaan bekijken. De meeste deelgemeenten vormen een culturele identiteit op zich."

"De psychologische afstand tussen de deelgemeenten is zeer groot."

Rol van cultuur in de leefbaarheid van dorpen

De volgende twee elementen kunnen hier van belang zijn:

- belang van cultuur voor sociale netwerkvorming, de leefbaarheid;
- belang van cultuur in woonvoorkeurafweging op een regionale woningmarkt, ook al zou die slechts secundair zijn.

De culturele component geeft, over alle beleidsdomeinen heen, een kwalitatieve meerwaarde aan de woon- en leefomgeving. Vastgesteld wordt dat de imago-opbouw van de gemeenten steeds belangrijker wordt:

"De beeldvorming over het dorp is wel belangrijk, maar het economisch aspect en de sociale voorzieningen zijn belangrijker. Het belang van cultuur bij verhuismotieven heeft vooral te maken met een bepaalde ingesteldheid van de mensen."

"Aan de andere kant, je voelt toch dat een cultureel centrum een belangrijke aantrekkingskracht heeft."

Nochtans moet hier een belangrijke opmerking worden gemaakt wat betreft de relatie tussen de culturele werking en het beleid.

Inhoudelijk krijgen de cultuurambtenaren vaak carte blanche, maar er is ook geen opvolging voorzien, waardoor er geen sturing of beleidsvisie ontwikkeld wordt. Er is m.a.w. een te beperkte beleidsondersteuning:

"Carte blanche krijgen, dat geeft soms heel positieve initiatieven, maar d'r is geen klankbord waardoor we volledig aan ons lot worden overgelaten. Wat is nu prioritair, wat is belangrijk...d'r is geen globale visie."

De cultuurfunctionarissen mogen dan wel een beleidsvisie aanhouden, eigenlijk is het hun taak niet. Hun taak is het uitvoeren van het cultuurbeleid, zij zijn niet de beleidsmakers. De praktijk blijkt anders. Een gevolg van deze relatie is de beperking van de middelen. Momenteel wordt er meer dan vroeger op het budget gekeken.

Inhoudelijk wordt er vanuit het beleid nauwelijks gestuurd. In vele gevallen worden de activiteiten van het verenigingsleven gesubsidieerd⁷⁹.

⁷⁹Over de discussie of er een evolutie terug te vinden is bij de culturele verenigingen en hun activiteiten, wordt verder uitgeweid in de casestudy : de culturele verenigingen in Diksmuide.(zie bijlage 14)

De gemene deler vinden van 'wat is cultuur' is een moeilijke opgave. Imagovorming aan de hand van cultuur wordt soms ingevuld als onderlijning van een politieke uitstraling.

(d) Conclusie

Het cultuurbeleid naar de deelgemeenten bestaat uit het ter beschikking stellen of ondersteunen van lokale infrastructuur en het organiseren of subsidiëren van werking of verenigingen. 'Cultuur' is veel minder uitgebouwd in kleinere deelgemeenten. Ofwel is er geen verantwoordelijke voor cultuur, ofwel is die nog belast met jeugd, toerisme, sport, enz.

Een echt cultuurbeleid naar de deelgemeenten die de bereikbaarheid zou kunnen vergroten, is er niet.

Er is duidelijk sprake van een centrum/periferiediscussie, waar niet onmiddellijk rechtlijnige oplossingen voorbanden zijn. Polyvalentie en functionele differentiatie kunnen soelaas bieden, maar dit moet gemeente per gemeente worden bekeken. Bovendien is de eigenheid van elke deelgemeente een factor waarmee rekening moet worden gehouden. Door de te beperkte beleidsondersteuning is er weinig sturing of beleidsvisie inzake cultuur, wat het oplossingsgericht denken bemoeilijkt.

Een casestudy over Diksmuide, waar een analyse wordt gemaakt van de culturele verenigingen (evolutie in aantal en in activiteiten), is te vinden in bijlage 14.

DEEL 4

BELEIDSAANBEVELINGEN

4.1 Samenvattende tabel met overlappende vormen van dienstverlening

4.2 Beleidsaanbevelingen per dienst

4.2.1 Vraagafhankelijke aanbevelingen

1. Alternatieve vervoersmogelijkheden
2. Het bibliotheekwezen

4.2.2 Doelgroepgerichte aanbevelingen

1. Dorpsdiensten
2. Jeugddiensten en aanverwante
3. Het leerlingenvervoer
4. Diensten voor gezins- en bejaardenhulp
5. Kind en Gezin
6. Gehandicapten
7. Varia

4.1.3 Centrum/periferie

1. De gemeentelijke dienstverlening
2. Dienstencentra

Om af te ronden wordt nog een reeks aanbevelingen geformuleerd. We menen dat ze aanleiding tot een verdere reflexie en discussie kunnen geven. Eén jaar onderzoek is te kort om ze goed uitgebalanceerd, gewikt en gewogen, voor te stellen.

Daarom doen we een beroep op het begrip en geduld van de lezer.

4.1. Samenvattende tabel met overlappende vormen van dienstverlening

De volgende samenvattende tabel met verschillende diensten dient als vertrekpunt voor de beleidsaanbevelingen.

Tabel 28 : Samenvattende tabel met overlappende vormen van dienstverlening

	OCMW	Gemeen- telijk	Diensten- centra	DGBH/ mutualiteit	K & G	Rust- huizen	Privé- initiatief	Vrij- willigers	Centrale overheid	Arts/ apotheek
Maaltijdbedeling	X		X			X	X			
Poetsdienst	X			X			X			
Klusjesdienst	X			X			X			
Alarmsysteem	X			X						
MMC / vrijwilligersvervoer	X			X	X			X		
Boodschappen				X				X		
Meubel- & kledijdienst	X						X			
Administratieve hulp	X	X	X	X						
Socioculturele activiteiten		X	X			X	X			
Huisbezoeken	X			X	X					X
Infrastructuur		X					X		X	
Boekendienst aan huis	X	X						X		
Zitdag		X		X						
Jeugdclubs/ verenigingen		X					X			
Leerlingenvervoer		X					X		X	
Onderwijs (o.a. kunst en muziek)		X					X		X	
Restaurant			X			X	X			
Thuisverpleging	X			X		X	X			
Thuishulp	X			X				X		
Uitleendienst	X			X						

Op deze manier wordt een overzichtelijk overzicht geboden van welke vormen van dienstverlening door verschillende initiatiefnemers worden aangeboden.

Om overlappingsen en aldus overbodig werk te voorkomen is samenwerking tussen de diensten onderling aangewezen, maar ook overleg met andere initiatiefnemers (privé, OCMW,...).

Voor een specifieke vraag (bv. hoe men probleemgevallen traceert), kan men bv. alle betrokken instanties samenroepen (i.c. die instanties die huisbezoeken afleggen).

4.2. Beleidsaanbevelingen per dienst

4.2.1. Vraagafhankelijke aanbevelingen

1. Alternatieve vervoersmogelijkheden

De klacht dat het openbaar vervoer te weinig uitgebouwd is, komt doorheen het onderzoek frequent naar voren.

De MMC kan als oplossing dienen voor de verbindingen tussen de deelgemeenten, aanvullend op de Lijn. De MMC's zijn een initiatief van Taxistop. Zij werden opgericht om mensen met verplaatsingsproblemen en een beperkt inkomen toch de nodige transportmogelijkheden te bieden. Dit is een voorbeeld van centrale organisatie (vanuit Ieper); een intergemeentelijk initiatief. MMC's draaien op basis van vrijwilligers (netwerk). Het zou aangewezen zijn om de MMC's⁸⁰ te promoten via een campagne van bv. twee jaar. De ontwikkeling van een buurtbussensysteem in de Westhoek kan hier ook eventueel een oplossing bieden.

In Nederland zijn initiatieven bekend als Streektaxi en Lijntaxi. De Streektaxi vervoert van deur tot deur, de Lijntaxi (die iets goedkoper is) van halte tot halte. Dit laatste initiatief is vergelijkbaar met Belbus⁸¹ in de Westhoek, behalve dat het in samenwerking is met de privé-sector en dat op uren gereden wordt waarop het openbaar vervoer niet meer rijdt. Streektaxi is iets duurder dan het gewone openbaar vervoer, maar goedkoper dan een gewone taxi. De Streektaxi is er voor iedereen en brengt personen naar waar ze ook willen: het station, ziekenhuis,...

De treintaxi is een initiatief in samenwerking met de Nederlandse spoorwegen.

Opvallend in de Westhoek is de totale afwezigheid van taxi's om de mobiliteit in het landelijk gebied te verbeteren.

De servicebus bestaat ook in Nederland (Schagen). De servicebus is een gewone vorm van openbaar vervoer en vormt een aanvulling op de Belbus. Het is een kleine bus voor maximaal acht passagiers, die kriskras door het gebied rijdt én waarvoor je eveneens vooraf moet telefoneren. Buiten de spitsuren wordt de Belbus ingezet.

In Groot-Brittannië bestaan er vormen van samenwerking tussen openbaar vervoer, 'social services transport' (bv. postbus), ziekenvervoer, leerlingenvervoer en vrijwilligersvervoer (Rural Development Commission, 1997 : 3). De overheid komt in een aantal gevallen tussen in de terugbetaling van brandstof of d.m.v. een fonds dat financiële bijstand verleent aan diensten die 'landelijk passagierstransport' willen opstarten. In een aantal gevallen wordt het mogelijk gemaakt dat de lokale gemeenschap of de buschauffeur het ritgeld krijgt.

Op deze manier hebben ze er alle belang bij zoveel mogelijk passagiers te krijgen (Rural Development Commission, 1997 : 30).

Dergelijke initiatieven zijn in België niet bekend.

De uitbouw van vraagafhankelijke vervoersmogelijkheden zoals de MMC, verschillende taxidiensten, servicebus, vrijwilligersdienst Kind & Gezin; verdient de aanbeveling.

⁸⁰ Een andere vorm van vrijwilligersvervoer is de zogenaamde buurtbus, kleine busjes gereden door niet-bezoldigde vrijwilligers verzorgen hier lijndiensten. In de provincie Limburg rijden een aantal buurtbussen.

⁸¹ De Belbus is een verzamelnaam voor allerlei vraagafhankelijke vervoerssystemen.

2. Het bibliotheekwezen

In de eerste plaats zou *het bibliotheekdecreet* moeten worden aangepast. Het decreet is een vorm van strakgebonden bevoegdheid waar zelfs de afstand tussen de boekenrekken en het aantal te verwijderen boeken per jaar in besluiten werd vastgelegd. De ruimte tot handelen en organiseren blijft beperkt tot het uitvoerende vlak (De Rynck, 1997 : 83), wat ten nadele is van landelijke gebieden. Een ontwerp van decreet is reeds gemaakt, maar daar wordt geen rekening gehouden met de eigen kenmerken van stedelijke of rurale gebieden. Men zou bv. kunnen voorzien dat een bibliotheekvoorziening zich binnen een redelijke afstand moet bevinden en binnen een zekere tijd bereikbaar moet zijn (tijdsbudgetoptie).

In tegenstelling tot een boekendienst aan huis, is *de bibliobus* erop gericht om groepen van mensen te bereiken. De mogelijkheid moet worden onderzocht om halteplaatsen in te richten aan rusthuizen.

In die deelgemeenten waar helemaal geen bibliotheekvoorziening is, kunnen halteplaatsen aan de scholen een belangrijke stap zijn in het bereiken van kinderen en jongeren. Beide initiatieven worden gerekend tot de mobiele-dienstverleningoptie.

4.2.2. Doelgroepgerichte aanbevelingen

1. Dorpsdiensten

Verschillende problemen i.v.m. mobiliteit, het geringe aanbod van kleine OCMW's, de uitgestrektheid van het werkgebied kunnen worden gebundeld in één gemeenschappelijk plan voor versterking van deze actoren in het kader van een specifieke plattelandssituatie d.m.v. het opzetten van 'dorpsdiensten'.

Naar oplossingen toe moet een stuk centralisatie naar de steden gaan omwille van organisatorische redenen, maar decentralisatie in de zin van basisvoorzieningen. In elke gemeente moet een stuk basisdienstverlening aanwezig zijn zoals budgetbegeleiding, sociaal en juridisch advies, warme maaltijden, poetsdienst (verticale decentralisatie). Op een niveau hoger (niet noodzakelijk arrondissementeel, maar wel intergemeentelijk in samenwerking met een grotere stad) kunnen MMC, kledijdienst, personenalarm, uitleendienst en klusjesdiensten komen.

Deze 'dorpsdiensten', met het OCMW als centrale spil voor vrijwilligerswerking, kunnen op deze manier een stuk preventief ingrijpen op het (althans gedeeltelijk) wegvallen van het sociaal netwerk. Door vrijwilligers als basis te nemen, wordt het sociaal netwerk versterkt, maar gekaderd in een formeel opgezette structuur.

OCMW's kunnen als spil dienen voor vrijwilligerswerking rond:

- boeken- en tijdschriftendienst
- boodschappendienst
- vervoersdiensten
- communicatie...

De vrijwilligers kunnen jong-senioren⁸² zijn, of mensen die tijd over hebben en bereid zijn een aantal zaken te doen. Belangrijk is dat er contactpersonen zijn in een bepaalde structuur.

Een uitbreiding van het aanbod naar de bredere bevolking (voor boekendienst, enz.) kan dan eventueel gebeuren d.m.v. *horizontale organisatie*. *Integratie* kan de aangewezen organisatievorm zijn bij de boodschappendiensten. Het kan eventueel worden gecombineerd met een dienst waar het belang van het sociaal contact

⁸² In Bredene is een vrijwilligerswerking opgezet in het kader van een veiligheidscontract. De vrijwilligers zijn voornamelijk jong-senioren, waardoor er aansluiting is op de leefwereld van de senioren.

groot is, bv. de poetsdienst, klusjesdienst of een boekendienst aan huis. De boekendiensten aan huis focussen op een beperkte doelgroep, nl. de vervoersafhankelijken.

Het informeel netwerk moet in zo'n landelijk gebied een grote rol spelen bij het signaleren van problemen. Bij het opzetten van de dorpsdiensten zal publieke opinievorming belangrijk zijn, o.m. om de drempelvrees te verkleinen. De dorpsdiensten kunnen daartoe bv. met positieve acties naar buiten komen.

"Ik geloof niet meer in brochures omdat dat te éénmalig is, maar er zou bijvoorbeeld een soort persat-taché moeten zijn: we hebben dat gedaan, en we zijn daarmee bezig..."

Het projectmatig werken kan vernieuwde impulsen geven aan de OCMW-werking. Hiertoe zal samenwerking nodig zijn met verschillende actoren in het veld. De formele (en informele) samenwerking wordt geregeld in het art. 61 van de Organieke Wet :

'Het centrum kan een beroep doen op de medewerking van personen, van inrichtingen of diensten, die, opgericht, hetzij door openbare besturen, hetzij op privé-initiatief, in staat zijn de middelen aan te wenden tot verwezenlijking van de verschillende oplossingen die zich opdringen, met eerbiediging van de vrije keuze van de betrokkene.'

Ook uit 'de grote Enquête' (1994 : 102) blijkt dat overleg en coördinatie in de lift zit.

Hier wordt ingespeeld op de verbindingsoptie: zowel de transportoptie als de mobiele- dienstverleningsoptie wordt hier gehanteerd.

2. Jeugddiensten en aanverwante

Vooraf het bereiken van de niet-georganiseerde jeugd blijkt een probleem te zijn. Toch worden door deze groep meer activiteiten gevraagd. De lokalen vormen het grootste probleem van de jeugdverenigingen. Dit probleem komt over de verschillende gemeenten terug. Ook het tekort aan een ontmoetingsruimte voor 16-plussers duikt geregeld op. Bovendien kan een vrije speelruimte een goede manier zijn om groepen jongeren te bereiken (bv. een basketring plaatsen).

De aanschaf van een busje zou mogelijkheden bieden voor de verschillende jeugddiensten, maar is wegens het te beperkt werkingsbudget momenteel niet realiseerbaar. Een multifunctionele autobus voor jongeren kan bv. (maar niet uitsluitend) fungeren als een soort taxidienst (transportoptie).

Speelpleinen liggen vaak te veraf, worden slecht onderhouden en zijn in een aantal gevallen niet verkeersveilig. Bovendien is de fiets nog altijd het verplaatsingsmiddel bij uitstek voor kinderen en jongeren maar zijn de wegen niet altijd fietsvriendelijk.

Het streven naar een kindvriendelijke woon- en speelomgeving kan de leefbaarheid van de deelgemeenten bevorderen (kleinschaligheidsoptie).

De initiatieven uit de verschillende deelgemeenten (jeugdbewegingen, speelpleinwerking, ...) blijven over het algemeen beperkt tot de eigen deelgemeente. Samenwerking blijkt moeilijk te zijn, ondersteuning van plaatselijke initiatieven (bottom-up benadering) de aangewezen beleidsoptie.

Niet het zelf opzetten van (intergemeentelijke) initiatieven, maar het ondersteunen van zaken die gedragen worden door de lokale bevolking, zal waarschijnlijk het meest succesvol zijn. De subsidiëring van de jeugdclub Steenkerke, Avekapelle en Eggewaartskapelle is hiervan een voorbeeld van. Het verdient de aanbeveling geen intergemeentelijke jeugddiensten meer op te starten.

Een geïntegreerd jeugdbeleid waar de verschillende diensten die met jongeren te maken hebben, samenwerken, kan een mogelijke oplossing bieden voor de specifieke situatie van de Westhoek.

De jeugddiensten binnen de gemeenten kunnen een belangrijke rol spelen bij het invullen van de eerstelijnsfunctie, nl. het verschaffen van advies en informatie over materies die jongeren aanbelangen. Deze nood aan informatieverspreiding wordt door deze dienst eveneens erkend.

Een aantal jeugddiensten zijn op dit moment bezig of zijn van plan een JongerenInformatiePunt (JIP) uit te bouwen. Jeugddiensten nemen dan eveneens de verwijzingsfunctie op zich. Het voordeel is dat deze dienst laagdrempelig en geen hulpverleningsinstantie is.

Eventueel kunnen verschillende steunpunten worden uitgebouwd als basis voor een netwerk op Westhoekschaal waar ook andere diensten terecht kunnen (vb. lokalen voor kunst- en muziekonderwijs). Op regionaal niveau kan dan één JAC worden opgestart die dit alles coördineert. De studie 'Bijzondere jeugdzorg in West-Vlaanderen' heeft het over het oprichten van 'jongerendienstencentra' (1990 : 88) (concentratie-optie).

Een geïntegreerd jeugdbeleid impliceert bovendien dat de jeugd geïntegreerd wordt in de samenleving, door bv. speelruimtes aan te leggen en jongeren daar verantwoordelijkheden te geven. Een vrije speelruimte is ook iets waar de jeugddiensten naar vragen.

Er moet een duidelijke taakafbakening en profilering komen voor de comités. Rond het invullen van de taak van CBJ's moet duidelijkheid komen, waardoor botsing met andere actoren in het veld wordt vermeden en samenwerking mogelijk wordt. Zo is er geen duidelijkheid op welke manier de eerste en de tweede lijn ingevuld moeten worden door de CBJ's.

Beide comités suggereerden de preventiecellen⁸⁵ af te schaffen. Daar zetelen namelijk mensen die niet vertrouwd zijn met het veld.

3. Het leerlingenvervoer

In principe kan om het even welk kind in de Westhoek bij het gemeenschapsonderwijs terecht met behulp van leerlingenvervoer. Voor het vrij onderwijs wordt er niets georganiseerd vanuit de overheid, hoewel de wet het anders zegt. Bijgevolg is er duidelijk sprake van oneerlijke concurrentie ten nadele van het vrij onderwijs, dat bijgevolg een kleiner recruiteringsgebied heeft.

De netoverschrijdende integratie van het leerlingenvervoer zou een eerste stap in de goede richting zijn, de integratie met het openbaar vervoer zou de efficiëntie ervan kunnen verhogen.

Een tweede stap kan erin bestaan niet alleen de netten overschrijden, maar ook specifieke scholen: éénzelfde bus voor het Bijzonder onderwijs (gehandicaptenvervoer), en het 'gewoon' onderwijs. Er zou een ruimtelijke indeling in sectoren moeten gebeuren. Op deze manier kunnen situaties worden vermeden waar 's morgens in één wijk drie verschillende schoolbussen kinderen komen ophalen (transportoptie).

In feite zouden alle scholen moeten worden aangeschreven om het leerlingenvervoer in kaart te brengen. Er kunnen gerichte vragen worden gesteld naar het aantal leerlingen, de kostprijs, het precieze recruiteringsgebied. Op deze manier zouden de overlappingsen en inconsequenties aan het licht kunnen komen.

4. Diensten voor gezins- en bejaardenhulp

Stroomlijning van het aanbod

In het zorgaanbod van de formele thuiszorg komen steeds meer de principes van differentiatie en zorg op maat op de voorgrond. Dit groeiend en gedifferentieerd zorgaanbod accentueert steeds meer het belang van de zorgcoördinatie rondom een bepaalde thuiszorgsituatie. (Martens, 1997 : 6)

⁸⁵ Een preventiecel heeft o.m. de taak projecten inzake preventie goed of af te keuren.

Gezien de verscheidenheid van het aanbod is het voor sommige mensen moeilijk om de weg te vinden. De formele zorg wordt nog veel te fragmentair en onvoldoende in samenhang aangeboden, er is m.a.w. een enorme versnippering. Een klassiek voorbeeld is de maaltijdbedeling: OCMW's bieden deze dienstverlening aan, sommige thuiszorgdiensten, rusthuizen,... Soms worden de maaltijden door de dienst zelf bereid, of men doet een beroep op een traiteurdienst... Hiervan bestaat geen overzicht of inventaris.

Inhoudelijk zou hier een stuk overleg en samenwerking moeten komen, waardoor er een stuk coördinatie komt.

Samenwerking tussen thuiszorgdiensten met zorgbemiddelaars

Voor sommige diensten is het afleggen van huisbezoeken een probleem omwille van de tijdsintensiteit. Door de grotere afstanden worden de hulpbeurten vaak korter. Door de zuilenstructuur krijgt men situaties waar twee verschillende diensten op dezelfde dag in eenzelfde kern slechts één gezin moeten helpen. Het grote knelpunt is dat de zorgverleners, diensten en instellingen naast elkaar werken, zonder veel coördinatie.

Samenwerking is hier noodzakelijk, waardoor overlappingen minder worden. Om deze samenwerking te stimuleren werd in 1990 door de Vlaamse regering een besluit uitgevaardigd dat de erkenning en de subsidiëring van teams voor thuiszorg regelt. Deze teams dienen minstens op een schaal van 25.000 inwoners te werken, moeten dienst doen als overlegplatform en hebben als opdracht om de coördinatie rond de zorg van de patiënt te verbeteren (De Rynck, Vandermeulen, 1995 : 13).

Familiezorg maakte duidelijk dat er geen sprake kan zijn van zuiloverschrijdende samenwerking, maar Solidariteit voor het gezin en Thuishulp zijn wel voor zuiloverschrijdende overlegplatformen te vinden. Nu reeds gebeuren doorverwijzingen tussen een aantal thuiszorgdiensten, maar van echte samenwerking is nog geen sprake.

Ook wijst de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn in zijn concepttekst van decreet op thuiszorg op de noodzaak van samenwerking om de doeltreffendheid en continuïteit van de zorg te verzekeren (Martens, 1997 : 10). De theorie is mooier dan de praktijk...

De provincie West-Vlaanderen telt op dit moment dertien samenwerkingsinitiatieven in de thuiszorg, maar geen enkele van deze initiatieven situeert zich in de Westhoek.

Deze teams zijn interdisciplinair samengesteld, bestaande uit: huisartsen, teams voor thuisverpleging, erkende diensten voor gezins- en bejaardenhulp, erkende centra voor maatschappelijk werk en vertegenwoordigers van medische of paramedische beroepsverenigingen of van zorg- of hulpverlenende instanties. Er dient wel een goed gestructureerde samenwerking te bestaan met de OCMW's uit de regio (Hoste, 1996 : 61-63).

Men vertrekt van de behoefte en vragen van de patiënt en zijn omgeving en waarborgt de vrije keuze van hulpverleners door de patiënt.

Zo is er in de regio Roeselare een Thuiszorgplatform opgericht in 1992 dat professionele en niet-professionele thuisverzorgers groepeerd. Ze hebben als expliciet doel de thuiszorg te stimuleren en te optimaliseren⁸⁴. Dit doen ze door onderlinge afspraken te maken en de samenwerking tussen de diensten en organisaties te verbeteren. Een neutrale coördinator verbetert de samenwerking rond het bed van de patiënt.

Op deze manier wordt over- en onderconsumptie vermeden en zijn effectiviteit en efficiëntie de richtlijnen. Ook sluit men dichter aan bij de patiënt en zijn omgeving omdat niet vanuit een dienst met een bepaald hulpaanbod vertrokken wordt, maar er van onderaf gewerkt wordt (bottom-up). Maar het blijft wel een proces dat tijd vergt, vooral in de regio's waar geen traditie in samenwerking binnen de thuisgezondheidszorg bestond (Sabbe, 1997 : 260-264).

Er moeten aldus stimulansen worden gegeven om een neutrale koepelorganisatie op te richten. De norm van

⁸⁴ Concreet wordt dit op de volgende manieren ingevuld: zorgbemiddeling, contacten met ziekenhuizen rond problemen bij ontslag, oprichten palliatieve werking in de regio, een project rond dementie, een contactgroep rond informele thuisverzorgers, een project rond kwaliteitszorg....

25.000 inwoners (per regio) voor het oprichten van een SIT is voor de Westhoek te hoog. Ook de Limburgse SIT-voorzitters stellen voor deze norm te verlagen naar 15.000 inwoners. Logisch dat er geen dergelijke initiatieven in de Westhoek bestaan.

Concentratieoptie

Het volgende scenario biedt ook een mogelijke oplossing. Per dienst gaat men werken op dorpsniveau, men hanteert de concentratieoptie. Dit betekent dat men diensten in een beperkt aantal nederzettingen gaat concentreren. Door meer cliënten in één dorp te hebben, kunnen meer mensen op één dag geholpen worden (= één maal rijden voor twee). Dit geldt enkel voor de drie kleinere diensten, aangezien Familiehulp overal sterk vertegenwoordigd is.

Om de verliezen te compenseren die erkende thuiszorgdiensten lijden in dunbevolkte gebieden (< 120 inwoners per km²), wordt in Wallonië sedert begin 1997 een toelage van 5 frank per uur gegeven aan de thuiszorgdiensten ten gunste van gebruikers die in dunbevolkte gebieden wonen (Belgisch Staatsblad, 24.01.97 : 1244).

Het zou aangewezen zijn ook de subsidies in Vlaanderen te verhogen voor landelijke gebieden.

De verzekering

Ook voor het probleem dat zich stelt i.v.m. de verzekering bij het doen van boodschappen door de gezinshelpsters moet een oplossing komen. Familiehulp werkt er momenteel aan.

Buiten het verzekeren van de gezinshelpsters, zijn ook andere mogelijke oplossingen denkbaar. Een voorbeeld is de Shopping-car in Zonnebeke, een soort mobiel alles-winkeltje, waarover senioren zeer tevreden zijn.

5. Kind en Gezin

Voor de dienst 'Kind & Gezin moet op niveau van de Westhoek de regiowerking worden uitgebouwd. Analoog aan de coördinatiefunctie van de dienstencentra, kan hier een coördinatiefunctie voor 'het kind' worden uitgebouwd (loket voor centrum voor kindermishandeling)..

Er moet worden gestreefd om de norm qua aantal huisbezoeken per kind en aantal consultaties per zitting te halen.

6. Gehandicapten

Deze aanbevelingen blijven vrij algemeen, gezien de uitgebreide studie (Z)organiseren (Moenaert, 1997) duidelijk stelt wat er verder zou moeten gebeuren i.v.m. voorzieningen voor gehandicapten..

Voor de doelgroep gehandicapten blijkt dat de zorgenvraag en het zorgenaanbod niet voldoende op elkaar afgestemd zijn. De consultatiebureaus en de CWL zijn initiatieven die dit pogen aan te tonen en deze problematiek duidelijk te stellen. Wellicht is het niet mogelijk om de CWL verplicht te maken, maar regionaal overleg waarbij de voorzieningen zelf intern proberen de zorgenvraag en het zorgenaanbod op elkaar af te stemmen, verdient de aanbeveling.

In feite zou moeten worden geïnvesteerd in het zoeken naar de vraagstellers, die momenteel slechts voor een deel gekend zijn. Slechts als geweten is wie ze zijn, kan naar hun mening worden gevraagd. Tot nu toe hebben enkel voorzieningen en doorverwijzers kunnen aangeven waar de mogelijke probleemgebieden zich situeren.

Vanuit het beleid kan (zeer algemeen) worden gezorgd dat iedereen een beroep kan doen op de voorzieningen door de verdere uitbouw van het huidige zorgenaanbod en door nieuwe zorgenvormen voorzien. Welke optie hier de beste lijkt, wordt hier in het lege gelaten.

7. Varia

Gespecialiseerde dienstverlening moet naar de Westhoek worden gehaald, diensten die werken op dit regioniveau.

We denken aan Centra voor Levens- en Gezinsvragen, Diensten Geestelijke Gezondheidszorg, JongerenAdviesCentra...

4.2.3. Centrum/periferie

1. De gemeentelijke dienstverlening

De gemeentelijke dienstverlening kent beperkingen door een te beperkt personeelsbestand en een onaangepaste normering met als gevolg dat kleine gemeenten te kampen hebben met een beperkte bestuurskracht. Het uitbouwen van identieke dienstverlening kost op het platteland onevenredig veel vergeleken met een stedelijke context. Bij identieke normering betekent dit dat het recht op welzijnsvoorzieningen op het platteland minder gewaarborgd is. Ofwel wordt dan aanvaard dat de kostprijs hoger mag zijn, ofwel wordt gestreefd naar aangepaste normering en/of aangepaste vormen van dienstverlening. Dat iemand die op het platteland woont, minder rechten op (welzijns)dienstverlening zou hebben, is in onze samenleving een onaanvaardbaar uitgangspunt. Maar dat de dienstverlening dan ook aangepast en dus gedifferentieerd moet zijn in erkenning, normering en werking: dat is in de praktijk evenmin aanvaard (De Rynck, Vandermeulen, 1995 : 4).

Een aangepaste normering, op maat van landelijke gebieden, verdient aanbeveling⁸⁵.

De vraag kan worden gesteld welke schaal en welk profiel de verschillende gemeenten hebben. De ene gemeente is de andere niet en dit moet in de bestuurlijke opbouw worden erkend. Dit uitgangspunt betekent:

- dat kleine gemeenten die niet wensen samen te werken of die zich verzetten tegen fusies er ook voor kiezen dat zij niet meer dezelfde taken kunnen blijven vervullen als andere gemeenten.
- dat het niet langer wenselijk is om kleine gemeenten in dezelfde mate alle gespecialiseerde verplichtingen op te leggen inzake personeel en planvorming zoals dat voor grotere gemeenten geldt. Kleinere gemeenten hebben bijvoorbeeld meer baat bij polyvalent personeel en polyvalente infrastructuur en zullen voor gespecialiseerde taken meer een beroep moeten doen op intergemeentelijke samenwerking (De Rynck, 1997 : 109). Polyvalentie en functionele differentiatie inzake cultuurbeleid, afhankelijk van deelgemeente tot deelgemeente (zie 3.2.3. Scenario's) is hiervan een voorbeeld. Een uitbreiding van het personeelsbestand, waar de continuering van de werkkrachten verzekerd wordt, kan niettemin soelaas bieden voor de kleinere gemeenten.
- dat steden en gemeenten met een centrumrol voor een gebied met meerdere kleinere gemeenten voor bepaalde functies kunnen worden erkend die zij voor het hele gebied uitoefenen en dat zij daarvoor ook extra kunnen worden vergoed.
- dat gemeenten met een sterk economisch profiel, gemeenten met een sterk landbouwprofiel, gemeenten met grote oppervlakten waardevolle landschappen, gemeenten met grote sociale problemen de mogelijkheid krijgen om voor deze aspecten een aangepaste organisatie uit te bouwen en een meer uitgesproken rol in het gebied te spelen (De Rynck, 1997 : 109).

De actieradius van de burgers is verruimd zodat het ook meer verantwoord is de uitbouw van voorzieningen en dienstverlening te bekijken vanuit het perspectief van de burger eerder dan ernaar te streven dat elke

⁸⁵ Hiermee worden de problemen i.v.m. het bibliotheekwezen, kunst- en muziekonderwijs, maar ook van rusthuizen e.d. gedeeltematig ondervangen.

gemeente, binnen de eigen administratieve grenzen, een volwaardig en volledig pakket van diensten kan aanbieden. De Vlaamse overheid kan deze gebiedsgerichte taakafspraken stimuleren door subsidies te koppelen aan de verplichting voor de gemeenten om eerst onderling tot akkoorden te komen over de diensten en voorzieningen die zij vanuit een ruimer streekkader willen aanbieden (De Rynck, 1997 : 110).

Het afbouwen van de postkantoren/postbussen moet tegengegaan worden, of het dienstenaanbod i.v.m. de post op het platteland uitgebreid.

2. Dienstencentra

Dienstencentra zijn specifiek op senioren gericht. Vanuit de vaststelling dat de actieradius van de dienstencentra beperkt blijft tot de gemeente zelf, kan worden gesteld dat er grote witte vlekken zijn in de Westhoek. Dit betekent niet dat senioren uit andere delen van de Westhoek geen beroep willen doen op de dienstverlening die wordt aangeboden door een dienstencentrum. Van daaruit kan men zich afvragen of het niet nuttig zou zijn om ook in bv. Poperinge of Lo-Reninge een dienstencentrum op te richten. Eventueel zit een mogelijkheid in samenwerking met rusthuizen. Bepaalde rusthuizen in de regio kunnen een draaischijffunctie op zich nemen waardoor bepaalde leemten worden opgevuld⁸⁶ (locatieopties).

In het dienstencentrum kan een coördinatiecentrum voor senioren met draaischijffunctie worden uitgebouwd. Zo kunnen zelfhulpgroepen worden gecentraliseerd in het dienstencentrum of kan het dienstencentrum een schakel vormen tussen de ouderen en de thuiszorgdiensten. Naast de reeds zolang bestaande *baalfunctie*, kan men ook werken aan een *brengfunctie* en dit complementair aan de thuiszorg. De leemten in het bestaande thuiszorgaanbod dienen te worden opgevuld en het dienstencentrum kan waar nodig aan crisisinterventie doen. Het dienstencentrum kan activerend, sociabiliserend en preventief werken.

Het dienstencentrum kan een belangrijke rol vervullen in het aanzwengelen van de lokale solidariteit, de lokale zorgzame samenleving.

"Het belang van een vogelpikclub in Stuivekenskerke wordt onderschat. Je brengt mensen samen, je maakt vrienden. Die sociale weefsels vind ik zeer belangrijk."

Dit kan georganiseerd gebeuren door welzijnsoverleg, het mobiliseren van enkelingen of eventueel met behulp van sleutelfiguren in het dorp die de problemen kunnen aankaarten en signaleren.

Deze korte samenvatting van beleidsaanbevelingen duidt aan dat al deze aanbevelingen in feite erop gericht zijn om een integrale benadering te verkrijgen, of zoals De Rynck (1997 : 182) het formuleert: in de welzijnzorg zijn te weinig dwarsverbanden gericht op een integrale cliëntbenadering, een afgestemde probleemaanpak in hetzelfde territorium ontbreekt. De samenwerking en samenhang van cliënten, doelgroepproblemen en beleidsproblemen vergt samenwerking en coördinatie.

De samenvattende tabel met overlappende vormen van dienstverlening, kan daartoe als startpunt worden genomen.

⁸⁶ Er werd gepeild naar de mogelijkheden die rusthuizen zagen in de uitbouw van extramurale dienstverlening. De neerslag is te vinden in bijlage 7.

BIBLIOGRAFIE

- ATZEMA O.A.L.Z., P.P.P. HUIGEN e.a. (1987) *De bereikbaarheid van voorzieningen in Noord-Nederland*. Amsterdam/Utrecht, Rijksuniversiteit Utrecht : 214pp.
- BEGELEID WONEN WESTHOEK (1996) *Jaarverslag 1996*. Diksmuide : 18pp + bijlagen.
- BELGISCH STAATSBLED (1997) *Besluit van de Waalse regering tot toekenning aan de erkende diensten voor gezins- en bejaardenbulp van een aanvullende toelage van 5 frank per uur gepresteerd in 1996 ten gunste van gebruikers die in dunbevolkte gebieden wonen*. Brussel, Ministerie van het Waalse Gewest, 24.01.97 : p1244.
- DECROCK, S. (1995) *Het Ieperse Jeugdwerk. Cijfers en tabellen*. S.n., Ieper : 33pp.
- DE RYNCK, F. (1997) *De organisatie van het binnenlands bestuur in Vlaanderen*. Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap : 220pp.
- DE RYNCK, F., A. VANDERMEULEN (1995) *Een welzijnsstrategie voor de Westhoek*. Diksmuide, Westhoekoverleg : 22pp.
- DE VLAAMSE EXECUTIEVE (1990) *Besluit van de Vlaamse Executieve houdende organisatie van het deeltijds kunstonderwijs, studierichting "Beeldende Kunst", zoals gewijzigd bij de besluiten van de Vlaamse Executieve van 10 juli 1991, 18 december 1991, 30 juli 1992, 7 juli 1993 en 1 september 1993*.
- DE VLAAMSE EXECUTIEVE (1990) *Besluit van de Vlaamse Executieve houdende organisatie van het deeltijds kunstonderwijs, studierichtingen "Muziek", "Woordkunst" en "Dans", zoals gewijzigd bij de besluiten van de Vlaamse Executieve van 31 juli 1991, 18 december 1991, 30 juli 1992, 30 juli 1992 en 1 september 1993*.
- DROOGLEVER FORTUJIN, e.a. (1992) *Ouderen op het Drentse platteland. Het activiteitenpatroon van ouderen, hun oordeel over het woonmilieu en de rol van het sociale netwerk*. Amsterdam, Amsterdams Sociaal-Geografische studies 44 : 126pp.
- FAMILIEHULP (1995) *Jaarverslag 1995*. Brussel, s.n. : 40pp.
- FAMILIEZORG (1996) *Jaarverslag 1996*. Brussel, Familiezorg West-Vlaanderen vzw : 66pp.
- GEMEENTE HEUVELLAND (1995) *Jeugdwerkbeleidsplan Heuveland 1996-1998*. S.n., Heuveland : 57pp + bijlagen.
- GEMEENTE HOUTHULST (1995) *Jeugdwerkbeleidsplan Houthulst*. S.n., Houthulst : 48pp + bijlagen.
- HOSTE V. (1997) *Ze zullen thuis wel voor mij zorgen. Exploratief onderzoek over oppasbulp gevoerd vanuit het Thuiszorgplatform Roeselare*. Brugge, eindverhandeling sociaal-verpleegkundige : 164pp + bijlagen.
- HUIGEN, P. (1997) *Lezing: voorzieningen voor plattelanders: een kwestie van binnen of buiten bereik?* Esenkasteel, 16 april 1997.
- HUIGEN, P.P.P. & C.R. VOLKERS (1989), *Verzorgingssituatie van nederzettingen in Nederland*. Stepro Onderzoekenreeks. Rijksuniversiteit Utrecht, Utrecht.
- INFO-EXTRA BIBLIOBUSSEN (1993) *Informatiebulletin ten behoeve van openbare bibliotheken*. Leeuwarden, NBLC, Nr.17 : 15pp.
- INFO-EXTRA BIBLIOBUSSEN (1994) *Informatiebulletin ten behoeve van de openbare bibliotheken*. S.I., NLBC, Nr. 10 : 16pp.
- KEMPERS-WARMERDAM, A.H.H.M. (1988a) *Vergrijzen in het groen; het bereik van ouderen en de bereikbaarheid van voorzieningen in landelijke gebieden*. Proefschrift Rijksuniversiteit Utrecht en NGS 59, KNAG/FRW RUU, Amsterdam/Utrecht.
- MARTENS, L. (1997) *Decreet op de thuiszorg, concepttekst*. Brussel, Vlaamse regering : 21pp.
- MINGIONE, E. (1991) *Fragmented societies. A sociology of economic life beyond the market paradigm*. Cambridge, Basil Blackwell : 512pp.
- MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP (1996) *Wetgeving betreffende het Nederlandstalige openbaar bibliotheekwerk. Officieuze gecoördineerde versie*. Brussel, Afdeling Volksontwikkeling en Bibliotheken : 71pp.
- MINISTERIE VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN CULTUUR (1997). *Statistische gegevens 1988-1995, Diensten gezins- en bejaardenbulp*. Brussel : 195pp.
- MOENAERT, H. (1997) *(Z)organiseren. De organisatie van het zorgaanbod voor volwassen personen met een handicap in West-Vlaanderen*. Brugge, Provincie West-Vlaanderen : 76pp.
- MOENAERT, H., R. DEMEYER (1995) *De centrale wachtlijst voor personen met een handicap. Jaarverslag 1995*. Brugge, Provincie West-Vlaanderen : 60pp.
- MOENAERT, H., R. DEMEYER (1996) *De centrale wachtlijst voor personen met een handicap. Jaarverslag 1996*. Brugge, Provincie West-Vlaanderen : 41pp + bijlagen.
- MOSELEY, M. (1979) *Accessibility: the rural challenge*. London, Methuen & Co Ltd. : 204pp.
- MOSELEY, M. (1996) *Accessibility and care in a rural area. The case of Tewkesbury Borough*. S. I. Cheltenham and Gloucester college of higher education. : 13pp.
- MOSELEY, M. (1997) *Lezing: British tales*. Esenkasteel, 30 april 1997.

- MUSTERD, S. & F. THISSEN (1988) *Ouderen in rurale woonmilieus: het sociale netwerk, de hulpverlening en het oordeel over het woonmilieu van ouderen in Noord- en Zuid-Beveland*. Amsterdamse Sociaal-Geografische Studies 17. Instituut voor Sociale Geografie Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.
- NEDERLANDS BIBLIOTHEEK EN LEKTUUR CENTRUM (1995) *Info bibliobussen*. Den Haag, NBLC, Nr. 2 : niet gepagineerd.
- PRAET, W. (1989) *Bijzondere dienstverlening in de pob Sint-Niklaas*. Sint-Niklaas, Bibkrant Nr. 4 : 29pp.
- PROVINCIE WEST-VLAANDEREN (1990) *Bijzondere jeugdbijstand in West-Vlaanderen: doorlichting van de sector*. Brugge, s.n. : 94pp.
- PROVINCIE WEST-VLAANDEREN (1995) *Consultatiebureaus voor gehandicapten. Jaarverslag 1994, 1995*. Brugge, Provincie West-Vlaanderen : 18pp. + bijlagen.
- PROVINCIE WEST-VLAANDEREN (1994) *De grote Enquête. Het maatschappelijk werk in de Westvlaamse OCMW's*. Brugge, Provincie West-Vlaanderen : 125pp.
- PROVINCIE WEST-VLAANDEREN (1995) *Leefsituatie van senioren in West-Vlaanderen. Facetstudie seniorenbeleid*. Brugge, Provincie West-Vlaanderen : 107pp.
- PROVINCIE ZEELAND (1997) *Voorzieningen in Zeeland 1996*. Interne notitie directie Ruimte, Milieu en Water. Middelburg.
- RISO WEST-VLAANDEREN (1988) *De steden en dorpen van de Westhoek; in cijfers en kaarten*. Woumen, S.O.V.D. en R.I.S.O. : 244pp.
- RUIMTELIJK STRUCTUURPLAN WEST-VLAANDEREN (1997) *Deelgebied zone zuidwest; Voorontwerp*. West-Vlaams Economisch Studiebureau, Brugge.
- RURAL DEVELOPMENT COMMISSION (1997) *Country lifelines - good practice in rural transport*. Salisbury, rural development commission : 32pp.
- SABBE, P. (1997) *Voorbeelden trekken... Samenwerkingsinitiatieven in de thuiszorg Limburg*. In : De gemeente (1997 - 4), Welzijn : p260-264.
- SAMENLEVINGSOPBOUW WESTHOEK (1996) *Wonen in de Westhoek. Dossier met kaarten en tabellen en grafieken*. Diksmuide, s.n. : 25pp. + bijlagen.
- SCHUYT, TH.N.M., N.Y. SCHUYT-LUCASSEN & C.P.M. KNIPSCHER (1990) *Sociale participatie van ouderen*. Sociaal en Cultureel Planbureau, Rijswijk.
- SISSAU, I. (1995) *Jeugdwerkbeleidsplan Alveringem, JWBP Lo-Reninge en JWBP Vleteren*. S.I.,s.n., 30pp. + bijlagen.
- SOLIDARITEIT VOOR HET GEZIN (1995) *Jaarverslag 1995*. S.I., s.n. : 45pp.
- STAD IEPER (1995) *Jeugdwerkbeleidsplan Ieper 1996-1998*. Ieper, s.n., : 29pp.
- STAD VEURNE (1995) *Jeugdwerkbeleidsplan Veurne 1996-1998*. Veurne, s.n. : 44pp.
- START WEST-VLAANDEREN (1996) *Thuisbegeleiding van gezinnen met een persoon met een mentale handicap. Jaarverslag 1996*. Brugge : 56pp.
- STICHTING PLATTELANDSBELEID *vzw Leefbaarheid van dorp en platteland : voorwaarde voor een leefbare thuiszorg?* S.I., s.n. : 26pp.
- THISSEN, F. (1991) *Ruimtelijke keuzevrijheid op het platteland. Een onderzoek naar de deelname van bewoners aan maatschappelijke activiteiten en het voorkomen van sociaal-ruimtelijke isolement in Oost Zeeuwsch-Vlaanderen*. Amsterdam, Amsterdams Geografische studies 36 : 115pp.
- VAN DAM, F. (1995) *Meer voor minder, schaalverandering en bereikbaarheid van voorzieningen in landelijke gebieden in Nederland*. Utrecht, Rijksuniversiteit Utrecht : 320 pp.
- VAN DE PUTTE, I. (1997) *Evaluatie van de vernieuwingen in de preventieve kindertzorg*. Leuven, HIVA : 172 pp.
- VAN TATENHOVE (1996) *De regio als beleidsarena*. In : Sociologische gids (1) 43 : 46-60.
- VAN TATENHOVE, J., L. VAN DEN AARSEN (1996) *Politieke modernisering en doelgroepenbeleid voor het landelijk gebied*. In : TSL (11) 4 : 253-272.
- VERHEGGE, K., B. BUYASSE (1995) *Kansarmoede-atlas van gezinnen met jonge kinderen*. Brussel, Kind en Gezin : niet gepagineerd.
- WISSERHOF, J. (1996) *Landelijk gebied in onderzoek. Ontwikkeling en toepassing van een interdisciplinair conceptueel kader*. Nijmegen, Nijmeegse Planologische Cahiers nr. 50 : 88pp.
- WOUTERS, G. (1987) *De bibliobus: een zinvol alternatief?* Brussel, Provinciale leergangen voor Bibliotheekkunde : 77pp.

BIJLAGE 1a : VRAGENLIJST 59 KERNEN LEEFBAARHEIDSONDERZOEK WESTHOEK.

NAAM VAN DE DEELGEMEENTE :

Het leefbaarheidsonderzoek gaat uit van het Provinciebestuur West-Vlaanderen. Het handelt over de mate waarin de diensten in de Westhoek bereikbaar zijn. De vragenlijst bestaat uit twee delen. Het eerste deel is een stuk inventarisatie van de aanwezige voorzieningen in uw dorp. Gelieve dit deel **zo correct mogelijk** in te vullen. De vragenlijst heeft betrekking op de deelgemeente waarin u woont. We vragen dus telkens of de voorziening zich in uw deelgemeente (adres binnen de grenzen van de deelgemeente) bevindt.

Het tweede deel bestaat uit open vragen in verband met de leefbaarheid van kleine landelijke kernen. Hier vragen we naar **uw mening**, er zijn dus geen juiste of foute antwoorden mogelijk.

DEEL I : Inventarisatie van aanwezige voorzieningen

We vragen telkens of de volgende voorzieningen aanwezig zijn in uw dorp.

Als dit het geval is, vragen we het aantal in te vullen. Als er bv. één apotheek aanwezig is, noteert u in de eerste kolom '1'. *Indien de voorziening niet aanwezig is* in uw deelgemeente, vragen we naar de afstand van de dichtstbijzijnde voorziening **vanaf het dorpsplein of de kerk**. U bekijkt dus de afstand tot de voorziening vanuit het centrum van uw dorp. U kan dan het nummer van de categorie invullen. Is er bv. geen loket van de mutualiteit in uw deelgemeente, maar wel in een andere deelgemeente 7 km verderop, noteert u in de tweede kolom '3' (tussen 5 en 10 km).

Indien u het niet weet, kunt u de categorie 'Weet niet/ geen antwoord' aankruisen.

	Ja (aantal?)	Neen Afstand naar de dichtstbijzijnde: 1) < 2 km 2) 2-5 km 3) 5-10 km 4) > 10 km	Weet niet / geen antwoord
ONDERWIJS			
1. Kleuteronderwijs	Aantal scholen?		
2. Basisonderwijs	Aantal scholen?		
3a. Indien er een school ter plaatse is, organiseert deze school leerlingenvervoer? <i>(Zet een kruisje)</i>
3b. Indien er geen school ter plaatse is, komt er een schoolbus om de kinderen op te halen?
4. Muziekonderwijs in de deelgemeente zelf? <i>(Kruis aan)</i>	1) openbaar 2) private muzieklessen in groep ter plaatse (welke?)		
5. Kunstonderwijs in de deelgemeente zelf? <i>(Kruis aan)</i>	1) openbaar 2) private lessen in groep ter plaatse		

Bij de vraag of er kleuter- en basisonderwijs aanwezig is, vragen we tevens of er leerlingenvervoer georganiseerd wordt.

	Ja (aantal?)	Neen Afstand naar de dichtstbijzijnde : 1) < 2 km 2) 2-5 km 3) 5-10 km 4) > 10 km	Weet niet / geen antwoord
OPENBARE DIENSTEN			
1. Postkantoor			
2. Openbare postbus			
3. Bushalte in het centrum			
4. Telefooncel			
5. Gemeentelijke administratie of zitting			
6. Stempelcontrole ter plaatse of zitting RVA - VDAB			
7. Priester wonend in de kern			
8. Weekendkerkdienst ter plaatse			
9. Begraafplaats			
CULTUUR			
1. Bibliotheek			
2. Vergaderzaal			
3. Polyvalente zaal			
4. Dorpsraad			
5. Dorpskraant			
6. Feestcommissie			
7. Sporthal			
8. Zwembad			
9. Atletiekpiste			
10. Voetbalveld			
11. Tennisplein			
12. Speelpleintje voor kinderen			
WINKELS			
1. Bakker			
2. Slager / beenhouwer			
3. Kruidenier			
4. Kapper			
5. Café			
6. Rijdende winkelwagen			
	vis
	melk
	kruidenier / groenten
	bakker
	andere

	Ja (aantal?)	Neen Afstand naar de dichtstbijzijnde: 1) < 2 km 2) 2-5 km 3) 5-10 km 4) > 10 km	Weet niet / geen antwoord
7. Marktdag	Indien ja, welke dag?		
8. Bankloket			
9. Bancontact			
10. Mogelijkheid tot het nemen van kopjes?	Indien ja, waar?		
11. Andere winkels (som de voornaamste op)			
a.....			
b.....			
c.....			
d.....			
e.....			
WELZIJN			
1. Huisarts ter plaatse			
2. Apotheker ter plaatse*			
3. Loket van mutualiteiten			
4. Kinesist ter plaatse			
VOORZIENINGEN VOOR DE JEUGD / KINDEREN			
1. Opvangcentra voor kinderen - voor- en naschoolse kinderopvang - woensdagnamiddag	Aantal :	
2. Onthaalmoeders - aangesloten bij een dienst voor onthaalgezinnen (bv. Kind en Gezin) - particulier	Aantal :	
3. Vakantiewerking	Specificeer (bv. speelpleinwerking)	
4. Jeugdbewegingen ter plaatse	Welke :		

* Is er een apotheker uit een naburig dorp die medicamenten rondbrengt? (Omcirkel) JA NEE
Is er een andere manier voorzien om medicamenten rond te brengen?

OPENBAAR VERVOER

1. Komt er een bus in het dorp? (Omcirkel) JA NEEN
 Indien ja, is het een gewone lijnbus of een belbus?.....
2. Kan elke omliggende deelgemeente worden bereikt met het openbaar vervoer (ook die naburige deelgemeenten die over de gemeentegrenzen liggen)? Indien neen, welke niet?

DEEL II : Mening over leefbaarheidsproblemen en hun oplossingen.

1. Wat zijn de problemen die specifiek zijn voor het dorp waarin u woont?

2. Hoe worden ondervonden bereikbaarheidsproblemen concreet opgelost? (bv. afspraken met burenen,...)

3. Zijn er voorzieningen die de laatste jaren (tien jaar) verdwenen zijn uit uw deelgemeente? Neem de tabellen uit deel I, overloop ze één voor één en denk er even rustig over na.
 Ook als er de laatste tien jaar voorzieningen bijgekomen zijn, kunt u dat hier noteren.

DIJNST / VOORZIENING	VERDWENEN SINDS (datum)	Ervaart u de weggevalen voorziening als een gemis?	BIJGEKOMEN SINDS (datum)
		1. ja	
		2. neen	
		3. geen mening	
		4. Weet niet / geen antwoord	
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			

4. Als u de kans zou krijgen om verbeteringen voor te stellen in verband met voorzieningen in uw dorp, welke voorstellen zou u doen?

5. Als u nog bemerkings hebt i.v.m. wonen in de Westhoek of wonen in een landelijk gebied, dan kunt u die hier kwijt.

BIJLAGE 1b. HET AANTAL VOORZIENINGEN PER KERN 1988 EN 1997.

De cijfers duiden op de aan- of afwezigheid van voorzieningen, enkel voor winkels 1997 en welzijn 1997 worden de aantallen gegeven.

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Naam	Onderwijs															
	Kleuterschool					Lagere school					Leerlingenvervoer vanuit school	Komt een schoolbus ter plaatse	Muziek- onderwijs		Kunst- onderwijs	
	97	97 afstand	88 vrij	88 gem	88 rijk	97	97 afstand	88 vrij	88 gem	88 rijk			Openbaar	Privaat	Openbaar	Privaat
Beerst	1		J	J	N	1		J	J	N	Ja		0	1	0	0
Keiem	1		N	J	N	1		N	J	N	Ja	Ja	1	0	0	0
Lampernisse	0	2	N	N	N	0	2	N	N	N	/	Ja	0	0	0	0
Leke	1		N	J	N	1		N	J	N	Ja	Ja	0	0	0	0
Nieuwkapelle	1		J	N	N	1		J	N	N	Ja	Ja	0	0	0	0
Oostkerke	1		N	J	N	1		N	J	N	Ja	Ja	0	0	0	0
Oudekapelle	0	2	N	N	N	0	3	N	N	N	/	Ja	0	0	0	0
Pervijze	1		J	N	N	1		J	N	N	Ja	Ja	0	1	0	0
St. Jacobskapelle	0	2	N	N	N	0	2	N	N	N	/	Ja	0	0	0	0
Stuivekenskerke	0		N	N	N	0		N	N	N	Nee	Ja	0	0	0	0
Bovekerke	1		J	N	N	1		J	N	N	Ja	/	0	0	0	0
Zande	0	2	N	N	N	0	2	N	N	N	/	Ja	0	0	0	0
Werken	1		J	J	N	1		J	J	N	Ja	/	0	0	0	0
Lo	1		J	N	N	1		J	J	N	Nee	Ja	0	0	0	0
Noordschote	0	1	N	N	N	0	1	N	N	N	/	Nee	0	0	1	0
Pollinkhove	1		N	J	N	1		N	J	N	Nee	/	0	0	0	0
Reninge	1		J	N	N	1		J	J	N	Nee	/	0	0	0	0
Dranouter	1		N	J	N	1		N	J	N	Nee	/	0	0	0	0
Kemmel	1		J	N	N	1		J	N	N	Nee	/	0	0	1	0
De Klijte (deel Reningelst)	1		J	N	N	1		J	N	N	Nee	/	0	0	0	0
Loker	1		J	N	N	1		J	N	N	Ja	Nee	0	1	1	0
Nieuwkerke	1		J	N	N	1		J	N	N	Ja	/	0	0	0	0
Westouter	1		J	N	N	1		J	N	N	Nee	/	0	0	1	0
Wijtschate	1		J	N	J	1		J	N	J	Ja	/	0	0	0	0
Wulvergem	1		J	N	N	0	2	N	N	N	Ja	/	0	0	0	0
Boezinge	1		J	N	N	1		J	N	N	Nee	Ja	1	1	1	0
Brielen	1		J	N	N	1		J	N	N	Nee	/	0	0	1	0
Dikkebus	1		J	N	N	1		J	N	N	Ja	/	0	0	1	0

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Onderwijs																
Naam	Kleuterschool					Lagere school					Leerlingenvoer vanuit school	Komt een schoolbus ter plaatse	Muziek- onderwijs		Kunst- onderwijs	
	97	97 afstand	88 vrij	88 gem	88 rijk	97	97 afstand	88 vrij	88 gem	88 rijk			Openbaar	Privaat	Openbaar	Privaat
Hollebeke	1		J	N	N	1		J	N	N	Nee	/	0	0	0	0
Voormezele	1		J	N	N	1		J	N	N	Nee	Ja	0	0	0	0
Zillebeke	1		J	N	N	1		J	N	J	Nee	Ja	1	1	1	
Zuidschote	1		J	N	N	1		J	N	N	Ja	/	0	0	0	0
Bikschote	1		J	N	N	1		N	J	N	Nee	/	0		0	0
Mesen	1		J	J	N	1		J	J	N	Ja	/	0	1	0	0
Krombeke	1		J	N	N	1		J	N	N	Nee	/	0	0	1	0
Proven	1		J	N	N	1		J	N	N	Nee	/	1	0	1	1
Reningelst	1		J	N	N	1		J	N	N	/	/	1	0	0	0
Roesbrugge-Haringe	1		J	N	N	1		J	N	N	Nee	/	1	1	1	0
Watou	1		J	N	N	1		J	N	N	Ja	/	0	0	1	0
Oostvleteren	1		J	N	J	1		J	N	J	Ja	/	0	1	0	0
Westvleteren	1		J	N	N	1		J	N	N	Ja	/	0	0	0	0
Woesten	1		J	N	N	1		J	N	N	Ja	/	0	0	1	0
Zandvoorde	0	2	J	N	N	0	2	J	N	N	/	Ja	0	0	0	0
Alveringem	1		J	N	J	1		J	J	J	Ja	/	0	0	0	0
Beveren (+ Beverenkalsijde)	1		J	N	N	1		J	N	N	Nee	/	0	0	0	0
Gyverinkhove	1		J	N	N	0	3	N	N	N	/	Ja	0	0	0	0
Hoogstade	1		J	N	N	0	2	N	N	N	Ja	Ja	0	0	1	0
Izenberge	1		J	N	N	1		J	N	N	Nee	/	0	0	0	0
Leisele	1		J	N	N	1		J	N	N	Nee	Ja	0	1	0	0
Stavele	1		J	N	N	1		J	J	N	Nee	/	0	1	0	0
Wulpen	1		J	J	N	1		J	J	N	Ja	/	0	0	0	0
Ramskapelle	1		J	N	N	1		J	N	N	Nee	/	0	0	0	0
Avekapelle	0	3	N	N	N	0	3	N	N	N	/	Ja	0	0	0	0
Beauvoorde	1		N	J	N	1		N	J	N	Nee	/	0	0	0	0
Booitshoeke	0	2	N	N	N	0	2	N	N	N	/	Ja	0	0	0	0
Bulskamp	1		J	N	N	1		J	N	N	Nee	/	0	0	0	0
Eggewaartskapelle	0	2	J	N	N	0	2	N	N	N	/	Ja	0	0	0	0
Houtem	1		J	N	N	1		J	N	N	/	/	0	1	0	0
Steenkerke	1		J	N	N	1		N	J	N	Nee	/	0	0	0	0

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Openbare diensten

Naam	Postkantoor		Postbus		Bushalte in centrum		Telefooncel		Gemeentelijke administratie/zijdag		Stempelcontrole		Priester		Weekendkerkdienst		Begraafplaats	
	97	97 afstand	97	97 afstand	97	97 afstand	97	97 afstand	97	97 afstand	97	97 afstand	97	97	97	97	97	97
Beerst	0	2	J	1	1		1	J	N	1	J	1	J	1	J	1	1	88
Kelem	0	3	N	1	1		1	J	N	1	J	1	J	1	J	1	1	88
Lampernisse	0	3	N	1	0	2	0	N	N	0	3	J	1	J	1	1	1	88
Leke	1		J	1	1		1	J	J	1	J	1	J	1	J	1	1	88
Nieuwkapelle	0	4	N	1	0	2	1	J	N	1	4	J	1	J	1	1	1	88
Oosterkerke	0	3	N	1	1		0	J	N	1	1	J	0	1	1	1	1	88
Oudekapelle	0	3	N	1	0	2	0	N	N	0	3	N	0	J	1	1	1	88
Pervijze	1		J	1	1		1	J	N	1	1	J	1	1	1	1	1	88
St. Jacobskapelle	0	2	N	1	1		1	N	N	0	0	J	0	1	1	1	1	88
Stuivekenskerke	0	2	N	1	0	3	0	N	N	0	2	N	0	J	1	1	1	88
Bovekerke	0	2	J	1	1		1	J	N	0	2	J	1	J	1	1	1	88
Zande	0	3	N	1	0	2	1	J	N	0	3	J	0	N	1	1	1	88
Werken	0	1	N	1	1		1	J	J	1	1	J	0	J	1	1	1	88
Lo	1		J	1	1		1	J	J	1	1	J	1	J	1	1	1	88
Noordschote	0	3	N	1	1		0	J	N	1	1	N	0	J	1	1	1	88
Pollinkhove	0	1	N	1	1		1	J	N	0	1	N	0	J	1	1	1	88
Reninge	0		J	1	1		1	J	J	1	1	J	1	J	1	1	1	88
Dranouter	0	2	J	1	1		1	J	J	1	1	J	1	J	1	1	1	88
Kammel	1		J	1	1		1	J	J	1	1	J	1	J	1	1	1	88
De Klijte (deel Reningelst)	0	2	N	1	1		1	J	J	1	1	J	0	J	1	1	1	88
Loker	0	2	J	1	1		1	J	J	1	1	J	1	J	1	1	1	88

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Openbare diensten

Naam	Postkantoor		Postbus		Bushalte in centrum		Telefooncel		Gemeentelijke administratie/zitdag		Stempelcontrole		Priester		Weekendkerkdienst		Begraafplaats		
	97	97 afstand	88	97 afstand	97	97 afstand	88	97 afstand	97	97 afstand	88	97 afstand	97	97 afstand	88	97	88	97	
Nieuwkerke	1		J	1	1		J	1	J		J	1	1	J	1			1	88
Westouler	0	2	J	1	1		J	1	J		J	1	1	J	1			1	97
Wijtschate	0	3	J	1	1		J	1	J		J	1	1	J	1			1	97
Wulvergem	0	2	N	1	1		J	1	J		J	1	1	0	N			1	97
Boezinge	1	3	J	1	1		J	0	J		J	1	1	1	J			1	97
Brielen	0	2	J	1	1		J	0	N		J	1	1	1	J			1	88
Dikkebus	0	3	J	1	1		J	0	3		J	1	1	1	J			1	97
Hollebeke	0	3	J	1	1		J	0	3		J	1	1	1	J			1	97
Voormezele	0	2	J	1	1		J	0	2		J	1	1	0	J			1	97
Zillebeke	0	2	J	1	1		J	0	2		J	1	1	1	J			1	97
Zuidschote	0	2	J	1	1		J	0			J	0	0	1	J			1	97
Bikschote	0	2	N	1	1		J	0			N	0	2	0	J			1	88
Mesen	1		J	1	1		J	1	1		J	1	1	1	J			1	97
Krombeke	0	2	J	1	1		J	1	1		J	1	1	0	J			1	97
Proven	0	3	J	1	1		J	1	1		J	1	1	1	J			1	97
Reningelst	1	2	J	1	1		J	1	1		J	1	1	1	J			1	97
Roesbrugge-Haringe	1		J	1	1		J	1	1		J	1	1	1	J			1	97
Watou	1		J	1	1		J	1	1		J	1	3	1	J			1	88
Oostvlieteren	1		J	/	1		J	0			J	1	1	0	J			1	97
Westvlieteren	0	2	N	1	1		J	1	1		J	1	1	1	J			1	97
Woesten	0	2	J	1	1		J	1	1		J	1	1	1	J			1	88

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Openbare diensten

Naam	Postkantoor		Postbus		Bushalte in centrum		Telefooncel		Gemeentelijke administratie/zitdag		Stempelcontrole		Priester		Weekendkerkdienst		Begraafplaats	
	97	97 afstand	97	97 afstand	97	97 afstand	97	97 afstand	97	97 afstand	97	97 afstand	97	97	97	97	97	97
Zandvoorde	0	3	N	1	1		1		J	0	2	N	1	J	1	1		88
Alveringem	1		J	1	1		1		J	1		J	1	J	1	1		97
Beveren (+ Beverenkalsijde)	0		N	0	1		0		J	1		J	1	N	0	1		88
Gyverinkhove	0	3	N	1	1		1		J	1		J	0	J	1	1		97
Hoogstade	0	2	N	1	1		1		J	1		J	1	J	1	1		88
Izenberge	0	2	N	0	2		1		J	1		N	0	J	1	1		97
Leisele	1		J	/	1		1		J	1	3	J	1	/	N	1		88
Slavele	0	4	N	1	1		1		J	1		J	1	J	0	N	1	97
Wuipen	0	2	N	1	1		1		J	0	3	J	1	J	1	1		88
Ramskapelle	0	2	N	1	1		1		J	0	2	N	0	J	1	1		97
Avekapelle	0	3	N	1	1		1		J	0	3	J	0	J	0	N	1	88
Beauvoorde	0	2	J	1	1		1		J	0	3	J	1	J	1	1		97
Boitshoeke	0	2	N	0	1		0	2	J	0	3	N	0	J	0	N	1	88
Bulskamp	0	2	N	1	1		1		J	0	2	J	1	J	1	1		97
Egawaartskapelle	0	3	N	1	0	3	1		J	0	3	J	0	J	0	J	1	88
Houtem	1		J	1	1		1		J	0	3	J	1	J	1	1		97
Steenkerke	0	2	N	1	0	2	1		J	0	2	J	1	J	1	1		88

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Culturele voorzieningen

Naam	Bibliotheek		Vergaderzaal		Polyvalente zaal		Dorpsraad		Dorpskrant		Feestcommissie		Sporthal		Zwembad		Atletiekpiste		Voetbalveld		Tennisplein		Speelplein		
	97	afstand	97	afstand	97	afstand	97	afstand	97	afstand	97	afstand	97	afstand	97	afstand	97	afstand	97	afstand	97	afstand	97	afstand	
Beerst	0	2	N	1	J	1	0	N	1	J	1	J	1	0	2	0	N	1	0	2	J	0	2	N	1
Kelerm	1		J	1	J	0	3	J	0	J	1	J	0	3	N	0	3	N	1	J	0	3	N	1	
Lampernisse	0	2	N	0	N	0	3	N	0	N	1	J	0	3	N	0	3	N	0	3	N	0	4	N	0
Lek	1		J	1	J	1		J	1	J	0	N	0	3	N	0	3	N	1	J	0	3	N	1	
Nieuwkapelle	1		J	1	J	0	4	N	1	N	1	N	0	4	N	0	4	N	1	J	0	4	N	0	
Oostkerke	1		J	1	J	0	3	J	0	N	1	N	0	3	N	0	3	N	0	3	N	0	3	N	
Oudekapelle	0	3	N	0	N	0	3	N	0	N	0	N	0	3	N	0	3	N	0	2	N	0	3	N	
Pervijze	1		J	1	J	1		J	1	J	0	N	0	3	N	0	3	N	0	N	0	3	N	1	
St. Jacobskapelle	0	2	N	0	N	0	2	N	0	N	1	N	0	2	N	0	2	N	0	2	N	0	2	N	
Stuivekenskerke	0	2	N	1	J	0	2	N	1	N	1	N	0	2	N	0	3	N	0	2	N	0	3	N	
Bovekerke	1		J	1	J	0	2	J	1	N	0	J	0	2	N	0	3	N	0	2	J	0	2	N	
Zande	0	2	N	1	N	1		J	0	N	0	N	0	3	N	0	4	N	0	2	N	0	3	N	
Werken	1		N	1	J	1		J	0	N	1	N	0	1	N	0	4	N	1	J	0	1	N	0	
Lo	1		J	1	J	0	3	J	0	N	1	J	0	3	N	0	4	N	0	2	N	0	3	N	
Noordschote	0	1	J	1	N	0	4	N	0	N	1	J	0	4	N	0	4	N	0	1	N	0	4	N	
Pollinkhove	0	1	N	1	J	1		J	1	N	1	J	0	1	N	0	4	N	0	3	N	0	3	N	
Reninge	1		J	1	J	1		J	0	N	1	J	0	4	N	0	4	N	1	J	0	4	N	1	
Dranouter	1		J	1	J	0	4	J	0	N	1	J	0	3	N	0	4	N	1	J	0	2	N	1	
Kemmel	1		J	1	J	1		J	0	N	1	J	0	2	J	0	3	N	0	2	N	0	3	N	
De Klijite (deel Reningelst)	0	2	N	1	J	0	2	J	0	N	1	J	0	3	N	0	3	N	0	2	N	0	3	N	
Loker	1		J	1	J	0	3	J	0	N	1	J	0	3	N	0	4	N	0	2	N	0	2	N	

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Culturele voorzieningen

Naam	Bibliotheek	Vergader-zaal	Polyvalente zaal	Dorps-raad	Dorps-krant	Feestcommissie	Sporthal	Zwembad	Atletiek-piste	Voetbal-veld	Tennis-plein	Speel-plein
	97											
	97 afstand											97 afstand
	88											88
	J	J	J	J	J	J	J	J	J	J	J	N
Nieuwerkerke	1	J	J	0	N	1	0	4	0	1	0	1
Westouter	1	J	J	0	N	1	3		3	J	1	0
Wijtschate	1	J	J	0	N	1		3	0	J	1	J
Wulvergem	0	N	J	0	N	1	2	4	0	N	0	N
Boezinge	1	J	J	0	J	0	3	1	0	J	0	N
Brielen	0	N	J	0	J	1	3	0	3	N	0	N
Dikkebus	1	J	J	1	J	1	3	0	3	N	0	N
Hollebeke	1	J	J	1	J	1	3	0	3	N	0	N
Voormezele	1	J	J	0	J	1	2	0	2	N	0	N
Zillebeke	1	J	J	1	J	1	4	0	4	N	0	N
Zuidschote	0	J	2	J	0	1	3	2	0	N	0	N
Bikschote	0	J	J	0	N	0	2	4	0	N	0	N
Mesen	1	J	J	1	N	1	2	0	4	J	0	N
Krombeke	1	J	J	0	N	1	3	0	3	N	0	N
Proven	1	J	J	0	N	1	3	0	3	N	0	N
Reningelst	1	J	J	0	N	0	2	0	2	N	0	N
Roesbrugge-Haringe	1	J	J	0	N	1	1	4	0	N	1	N
Watou	1	J	J	1	N	1	3	0	3	N	0	N
Oostvlieten	1	J	J	0	N	1	2	4	0	N	0	N
Westvlieten	1	J	2	0	N	1	2	3	0	N	0	N
Woesten	1	J	0	2	J	0	0	3	0	J	0	N

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Culturele voorzieningen

Naam	Bibliotheek		Vergaderzaal		Polyvalente zaal		Dorpsraad		Dorpskrant		Feestcommissie		Sporthal		Zwembad		Arletiekpiste		Voetbalveld		Tennisplein		Speelplein	
	97	88	97	88	97	88	97	88	97	88	97	88	97	88	97	88	97	88	97	88	97	88	97	88
Zandvoorde	0	2	N	1	J	1	N	0	N	0	J	1	N	0	4	N	0	2	N	0	2	N	0	4
Alveringem	1	J	1	J	J	1	N	1	N	1	J	1	N	0	3	N	0	1	N	0	3	N	0	1
Beveren (+ Beverenkalsijde)	1	J	0	N	0	2	N	0	N	0	J	1	N	0	3	N	0	J	N	0	3	N	0	3
Gyverinkhove	0	3	N	0	2	N	0	2	N	0	N	1	N	0	4	N	0	3	N	0	3	N	0	3
Hoogstade	0	J	1	N	0	2	N	0	N	0	N	1	N	0	4	N	0	4	N	0	2	N	0	2
Izenberge	0	2	J	1	N	0	2	N	0	N	1	N	0	2	3	N	0	3	N	0	2	N	0	3
Leisele	0	J	1	N	0	3	J	0	N	0	N	1	N	0	4	N	0	N	0	4	N	0	2	4
Stavele	1	J	1	N	1	N	0	N	0	N	1	N	0	3	4	N	0	4	N	0	3	N	0	0
Wulpen	0	3	N	0	2	N	0	3	N	1	N	1	N	0	3	N	0	2	N	1	J	0	2	1
Ramskapelle	1	J	1	N	1	N	1	J	1	J	1	J	0	2	2	N	0	2	J	0	2	N	0	2
Avekapelle	0	3	J	1	N	0	3	J	1	J	1	N	0	3	3	N	0	3	N	0	3	N	0	1
Beauvoorde	1	J	1	J	0	3	N	1	J	1	J	1	N	0	3	N	0	3	N	0	2	N	0	1
Booishoeke	0	2	N	0	1	N	0	3	N	0	J	0	N	0	3	N	0	3	N	0	3	N	0	1
Bulskamp	1	J	1	J	0	4	J	1	J	0	J	1	N	0	2	N	0	3	N	1	J	0	4	1
Eggewaartskapelle	0	3	J	1	N	1	N	1	J	0	J	1	N	0	3	N	0	3	N	0	3	J	0	1
Houtem	1	J	1	J	0	3	N	1	J	0	N	1	N	0	3	N	0	3	N	0	3	J	0	1
Steenkerke	0	2	N	1	N	1	N	1	J	0	J	1	N	0	2	N	0	2	N	0	2	N	0	1

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Winkels

Naam	Bakker		Slager		Kruidentier		Kapper		Café		Rijdende winkel		Markt-dag		Bank		Bancontact		Aantal an-dere winkels	
	1997	1988	1997	1988	1997	1988	1997	1988	1997	1988	1997	1988	1997	1988	1997	1988	1997	1988	1997	1988
Beerst	2	1	2	1	3	1	3	3	5	1	3		Nee	0	2	0	2	1		1988
Kelern	1	1	1	1	2	1	3	3	3	1	5		Nee	0	3	0	3	6		1988
Lampernisse	0	2	0	3	0	2	0	2	2	1	2		Nee	0	3	0	3	1		1988
Lelke	3	1	2	1	2	1	2	2	4	1	6		Nee	0	3	0	3	4		1988
Nieuwkapelle	0	3	1	0	3	1	0	3	1	1	2		Nee	0	4	0	4	0		1988
Oostkerke	1	0	0	3	0	1	0	3	2	1	1		Nee	0	3	0	3	1		1988
Oudekapelle	0	2	0	3	0	2	0	3	1	1	2		Nee	0	3	0	3	0		1988
Pervijze	1	1	0	3	1	2	1	3	3	1	2		Nee	4	0	0	3	3		1988
St. Jacobskapelle	0	2	0	2	0	2	0	2	0	2	2		Nee	0	2	0	2	0		1988
Stuivekenskerke	0	2	0	3	0	2	0	2	1	1	2		Nee	0	2	0	3	0		1988
Bovekerke	2	1	1	1	4	1	4	4	2	1	7		Nee	0	2	0	2	1		1988
Zande	0	2	0	2	0	2	0	3	0	2	2		Nee	0	3	0	3	0		1988
Werken	1	1	1	1	1	1	3	3	2	1	3		Nee	2	0	0	1	5		1988
Lo	2	1	2	1	3	1	3	3	4	1	3		Ja	10	0	0	4	5		1988
Noordschote	0	1	0	1	0	1	0	1	3	1	5		Nee	0	1	0	4	0		1988
Pollinkhove	0	1	0	1	0	1	0	1	2	1	3		Nee	0	1	0	3	1		1988
Reninge	2	1	1	1	2	1	3	3	3	1	1		Nee	3	0	0	4	4		1988
Dranouter	1	1	1	1	4	1	2	2	12	1	3		Nee	1	0	0	2	0		1988
Kemmel	2	1	2	1	3	1	3	3	5	1	6		Nee	4	0	0	3	3		1988
De Klijte (deel Reningelst)	0	2	0	2	1	1	2	2	3	1	7		Nee	0	0	0	3	3		1988
Loker	0	2	1	2	1	2	3	2	2	1	4		Nee	1	0	0	4	5		1988

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Winkels

Naam	Bakker		Slager		Kruidenier		Kapper		Café		Rijdende winkel		Markt-dag		Bank		Bancontact		Aantal an-dere winkels	
	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1997	1997	1997	1997	1997	1997	1997	1997	1997	1997
Nieuwkerke	1		1		2		1		5		1	4	Nee				0			
Westouter	2		1		2		1	2	7		1	4	Nee				0			6
Wijtschate	2		1		1		1	3	4		1	5	Nee				0	3		5
Wuivergem	1		0	2	1		1	0	1		1	5	Nee				0	2		1
Boezinge	6		1		2		1	4	4		1	9	Nee				0	3		2
Brielen	1		1		1		1	2	2		1	2	Nee				0	3		1
Dikkebus	2		1		2		1	4	4		1	6	Nee				0	3		5
Hollebeke	2		1		2		1	2	2		1	7	Nee				0	3		1
Voormezele	1		1		2		1	1	3		1	3	Nee				0	2		4
Zillebeke	2		1		1		1	1	>1		1	0	Nee				0			3
Zuidschote	0	2	1	0	1		1	2	1		1	2	Nee				0	3		0
Bikschote	0	2	0	2	2		1	1	2		1	4	Nee				0	2		1
Mesen	1		1		3		1	3	6		1	4	Nee				0			3
Krombeke	2		1		1		1	4	1		1	6	Nee				0	3		5
Proven	3		1	2	3		1	3	4		1	5	Nee				0	3		5
Reningelst	1		1		1		1	/	4		1	3	Nee				0	3		5
Roesbrugge-Haringe	2		1	3	1		1	2	4		1	5	Nee				0	4		1
Watou	3		1	2	3		1	4	11		1	5	Nee				0	3		7
Oostvlieten	2		1	2	3		1	2	3		1	4	Nee				0	3		7
Westvlieten	1		1		1		1	3	3		1	2	Nee				0	3		2
Woesten	1		1	2	4		1	4	7		1	6	Nee				0	3		3
																				4

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Winkels

Naam	Bakker		Slager		Kruidenier		Kapper		Café		Rijdende winkel	Markt- dag	Bank		Bancontact		Aantal an- dere winkels		
	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1997	1988	1997	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1988	1997
Zandvoorde	2		1		1		1		2		1	5	Nee	0	2	0	4	0	1
Alveringem	2		1		3		1		3		1	5	Nee	4		0	3		10
Beveren (+ Beverenkalsijde)	1		1		1		1		1		1	1	Nee	0		0			0
Gyverinkhove	0	3	0	2	0	1	1	0	2	2	1	4	Nee	1		0	4		1
Hoogstade	0	2	0	2	0	2	1	2	1		1	6	Nee	1		0	4		5
Izenberge	1		1		1		1		5		1	4	Nee	1		0	3		5
Leisele	0	2	0	1	1	1	1	1	2		1	3	Nee	1		0	4		3
Stavele	0	2	1	0	2	2	1	0	3		1	7	Nee	1		0			0
Wulpen	0	2	0	1	1	1	1	0	2	2	1	3	Nee	0	2	0	2		0
Ramskapelle	0	2	0	1	1	0	2	0	1	1	0	3	Nee	0	2	0	2		0
Avekapelle	0	3	1	0	3	1	1	0	2	0	2	1	Nee	0	3	0	3		0
Beauvoorde	2		1	0	2	2	1	1	6		1	6	Nee	2		0	3		4
Booitshoeke	0	2	0	2	0	2	0	3	1		1	2	Nee	0	3	0	4		0
Bulskamp	1		2		1		1	2	1		1	5	Nee	0	2	0	2		3
Eggewaartskapelle	0	3	0	3	0	2	0	1	0	2	0	1	Nee	0	3	0	3		1
Houtern	0	2	0	2	1	3	1	1	5		1	5	Nee	0	2	0	3		2
Steenkerke	0	2	0	2	0	2	1	0	2	1	1	1	Nee	0	2	0	2		0

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Welzijn (geen gegevens voor 1988)									
Naam	Huisarts		Apotheker		Apotheker die medicamenten rondbrengt	Loket mutualiteit		Kinesist	
	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand		1997	1997 afstand	1997	1997 afstand
	Beerst	0	2	1			Nee	0	2
Keiem	1		0	2	Nee	0	3	1	
Lampernisse	0	3	0	3	Nee	0	3	0	3
Leke	3		1		Nee	1		1	
Nieuwkapelle	0	4	0	4	Nee	0	4	0	4
Oostkerke	0	3	0	3	Nee	0	3	0	3
Oudekapelle	0	3	0	3	Nee	0	3	0	3
Pervijze	1		1		Nee	1		1	
St. Jacobskapelle	0	2	0	2	Nee	0	2	0	2
Stuivekenskerke	0	2	0	2	Nee	0	2	0	2
Bovekerke	1		1		Nee	1		1	
Zande	0	2	0	2	Nee	0	2	0	2
Werken	1		0	1	Ja	1		1	
Lo	2		1		Nee	1		3	
Noordschote	0	1	0	1	Nee	0	1	0	1
Pollinkhove	0	1	0	1	Ja	0	4	0	1
Reninge	1		1		Nee	1		1	
Dranouter	1		0	2	Nee	1		0	2
Kemmel	1		1		/	1		2	
De Klijte (deel Reningelst)	0	2	0	2	Nee	0	2	0	2
Loker	0	2	0	2	Nee	0	2	1	0
Nieuwkerke	2		1		/	3		2	
Westouter	2		1		Nee	1		2	
Wijtschate	2		1		Nee	0	3	2	
Wulvergem	0	2	0	2	Nee	0	2	0	2
Boezinge	3		1		Nee	0	3	3	
Brielen	0	3	0	2	Nee	0	3	1	
Dikkebus	2		1		/	0	3	1	
Hollebeke	0	2	0	2	Nee	0	3	1	
Voormezele	1		0	2	Nee	0	2	1	
Zillebeke	2		1		Nee	0	2	1	
Zuidschote	0	2	0	2	Nee	0	3	0	2
Bikschote	0	2	0	2	/	0	2	0	2
Mesen	0	2	0	2	Nee	2		1	
Krombeke	1		0	2	Nee	0	3	1	

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Welzijn (geen gegevens voor 1988)									
Naam	Huisarts		Apotheker		Apotheker die medicamenten rondbrengt	Loket mutualiteit		Kinesist	
	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand		1997	1997 afstand	1997	1997 afstand
Proven	1		1		Nee	0	3	2	
Reningelst	1		1		Nee	/		1	
Roesbrugge-Haringe	2		1		Nee	1		1	
Watou	2		1		Nee	0	3	2	
Oostvleteren	2		1		Nee	1		2	
Westvleteren	0	2	0	2	/	0	3	0	2
Woesten	2		1		Nee	2		1	
Zandvoorde	0	2	0	2	Ja	1		0	2
Alveringem	2		1		/	1		2	
Beveren (+ Beverenkalsijde)	1		0	2	/	0	2	0	2
Gyverinkhove	0	2	0	2	Nee	0	4	0	2
Hoogstade	0	2	0	2	Nee	0	2	0	2
Izenberge	0	2	0	2	Nee	0	3	0	2
Leisele	1		1		/	1		1	
Stavele	1		0	3	Nee	1		0	2
Wulpen	0	2	0	2	Nee	0	2	0	2
Ramskapelle	0	2	0	2	Nee	0	2	0	2
Avekapelle	0	3	0	3	Nee	0	3	0	3
Beauvoorde	1		0	2	Ja	0	3	1	
Booitshoeke	0	2	0	2	Nee	0	3	0	3
Bulskamp	0	2	1		Nee	0	3	1	
Eggewaartskapelle	0	3	0	3	Nee	0	3	0	3
Houtem	0	2	0	2	Nee	0	3	0	2
Steenkerke	0	2	0	2	Nee	1		0	2

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Jeugd-kinderen (geen gegevens voor 1988)												
Naam	Voor- en naschoolse opvang		Opvang woensdag-namiddag		Erkende onthaalmoeders		Particuliere onthaalmoeders		Vakantie-werking		Aantal jeugdbewegingen	
	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1997	
Beerst	1		1		3		0		0		0	
Keiem	0	3	0	3	2		1		0	3	1	
Lampernisse	0	3	0	3	0	2	0	2	1		0	
Leke	1		0	2	0	2	0	2	0	3	1	
Nieuwkapelle	0	4	0	4	1		0	4	0	4	0	
Oostkerke	0	3	0	3	2		0	/	0	3	0	
Oudekapelle	0	3	0	3	/		/		0	3	0	
Pervijze	0	3	0	3	1		0	3	1		0	
St. Jacobskapelle	0	2	0	2	0	2	0	2	0	2	0	
Stuivekenskerke	0		0		0	2	0	2	0	2	0	
Bovekerke	1		0	3	0	3	3		1		0	
Zande	0	2	0	2	0	3	0	2	0	3	0	
Werken	1		0	1	0	1	1		1		1	
Lo	1				3				1		1	
Noordschote	0	1	0	1	0	1	2		0		1	
Pollinkhove	1		0	1	0	1	1		0		1	
Reninge	1		1		1				1		1	
Dranouter	/		/		1				1		0	
Kemmel	/		/		2		1		1		1	
De Klijte (deel Reningelst)	0	2	0	2	0	2	0	2	1		0	
Loker	0	4	0	4	1		0	4	0		1	
Nieuwkerke	/		/		3		2		1		2	
Westouter	0	3	0	3	3				1		2	
Wijtschate	1		0	3	2		0		1		1	
Wulvergem	0	2	0	2	0	2	0	2	1		0	
Boezinge	1				1		1		0	3	1	
Brielen	0	2	0	2	1		0		0	3	1	
Dikkebus	0	2	0	2	2		1		1		3	
Hollebeke	1		0		2		0		1		2	
Voormezele	1		0		0	2	1		1		2	
Zillebeke								0	2			
Zuidschote					0		0	2	0	2	1	
Bikschote					1		1		1		0	
Mesen	0		0		2		1		1		1	
Krombeke	1		1		1				1		0	

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Jeugd-kinderen (geen gegevens voor 1988)											
Naam	Voor- en naschoolse opvang		Opvang woensdag-namiddag		Erkende onthaalmoeders		Particuliere onthaalmoeders		Vakantiewerking		Aantal jeugdbewegingen
	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1997	1997 afstand	1997
Krombeke	1		1		1				1		0
Proven	0	3	0	3	1		1		1		0
Reningelst											
Roesbrugge-Haringe	1		1		2		0		1		1
Watou	0	3	0	3	2		1		1		1
Oostvleteren	1		1		2		0		1		0
Westvleteren					3				0		0
Woesten	1		1		2				1		1
Zandvoorde	0	2	0	2	0	2	0	2	0	2	0
Alveringem	1		0		2		1		1		1
Beveren (+ Beverenkalsijde)	1				1		0		0		1
Gyverinkhove	0	3	0	3	2		1		0	3	0
Hoogstade	1		0	2	2		0	2	0	2	0
Izenberge	1		0		1		0		0	1	1
Leisele					2		0	3	0	3	0
Stavele	2		1		1		1		1		0
Wulpen	0	2	0	2	1	0	2	0	2		0
Ramskapelle	0	2	0	2	0		1		0	2	0
Avekapelle	0	3	0	3	0	3	0	3	1		0
Beauvoorde	1		1		1		1		1		2
Booitshoeke											
Bulskamp	1		1		1		1		1		0
Egghaartskapelle	0	2	0	2	0	2	0	2	1		0
Houtem	0	2	0	2					1		0
Steenkerke	1		0	2					1		0

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Onafhankelijke - afhankelijke kernen						
Naam	1980 onafhankelijk	1980 afhankelijk	1988 Onafhankelijk	1988 Afhankelijk	1997 onafhankelijk	1997 afhankelijk
Beerst	X		X		X	
Keiem	X		X		X	
Lampernisse		X		X		X
Leke	X		X		X	
Nieuwkapelle	X			X		X
Oostkerke		X		X		X
Oudekapelle		X		X		X
Pervijze	X			X		X
St. Jacobskapelle		X		X		X
Stuivekenskerke		X		X		X
Bovekerke	X		X		X	
Zande		X		X		X
Werken	X		X		X	
Lo	X		X		X	
Noordschote		X		X		X
Pollinkhove		X		X		X
Reninge	X		X		X	
Dranouter	X		X		X	
Kemmel	X		X		X	
De Klijte (deel Reningelst)	X			X		X
Loker	X		X			X
Nieuwkerke	X		X		X	
Westouter	X		X		X	
Wijtschate	X		X		X	
Wulvergem		X		X		X
Boezinge						
Brielen	X		X		X	
Dikkebus	X		X		X	
Hollebeke	X		X		X	
Voormezele	X		X		X	
Zillebeke	X		X		X	
Zuidschote		X		X		X
Bikschote	X			X		X
Mesen	X		X		X	
Krombeke		X	X		X	
Proven	X		X		X	

De 59 onderzoekskernen : Lokaal aanwezige voorzieningen 1988 - 1997

Onafhankelijke - afhankelijke kernen						
Naam	1980 onafhankelijk	1980 afhankelijk	1988 Onafhankelijk	1988 Afhankelijk	1997 onafhankelijk	1997 afhankelijk
Reningelst	x		X		X	
Roesbrugge-Haringe	x			Haringe afh.	X	
Watou	x			St. Jan ter Biezen	X	
Oostvleteren	x		X		X	
Westvleteren	x		X		X	
Woesten	x		X	St. Sixtus afh.	X	
Zandvoorde	x		X			X
Alveringem	x		X		X	
Beveren (+ Beverenkalsijde)		x		X		X
Gyverinkhove		x		X		X
Hoogstade		x		X		X
Izenberge	x				X	
Leisele	x			X		X
Stavele		x		X		X
Wulpen		x		X		X
Ramskapelle	x			X		X
Avekapelle		x		X		X
Beauvoorde	x		X			X
Booitshoeke		x		X		X
Bulskamp	x		X		X	
Eggewaartskapelle		x		X		X
Houtem	x			X		X
Steenkerke		x		X		X

Bijlage 1c. Oplossingen voor ondervonden bereikbaarheidsproblemen

(opgegeven door contactpersonen per dorp)

- afspraken met burens: 17
- afspraken tussen ouders (beurtrollen voor bv. muziekschool): 15
- eigen vervoer / meerdere wagens per gezin: 15
- afspraken met familie: 9
- niet ingevuld: 9
- Belbus: 8
- thuislevering / mobiele voorzieningen: 3
- mindermobielen centrale: 2
- geen probleem: 2
- andere: 2

De categorie 'niet ingevuld' kan waarschijnlijk bij 'eigen vervoer' worden geplaatst, gezien hier geen andere oplossingen worden opgegeven.

Bijlage 2a : Overzicht problemen die zich stellen voor personen die aan huis gebonden zijn.

Boodschappen doen :	27
Activiteiten (verenigingsleven, muziekschool, sport, marktbezoek,...) :	23
Zich alleen verplaatsen :	15
Voorzieningen : (4 gemeentehuis, 2 ziekenfonds, 2 post, 1 dokter, 1 ziekenhuis).	10
Huishouden/kinderen :	8
Alles is een probleem :	6

Bijlage 2b : Overzicht oplossingen voor personen die aan huis gebonden zijn.

Meerijden met iemand :	36
Hulp partner/kinderen :	28
Thuis blijven, niet doen wat men wou (geen oplossing):	16
Hulp van derden (gezinshulp, kuisvrouw,...):	9
Openbaar vervoer :	9
Diepvries :	6
Zaken anders organiseren (vb. boodschappen in weekend):	5
Fiets :	3
Thuisbezorging :	2
Auto van iemand anders gebruiken :	1
Zitdag van de gemeente :	1

Bijlage 2c : Het gemiddeld autobezit 1981-1991

Het gemiddeld autobezit 1981-1991										
	1981					1991				
	0 wagens	1 of meer wagens	Totaal	Procentueel woningen met wagen	0 wagens	1 wagen	2 en meer	Totaal	Procentueel woningen met wagen	
Diksmuide	1345	3704	5049	73,4	1071	3353	1029	5453	80,36	
Houthulst	752	2154	2906	74,1	643	1852	600	3095	79,22	
Koekelare	614	1905	2519	75,6	512	1733	564	2791	71,66	
Kortemark	1025	3035	4060	74,7	737	2657	857	4251	82,66	
Lo-Reninge	557	747	1304	72,3	182	677	231	1090	83,3	
Heuvelland	698	2090	2788	74,9	557	1776	561	2894	80,75	
Ieper	3892	7872	11764	66,92	3004	7765	1968	12737	76,42	
Langemark-Poelkapelle	652	1688	2340	72,14	438	1658	505	2601	83,16	
Mesen	120	239	359	66,57	96	224	57	377	74,54	
Poperinge	1862	4646	6508	71,39	1574	4206	1066	6846	77,01	
Vleteren	299	846	1145	73,89	224	752	269	1245	82,01	
Wervik	2119	4207	6326	66,5	1711	3969	866	6546	73,86	
Zonnebeke	911	2715	3626	74,88	704	2496	736	3936	82,11	
Alveringem	479	1260	1739	72,46	374	1075	324	1773	78,91	
De Panne	1443	2178	3621	60,15	1363	2298	464	4125	66,96	
Koksijde	1496	3631	5127	70,82	1468	4287	1337	7092	79,3	
Nieuwpoort	991	1928	2919	66,05	1015	2070	559	3644	72,15	
Veurne	1065	2573	3638	70,73	818	2487	605	3910	79,08	
Gemiddeld Westhoek				70,97					77,97	
West-Vlaanderen				68,2					76	
Vlaams Gewest				68,5					76	

Bron : Volkstelling NIS 1981 en 1991

Bijlage 2d : Gemiddelde afstand tot de zes geselecteerde voorzieningen.

In de vragenlijst 59 kernen (zie 2.1.) werd naast een inventarisatie, eveneens de afstand tot de dichtstbijzijnde voorziening bevraagd. Voor de zes voorzieningen die relevant zijn voor de gezinnen die een aan huis gebonden gezinslid hebben, wordt hier de verdeling weergegeven.

	Aanwezig in de buurt	Op < 2 km	2-5 km	5-10 km	Op > 10km
Winkel voor dag. Inkopen	83,1%		16,9%		
Post	23,7%	3,4%	44,1%	25,4%	3,4%
Bank	55,9%	3,4%	23,7%	15,3%	1,7%
Bib	66,1%	3,4%	20,3%	10,2%	/
Gemeentehuis	54,2%	3,4%	13,6%	27,1%	1,7%
Mutualiteit	33,9%	1,7%	23,7%	35,6%	5,1%
Apotheek	23,7%	3,4%	44,1%	25,4%	3,4%

Bron : vragenlijst 59 kernen

De categorie 'op minder dan 2 km' is zwak vertegenwoordigd. Aannemelijk is dat men een voorziening op loopafstand tot 'aanwezig in eigen buurt' rekent.

Winkels voor dagelijkse inkopen zijn in de eigen buurt terug te vinden.

Op 2-5 km zijn vooral de post en de apotheek belangrijk. Op meer dan 5 km scoort de mutualiteit het hoogst.

Bijlagen 3 :

Voor zes voorzieningen (winkels, post/bank, bibliotheek, gemeentehuis, ziekenfonds en apotheek) wordt ook telkens nagegaan of de percentages verschillend zijn voor de respondenten waarvan ten minste één gezinslid aan huis gebonden is, om welke reden dan ook (zie 2.2.1). De cijfers tussen haakjes hebben betrekking op die 163 gezinnen die op één of andere manier aan huis gebonden zijn.

Bijlage 3a : Overzichtstabel gebruik per voorziening, met percentage in eigen buurt gelegen

	Gebruik van de respondenten die geantwoord hebben	Gebruik t.o.v. tot.aal aantal respondenten	In eigen buurt gelegen
Winkels voor dagelijkse inkopen	97,3 (97,8)	82,5	70,9 (73,9)
Bushalte	72,4	15,6	83,8
Telefooncel	38,3	3,7	70,2
Post/bank	98,2 (95,8)	87,5	55,3 (58,3)
Bibliotheek	87,8 (84,7)	29,6	53,7 (50,8)
Gemeentehuis	97,4 (97,4)	68,4	43,0 (46,6)
OCMW	47,2	3,5	19,4
Mutualiteit / ZF	98,1 (97,6)	75,8	34,3 (46,6)
Kind en Gezin	64,2	7	22,6
Dienstencentrum	61,4	5,5	27,3
Sportcentrum/zwembad	87,8	28,1	18,6
Apotheek	99,3 (100)	91,8	56,0 (58,7)
Huisarts	99,6	91,2	52,2
Containerpark	96,2	67	37,5
Parochiaal centrum	90,3	32,6	85,2
RVA/VDAB	70,0	10,1	8,6
Ziekenhuis	95,1	59,3	5,6

Bron : gegevens bewonersonderzoek

Bijlage 3b : Overzichtstabel tevredenheid met de ligging per voorziening

Deze tabel gaat enkel over die respondenten die de voorziening in kwestie gebruiken⁸⁷.

Sommige vakjes zijn leeg wegens het te kleine aantal waardoor percentages een vertekend beeld zouden geven.

De percentages tussen haakjes betreffen de 163 personen die aan huis gebonden zijn.

	Gelegen in eigen buurt		Niet in eigen buurt gelegen		Gemiddeld
	Tevreden	Ontevreden	Tevreden	Ontevreden	Ontevreden ⁸⁸
Winkels	94 (87,8)	1,1 (3,1)	70,3 (58,8)	10,8 (17,6)	
Bushalte	/	/	/	/	1,5
Telefooncel	/	/	/	/	13,3
Post/bank	91,6 (86,3)	2,2 (2,5)	63 (51,8)	16,6 (25,0)	
Bibliotheek	98,6 (100)	/	67,2 (60)	15,5	
Gemeentehuis	92,6 (94,6)	2,9	65,6 (54,4)	18,6 (16,5)	
OCMW	/	/	/	/	20
Mutualiteit/ZF	95,0 (94,6)	/	61,7 (54,4)	13,2 (16,5)	
Kind & Gezin	/	/	/	/	26,7
Dienstencentrum	/	/	/	/	12,0
Sportcentrum/ zwembad	87,5	8,3	66,0	16,5	
Apotheek	94,5 (94,0)	2,1 (2,4)	65,6 (55,4)	15,8 (26,8)	
Huisarts	93,3	1,0	75,3	6,8	
Containerpark	96,2	4,1	72,6	12,9	
Parochiaal centrum	97,8	1,4	72,7	18,2	
RVA/VDAB	/	/	/	/	6,7
Ziekenhuis	66,7	/	71,6	/	

Bron : gegevens bewonersonderzoek

⁸⁷ De analyse bij het niet-gebruik van diensten versus tevredenheid met de ligging is gebeurd per voorziening, maar de aantallen worden hier te klein om uitspraken te doen.

⁸⁸ Voor een aantal voorzieningen is het aantal gebruikers te klein, en kan er niet opgesplitst worden én naar ligging in eigen buurt of niet én naar tevredenheid met de ligging.

Bijlage 3c : Overzicht frequentie van het gebruik per dienst

	Dagelijks	1 of > / week	1-3 / maand	enkele keren/jaar	< 1/ jaar
Winkels	25,9 (29,8)	64,7 (61,8)	8,7 (8,7)	0,5	0,2
Mobiele voorzieningen	8,4	68,7	16,9	3,6	/
Bushalte	23,9	28,4	14,9	26,9	6,0
Telefooncel	8,3	/	58,3	16,7	16,7
Post/bank	4,4 (3,7)	44,2 (44,1)	42,9 (41,9)	7,8 (9,6)	0,3 (0,7)
Bibliotheek	1,8 (2,2)	17,0 (24,4)	60,7 (46,7)	18,8 (24,4)	1,8 (2,2)
Gemeentehuis	0,4	1,2 (2,7)	12,0 (15,3)	70 (70,3)	15,6 (11,7)
Mutualiteit	0,4	3,2 (6,1)	40,6 (42,6)	52,5 (47,0)	3,6 (4,3)
K & G	5,6	11,1	22,2	61,1	
Dienstenc	/	13,6	36,4	45,5	4,5
Sportcentrum	2,2	34,8	31,5	30,3	1,1
Apotheek	0,3 (0,7)	7,1 (11,5)	50,9 (56,8)	40,9 (30,9)	0,9
Huisarts	0,3	2,4	29,9	63,0	3,6
Containerpark	0,8	8,2	40,3	49,4	0,8
Parochiaal centrum	0,7	10,6	29,6	56,3	2,1
RVA/VDAB	/	/	34,4	53,1	12,5
Ziekenhuis	0,5	0,5	3,1	36,8	58,5

Bron : gegevens bewonersonderzoek

Bijlage 3d : Overzicht vervoermiddel per voorziening

Een overzicht per voorziening :	Te voet	(Brom)- fiets	Auto/ moto	Openb. vervoer	combinatie	anders
Winkels	29 (31,1)	9,7 (8,3)	50 (50,0)	/	9,9 (6,8)	1,5 (3,0)
Bushalte	84,3	10	2,9	2,9	/	/
Telefooncel	70,6	11,8	11,8	/	5,9	/
Post/bank	18,8 (18,2)	8,9 (8,8)	62,2 (62,0)	/	8,4 (8,7)	1,7 (2,2)
Bibliotheek	26,9 (28,9)	14,9 (6,7)	50 (57,8)	/	8,2 (6,6)	/
Gemeentehuis	13,4 (17,9)	5,8 (4,5)	73,5 (72,3)	/	7,0 (5,4)	0,3
OCMW	25,0	12,5	56,3	/	3,6	/
Mutualiteit	14,0 (12,9)	8,0 (10,3)	68,9 (68,1)	0,9 (1,7)	6,6 (5,2)	1,7 (1,7)
K&G	6,7	/	86,7	/	6,7	/
Dienstencentra	15,4	3,8	69,2	/	11,5	/
Sportcentrum	5,5	9,4	77,3	1,6	5,5	0,8
Apotheek	15,1 (16,4)	8,5 (8,6)	66,9 (66,4)	/	8,5 (6,3)	0,9 (2,1)
Huisarts	12,8	5,5	67,7	/	7,3	6,8
Containerpark	4,1	2,2	91,8	/	1,6	0,3
Parochiaal centr.	39,5	6,6	45,4	/	8,6	/
RVA/VDAB	4,3	2,1	89,4	/	4,3	/
Ziekenhuis	/	0,4	94,5	1,1	2,2	1,8

Bron : gegevens bewonersonderzoek

BIJLAGE 4a : Topiclijst OCMW's

Als voorbeeld wordt de topiclijst genomen voor het OCMW van Diksmuide. Uiteraard werd deze lijst aangepast per OCMW.

1. ALGEMEEN

- *Stand van zaken* : 1) aanbod van diensten
2) organisatie per dienst (openingsuren + personeel)
3) adequaat openbaar vervoer: is er een bushalte dicht bij het OCMW, en kan men van overal in de gemeente in het OCMW geraken met de bus?
- Welke specifieke *problemen* worden ervaren i.v.m. OCMW-dienstverlening in een uitgesproken landelijk gebied?
- Hoeveel *cliënten* zijn aan huis gebonden (bv. door de zorg voor ouders, geen auto,...); hebben jullie daar een zicht op?
Is er een relatie tussen woonplaats en frequentie van bezoek? Wat is de geografische reikwijdte?
- Welke *inspanningen* worden in concreto geleverd voor jongeren, voor personen die aan huis gebonden zijn en voor senioren.
- Welke *andere activiteiten* zou je nog willen doen, zaken die wel haalbaar zijn maar wegens een gebrek aan middelen e.d. niet uitvoerbaar.

2. SPECIFIEKE OCMW-DIENSTVERLENING

Binnen het OCMW zij de volgende diensten uitgebouwd, waarbij *telkens drie vragen* worden gesteld:

- 1) Hoe gebeurt de organisatie van diensten die aangeboden worden en is er bijzondere aandacht voor jongeren, personen die aan huis gebonden zijn en ouderen
- 2) Waarom worden sommige diensten niet aangeboden
- 3) Welke zijn denkbare oplossingen

Gelieve bij het doornemen van de volgende items steeds deze doelgroep (i.c. vervoersafhankelijken) voor ogen te houden.

- Bestaansminimumtrekkers: probleem om er te geraken; hoe gaat men daarmee om?
- Sociale dienst: gaat men zelf naar de klanten? Hoe komen signalen op de dienst?
- Budgetbegeleiding en juridische dienst: idem.
- Poetsdienst: hoe organiseert men dat, m.a.w. hoe bereikt men de mensen?
- Warme maaltijden: idem, wat met zaterdag en zondag?
- Mindermobielencentrale
- Personenalarm: Alternatieven: dorpshulp, buurtobservatiesysteem e.d.
- Thuiszorg: hoe bereikt men de mensen? Concrete organisatie?
- Uitleendienst medische & orthopedische materialen

Volgende diensten zijn niet aanwezig:

- Klusjesdienst: waarom niet?

Andere mogelijke dienstverlening:

- Vervoersdienst: vervoersbons, belbus
- Niet-financiële materiële hulp (bv. meubeldienst, kledij)
- Kinderopvang
- Sociaal verhuurkantoor
- Psychosociale begeleiding

BIJLAGE 4b : Adressenlijst mindermobielencentrales

De Panne	Ruth De Geest	Konklijke Baan 10	8660 De Panne
Diksmuide	An Coppens	K. Albertstraat 29	8600 Diksmuide
Ieper BTK-regio	Inge Plouvier	Korte Meersstraat 8	8900 Ieper
Koksijde	Paul De Klerck	LeopoldIIIaan 2	8670 Oostduinkerke
Lo-Reninge OCMW	Luc Decroos	Schaerdeke8	8647 Lo-Reninge
Nieuwpoort	Hilde saesen	Astridlaan 103	8620 Nieuwpoort
Veurne CM	Nele Butaeye	Sporkijnstraat 8	8630 Veurne

BIJLAGE 5 : Uittreksels jaarverslag bibliotheek Leuven (1995).

2.E. Gedecentraliseerd bibliotheekwerk

De bibliobus stelde steuncollecties van verschillende omvang ter beschikking van de volgende organisaties of instellingen:

Hulpgevangenis, Rustoord Carolus, Rustoord Remy, Populierenhof, Salve Mater, Steunpunt Sint-Maartensdal en het Educatief Centrum.

Deze collecties werden twee à drie keer gewisseld.

14.A

BIBLIOBUS	Bezit	Uitleningen	Leners
1996	/	81.467	1.796
1995	21.999	83.508	1.785
1994	20.523	93.035	1.970
1993	18.127	78.611	1.967

Voor de gewone haltes telt de bibliobus gemiddeld 1.200 tot 1.300 lezers per maand. Voor de scholenwerking zijn dit ongeveer 3.700 lezers per maand.

BIJLAGE 6: Dienstencentra

Relatie vervoermiddel-woonplaats Diksmuide

	Te voet	(Brom)-fiets	Auto	Bus	Belbus	Andere	Totaal
Diksmuide	98 58,7%	32 19,2%	37 22,2%	0 0	0		167
Groot-Diksmuide	0	5 6%	76 91,6%	1 0,8%	0	0	83
Buiten Groot-Diksmuide	1 1%	3 3,1%	91 94,8%	1 1%	0	0	96
Totaal	99	40	204	2	0	0	347
Procentueel	28,5%	11,5%	58,8%	0,6%	0%	0%	

Bron : eigen berekeningen

Relatie vervoermiddel-woonplaats Veurne

	Te voet	(Brom)-fiets	Auto	Bus	Belbus	Andere	Totaal
Veurne	97 39,6%	72 29,3%	75 29,4%	0 0	1 0,2%	245	
Groot-Veurne	4 9,1%	0	40 90,9%	0 0	1 0,4%	44	
Buiten Groot-Veurne	1 0,9%	8 9,1%	73 83%	4 4,5%	1 0,9%	1 0,9%	88
Totaal	102	80	188	4	1	3	377
Procentueel	27,1%	21,2%	49,9%	1,1%	0,4%	0,8%	

Bron : eigen berekeningen

Uit deze tabellen blijkt duidelijk de relatie vervoermiddel - woonplaats. Van buiten Veurne centrum komt gemiddeld 87% met de wagen naar het dienstencentrum. Voor Diksmuide is dit 93,2%. 70% van de bezoekers die uit Veurne zelf afkomstig zijn, komen te voet of met de fiets. Voor Diksmuide is dit 77,9%.

Gezien 90,8% van de senioren die naar het dienstencentrum van Ieper komen, van Ieper zelf afkomstig zijn, worden deze gegevens voor Ieper niet verder uitgewerkt.

BIJLAGE 7 : Extramuraal dienstverlening: een stand van zaken.

Aan alle rusthuizen van de Westhoek werd een vragenlijst verstuurd waarin gepeild werd naar de stand van zaken i.v.m. de (uitbouw van) extramuraal dienstverlening. De rusthuizen die de vragenlijst niet terugstuurden, werden telefonisch bevestigd. De reden van het niet opsturen van de vragenlijst was bijna altijd te wijten aan het feit dat het rusthuis in kwestie geen extramuraal dienstverlening aanbiedt.

1. Het huidige aanbod.

De Westhoek telt 35 bejaardentehuizen, waarvan de helft van het OCMW afhankelijk is. Volgens de programmatienormen is de maximumgrens daarmee bereikt en zelfs overschreden. Ellenlange wachtlijsten zijn verleden tijd, onder meer door de stijgende trend naar thuisverzorging. Ouderen willen het liefst zo lang mogelijk thuis wonen.

Rusthuizen in de privé-sector bieden doorgaans geen extramuraal dienstverlening aan: de rusthuizen van Bulskamp, Houthulst en van Elverdinge vormen hierop een uitzondering. Naast warmemaaltijdbedeling en

thuisverpleging biedt Elverdinge ook een uitleendienst aan⁸⁹. In Koksijde gaat men sporadisch wel eens een maaltijd brengen aan huis of iemand aan huis verplegen als de nood hoog is.

De situatie ligt anders voor rusthuizen die beheerd worden door het OCMW: daar komt extramurale dienstverlening frequenter voor.

Het gaat hier om warmemaaltijdbedeling, uitleendienst, poetsdienst, thuisverpleging en alarmsystemen. Veel voorkomend is dat in het rusthuis zelf de maaltijden bereid worden voor het dienstencentrum of de bewoners van de serviceflats...

2. Uitbouw in de toekomst

Van diegene die momenteel extramurale dienstverlening aanbieden, wil de helft dit aanbod uitbreiden. De andere helft heeft er niet onmiddellijk behoefte aan of ziet het financieel niet haalbaar.

Maar ook van die rusthuizen die momenteel geen extramurale dienstverlening aanbieden, is de helft bereid tot de uitbouw ervan.

De redenen om over te gaan tot de uitbouw van extramurale dienstverlening, zijn terug te brengen en in te delen in vier categorieën:

- Leemte in het bestaande aanbod; de bestaande diensten zijn onvoldoende;
- Noden in de regio, de aanwezige behoeften;
- Drempelverlaging t.a.v. het rusthuis door bekendheid ermee; hieronder wordt zowel imagovorming van het rusthuis als de integratie in de plaatselijke gemeenschap verstaan;
- Maatschappelijke evolutie: grotere tendens naar verzorgen van de oudere in de thuissituatie.

De laatste categorie blijkt het minst belangrijk te zijn in de bevraging.

3. Samenwerking

Indien het rusthuis extramurale dienstverlening aanbiedt of eraan zou denken om deze in de toekomst uit te bouwen, is men bijna altijd bereid om samen te werken met andere actoren in het veld.

De OCMW-rusthuizen zijn meestal bereid om hiertoe samen te werken met het OCMW, terwijl private rusthuizen de gemeente, thuiszorgdiensten, privé-ondernemers aanhalen als mogelijke partners. Andere private rusthuizen zijn 'eventueel' bereid tot samenwerking of specificeren niet verder.

4. Opmerkingen van de rusthuizen

- Alle extramurale dienstverlening wordt aangeboden door het OCMW;
- Eerst voldoende middelen krijgen om kwaliteitsvol intramurale zorg te kunnen verlenen;
- Ondernomen stappen met thuiszorgdiensten leveren weinig resultaten op;
- Langetermijnvisie nodig van de overheid voor de uitbouw van extramurale dienstverlening;
- Financiële onderdruk (3);
- Liever complementair werken dan concurrerend;
- Wetgeving maakt kleinschalige initiatieven onmogelijk (bv. subsidiëring alarmsysteem enkel voor OCMW en/of mutualiteit);

⁸⁹ Het rusthuis van Bulskamp biedt eveneens palliatieve-zorgverlening aan.

BIJLAGE 8 : Gezins- en bejaardenhulp

Evolutie in gepresteerde uren voor gezins- en bejaardenhulp West-Vlaanderen

	Familiehulp	Familiezorg	Thuishulp	Sol. vr het gezin ⁹⁰
1990	1.140.961	944.600	262.298	172.352
1991	1.182.766	944.946	268.822	185.118
1992	1.185.181	996.813	272.485	183.610
1993	1.200.543	1.028.489	280.549	207.202
1994	1.244.539	1.058.224	320.901	212.055
1995	1.254.340	1.069.044	298.697	214.141
1996	1.254.220	1.072.282	304.436	232.436
Groei %	9,0%	11,9%	8,6%	25,8%

Bron : Provincie West-Vlaanderen

BIJLAGE 9 : Gezins- en bejaardenhulp

Aantal klanten per gemeente en per dienst, gerelateerd aan de bevolkingscijfers

Gemeente	Inwoners		Aantal klanten per dienst - Absoluut en procentueel								
	Absoluut	Proc.	Familiehulp		Familiezorg		Thuishulp		Sol vr. het gezin		Gemid.
Heuvelland	8.449	5.1%	184	11.3%	19	7.8%			6	2.7%	10.0%
Ieper	35.399	33.9%	619	38%	80	32.9%			120	53.6%	38.8%
Langemark	7.524	7.2%	86	5.3%	25	10.3%			14	6.25%	6.0%
Mesen	992	0.9%	9	0.6%	2	0.8%			3	1.3%	0.7%
Poperinge	19.184	18.4%	278	17.1%	36	14.8%			53	23.7%	17.5%
Vleteren	3.613	3.5%	54	3.3%	18	7.4%			2	0.9%	3.5%
Wervik	17.831	17.1%	259	15.9%	37	15.2%			/	/	15.8%
Zonnebeke	11.350	10.9%	141	8.7%	26	10.7%			26	11.6%	9.2%
TOTAAL	104.342	100	1630	100	243	100			224	100	
Alve-ringem	4.740	4.6%	82	7.2%	16	7.4%	6	2,4%	6	5.1%	5,5%
De Panne	9.958	9.6%	104	9.2%	10	4,6%	38	14,9%	13	11,0%	9,9%
Diksmuide	15.245	14.8%	203	18,0%	45	20,8%	48	18,8%	17	14,4%	16,5%
Houthulst	8.910	8.6%	114	10,1%	21	9,7%	41	16,1%	7	5,9%	10,5%
Koekelare	8.030	7.8%	77	6,8%	16	7,4%	/	/	17	14,4%	7,5%
Koksijde	19.215	18.6%	119	10,5%	20	9,3%	52	20,4%	28	23,7%	16%
Kortemark	12.303	11.9%	185	16,4%	51	23,6%	/	/	16	13,6%	17,2%
Lo-Reninge	3.181	3.1%	58	5.1%	22	10,2%	2	0,8%	4	3,4%	4,9%
Nieuwpt.	10.169	9.8%	71	6,2%	/	/	38	14,9%	7	5,9%	9%
Veurne	11.519	11.2%	117	10,4%	15	6,9%	30	11,7%	3	2,5%	7,9%
TOTAAL	103.270	100	1130	100	216	100	255	100	118	100	

Bron : eigen berekeningen

⁹⁰ Som van het aantal uren thuisverpleging, gezins- en bejaardenhulp, poetsdienst, karweidienst en oppasdienst (jaarverslag 1995, p. 33).

BIJLAGE 10 : Gezins- en bejaardenhulp

Evolutie in bijdragen per gepresteerd uur

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
VZW	64,86	69,10	75,47	82,29	89,23	93,88	98,61	103,08
OCMW	62,17	64,31	69,38	75,60	81,62	86,90	90,36	94,17

*Bron : Ministerie van Welzijn, Gezondheidszorg en Cultuur, 1997***BIJLAGE 11 : Kind en Gezin**

Percentage ingeschreven kinderen naargelang van leeftijd, per provincie (1996)

	0 jaar	1 jaar	2 jaar	3 jaar
Antwerpen	77,2	81,7	44,0	11,4
Vlaams-Brabant	61,5	46,8	26,3	6,5
West-Vlaanderen	75,4	73,1	26,4	4,5
Oost-Vlaanderen	72,5	68,9	32,8	6,2
Limburg	81,4	84,3	44,6	11,1
Gemiddeld	73,6	70,96	34,8	7,9

Bron : Kind en Gezin, Provincie West-Vlaanderen

BIJLAGE 12 : Totaal aantal ingeschrevenen (Kind en Gezin) 1996 per gemeente

	Totaal aantal ingeschrevenen	leper	Poperinge	Vlieren	Heuvelland	Mesen	Langemark-Poelkapelle	Zonnebeke	Wervik	Alveringem	Lo-Reninge	Houthuist	Veurne	Diksmuide	Kortemark	Koekelare	De Panne	Koksijde	Nieuwpoort	ANDERE
leper	324	306	16				2													
Poperinge	191		191																	
Vlieren	35		35																	
Heuvelland	98	7	4		86															1 Komen
Mesen	11				8															1 Komen, 2 Frankrijk
Langemark-Poelkapelle	72	3					67					2								
Zonnebeke	114	60					3		2											42 Moorslede, 4 Mensen, 2 Rosseleire, 1 Sladen
Wervik	155	2							133											1 Komen, 19 Mensen
Alveringem	51	2	12										37							
Lo-Reninge	29	3	7									1	5	13						
Houthuist	99											82		16	1					
Veurne	120												120							
Diksmuide	131											?		?						?
Kortemark	114																			?
Koekelare	65													9	29			1		20 Ertwegem, 6 Gistel
De Panne	78																			?
Koksijde	119																			?
Nieuwpoort	80																			80

BIJLAGE 13 : Kind en Gezin : gemiddeld aantal consultaties per zitting 1996, regio Westhoek

	Dagzittingen				Avondzittingen			
	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
Koksijde	9	11,5	12,2	11,1	10,9	11	12	12,2
Diksmuide	10	12	14	11	11	13	13	10,9
Nieuwpoort	9,7	11,5	11,2	10,75	8,2	9,3	11,6	10,5
Veurne	12,2	14	13,3	14,6	13,3	14,9	14,1	12,4
Kortemark	11,8	11	10,5	11,2	10,6	11,6	11,2	11,1
Houthulst (steunpunt) ⁹¹	7,6	10,8	11,8	10,8	11	14	12,4	14,8
Ieper (Jansenusstraat)	10,2	12,2	11,3	10,2	13,1	11,5	13,4	10,6
Ieper (Crescendostraat)	12,7	12,4	13,8	10,8	12,8	13,4	13,8	12
Poperinge	/	13	13,3	13	/	13,6	14	15
Wervik	11,2	11,2	11,7	10,5	10,4	12,9	13,1	11,7
Heuvelland (steunpunt)	10,4	10,3	13,1	12	/	/	/	11,6
Langemark (steunpunt sinds 10/96)				12,4				11

Bron : Kind en Gezin, Provincie West-Vlaanderen

BIJLAGE 14 : CASESTUDY: de culturele verenigingen in Diksmuide

Naar aanleiding van de vergadering met de cultuurambtenaren, werd een discussie gevoerd over de vraag of het aantal culturele verenigingen aan het verminderen is en of in de aangeboden activiteiten een evolutie te onderkennen is.

Inleiding en werkwijze

De jaarverslagen van een aantal socioculturele verenigingen in Diksmuide werden nageplozen en dit voor 1988, 1992 en 1996.

Een belangrijke opmerking moet hier wel worden gemaakt: het gaat hier alleen om die verenigingen die aangesloten zijn bij de culturele raad en die een aanvraag tot subsidiëring hebben gedaan. Doorgaans dient een kleine 10% geen dossier in (reden: zinloos wegens het te kleine bedrag). Een aantal activiteiten ontbreken ook op de verslagen omdat ze niet in aanmerking komen voor subsidiëring (vb. sportactiviteiten).

Tot slot is er ook vaak culturele bedrijvigheid los van deze aangesloten verenigingen.

Aantal verenigingen

In 1988 waren er 56 verenigingen. In 1992 was dit hetzelfde aantal, zij het dat er elf verdwenen waren en elf nieuwe bijgekomen zijn. In 1996 waren er nog 53 verenigingen die een aanvraag tot subsidiëring indienden. T.o.v. 1992 kwamen er acht nieuwe bij en er verdwenen er elf.

De verenigingen die er in 1992 bij kwamen of eraf vielen, zijn meestal klein en onbekend. Opvallend is dat in 1996 de grote helft van de verdwenen verenigingen afdelingen zijn van een instelling op nationaal niveau zoals de BGJG, KVLV, KAV en de Landelijke Gilde.

De hypothese dat het aantal verenigingen gedaald zou zijn, kan dus niet worden bevestigd.

⁹¹ Een steunpunt heeft slechts één zitting per week.

Activiteiten

Eerst wordt de evolutie van het aantal activiteiten bekeken.

In de periode 1988-1992 was er een stijging van 45 activiteiten of gemiddeld één activiteit per culturele vereniging.

In de periode 1992-1996 daarentegen was er een daling van 24 activiteiten of ruim een halve activiteit per vereniging. In deze daling neemt de KAV een groot aandeel op zich.

Tot slot werd het soort activiteiten geanalyseerd.

Gezien een toneelkring enkel toneel kan brengen en een postzegelclub enkel verzamelaars kan bijeenbrengen, werden dit soort verenigingen die rond een heel specifiek thema zijn opgericht, buiten beschouwing gelaten.

De activiteiten van de volgende verenigingen werden geanalyseerd: KAV, BGJG, KVLV en de Landelijke Gilde.

Daartoe gebeurde een indeling van de activiteiten in de volgende categorieën:

- Kookles
- Voordrachten en demonstraties
- Handwerk (naaien, breien, borduren,...)
- Uitstapjes en reizen
- Beweging (dansen, turnen,...)
- Feestelijkheden
- Film
- Toneel/kleinkunst
- Varia

Qua aantal activiteiten is de KVLV de grootste vereniging, daarna volgen respectievelijk de KAV, de BGJG en de Landelijk Gilden.

De activiteiten van de KAV en de KVLV zijn zeer gelijklopend: het aandeel van de voordrachten bedraagt er 50% , kooklessen 20%.

De BGJG en de Landelijke Gilden maken relatief veel uitstappen. Het aanbod van de BGJG is ruimer dan voor de andere verenigingen (meer film/toneel en varia).

De vergelijking 1988-1996 levert per vereniging de volgende evoluties op:

- de KAV doet meer uitstapjes dan vroeger, terwijl de rest status quo blijft.
- de BGJG houdt minder voordrachten (van 50% naar 30%) ten voordele van reizen/uitstapjes en bewegingsactiviteiten. Het scala van activiteiten wordt groter.
- de KVLV is qua soort activiteiten nauwelijks geëvolueerd sedert 1988.
- de Landelijke Gilde tot slot houdt minder voordrachten ten voordele van reizen/uitstapjes en feestelijkheden.

Er worden geen nieuwe activiteiten ontwikkeld, integendeel.

Uiteraard worden de activiteiten en voordrachten over die periode inhoudelijk aangepast aan maatschappelijk relevante vraagstellingen.

Conclusie

Het aantal verenigingen is in de periode 1988-1996 nauwelijks gedaald. Wel is er een evolutie te zien in het soort verenigingen die erbijkomen of verdwijnen. Over 1992-1996 zijn de grote helft van de verdwenen verenigingen afdelingen van een instelling op nationaal niveau, dit was in de periode 1988-1992 niet het geval. In die periode was er een stijging van het aantal activiteiten, vanaf 1992 is er een daling merkbaar.

Voor de Diksmuidse verenigingen is er weinig aanduiding te vinden dat er een evolutie zou zijn in het soort activiteiten die aangeboden wordt. Enkel de BGJG heeft het meest gediversifieerd aanbod en is daarin ook geëvolueerd sedert 1988. Gezien deze verenigingen nationaal gestuurd worden, kan worden vermoed dat dit niet enkel voor Diksmuide het geval is.